BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Fănuș NEAGU

ZEUL PLOII

LITERA

Fănuş Neagu

ZEUL PLOII

Nuvele

LITERA
Chişinău 1997

CZU 859.0–32
N 31

Coperta: *Isai Cârmu*

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Textele au fost reproduse după:

Fănuş Neagu, *În văpaia lunii* (Editura Albatros, Bucureşti, 1988) şi Fănuş Neagu, *Dincolo de nisipuri* (Editura Porto-Franco, Galaţi, 1994).

Editura îşi exprimă şi pe această cale gratitudinea pentru asentimentul autorului de a publica prezentul volum neremunerat.

ISBN 9975-904-36-X

TABEL CRONOLOGIC

1932 *5 aprilie* Se naşte prozatorul Fănuş Neagu, în Grădiştea-de-Sus, judeţul Brăila, într-o familie de ţărani.

1939—1944 Urmează şcoala primară în satul natal.

1944—1948 Se înscrie la Liceul militar din Iaşi, pe care îl continuă trei ani la Câmpulung Muscel, pentru ca să-l absolvească în 1948 tot la Iaşi.

1949—1951 Frecventează Şcoala pedagogică nr. 2 din Bucureşti.

1951—1952 Se transferă la Şcoala pedagogică "Costache Negri" din Galaţi, pe care o absolveşte în 1952.

1952—1953 Se numără printre cursanţii Şcolii de literatură "Mihai Eminescu".

1953—1954 Predă ca profesor suplinitor la Şcoala generală din comuna Largu, raionul Făurei, regiunea Galaţi.

1954—1957 Urmează Facultatea de Filologie din Bucureşti, pe care n-o termină.

Redactor la "Scânteia tineretului" (1954—1956). Debutează cu povestirea *Duşman cu lumea*, în 1954, în revista "Tânărul scriitor".

1959 Debut editorial cu volumul de povestiri *Ningea în Bărăgan,* cu care se impune de la început ca un talent puternic, din familia prozatorilor Mihail Sadoveanu şi Panait Istrati. Volumul va fi retipărit în 1954 cu unele adaosuri sub titlul *Cantonul părăsit* şi va primi Premiul Uniunii Scriitorilor. Marian Popa consi-deră

că “volumul fixează un univers tematic şi uman circum-scris în zona danubiană a unui Bărăgan inedit, romantizat prin alegerea subiectelor şi rezolvarea unor conflicte dure şi violente”.

1960 Publică *Somnul de la amiază.*

1962 Îi apare D*incolo de nisipuri.*

1967 Publică *Vara buimacă,* volum care, după Marian Popa, reprezintă “un salt de calitate în expresie”.

1968 Apare primul roman semnat de Fănuş Neagu, *Îngerul a strigat,* roman considerat evenimentul editorial al anului.

1972 Ies de sub tipar *În văpaia lunii* şi primul volum de publicistică *Cronici de carnaval.*

1977 Apare al doilea roman al lui Fănuş Neagu, la care a lucrat timp îndelungat, cizelând fiecare metaforă, fiecare frază, — *Frumoşii nebuni ai marilor oraşe.* Romanul e primit cu răceală de oficialităţile politice ale vremii, datorită aluziilor făcute la preocupările Securităţii, dar cu entuziasm de critica literară, fiind premiat de Uniunea Scriitorilor.

Publică al doilea volum de publicistică, *Cronici afurisite,* strângând laolaltă tabletele semnate în rubricile de sport pe care le-a susţinut în “Scânteia tineretului” şi “Luceafărul”. I se joacă *Scoica de lemn* la Teatrul Nottara.

1979 Apare *Cartea cu prieteni.*

1981 Publică *Insomnii de mătase.*

1985 Îi apare *A doua carte cu prieteni.* I se joacă a doua piesă de teatru, *Echipa de zgomote*, premiată de Uniunea Scriitorilor, la Teatrul Majestic. Teatrul Naţional îi pune în scenă *Olelie*.

1987 Încă un volum de publicistică: *Întâmplări aiurea şi călătorii oranj.*

1988 Apare al treilea roman cu semnătura lui Fănuş Neagu: *Scaunul singurătăţii.*

1990 Devine directorul săptămânalului “Ţara”, publicând în fiecare număr, pe prima pagină, o tabletă.

1991 Reia, împreună cu Valeriu Cristea, Eugen Simion şi Marin Sorescu, revista “Literatorul”.

1993 I se joacă, la Teatrul Naţional Bucureşti şi la Teatrul Naţional Timişoara, piesa *Casa de la miezul nopţii* sau *Paiaţa soseşte la timp,* piesă premiată de Uniunea Scriitorilor.

1993 *noiembrie* Devine membru corespondent al Academiei Române.

1993 *decembrie* Este numit director general al Teatrului Naţional I. L. Caragiale, Bucureşti.

1993 Fănuş Neagu, autorul a zece scenarii de film, joacă unul din cele mai stranii roluri, în filmul *Crucea de piatră*, scenariu Titus Popovici, regia Andrei Blaier. Ca actor a debutat în filmul *Casa de la miezul nopţii.*

1994 O carte de nuvele reluând titlul mai vechi — *Dincolo de nisipuri* — îi apare la Galaţi, în Editura Porto-Franco.

NINGEA ÎN BĂRĂGAN
(Olelie)

În anul 1949, în ziua de Lăsata-secului, Chivu Căpălău s-a sculat târziu. Dormise somn greu, de plumb, din pricină că seara se îmbătase cu dascălul satului până la nesimţire. Dascălul se abătuse pe la el să-i spună că popa Răgălie se aţine să-i facă vânt din consiliul parohial, fiindcă i-a ajuns la ureche că Onică, băiatul cel mic al lui Căpălău, trăieşte cu Vica, nevasta lui Babalete. Mai rău ca păgânii, Doamne fereşte!

Deşteptându-se, Căpălău a dat iar pe gât o moşoaică de vin — cui pe cui se scoate — şi a strigat după feciori să-i judece ca pe hoţii de cai, dar nu era nici unul pe-aproape. Se gândea, în vreme ce-şi trăgea cizmele în picioare, că vorbele ce se vânturau prin lume nu erau lipsite cu totul de adevăr. Babalete, slab de minte de la naştere, nu găsise femeie decât într-un sat la patruzeci de kilometri de Suligatu. Vica nu-l plăcuse, după cum nu-l plăcuse nici o fată de prin împrejurimi, dar avea un copil din flori — o batjocorise, pe când se afla la plug, singură, primăvara, unu Ciungu lui Pavalete, om cu trei copii, acum mucezea la închisoare — şi taică-su o sili, pisând-o în bătăi, să se ducă după băiatul cel mare al lui Căpălău. Alde Căpălău a adus-o cu sania într-o noapte, după Bobotează. La o săptămână după ce-a venit la ei, i-a murit copilul şi n-a vrut să-l mai primească pe Babalete în pat, îl punea să doarmă pe jos, lângă sobă. Nu era cununată cu Babalete, Căpălău vroia s-o ţină aşa o lună, s-o vadă cum se

poartă şi cât îi poate capul şi pe urmă să facă formele la Comitetul provizoriu.

"E cu ochi şi cu sprâncene de ce s-a îndrăcit aşa muierea", îşi zise Căpălău în ziua de Lăsata-secului, şi ieşi în prag, unde văzu că viscolul, pornit înainte de miezul nopţii, se înteţise. Gardul de mărăcini de la livadă fusese aruncat peste coteţul câinelui din coasta porumbarului. Magazia, grajdul şi perdeaua oilor aproape că nu se mai vedeau; vântul le înfăşa în scutece albe.

Cu faţa ascunsă în gulerul cojocului, Căpălău intră în troianul din faţa uşii, afundându-se în el ca într-o grămadă de pleavă şi trecu la bucătărie, unde Nadoleanca, într-o rochie de barhet pătată de sosuri şi unsori, făcea pregătiri pentru petrecerea de la noapte cu finii şi cumetrii.

Căpălău cununase şi botezase în fiecare an, deoarece pentru un naş o cununie sau un botez e o nimica toată, ce cheltuieşte în zilele nunţii scoate mai târziu cu vârf şi îndesat, fiindcă în Suligatu e obiceiul din bătrâni, ca de sărbătorile mai însemnate de peste an, finii să vie cu plocoane la naş — zece perechi de găini şi trei de curci în tot anul, plus carpetele şi tişlaiferele ce se dau pe colac de Lăsata-secului, de Paşti şi de Crăciun.

Şi-apoi Căpălău era om cu stare şi nu refuza pe nimeni.

— Bine că te-ai sculat, îi zise femeia când îl văzu în pragul bucătăriei. S-aduc să-mi tai curcanul. Am fiert apă să-l jumulesc, dar n-am găsit pe nimeni să mi-l taie.

Vorbind, Nadoleanca se aplecă şi zvârli un lemn în foc. Era bătrână, mărunţică, groasă, cu faţa tuciurie. Pe vârful nasului îi atârna un neg cât bobul de fasole.

— Da alde fii-tu unde sunt? întrebă Căpălău. Au plecat să vânture satul şi vin diseară la petrecere?!... Sigur, urmă el, pufnind pe nări, la treabă ne îndemnăm mai greu, dar la băutură ne aşezăm în capul mesei şi nu ne mai scoală omul nici cu parul.

Era limpede ca lumina zilei că pe Căpălău îl râma la inimă să facă scandal. “Aşa-i el după băutură, îl râcâie greaţa la lingurică“, se gândi Nadoleanca şi, cum făcuse toată viaţa ei când bărbat-său se găsea în toane rele, aştepta resemnată, cu umerii căzuţi, ploaia de înjurături şi bruftuiala ce trebuia să urmeze.

— N-auzi ce zic, se răsti Căpălău, unde-s băieţii?

— Onică, răspunse Nadoleanca, e plecat la gârlă să spargă două copci de gheaţă şi să bage minciogul. Poate-i pică vreun baboiaş. Iar celălalt e afară, buşeşte într-o buturugă.

— Dacă e afară, de ce nu l-ai chemat pe el să-ţi taie curcanul?

— Nu vrea. Zice că-i e milă.

— Milă? Bine, dau eu ochii cu el. Îi arăt eu ce e aia milă! Te pomeneşti că tot din milă îl lasă pe Onică să se ţie după Vica.

Nadoleanca păli. Înţelese de unde vine supărarea lui Căpălău şi se gândi cu groază la clipa când Onică, pe care-l iubea mai mult decât orice pe lume, va da ochii cu taică-su. Fără să scoată o vorbă, se înfofoli în grabă cu eşarfa de lână, ieşi în viscol şi se întoarse ţinând în braţe curcanul pe care-l îndopau de două săptămâni cu grăunţe şi mămăligă caldă.

Căpălău luă pasărea, o întinse cu gâtul pe prag şi repezi toporişca îndesat, cu sete. Sângele ţâşni, stropind pervazul uşii şi peretele.

— Cheam-o pe Vica să răzuie sângele, zise omul, şi vedeţi, nu risipiţi fulgii, că vă trebuie să umpleţi perne.

Când se aplecase, îl cuprinsese dintr-o dată un val de ameţeală. Buza de jos, răsfrântă, scrijelată de brici, îi tremura bătrâneşte.

Nici Vica nu era acasă. Plecase cu Onică la râu să-l ajute. Căpălău îşi ciupi mustaţa nervos, cu două degete. Era înalt, ciolănos, cu obrajii surpaţi şi cu ochii verzi, înfundaţi.

— Zi aşa, s-a dus să-l ajute pe Onică, făcu el strâmbându-se. Da de ce nu-l ajută pe Babalete, a?! Tu, căpăţână seacă ce eşti,

nu vezi că putoarea numai după Onică se ţine! Am adunat-o după drumuri şi acum ne face de râsul lumii. Ce zici dac-o fac pachet şi-o trimit la tat-su, plocon de Lăsata-secului?

Nadoleanca tăcea. Căpălău, se vedea bine, o provocase, în nădejdea că ea o să scape o vorbă în apărarea lui Onică sau a Vicăi, ca să-şi verse apoi tot năduful în spinarea ei. Bănuia că Nadoleanca o îndrăgise pe Vica, fiindcă o îndrăgise şi Onică. Dar văzând-o că nu deschide gura, Căpălău căută o lingură şi se apucă să leorpăie lacom ciorbă rămasă de ieri.

În clipa aceea intră Babalete, aducând lemne pentru foc. Urechile-i mari, cât foaia de lipan, nu-i încăpeau în căciulă. De mult ce şezuse în viscol, scutura mereu din cap ca un cal nehăţuit, care se munceşte să lepede căpiţeaua. Era lung, mult mai lung decât taică-su, lat în spete, vârtos şi avea gura largă, iar mâinile musculoase îi atârnau până la genunchi.

— Mă, îl întrebă Căpălău, ştii unde ţi-e muierea? Ştii, sau nu ştii?

Babalete nu-i răspunse. Se aşeză pe un scaun şi apucă în palme talpa unei cizme pe care o crestase cu toporul.

— S-a rupt, scânci el cu voce groasă, smucindu-şi întruna laba. Am scăpat toporul în ea şi s-a rupt.

— Of, că prost te-a mai făcut mă-ta! îi zise Căpălău. Nu eşti bun de nimic. Cârpă, asta eşti! Du-te, mă, la gârlă, acolo-i muierea ta, înfige-i bine mâna în ceafă şi bag-o cu capul în copcă. Să-i dai drumul când se face ţifoaie de apă.

Crezând că aşa o să-l domolească pe Căpălău, Nadoleanca îl luă pe Babalete de mână şi-l împinse binişor pe uşă afară.

— Isprăveşte buturuga, dragul mamei! Îmi trebuie lemne…

— Sigur, sări Căpălău, trimite-l în viscol, dă-l afară că-i prost. Lasă-l să degere, *Babaletele!*

Îl chema Niţă, dar îi ziceau şi-n casă Babalete, fiindcă aşa-l poreclise satul.

Peste puţin, sătul şi uşurat de damful beţiei, Căpălău trecu şi el în curte să îngrijească de vite. Dădu grăunţe oilor într-un

uluc de lemn, le pipăi pe pântece pe cele ce aşteptau să fete, socotind câte zile o să mai treacă până le-o sosi sorocul, şi aduse de pe rampa magaziei o furcă de salcâm, lungă de un stânjen şi jumătate, cu care încercă să ridice gardul livezii dărâmat de vânt. Dar orice făcea era cu gândul numai la Onică şi la Vica, şi furişa priviri spre vraniţă, spre poarta cea mare care se deschide pe o roată de fier, să-i vadă când se întorc de la râu.

Lui Căpălău îi plăcea să creadă, şi la asta se gândea acum, că lumea din sat îl respectă pentru virtute. Nu se îndoia că ăsta era darul cu care-l învrednicise Dumnezeu de la naştere şi a-l arăta satului despuiat de virtute, ca pe-un ştiulete de porumb trecut prin machină, cum vroia să facă popa Rădălie, era ca şi cum i-ar fi dat brânci de pe malul gârlii. Şi de ce? Fiindcă Onică s-a încurcat cu Vica, cu femeia pe care el i-o hărăzise lui Babalete, şi pe care-o alesese anume cu copil din flori, să fie mereu sub porunca lui şi să nu crâcnească la muncă. "Ei nu, îşi zise Căpălău, astăzi or să vadă că şi-au făcut de dragoste cu buruieni de urât." Trecuse multe cu vederea muierii ăsteia tinere: o lăsase să meargă să cânte la căminul cultural, ca să nu zică lumea că se împotriveşte noii orânduiri, o lăsa şi duminica să caşte gura cu vecinele la conferinţele pe care le ţineau învăţătorii sau vreun inginer venit de la oraş, dar acum, gata, sosise timpul să pună rânduială în casa lui.

Tocmai când cugeta astfel, Vica, albită de viscol, intră fuga în curte, cu minciogul într-o mână şi cu târnăcopul în cealaltă, ocoli fântâna cu colacul îngroşat de gheaţă şi pieri în bucătărie. Căpălău nu părăsi lucrul numaidecât, întârzie clipa răfuielii, până ce Vica avea să se dezmorţească.

Intrând în bucătărie, Vica îmbrăţişă soba şi-o rugă pe Nadoleanca să-i descheie cureaua cu care se încinsese peste cojoc.

— Aoleo, zise ea dârdâind, e un spulber devale la gârlă că te dă peste cap. Dacă nu era Onică să m-ajute, n-aş mai fi urcat vadul niciodată, înţepeneam acolo.

— Unde-i el acum? întrebă Nadoleanca speriată.

— Cine? Onică? S-a dus pe maidanul din dosul morii, să dea câinii în jujău... N-am făcut nimic, să ştii, n-am prins nici o coadă de peşte.

— Slavă Domnului, răsuflă uşurată Nadoleanca, bine că n-a venit. Tat-su umblă să-l frângă în bătăi...

Vorbind, bătrâna râcâia cu unghia pe geam să se uite în curte.

— Şi tu, urmă ea, fereşte-te să dai ochii cu Chivu. E foc şi pară. Du-te în odaia voastră şi încuie-te acolo, că e jurat să nu te lase teafără. Du-te repede, până nu prinde de veste că te-ai întors.

— Bine, mă duc, răspunse Vica.

Şi mai înainte ca Nadoleanca să se poată împotrivi, îi prinse capul în palme, privind-o o clipă în ochi, luminos, cu dragoste şi recunoştinţă, apoi o sărută pe obraz, ţocăit, şi se repezi la uşă.

Era însă prea târziu. Căpălău se şi afla în prag şi, când Vica încerca să se furişeze pe lângă el, îi puse mâna în piept şi-o aruncă pe pat.

— Ce ai, bre, strigă femeia, ai înnebunit? şi sări în picioare, tremurând de încordare.

Ochii ei albaştri, învăpăiaţi de clocotul sângelui, scăpărau, scânteind duşmănos. Avea obrajii îmbujoraţi de ger şi de sub broboada de lână, adusă pe după umeri şi legată la spate, îi scăpase o şuviţă din părul blond, care i se lipise de frunte. Nu se temea de Căpălău. Îndurase prea multe bătăi de la taică-su ca să-i mai fie frică de unul care-i arată pumnul. Şi-apoi n-avusese niciodată respect faţă de Căpălău. Îşi dăduse seama din prima zi că atât cât va sta în gospodăria Căpălăilor nu va fi decât o vită de povară.

— Nebun, zici? făcu Căpălău. Tu-ţi luna şi înălţarea mă-ti! Sunt eu nebun că te întinzi tu cu Onică şi pe Babalete îl culci noapte de noapte pe jos, lângă sobă?! Ei, să ştii, am să te judec astăzi ca pe Isus Cristos!

— Chivule, îndrăzni Nadoleanca, cu glas rugător, mai încet, căte-aud vecinii, omule. Of, Doamne-Dumnezeule, în casa asta nu e chip să treacă o zi fără scandal!

— M-aud vecinii? îi întoarse Căpălău vorba. Nu zău, ţi-e ruşine de vecini?! Ei bine, ieşi afară şi ia-l la goană dacă e vreunul să stea sub gard... şi-i dădu brânci pe uşă, cu atâta putere, încât bătrâna căzu mototol dincolo de prag.

Vica simţea că se înăbuşe. Făcu un pas înainte şi-i strigă lui Căpălău în nas:

— Judecă-mă, hai, judecă-mă, că bună tovărăşie am mai făcut eu cu Babalete al dumitale. Eu am băgat boii şi el plugul. Alta mai proastă nu găseai.

— Ia te uită, neruşinata, ce vorbe-i ies din gură! făcu Căpălău lărgind braţele şi rotind capul să ia de martori pereţii, tavanul înnegrit de fum şi, dincolo de el, cerul.

În aceeaşi clipă, pe neaşteptate, Vica îl împinse cu cotul în coaste şi-şi făcu loc s-o şteargă afară, să fugă să se închidă în odaie. Atâta îndrăzneală şi sânge rece îl uluiră pe Căpălău, încât o vreme înţepeni cu braţele pe jumătate ridicate în aer, cu ochii holbaţi şi gura căscată. Aşa ceva nu se mai pomenise în casa lui.

— O omor, strigă el şi se repezi furios pe urmele femeii, dar la uşă se împiedică de Nadoleanca, ghemuită lângă prag, ca o pasăre neagră doborâtă de vânt.

Uită de Vica şi se năpusti asupra nevesti-si. O înşfăcă de umeri şi o izbi de perete să-i sară dinţii din gură, strigând ca scos din minţi:

— Adună-i boarfele şi arunc-o în drum cu ele! Să plece din casa mea! Să n-o mai văd aici!

Bătrâna, năucită, da întruna din cap că aşa va face. Limba nu şi-o putea mişca. O simţea în gură ca pe o bucată de lemn. De spaimă se făcuse şi mai mică decât era.

În cele din urmă Căpălău îi dădu drumul, se întoarse în bucătărie, luă o moşoaică şi coborî în pivniţă să scoată vin. Ca să se liniştească avea nevoie să bea. Coborând, dădu peste Babalete, lungit pe jos, sugând la canea. Căpălău încălecă pe pieptul lui şi-l bătu până obosi.

Onică era pe maidanul din dosul morii şi habar n-avea despre cele ce se petreceau acasă.

De Lăsata-secului, în Suligatu, ca şi în multe sate din Bărăgan, e obiceiul să se dea câinii în jujău, iar noaptea să se aprindă focuri pe movile şi flăcăii să strige *olelie*, să strige adică numele fetelor rămase nemăritate şi să spună lumii ce beteşuguri au. Pe alocuri nu sunt iertate nici femeile cu bărbat, bănuite că ar călca strâmb.

În anul acela, preşedintele Comitetului provizoriu, care în tinereţe slujise la stâna unui mocan bogat unde îndrăgise câinii, afişase încă din primele zile ale lunii februarie un anunţ în răspântia satului:

"A se da câinii în jujău este un obicei barbar care nu mai încadrează. Cine îl ţine mai departe se amendează cu lei 25 (douăzeci şi cinci). Banii se varsă pentru construirea căminului cultural cel nou."

Onică şi Dănilă Biş, prietenul lui cel mai bun, nelipsiţi în fiecare an de Lăsata-secului de pe maidanul din dosul morii, citind anunţul cu pricina, au făcut rost de bani şi au plătit, asta ca să nu le pună nimeni beţe în roate mai târziu. Onică mai n-ar fi plătit, dar a făcut-o silit de Biş.

— Mă, i-a zis Biş, eşti flăcău sau ce mama dracului?! Scoate şi plăteşte!

Iar în săptămâna următoare, au momit amândoi cu mămăligă caldă şapte javre, pe care le-au închis într-un şopron ruinat

din apropierea locului unde aveau să fie chinuite, spre desfătarea adunăturii de gură-cască.

Înainte de prânz, când Onică ajunse la colţul gardului ce desparte curtea morii de livada de caişi a dascălului, în jurul salcâmului pletos din mijlocul maidanului, ţopăiau râzând vreo zece flăcăi. O spuză de copii, învineţiţi de frig, se roteau pe lângă ei, atenţi să nu le scape nici o mişcare. Cu toate că vântul se juca tâmpit cu zăpada — o spulbera, o ridica în vârtejuri şi iar o presăra darnic peste lume —, erau de faţă şi vreo opt femei îngrămădite la adăpost, sub gard. Alături de ele, stând pe vine, un moşneag pâcâia din lulea şi vorbea cu o fetiţă de doisprezece ani, a referentului cu starea civilă, care târâse după ea, de zgardă, un cotei cu botul negru. Vroia să-l dea în jujău, fiindcă-i stricase toate jucăriile cumpărate de taică-su de la Brăila.

Dezbrăcându-se de cojoace, Onică şi Biş ochiră în salcâmul bătrân o cracă groasă, la o înălţime de cinci metri şi aruncară odgonul pe după ea. Apoi făcură semn unui flăcău din apropiere. Biş, punând mâna pe câine, îl legă de două ori peste mijloc, şi-i întinse lui Onică un capăt al frânghiei pe care acesta trebuia să-l ţină bine şi să-l tragă numai atunci când i-o spune.

Lumea făcuse roată în jurul lor. Biş chiui o dată prelung şi Onică smuci odgonul, mulgându-l în palme, până când câinele, urlând ca niciodată în viaţă lui, ajunse să se bălăbănească deasupra oamenilor, încovrigându-se de durere. Îl legănară aşa în sus şi în jos de câteva ori, apoi îl lăsară să cadă în zăpadă. Biş ştia să-i suie repede sau încet, să-i facă să se învârtească sau să-şi încovoaie trupul chinuit. Erau câini care atunci când ajungeau la craca pe care aluneca odgonul se repezeau înnebuniţi s-o muşte. Pe aceştia, cei doi flăcăi îi coborau numaidecât şi-i slobozeau, ştiind că de-acum n-or mai călca oameni străini prin curtea cui îi hrăneşte. Dar celor care nu făceau altceva decât să scheaune, printr-o smucitură dibace, Onică şi Biş le smulgeau legătura de la mijloc şi-i lăsau

să cadă de sus, încât îi lua sughiţul când se izbeau de pământ.

Biş avea şi el două potăi pe care le trântea în fiecare an cât putea mai tare, dar n-ajungea să le facă să latre la om.

— Ce vreţi, zicea el, ăştia sunt juraţi să moară în jujău.

În curând, viscolul se iuţi şi mai mult. Vântul, prăvălindu-se din înălţimi peste pridvorul de lemn al morii şi peste clopotniţa bisericii, aflată în apropiere de moară, se repezea năuc în câmpie, întinzând flamura albă până în hotarul celălalt al Bărăganului. Când ajungea la şirul de plopi de pe malul râului, ale căror ramuri se împleteau între ele ca ochiurile unui năvod, se umfla şi se ridica în ceruri fierbând.

Moşul cu luleaua, copiii şi femeile plecaseră de mult când Biş îi pofti pe flăcăi să meargă cu el la unul Gicu lui Covache, care-i datora o vadră de vin. Onică întârzie puţin să strângă odgonul, apoi se înfăşură bine cu fularul şi-o luă la fugă după ei, dar la colţul gardului frate-su Babalete îi tăie calea şi i se atârnă de braţ.

— Ce-i cu tine? întrebă Onică. Unde dracu ţi-ai pocit mutra în halul ăsta? Ai căzut?

— M-a prins tata la butoiul cu vin.

— Ei, lasă, unde dă tata, creşte. Hai să mergem.

Babalete însă nu-şi descleşta degetele de pe braţul lui. Strângea de parcă voia să-i rupă mâna din umeri. Onică se înfipse bine pe picioare şi smuci, dar celălalt era mai tare.

— Vica, zise Babalete. Şi repetă: Vica.

Onică se sperie. Îi veni în minte că Babalete îl urmărea de mult cum se ţine după Vica şi-l cuprinse frica. Faţă de Babalete era mai mic cu un cap. Trupul lui firav, osos, mustaţa abia mijită, ochii căprui, obrazul spânatec îţi arătau limpede că nu trecuse de mult pragul a douăzeci de ani. Vru să strige după Biş, dar acesta era de-acum departe, în viscolul care îneca lumea.

Babalete însă nu venise cu gânduri rele. Trăgea de Onică să-l ducă acasă, fiindcă aşa-i poruncise Vica. Ce se întâmplase? După ce se săturase bătându-l, Căpălău îl trimisese pe Ba-

balete în curte să se frece bine cu zăpadă pe faţă şi după aceea să vină în pivniţă. I se făcuse milă de el. “L-am bătut degeaba, se gândea, ce-i el de vină dacă-i prost? Să-l omor dacă-i prost? Pe ălălalt trebuie să pun parul.” Şi din ce bea, din aia se înduioşa şi-l mustra pe Babalete că n-are inimă de bărbat, că nu se vede, nu se cunoaşte c-a supt ţâţă la mă-sa până la şapte ani. De ce se lasă jucat pe degete de muiere? Că e prost? În privinţa prostiei nu mai încape nici o îndoială, e prost, dar ia să pună mâna pe nevastă, s-o lungească cu burta la pământ şi s-o bată cu hăţurile unde-i carnea mai moale, să vedem atunci, mai calcă pe-alături şi mai zice că e prost? He-he, toate se cuminţesc când le faci să doarmă o lună numai pe burtă... Cât despre Onică, nici o teamă, asta-i treaba lui, a bătrânului. O să-l adune la casa lui cu fată de gospodar. “O să-ţi fac şi ţie cununie cu acte-n regulă şi-o să-i leg şi lui bolovanul de gât.” După a treia moşoaică băută, Căpălău a vrut să ştie de când nu şi-a mai mângâiat Babalete nevasta.

— De mult. De când a venit la noi, că n-am acte.

Auzind aşa ceva, Căpălău l-a luat pe Babalete de la spate şi l-a dus la Vica. Dar ea n-a vrut să le deschidă.

— Nu pot, a zis, mă primenesc, sunt goală.

— O să-ţi ajute Babalete să-ţi tragi cămaşa, că eşti a lui. Pentru el te-am adus.

— Nu-s cu cununie.

— He-he, râse Căpălău înapoia uşii, făcând cu ochiul lui Babalete, eşti pe încercate, ştiu. Întâi să vedem ce şi cum, şi pe urmă actul. Şi acuma, hai, jos zăvorul şi ia-ţi bărbatul în culcuş, la căldurică.

— Ba du-l la paie pe Babalete şi bagă-l în culcuşul căţelei. Acolo să stea.

Căpălău, băut cum era, se făcu vânăt-albastru de mânie şi începu a buşi cu picioarele în tăblia uşii.

— Te-nvăţ eu cum să vorbeşti, paceauro! Te-nvăţ eu, pu-

cioaso, cum să te porţi. Ţi-arăt eu cine-i stăpân în casa asta.

— Poţi să buşeşti până mâine, îi strigă Vica îndârjită. Poţi să dai şi cu toporul, tot nu-ţi deschid.

Căpălău turba. Vroi chiar să se repeadă să ia toporul, dar în clipa următoare se răzgândi: uşa era nouă, cu tăblii duble, îl costase o groază de parale, cum s-o sfărâme?!

— Ei, lasă, zise el potolindu-se, că tot ieşi odată afară. Nu-mi scapi tu, nici o grijă. Îl luă pe Babalete şi-l puse de strajă în prag: stai aici pân-o să iasă; când dă să iasă, pune mâna pe ea şi fărâmă-i oasele, pilaf s-o faci, mama ei!

Şi, el, nebun de furie, plecă în viscol să se răcorească; nervii întinşi să plesnească jinduiau după niţică limpezime.

Vica ştia că are putere asupra lui Babalete, că o privire de-a ei face să-i îngheţe sângele în vine, aşa că după ce se depărtă Căpălău, crăpă uşa fără teamă, şi-i spuse lui Babalete, ducând un deget la buze:

— Du-te de-l cheamă pe Onică. E devale, la moară. Spune-i să vină aici. Hai, du-te, şi-l împinse afară pe uşa din faţă, ca să nu-i observe bătrânul...

Ajungând acasă, Onică îl puse pe Babalete să intre pe poarta cea mare, în timp ce el se furişă în sală prin grădiniţă şi de acolo în tindă.

În gospodăria lor, viscolul dezlănţuit făcuse prăpăd. După ce dărâmase gardul de mărăcini de la livadă, luase într-o opintire şi vârful unei căpiţe de părângă. Din jumătatea rămasă în picioare zburau mereu pale prin curte ca şomo-ioagele de scântei dintr-un acoperiş în flăcări. Căpălău clocotea şi când îl văzu pe Babalete ţipă la el să aducă tăvălugul de piatră cu care se treieră orzul şi să-l arunce în mijlocul căpiţei pe care mai urcase şi el o buturugă. Babalete, care nu uitase păruiala din pivniţă, dădu fuga în şopron şi înhăţă în braţele puternice tăvălugul ce cântărea cât o piatră de moară.

Onică socoti că nu e bine să se arate acum în faţa bătrânului.

În toanele în care se găsea Căpălău, nu era de mirare ca acesta să ia furca de fier s-o repeadă în el. Doar de atâtea ori zvârlise după el cu ce-i căzuse sub mână.

Chivu Căpălău nu-şi iubea feciorii. La Babalete nu se uita nici cu spatele, iar pe Onică îl muncea ca pe-o slugă. Tot pământul cădea în grija lui Onică, el îl ara, îl semăna, îl secera şi-l culegea. Căpălău rar ieşea la câmp. Când nu era plecat după ale negustoriei, se preumbla prin sat, cu mâinile la spate, mirosind în toate părţile, ca un vulpoi, şi sufla tare pe nări, din pricina polipilor, încât toată lumea-i zicea "Sforn".

— Iar se plimbă Sforn. A mânat robul pe câmp şi el numără paiele pe uliţă!

Onică socoti că ceva totuşi trebuia să facă, să aibă acoperire mai târziu, aşa că potrivi scara la gura podului şi se urcă cu lopata s-arunce zăpada pe care o băgase vântul prin deschizăturile acoperişului, prin cucuvele. De Vica uitase.

Dar Vica îl auzise urcând. Şi nu pricepu de ce nu intrase la ea. "Frica, gândi, îi e frică de tat-su. Onică parcă-i un argat în curtea asta." Îl chemase ca să-i citească o scrisoare pe care-o purta în sân de câteva zile. Scrisoarea era de la o verişoară de-a ei, care muncea pe un şantier din Brăila.

"Draga mea verişoară amărâtă şi necăjită, doresc ca rândurile mele să te găsească sănătoasă. Ieri a venit mama pe la mine şi mi-a spus că alde unchiu te-a dat după unul care nu-ţi era drag, c-ai plecat din sat şi că ţi-a murit copilul. Vai, vai, cât ţi-a fost să înduri, verişoară dragă! Da eu judec că numai tu eşti de vină, că puteai să vii aici şi eu te ajutam să-ţi faci un rost. Eu sunt aici ospătăriţă, servesc pe cei ce mănâncă la cantină, şi asta înseamnă că sunt cum era înainte un chelner, dar nu mai e ca pe vremuri, când te strigă unul de la o masă, hei, chelner, şi tu să te duci şi să rabzi tot ce-ţi zice şi să nu te superi dacă te ciupeşte. La cantină, aici, suntem patru fete, curat îmbrăcate, ne purtăm grijuliu cu toată lumea, şi nimeni

nu ne zice o vorbă de ocară. Leafa e bună şi dacă muncim cumsecade luăm şi primă. De-aia zic, verişoară dragă, că dacă o duci greu, să vii aici şi eu am să te ajut. I-am şi povestit de tine secretarului de la U.T.M. şi el a zis că dac-o să vii, îţi dă o mână de ajutor.

Închei şi te sărut cu drag, a ta verişoară.

Silica...”

“Trebuie să mă duc eu la Onică“, îşi zise Vica, deschizând uşa şi aruncând o privire în tindă. Nu era nimeni pe-aproape şi atunci urcă scara proptită de gura podului.

— Ce cauţi aici? făcu Onică speriat. Dacă vine cineva şi ne prinde? Hai, se rugă, du-te înapoi în odaie. Spunea Babalete că tata e pus pe scandal.

Vica scutură din cap şi se aşeză într-o margine pe un sac de fasole. În pod era cald. Pânze de păianjen se legănau în aerul îmbâcsit de praf şi pătruns de un miros dulceag de mucigai. Îl urmărea pe Onică cum lucrează, cum azvârle zăpada pe gura podului şi aduna boabe de struguri stafidite, rămase din ciorchinii puşi de cu toamnă la păstrare, şi le mânca. Terminându-le, luă dintr-un săculeţ sămânţă de cânepă, amară la gust, şi începu s-o ronţăie. Se mişca în umbră, fără zgomot, cu ochii-n pământ, furişând când şi când o privire spre băiat.

Onică se opri o dată să se odihnească şi auzi vântul care vuia ca o jordie rotită deasupra capului. Se uită spre Vica, ea sta cu spatele spre el şi-l duru că era aşa nepăsătoare. Lăsă lopata şi se apropie de ea în vârful picioarelor. O cuprinse în braţe, pe neaşteptate, şi-i dădu capul pe spate, apăsând gura pe buzele ei groase. Dar se opri deodată speriat. Jos, Nadoleanca se certa cu Căpălău că nu i-a adus paie să ardă soba şi aluatul pentru pâine s-a dospit, dă afară din covată. Onică vru să se departeze de gura podului, dar Vica îl ţinu strâns de cojoc lângă ea.

— Mi-a spus maică-ta că vor să te însoare. După ce l-am

trimis pe Babalete să te cheme, a venit la mine şi mi-a spus că bătrânul s-a hotărât la treaba asta. Adică eu să rămân cu Babalete şi tu cu cine ţi-o fi soarta.

— Prostii, zise Onică, cum poţi să-i crezi?! Au vrut să te sperie.

Dar tremura şi vocea îi trăda tremurul. Se vedea bine că se teme.

— Nu-s prostii, Onică. Dacă bătrânul aşa a hotărât, nu mai e scăpare... Şi eu cu Babalete nu mai stau. Toate câte le-am răbdat la voi, numai pentru tine le-am răbdat. Acuma trebuie să plec.

— De ce? făcu Onică. Doar tot aicea sunt şi eu.

— Nu, zise Vica, aşa nu se mai poate. Eu am să plec, Onică.

— Vezi, şi tu vorbeşti prostii, o mustră Onică.

— Cu Babalete nu mai stau, răspunse Vica. Şi-apoi zic aşa, c-am slugărit destul aici. C-aici toţi sunt slugile lui tat-tu. Şi mie nu-mi trebuie să fiu slugă.

Onică nu ştia ce să-i răspundă. Îi mângâia fruntea lată, fierbinte, îi trecea uşor degetele peste ochii albaştri, cu gene moi, lungi şi se gândea, căuta să-şi închipuie ce are să fie mai târziu. Era adevărat ce spusese Vica. În casa lor singurul care poruncea era Căpălău, ceilalţi puneau capul în pământ şi îndeplineau totul orbeşte. El, cel puţin, niciodată nu fusese în stare să se împotrivească bătrânului. Totdeauna i-au lipsit îndrăzneala, curajul. Şi nu înţelegea nici el cum se întâmpla asta, fiindcă nu-l iubea pe Căpălău, dimpotrivă, pe măsură ce creştea, simţea cum cocleşte în el ura, căci niciodată n-avusese o bucurie din partea lui taică-su.

— Ştiu, zise Vica, de parcă i-ar fi citit gândurile, când e vorba să ai de-a face cu taică-tu, te faci mic cât un gândac.

Asta aşa era. Şi Onică nu se supără. Se apropie de ea, îi răsturnă capul pe spate şi o sărută din nou. Simţea în palme, pe buze, în tot trupul, împotrivirea, lupta care se dădea în femeie, îi

auzea bătăile inimii, răspândindu-se în sânge ca un ţipăt, ca o chemare pentru care el n-avea un răspuns, nici măcar o şoaptă de alinare. Îşi zicea că e mult mai bine să nu se gândească la nimic.

Când coborî şi ieşi în curte se întâlni cu Babalete care-l aştepta cu un rânjet prostesc să-i spună dacă Vica o să-l mai culce noaptea jos, dacă...

— Du-te dracului! îl repezi Onică, aşezându-se cu faţa în bătaia vântului, să se răcorească.

De la bucătărie, Căpălău îl văzu pe geam şi ieşi în prag.

— Unde-ai fost, mă? îl întrebă. Ai jupuit câinii?

Era numai cu flaneaua pe el şi vorbea liniştit, rar, lăţind cuvintele. Liniştea aceasta era ceea ce îl sperie pe Onică mai rău. Dacă l-ar fi primit cu înjurături şi pumnii ridicaţi ar fi sperat să scape numai c-o chelfăneală. Aşa nu mai încăpea nici o îndoială că soarta lui fusese hotărâtă. “Vrei nu vrei, gândi el făcând haz de necaz, bea, Onică, aghiazmă.“

— Am fost în pod, răspunse, am dat jos zăpada pe care a băgat-o vântul.

— Da? Bine... Să ştii că desearǎ trimit peţitori la fata lui Lache Trufaşu. Mâine mergem la vedere şi poate c-o şi aducem aici.

Onică strivea între degete o floare. Pesemne că fusese prinsă în părul Vicăi. Când băgă de seamă ce face, aruncă în vânt petalele zdrobite şi plecă să se culce în podul cu fân. Nu-i trebuia să vadă nimic, să audă pe nimeni. Îi era de ajuns vorba care i se rotea în minte, repede, ca bătăile într-o toacă şi tot aşa de obositoare: peţitori, peţitori, peţitori.

Odată cu coborârea nopţii, viscolul s-a potolit, s-a lăsat gerul. În cerul aburit, fără urme de nori, licăreau stele mici, mai mult verzi decât galbene.

Căpălău, neclintit în hotărârea de a-l însura pe Onică, plecase peste drum, cu o sticlă de rachiu în buzunarul hainei, la vecinul lui, Neculai Giuga. Acesta era finul lui Lache Trufaşu

şi, după obicei, petreceau noaptea de Lăsata-secului împreună. Căpălău voia să-l roage să lege vorba el despre încuscrire, urmând ca a doua zi, pe trezie, să se întâlnească toţi, alde Căpălău şi alde Trufaşu, şi să facă împăcăciunea. Se întoarse acasă puţin afumat, izbind cu putere în pământ bastonul cu ţintă în vârf, ca să nu alunece. Arăta de departe căi tare mulţumit de treaba ce-o pusese pe cale. Vecinul Neculai Giuga primise cu dragă inimă s-o peţească pe fata lui Lache Trufaşu, găsind că împerechere mai potrivită ca asta nu se făcuse de mult în sat. Băiatul, cine nu-l ştie, e fecior de oameni gospodari, ascultător şi bun de muncă, iar fata nu-i deloc urâtă, are zestre bunişoară şi, judecând-o după mă-sa, nu-i din neamul celor care să-ţi toarne la copii cu nemiluita. Unul, doi cel mult, şi gata, s-a oprit. Altele — anul şi găvanul.

Cât timp lipsise taică-său, Onică dăduse jos din pod cimpoiul şi cavalul şi şezuse mai mult pe afară, ca să n-o întâlnească pe Vica. Nu putea să-i îndure privirea aţintită pe el. "De ce taci, spuneau ochii ei, ţi-e frică de bătaie? Scuipă-l în faţă! Iudă, asta e tat-tu!" Dar Onică se prefăcea că nu vede şi nu înţelege.

Întorcându-se, Căpălău îi luă la zor pe Vica şi pe Babalete să plece l-alde naş-su cu colac.

— Staţi un ceas, maxim două şi vă întoarceţi, că aici e tămbălău mare.

Vica şi Babalete s-au dus dincolo în casă, să se îmbrace, iar Căpălău l-a chemat pe Onică să-i arate cavalul, care avea o crăpătură la vrană.

— Mă băiatule, îi zise, dacă auzi pe cineva că taie un viţel să-mi spui să mă duc să iau un maţ în care să-l învelesc. După ce se usucă maţul pe el, cavalul e ca şi nou, ba şi mai bun... Hei, o făcu el atentă pe Nadoleanca, vezi şi dă motanul afară, că dă cu botul prin farfuriile cu piftie... Auzi, mă, cum îţi spuneam, dacă afli că s-a tăiat un viţel...

— Aud, că n-oi fi surd, răspunse băiatul cu ochii în pământ.

— Vezi, îl ameninţă bătrânul, n-o lua razna, că iar stricăm căruţa. Şi de-abia am dres-o.

Din drum se auzi un şuierat lung şi Onică ieşi afară. Vica, însoţită de Babalete, îmbrăcat în haine negre de postav dat la piuă, c-o floare de muşcată în buzunarul de sus al hainei pe care-o bătea mereu cu două degete, râzând prosteşte, veni la bucătărie să ia coşuleţul de surcele în care se găsea un colac rumen cât o roată de căruţă şi tişlaiferul, să le dăruiască lui Dumitru Caraman, care se legase să-i cunune. Femeia purta o rochie vişinie de stofă, strâmtă în talie, cu mâneci bufante. Fiind ger, luase şi cojocul şi pe deasupra se înfăşurase şi cu şalul.

— Ia te uită ce împoşcată e! se miră Nadoleanca. Ai pus pe tine tot ce ai.

— E frig, răspunse Vica.

— Gata, le zise Căpălău, petrecere frumoasă şi nu uitaţi ce v-am spus. Iar tu — şi-l ciocăni pe Babalete în tâmplă — să nu care cumva să le săruţi mâna l-alde fina când te întorci, căţi sucesc gura la ceafă.

La poartă, cei doi dădură peste Onică şi peste Dănilă Biş.

— Bună seara, alde Babalete, le ură Biş. Aţi plecat cu colac la Caraman? Bravo vouă, mă, să-l beţi zdravăn, că-i hoţ bătrân, şi se trase alături de gard să le facă loc.

Onică o prinse pe Vica de mână, strângând-o tare, să-i fărâme degetele, şi o privi cu plăcere cum se strâmbă de durere.

— Petrecere frumoasă, Onică, spuse Vica, şi cu bine.

— Cu bine.

— Frumoasă muiere Vica asta, îi spuse Biş în urmă lui Onică. Zău aşa, frumoasă! Babalete, săracul, dacă ar avea puţină minte în devlă, ţi-ar rupe hodolanele.

— Ţine-ţi gura, mă, se supără Onică, sau n-ai ce face?

— Păi n-am, fiindcă mă ţii aici să-ngheţ, când ar fi trebuit să fiu la marginea satului. În noaptea asta, frăţioare, o să-i strig un olelie să se ducă duhu ca de popă tuns.

— Pâlnie ai?

— Este om care s-o aducă.

— Păi atunci să mergem, propuse Onică.

Cu mâinile înfundate în buzunare, Biş se întoarse spre Onică, mic şi îndesat, şi-şi sticli în întuneric ochii de pisică.

— Mă Onică, tu nu dai un vin?

— Dau, zise Onică, vino pe sală, să nu te vadă tata.

Îl băgă pe Biş în balconul acoperit cu geamlâc în care, pe vremea iernii, îngrămădiseră napi, cartofi, ceapă, tufe de ardei smulse din grădină după ce-a dat bruma, războiul de ţesut, şi multe alte lucruri, iar el trecu la bucătărie şi luă o moşoaică s-o umple cu vin.

Nadoleanca veni după el în pivniţă. Era liniştită.

— Of, dragul mamei, se văicărea ea, să nu faci vreo prostie, că mă bagi în mormânt. M-am chinuit de când sunt pe pământ şi-mi ziceam că măcar acum la bătrâneţe să am şi eu parte de un trai mai liniştit, de un strop de bucurie...

După ce băură vinul, Onică şi Biş tăiară prin linia cu vii a satului şi ajunseră repede pe movila de pe care vroiau să strige olelie. Cinci flăcăi îi aşteptau în jurul unui foc hrănit cu uscături de salcâm. Ceata fusese mai mare, dar se despărţise în două. După obicei, o parte din ei trebuia să tabere pe movila din apropierea grădinilor de zarzavat şi să răspundă la strigările celor de aici. Trecerea prin sat a cetei dura cam de o jumătate de ceas şi se făcea cu multă zarvă.

Nu departe de movilă se zăreau două umbre omeneşti.

— Mă, întrebă Biş, cine-s ăia de colo, i-aţi văzut?

— Da, e Marin Câţu cu frate-su.

— Aha, sacul şi peticul, râse Biş.

În fiecare an, de Lăsata-secului, Marin Câţu, care avea trei fete nemăritate, împreună cu frate-su, se ţinea scai pe urmele flăcăilor ca să le apere pe-alde fii-sa de ocară. Nu izbutea însă altceva decât să-i întărâte şi mai rău pe flăcăi.

Peste puţin timp, în partea cealaltă a satului, răsări o flacără roşie. Era semnalul că ceata a doua ajunsese la locul fixat.

Dănilă Biş, neîntrecut în isprăvi de felul celei de acum, trase o duşcă de vin din sticla de-o purta în buzunar şi luând pâlnia în formă de bucium, pe care i-o întinse unul din flăcăi, îşi încercă puterile strigând în ea:

Olelie lie,
fete fără cununie...

Jos în sat, oamenii adunaţi la petrecere lăsau mâncarea şi băutura pe masă şi ieşeau afară să asculte. Bărbaţii, încălziţi de băuturi şi îmbrăcaţi mai gros, se avântau până în uliţe, schimbau o vorbă cu vecinii, cereau sau dădeau o ţigară şi râdeau în hohote de născocirile flăcăilor. Le părea bine că băieţii au prins vreme frumoasă. După ce se potolise viscolul, în aerul îngheţat, vibrând de limpezime, strigătele celor de pe movile răsunau până departe peste sat.

Femeile, bătrâne şi tinere, se înghesuiau în balcoane chicotind. Nu găseai una care să fi rămas în casă, fiindcă asemenea petrecere nu se pomeneşte decât o dată pe an. Câte una din cele care nu se ştiau cu sufletul curat, aşa cum le-ar fi plăcut să-l aibă în clipele acelea, simţea cum arde cămaşa pe dânsa, năduşea şi sub limbă şi se ruga lui Dumnezeu s-o ajute să treacă cu bine şi hopul ăsta.

Pe movilă, Biş îşi urma treaba în linişte, înşirând cu glas sonor numele de pe lista întocmită cu ceata de flăcăi, dimineaţa, în casa lui Gicu lui Covache, la un pahar de vin.

Olelie lie,
Lumea vrea să ştie
Ce-are fata lui Ghisas?

De pe cealaltă movilă, aflată în coasta grădinilor de zarzavat, un alt flăcău răspunse numaidecât, strigând într-o pâlnie la fel cu aceea, a lui Biş:

Are muci, da n-are nas.

Acasă, Oana lui Ghisas își înfunda în perne nasul mic cât un nasture și vărsa lacrimi amare.

Strigările cu *olelie* nu țineau niciodată mai mult de un ceas. Până la urmă se găseau câte unii mai țâfnoși care să-i pună pe goană pe flăcăi.

În timp ce Biș striga, Onică se tăvălise pe jos, lângă foc, fără să simtă frigul, privind în jurul lui cu ochi mari, neajutorați. Se gândea la Vica. Chipul ei trist, așa cum îi apăruse după întoarcerea lui Căpălău de la vecinul Neculai Giuga, îl chinuia, nu-i ieșea din minte. Tristă, femeia i se părea și mai frumoasă. Sta tolănit, privea în foc, și-o vedea pe Vica. Își mută atunci privirile în câmpia albită de lună și învăluită departe într-o pâclă fumurie, țesută de ger, dar și acolo tot pe Vica o vedea. Se făcea că femeia pășește încet, ducându-se către linia de vii a satului, și-l țintea cu ochii ei albaștri, ale căror colțuri erau ascunse în umbre viorii.

— De ce taci, îi strigau ochii, de ce taci?

Ca să scape, se suci cu fața în sus și se uită la o stea mică, galbenă, cât o măciulie de mac. Pe nesimțite, steaua împrumută chipul femeii și-i aruncă din înălțimi aceleași vorbe:

— De ce taci?...

Onică sări în picioare și-l prinse pe Biș de braț.

— Dă-mi drumul, mă, zise Biș, că vreau acum să-i strig una gestionarului de la cooperativă să mă țină minte câte zile o avea. L-au prins alaltăieri vânzând niște batiste cu preț mai mare decât trebuia. I s-a înfundat.

— Strig-o și pe-a lui Lache Trufașu.

— Ești nebun?! se smuci Biș. Ce, vrei să te joase Trufașu în picioare?! Aia-i fată mare, mă!

— Atunci dă pâlnia s-o strig eu.

— Mă Onică, se răsti Biș, ți-ai pierdut mințile?

— Strig-o.

— Nu, se încăpățână Biș. Am s-o strig pe alta.

Şi duse pâlnia la gură.

Olelie lie,
Cine pe Vica n-o ştie?
Şi iarba de pe câmpie
Şi floarea de păpădie
Şi cărarea din lăstar,
C-aşa muiere mai rar...
Că se ţine cu cumnatu
Ştie subsemnatu,
Da n-o ştie şi bărbatu,
Olelie, lie
Dumnezeu să-l ţie.

Căpălău cu Nadoleanca şi cu toţi musafirii ieşiseră pe balcon, încă din clipa când zăriseră focurile pe cele două movile şi se prăpădeau de râs ori de câte ori Biş punea mâna pe pâlnie. Dar când strigarea din urmă le pătrunse în urechi, se uitară unii la alţii înspăimântaţi şi parcă nu le venea să creadă că trăiesc aievea. Nadoleanca izbucni în hohote de plâns şi cumetrele se repeziră numaidecât s-o ducă în casă, ocărând cum le venea la gură pe cel de cutezase să se atingă de-o casă cinstită. Hohotele ei au fost ca o pală de vânt cu gheaţă, care i-a trezit pe toţi. Buimăceala din prima clipă făcu loc furiei. Căpălău se repezi, smulse un par din gard şi-i strigă unuia dintre fini să apuce furca de fier, după care o porni în goană spre marginea satului. Troienii se ţineau lanţ, ca dunele într-un ţinut nisipos. Căpălău credea că şi Onică e amestecat în treaba aceasta, şi de aceea striga mereu: "Îl omor, eu l-am făcut, eu îl îngrop", şi-şi grăbea finul.

Dar când ajunseră ei la movilă, Onică şi Biş nu mai erau acolo, fugiseră în sat, pentru că Biş, după ce-o strigase pe Vica, se scuzase în felul următor faţă de Onică:

— Am strigat-o, mă, fiindcă eşti moale ca o cârpă. Mi-ai spus de atâtea ori că ţi-e dragă, dar n-ai făcut nimic s-o scoţi

din casa voastră. Acuma, trebuie s-o iei şi să pleci, altfel îţi pune Căpălău capul pe butuc.

— Unde să plec?

— Unde? Mă, dar prost eşti! Du-te la Brăila, e acolo un şantier. Au mai plecat şi alţii din sat acolo. Plec aşa cum eşti. Pleci acum, şi-l împinse pe Onică pe drumul dinspre sat.

Luând-o pe ulicioare dosnice şi având grijă să nu stârnească în drumul lor câinii, băieţii nu se opriră până la casa lui Dumitru Caraman, luminată ca de nuntă. În sală, sub umbrar, Babalete, în capul gol, striga şi da din mâini, în vreme ce alde Caraman se învârtea în jurul lui, căutând cu vorbă blândă să-l liniştească şi să-l bage în casă.

Dintre salcâmii unde şedeau ascunşi, Onică şi Biş cercetau cu atenţie casa, fără ca ei să poată fi zăriţi dinăuntru. Şi când bătrânul Caraman, friguros, trecu în odaie să se încălzească, Biş se apropie repede de gard şi-o strigă pe nevasta lui Caraman.

— Ce s-a întâmplat, dadă, aici? De ce face ăla tărăboi? Ce-a păţit?

— I-a fugit nevasta, vai de capul lui! A pierdut-o pe Vica şi parcă nu mai are cap. Cică l-a adus până aici în poartă şi-aici i-a spus: “Uite, ia colacul şi du-l lui Caraman să-l mănânce sănătos. Eu, cică, plec, mi-e de ajuns, m-am săturat până-n gât de voi”. De Căpălăi adică. Şi el, tontălăul, a lăsat-o!

— Ce să-i faci, dadă, zise Biş, se mai întâmplă şi d-astea. Bună seara! şi se întoarse peste drum ca să-i spună vestea lui Onică.

Dar acesta auzise desluşit, dintre salcâmi, fiecare vorbă a femeii şi pornise de unul singur, prin mijlocul uliţii, pe drumul gării.

— Prost mai e, Doamne! vorbi Biş, privind în urma lui. Trebuie să mă duc să-nham caii la sanie, c-altfel nu mai prinde el trenul ăla, cât e lumea.

LIŞCA

La începutul războiului, rămânând fără bărbat, Lişca a bătut scânduri de-a curmezişul peste uşile şi ferestrele casei şi s-a mutat la taică-său, care şedea, cu patru feciori, într-o colibă pe malul râului, la cărămidării, chiar sub livada noastră. Lişca avea atunci nouăsprezece ani, era înaltă, subţire, cu ochii mari, înfriguraţi de patima tinereţii, cu părul lung, întunecat, cu sânii mici tresăltând aţâţător în mers şi cu gura roşie ca o tăietură de cuţit pe chipul măsliniu, umbrit de nişte sprâncene groase, două spice negre la rădăcina nasului.

Eram prieten de joacă cu cel mai mic dintre fraţii ei, care mi-a spus că taică-su, ştiind-o că se urneşte tare greu la muncă şi că-i place să umble teleleu, a primit-o fără bucurie şi că nu aştepta de la ea altceva decât să le facă mâncare, să le spele şi să le cârpească rufele.

La cărămidărie toţi se sculau din zori, mâncau o coajă de mămăligă friptă pe plită şi se duceau cu sapele să scoată lutul din gropi, să-l amestece cu nisip şi apă şi să-l frământe cu picioarele până ce se făcea bun de pus în tipare. Lucrau pe deşelate ziua întreagă, cu un ceas de odihnă la ora prânzului, lucrau şi noaptea la lumina lunii şi a focului aprins în vatra din faţa colibei, neţinând seama că din pricina ploilor de la munte apa era câteodată rece de te tăia la os şi că nisipul se închega atunci tare anevoie.

În primele zile, Lişca, dorind să-l îmbuneze pe bătrân, a lepădat rochia de mătase vişinie, a îmbrăcat alta, ruptă, o

zdreanţă bună de aruncat la gunoi, şi a trudit din greu cot la cot cu alde frate-su, răsuflând în voie doar când o trimiteau să întoarcă măgăruşul, căruia îi făcea cu ochiul pajiştea de trifoi din armanul boieresc. Dar asta n-a durat mult. Într-o bună dimineaţă, Lişca, pefăcându-se ostenită de moarte, n-a mai ieşit din colibă, a rămas în aşternutul călduros, toropită de lene, până către ora prânzului. După masă, cu toate că era sătulă de somn, s-a tras din nou la umbră să se culce, mereu cu urechea la pândă să asculte ce zice taică-su, dacă nu vine să-i înfigă mâna în plete, s-o târască afară. Bătrânul, nimic, a lăsat-o în pace, să vadă ce-i poate capul. Şi-apoi ştia el bine că muierea puturoasă şi pusă pe ceartă e mai rea decât dracul.

Lişca s-a sculat cu puţin înainte de asfinţitul soarelui, dar şi atunci, în loc să meargă să dea o mână de ajutor la aşezatul cărămizilor în cuptor, a luat chipcelul la spinare şi-a plecat agale către un ochi al râului, în marginea pădurii, să prindă peşte.

Era limpede pentru toţi, chiar şi pentru mine, care în vara aceea începusem să deprind meşteşugul unditului, că se duce să se scalde, fiindcă rar de tot picase cuiva un crăpcean în locul ales de ea, unde se bălăceau cât e ziua de mare fetele din sat.

Uimiţi de atâta neobrăzare, fraţii săriră cu gura pe bătrân s-o întoarcă din drum, că de nu, până seara o pun pe goană de la colibă. Tatăl a lăsat jos targa de cărase cărămizi cu ea şi a plecat pe urmele fiică-si. Lişca, de pe o ridicătură a malului, l-a zărit venind şi s-a oprit. Bătrânul s-a apropiat de femeie dojenind-o părinteşte, că de ce-a venit la cărămidărie dacă-i place să stea cu mâinile în sân, de ce n-a rămas la casa ei, să fi dormit cât avea poftă şi să i se lungească urechile de foame. Şi tot aşa, cu mustrări blânde, până când a fost lângă ea pe ţuguiul dealului. Atunci, fără veste, a ridicat mâna şi-a pocnit-o peste obraz cu sete, de-a făcut-o să ţipe şi să se îndoaie de durere. Nu i-a dat răgaz să se dezmeticească, a lovit-o şi a doua oară, mai îndârjit, pentru că era leneşă şi proastă. Dacă

nu voia să calce lutul şi nici să aşeze cărămizile în cuptor, apoi să se fi dus în sat, să le dea muierilor în cărţi, să aducă o bucată de carne la masă, să aducă rachiu şi bani de tutun.

După bătaia aceea, Lişca a început să colinde uliţele cu ghiocul şi cu cărţile ei soioase, ameţind cu vocea deopotrivă femei şi bărbaţi, că era vicleană ţiganca şi, când se uita la tine pe sub gene, galeş, i-ai fi dat cu dragă inimă şi casa şi căruţa cu cai. Femeile o plăteau cu ce aveau: cu o gâgâlice de pui, cu două-trei ouă, sau cu banii păstraţi într-un nod al basmalei.

Şi ea le tălmăcea din cărţi povestea craiului de ghindă, de tobă, de verde sau de roşu, vorbind mereu de bucurii ce nu se arătau, de drumuri lungi la miez de noapte, drumuri de multe ori fără întoarcere, de veşti ce nu soseau şi de o stea a norocului pe care nimeni n-o vedea arzând. Bătrâne şi tinere o ascultau încremenite şi multe credeau ce le spune, fiindcă, plecând de la ea, se simţeau mai puţin apăsate de tristeţi şi nădejdi noi le încercau inima.

Cu datul în cărţi, Lişca a ajuns tâmplă de icoană pentru cei de la cărămidărie. Tatăl şi fraţii, năvăliţi dintr-o dată la băutură, erau mereu cu grijă să n-o supere, să n-o întărâte. Nici vorbă s-o mai cheme cu ei la treburi. Făcea Lişca ce vrea şi ce-i trăsnea prin cap, socoteală nu-i cerea nimeni de nimic. Şi fiindcă nu mai trăgeau de ea s-o pună la muncă, dimineaţa se scula acum cea dintâi. Soarele învăluit în pulberea viorie a răsăritului o găsea spălându-se la râu, ori umblând prin grădina de zarzavat de pe malul celălalt, de unde căra cu poala ardei şi roşii. Alteori pleca în pădure. Eu şi frate-su mai mic — amândoi devenisem umbra ei — dădeam fuga s-o ajungem, gata, când ne-o cere, să cotrobăim prin toate cuiburile de pasăre sau să adunăm ciuperci.

De obicei în pădure culegeam flori şi măturică şi căutam fragi pe care-i strângeam grămadă pe o foaie de lipan, căci de mâncat mergeam să-i mâncăm undeva sub o ruptură a malu-

lui, pe deasupra căruia se roteau în zbor prigorii. Lişca ne învăţa să mâncăm fragii strivindu-i cu limba de cerul gurii, fiindcă aşa mustul lor răcoros, dulce ca mierea, e mai gustos — dar cine şedea s-o asculte?

În sat, Lişca se ducea tot la două-trei zile, şi da numai pe la casele unde ştia că e aşteptată. Rar de tot se întâmpla să bată şi pe la alte porţi. Restul timpului şi-l petrecea scăldându-se şi stând goală la soare, pe o fâşie de nisip, între două perdele de sălcii.

De multe ori bătrânul şi feciorii, lucrând, se apucau să cânte, şi Lişca, prinzând firul versului, se lua să cânte în rând cu ei, cu atâta patimă, încât femeile, care coborau cu cobiliţa la râu, se opreau uimite s-o asculte. Focul din faţa colibei o învăluia ca într-o bură de aur şi cei de-o vedeau atunci învârtindu-se pe lângă vatră să pună masa şi să aştearnă pentru dormit o credeau grăbită să isprăvească şi să plece, căci vocea ei înălţată în cântecul acela ţigănesc, tulburător de trist, li se părea o chemare de dragoste aruncată vreunui flăcău ce sta s-o aştepte în întunericul pădurii.

Faima Lişcăi de ghicitoare în cărţi fu dărâmată pe neaşteptate, într-o sâmbătă, de o întâmplare nenorocită. Era după-amiază. Lişca plecase la prăvălie să cumpere stambă pentru o rochie. Negustorul îi măsurase trei metri şi se ciondăneau pentru preţ, când în prăvălie intră o femeie de cincizeci de ani, scofâlcită toată, plânsă, sfârşită de atâta suferinţă câtă i se citea în ochi. Era slujnică la curtea boie-rească şi venise să ia lumânări să le aprindă la căpătâiul copilului ei, care se înecase dimineaţa în râu şi-l scoseseră apele la un prund în cotul pădurii. Văzând-o pe Lişca, sărmana femeie îşi aduse aminte că, cu câteva zile în urmă, ţiganca îi ghicise în cărţi spunându-i c-o să aibă în curând o bucurie mare, şi acum, frântă de durere cum era, se repezi la ea umplând-o cu ocări, că înşeală lumea cu scorneli şi minciuni, o numi hoaţă şi căţea

parşivă şi n-o slăbi nici atunci când oamenii, adunaţi peste drum, în curtea morii, tăbărâră în prăvălie, atraşi de ţipetele şi bocetele ei. Lişca fu de-a dreptul năucită şi nu putu să scoată o vorbă. Până la urmă s-a strecurat prin mulţime şi s-a făcut nevăzută.

Duminică dimineaţa, ducându-se iar în sat cu cărţile şi ghiocul, n-a mai fost primită nicăieri. S-a întors la colibă cu mâna goală, ceea ce l-a făcut pe taică-su, care-şi aştepta porţia de rachiu şi pacul de tutun, să-şi strâmbe mutra cu o silă de neînvins. Fraţii, la fel, se uitară la ea cu ochi de lup.

— Nu mai e să vă dau, le-a strigat Lişca, întărâtată, cu mâinile înfipte în şolduri, gata parcă să-i ia în unghii, încât bătrânul, fără voia lui, şi-a lărgit gura cu buze vinete şi crăpate într-un râs chinuit, iar fraţii au pus cornul în pământ.

Fierbea în ea ceva duşmănos şi străin, o putere din calea căreia trebuia să te fereşti, şi ţiganii, în zilele următoare, avură atâta minte s-o lase în pace, să n-o cheme cu ei la treburi. Ea şedea în colibă, în mirosul leşios de ţoale vechi, spăla, cârpea, făcea mâncare, toca dracilă pentru raţe, într-o tăcere de nepătruns. Uitase dintr-o dată drumul la pădure şi nici la scăldat nu se mai ducea.

Eu şi fratele ei mai mic ne jucam tot pe aproape de ea, cu gândul că ne-o lua de mână să mergem iar în pădure să căutăm fragi şi ouă de pasăre, dar ei nu-i mai era mintea la noi. Când isprăvea treburile, se aşeza pe un bolovan în faţa colibei şi privea dusă râul însorit, pâlcurile de sălcii şi cosaşii ce se mişcau în cadenţă pe hotare.

După o săptămână de la întâmplarea cu femeia căreia i se înecase copilul, Lişca urcă în livada noastră şi-mi ceru să-i dau foarfecele bunicii. Am alergat într-un suflet în casă şi le-am adus. Ea le-a vârât în sân, în legătura în care ţinea şi ghiocul, şi a plecat spunându-mi că atunci când s-o întoarce mama de la câmp, s-o trimit la ea la cărămidărie. Şi aşa am făcut.

— Dadă, i-a zis Lişca mamei, ştiu să-ţi spun dacă bărbatul dumitale e sănătos sau s-a prăpădit...

Şi fără să aştepte să fie rugată, s-a dus la lada de mălai, a luat ciurul, a făcut cruce deasupra lui, bolborosind un descântec neînţeles, apoi l-a pus cu veşca, adică cu marginea de lemn, pe vârful foarfecelui pe care îl ţinea între două degete, şi ciurul a început să se învârtească încet, încet ca împins de o mână nevăzută. Acesta, zicea ea, era semnul că tata se află în viaţă pe front. Mama, uimită şi neîncrezătoare de ceea ce se petrecuse înaintea ochilor ei, i-a cerut ţigăncii să mai încerce o dată. Ciurul s-a rotit şi a doua oară.

După plecarea mamei, până într-un ceas, la cărămidărie s-au adunat mulţime de femei. La vestea că Lişca ştie farmece, lăsaseră copiii nelăuţi şi veniseră să afle dacă bărbaţii lor sunt teferi acolo pe unde i-a târât războiul. Ciurul se învârtea de fiecare dată, şi ele puneau bucuroase lângă ţiganca aşezată pe pământ, în faţa colibei, lucruri de-ale gurii sau bani pe care bătrânul lacom îi vâra în buzunare, socotind cu glas, fără ruşine de lume, câştigul ce se strângea.

Lişca, ajunsă din nou la mare cinste, lepădase ca pe o mască înfăţişarea tristă, rece şi duşmănoasă cu care-i speriase pe taică-su şi pe fraţi în ultimele zile. Ochii ei mari, surâzători, cu două luminiţe ciudate în pupile, genaţi şi sprâncenaţi, ardeau veseli, pătrunşi de o bucurie tainică. Unul dintre fraţii ei adusese o sticlă de rachiu, păhărelul trecea din mână în mână, întârziind mai cu seamă pe la bărbaţi, şi când i se întindea şi ei, îl bea dintr-o înghiţitură şi nu-i da drumul mai departe până nu i-l mai umpleau o dată. Dăduse jos flanela verde de lânică, rămăsese cu cămaşa, prin care sânii rotunzi şi mici se desenau clar. Pe braţe, ca toate ţigăncile tinere, purta brăţări de alamă, care se ciocneau între ele când întindea mâna să apuce păhărelul.

— Lişco fă, îi strigă o dată bătrânul, lasă rachiul că te turteşti.

Ea l-a ascultat şi a zvârlit cât colo sticla, apoi a sărit în picioare, făcând să-i fluture fusta veche de catifea, şi i-a strigat celui mai mic dintre fraţi:

— Ursare, pune mâna pe toba ta de capră şi bate-o cât poţi, că vreau să joc. Ducă-se dracului războiul, în seara asta vreau să-i trag una de-a noastră, ţigănească.

Femeile, îngrămădite lângă vatră, uitaseră de necazuri şi zâmbeau la toată zburdălnicia ei nevinovată. “E tânără, săraca, se gândeau, acum ar fi trebuit şi ea să petreacă“, şi nu-i luau în rău nimic din ceea ce făcea, fiindcă-şi aduceau aminte că altădată şi ele se dădeau în vânt după botezuri şi nunţi.

Tovarăşul meu de joacă a bătut toba şi Lişca a jucat. A jucat aşa cum niciodată până atunci nu-mi mai fusese dat să văd. Cu capul răsturnat pe umeri, cu braţele date, în lături pocnind din degete şi mlădiindu-se din mijloc, părea că trece în zbor peste pământul bătătorit din faţa colibei, fiindcă tălpile ei de-abia-l atingeau, ca şi când dedesubt ar fi fost o tablă cu jăratic. Călca frângându-şi genunchii şi lungind gâtul, cu ochii uşor întredeschişi, dând mereu să se întoarcă, aşa cum mânzul care se adapă în râu se trage înapoi când îşi înmoaie nările în undă, speriat de chipul lui răsfrânt în adânc. Pornea repede în vârful paşilor, fugărită parcă de răpăitul ca de ploaie al degetelor lovind în tobă, se răsucea brusc făcând să zornăie brăţările, de data aceasta îndreptându-se puţin cu faţa ridicată în vânt către uşa colibei, ca atunci când te aşteptai să dispară prin ea, să se oprească şi să înceapă să toace iarăşi pământul cu călcâiele. Când sfârşi, se lăsă să cadă pe iarbă cu braţele în lături.

Se înserase şi femeile se pregăteau să plece, când una dintre ele, o bătrânică, îi zise ţigăncii:

— Lişcă, da de bărbat-tu ce spune ciurul? Ia descântă-l, să vedem şi noi ce zice?

Lişca se uită la ea ca la o arătare din altă lume. Bărbat-su? Ce-i păsa bătrânei de bărbat-su? Se făcuse dintr-o dată galbenă la faţă, de parcă-i tăiase graiul.

Pentru o clipă femeile uitară că au treburi acasă şi se adunară iarăşi în jurul ei, şi ea trebui să spună descântecul şi să pună ciurul cu marginea pe vârful foarfecelor luate de mine din lada cu albituri a bunicii. Dar fie că ostenise la joc, fie că gândurile la bărbat-su îi dădeau un tremur în tot trupul, ciurul îi scăpă din mână şi căzu. Încercă şi a doua oară, muşcându-şi limba ca să se liniştească, dar nici de data aceasta nu izbuti să-l facă să se învârtească, aşa cum izbutise până atunci.

Femeile o priviră îngrozite, într-o tăcere de moarte. Tăcea şi Lişca, cu toate că pe faţa ei se vedea bine că ar vrea să le strige că nu-i adevărat, că barbat-su trăieşte, trebuie să trăiască, ciurul nu ştie nimic, n-are de unde să ştie, că tot ce făcuse astăzi fusese o înşelătorie. Rezemată de colibă, cu fruntea în palme, privea în jos, tristă şi îndurerartă, ţinând o mână la gură ca să-şi oprească strigătul ce-i umplea pieptul şi alta pe frunte să astâmpere durerea ce i se cuibărea în creier.

Femeile încercară s-o mângâie, dar ea se smuci şi ele plecară. Lişca se lăsă atunci cu faţa la pământ şi izbucni într-un plâns cu hohote, fără să se mai poată stăpâni.

Eu şi tovarăşul meu de joacă stam lângă ea şi nu scoteam o vorbă. Târziu se întoarse către noi şi, luându-ne de mână, rosti cu glasul înecat de lacrimi:

— Doamne, cum mă priveau, parcă-mi tăiau inima!

Apoi, fulgerată de un gând, îşi dădu părul pe spate, se strecură în colibă, luă punga cu bani din buzunarul bătrânului care dormea şi ne-o dădu să mergem cu ea la curtea boierească, s-o dăm femeii al cărei copil se înecase în râu.

Noaptea, când ne-am întors, Lişca nu mai era la cărămidărie. Plecase, luând cu ea şi vioara rămasă de la bărbatu-su.

— Ţigancă, zicea lumea, i s-a făcut de ducă şi s-a dus...

După patru luni, Lişca s-a întors acasă, escortată de jandarmi. Fusese prinsă între liniile frontului şi nimeni nu voise s-o creadă că-şi caută bărbatul.

Dar nu mai era Lişca pe care o ştiam noi, ci o umbră a ei.

SOMNUL DE LA AMIAZĂ

Moroganii cinau la o masă din câteva scânduri, sub salcâmul din partea de sus a ogrăzii, de unde se vede întreg cătunul Găguleşti, format din vreo douăzeci de case, înşirate de-a lungul unei singure uliţi, situat la depărtare de trei kilometri de comuna Bozia, într-un cot al Călmăţuiului — cel mai mic râu din Bărăgan, un fel de tranşee surpată, pe fundul căreia se prelinge un fir de apă coclită. Trifan se aşezase în locul de cinste, având înaintea ochilor casa de cărămidă cu balcon, scări de piatră şi bordură de ciment jur-împrejurul temeliei, iar femeile, Tasica şi fiica ei din prima căsătorie, Maria — semănând leit, ca puii ieşiţi dintr-un ou cu două gălbenuşe: mărunţele, vioaie — şedeau, una la stânga, cealal-tă la dreapta capului familiei. Ceaunul cu lapte fiert era pus pe nişte pirostrii, la îndemâna mamei. Ea turna în strachina fiecăruia, după poftă.

Dar în seara aceea de iulie, liniştită, cu cerul străveziu, Trifan Morogan n-avea chef de mâncare. Sorbise o carafă de rachiu, mâncase după ea o felie de pâine, pe urmă nu mai vru să guste nimic. Scund, gras, cu pieptul revărsat, îşi rezemase obrazul în pumn şi asculta cum Papa Leon, vecinul lor — poreclit aşa din ziua când, certându-se cu preotul, a părăsit slujba de la biserica din Bozia şi a strigat că se leapădă de credinţa în care s-a născut şi trece la catolicism — îl lua peste picior pe Grigore Pişban, care pe vremuri avusese în cătun băcănie şi dăduse faliment.

Papa Leon, lungit pe prispă, cânta cu voce spartă, să-l

audă toată lumea:

La Pişban în prăvălie,
Jucau şoarecii-n călcâie.
Anicuţa la tejghea,
Să-ţi dea restul nu avea.

— Îşi bate joc, ticălosul! zise Morogan, care nu-l putea suferi pe vecin din pricina limbuţiei.

Făcu o pauză, apoi vorbi din nou, cu glas sumbru, vrându-se piază-rea a celuilalt:

— Râcâie tu mult în cenuşă şi lasă, dacă n-ai să te frigi odată să te usture la măruntaie...

Femeile băgaseră de seamă că nu e în apele lui, că fierbe de gânduri negre şi-l lăsară în pace. Ce se întâmplase? Ziua, la vremea prânzului, când soarele se risipeşte într-o puzderie orbitoare pe acoperişurile de tablă şi în geamuri, Toma Hanu din Bozia venise la moara din Maraloiu, la Morogan, care e administrator acolo, şi-i spuse fără înconjur:

— Trifane, o să trebuiască s-o dai pe Maria după Dudu al meu. I-a venit băiatului vremea să-l însor şi-i place fata. Eu am fost prieten bun cu frate-tu Tănase, pe care l-au mâncat lupii astă-iarnă, Dumnezeu să-l ierte! Am învârtit cu el un pic de negustorie cu vin. Tănase era om cu sânge rece, curajos, am câştigat ceva parale noi doi. Dar avea o dambla: cum apuca la băutură, începea să-şi laude neamurile. Mai ales pe tine te sălta în ceruri. “A, ce lovitură a dat neica Trifan la viaţa lui!” Vreau să-ţi spun că ştiu cum ai ieşit din armată, înainte de război şi cum ţi-ai făcut casa din Găguleşti şi p-aia din Brăila. Erai plutonier la casieria regimentului şi, la zi întâi, tu mergeai să ridici solda pentru droaia de căpuşe de la voi. Ăia de la divizie, ca să nu-şi tocească buricele deştelor cu număratul, făcuseră o socoteală: Domnule, unitatea cutare are atâţia inşi care mănâncă leafa de la stat, ia să vedem noi cât

atârnă asta pe cântarul de farmacie, în hârtii de câte cinci sute de lei nou-nouţe, abia scoase din bancă. Atârnă un chil şi trei sferturi. Sau două. După caz. Îţi dădeau aşadar teancul, semnai de primire, şi la verificare găseai că iese ţanc pe ţanc. Într-o zi te-a înhăţat norocul de chică. S-au zăpăcit ăia şi ţi-au aruncat un chil mai mult decât trebuia. Ai simţit că-ţi îngheaţă inima, pe urmă te-ai făcut vânăt la obraz, ca cineva care zace de brâncă. Se învârtea pământul cu tine. Dar ai tăcut. Ai înfundat în geantă tot bănetul, ai chemat soldatul care te aştepta cu birja şi mână la comandantul garnizoanei. Ăla se trăgea şi el de prin părţile noastre. "Domnule colonel Florescu, uite-aşa şi pe dincolo, învaţă-mă ce să fac, că se răstoarnă lumea peste mine!" "Stai liniştit, Morogane, nu călca în străchini, aşteaptă şi-om vedea ce-o fi." Au trecut câteva zile. La divizie un amărât de sublocotenent, care nu belise ochii la vreme, şi-a găurit ţeasta c-un glonte, paguba au trecut-o în cârca lui, iar vulpoiul bătrân te-a jumulit, ca pe un prost, de jumătate din gologani, şi, ca nu cumva să te ia gura pe dinainte, mai târziu a aranjat să fii trecut în rezervă. Acuma, Trifane, asta s-a uitat, e chestie veche, tu ai slujba ta, aici la moară, de unde scoţi noaptea porumb şi-l ascunzi în groapa de bucate a lui Grigore Pişban, nevasta şi fata lucrează la gospodăria colectivă, sănătos să fii, că mai mult nu-ţi trebuie nimic. De-o pildă, casa din Brăila. Ce foloase tragi de pe urma ei? Păgubeşti. Cu chiria abia ajungi să acoperi impozitele. D-aia zic, dă-o tinerilor cu acte, Mariei şi lui Dudu, să se mute în ea şi să te pomenească toată viaţa, că uite ce om a fost tata. Da. Şi mâine dimineaţă să rămâi în Găguleşti. Vin cu flăcăul să fixăm data nunţii şi să bem aldămaşul.

Amintindu-şi de Toma Hanu, cum pătrunsese în biroul lui, înalt, roşcovan, cu pălăria de paie de orez dată pe ceafă, în mână cu un bici împodobit cu canaf roşu, şi de vorbele-i rostite încet, răspicat, în timp ce ochii cenuşii, ascunşi sub

sprâncenele groase, îi fugeau în toate părţile, râzători, Morogan nu-şi putea stăpâni mânia şi-l blestema pe frate-su Tănase, pentru că numai el, secătura, îl băgase-n belea. “Bine măcar că l-a luat dracu!” Toma Hanu îl înfricoşase şi-l impresionase totodată. “Ăsta se pricepe să-l strângă pe om în cleşte. Îi suge vlaga ca o lipitoare şi nici nu clipeşte. Pot să jur că ticălosul a şi arvunit mobila pe potriva casei mele din Brăila. Merge la sigur.”

Le văzu pe femei că încă nu isprăviseră cu mâncatul şi căşună pe ele.

— Aveţi de gând să leorpăiţi până la miezul nopţii? le întrebă. Ia, strângeţi blidele şi duceţi-le de-aici.

— Acuşica, răspunse Tasica, surprinsă. Hai, drăguţa mamei, scoală, o îndemnă la rându-i pe Maria, că n-am aşternut paturile şi tat-tu-i obosit, săracul! Arz-o focul de treabă, nu-i mai dai de capăt până intri în pământ.

Maria se ridică în tăcere şi începu să adune, cu mişcări repezi, tot ce se găsea pe masă. Tulpanul legat la ceafă îi alunecase pe creştet, şi în lumina crudă a lămpii puse pe fundul unei putini, alături de salcâm, părul ei negru, buclat avea o lucire întunecată, stinsă, ca păcura veche. În ochii albaştri-deschişi jucau firave reflexe aurii. La optsprezece ani avea trup subţire de sălbăticiune mică, obişnuită să zburde în voie, şi sâni cât pumnul. Doar în dreptul şoldurilor, rochia decolorată de prea multă purtare se strâmta, arătând că fata e coaptă pentru dragoste.

“Iaca, îşi zise Morogan cu duşmănie, cine se va lăfăi în averea mea. De haram a fost, pe apa sâmbetei se duce. Eh, mama ta de viaţă.“

Câinele scheuna în lanţ. Stăpânul îi azvârli o bucată de mămăligă.

— Na ici şi taci!... Tasică, o chemă el după aceea pe nevastă-sa, dă-te mai aproape să-ţi spun o vorbă. Astăzi, auzi tu, am avut peţitori. Toma Hanu din Bozia o cere pe Maria pent-

ru Dudu al lui. Eu, să ştii, am bătut palma, că-mi place băiatul. Ca dotă îi dau fetei casa din Brăila. Mâine, Toma vine cu flăcăul să facem logodna, aşa că aveţi grijă să vă sculaţi de dimineaţă, să frângeţi gâtul la două găini.

— Vai de mine! rosti femeia adunându-şi mâinile sub bărbie, într-un gest de uimire şi bucurie. De ce nu ne-ai spus mai din vreme?

Ameţită, se lăsă pe bancă. Zâmbea, şi zâmbetul îi întinerea obrazul încreţit de durere şi de vreme.

— Vasăzică, şopti ea, o să fiu soacră-mare. Am apucat s-o trăiesc şi p-asta.

— Dar mie nu mi-e drag de Dudu, mamă, o înfruntă Maria, şi n-o să mă mărit cu el.

Tasica se sperie de izbucnirea fetei. Se suci spre ea şi începu s-o mustre:

— Draga mea, cum poţi să vorbeşti aşa?! Trifan şi cu mine îţi vrem numai binele. Fii cuminte, o povăţui ea. Şi de ce zici că nu ţi-e drag Dudu? o întrebă. La balul care s-a dat duminica Paştilor la Bozia, ai jucat numai cu el. Ţi-a dat atunci o groază de ilustrate şi tu le-ai înşirat în toată casa, pe pereţi.

— Nu, mamă, nu, se îndârji fata... şi Tasica simţi că-i sângeră inima. Nu vreau să-l iau. Nu am nimic cu el.

Trifan Morogan înţepenise pe scaun. Dacă s-ar fi deschis cerul să verse potop de foc peste el, poate că n-ar fi fost întratât de uluit de cutezanţa fetei. Era prima oară când îi ieşea din cuvânt. Se ridică în picioare, ars de mânie, şi, înhăţând-o de umeri, o întoarse spre el.

— De ce nu vrei, Marie? se auzi glasul lui înăbuşit. În loc să-mi săruţi mâna că te scap de la coada sapei, din lut şi prăfărie şi te trimit la oraş, să nu mai fii cu rapăn pe picioare, să le ţii toată ziua în pantofi şi când te descalţi, seara, să vezi că-s albe ca lebăda, tu faci pe dos. Tu nu eşti a mea,

Marie, şi eu îţi dau casă în Brăila, cum n-ai văzut niciodată, şi tu zici că nu vrei. De ce, Marie?

— M-am jurat să-i fiu nevastă lui Horia Munteanu, răspunse fata, înecându-se de plâns. Pe el îl iubesc.

Horia Munteanu era instructor de partid în Bozia.

— A, se dumiri Morogan, asta e! şi-i dădu drumul din mâini.

Tasica îşi trase şi ea palma de pe gură. Crezuse tot timpul că bărbatu-su acum-acum se va porni să-i cărăbănească fetei pumni cu nemiluita şi se ghemuise asupra ei însăşi, să împiedice ţipătul ce i se zvârcolea în piept.

— L-ai schimbat pe Dudu cu Munteanu?! Fă bine şi întoarce-ţi ochii către cel dintâi. De jurământ te dezleg eu, pe mine să cadă păcatul. Înţelegi? Pe mine! Şi acum mergi la culcare. Bagă de seamă însă, urmă el, cu glasul sec amenin-ţător, dacă mâine te pune dracu să crâcneşti, mătur ograda cu tine. Să nu te rogi de milă pe urmă, că vezi, ţi-am spus din timp să-ţi bagi minţile în cap. Asta e.

Maria tăcu şi se depărtă, tremurând, spre podul de fân, clădit deasupra grajdului, unde dormea ea vara.

Luna plină, ieşită în despicătura dintr-un nor, învăluia în lumina-i blândă, uşor înnegurată, întreg pământul. Numai câlţii din fuioarele de in spânzurate pe sârma legată între porumbar şi staulul oilor sticleau fosforescent, ca nişte ţincuşe de os.

Trifan Morogan şezu o vreme în loc privind încruntat în câmpie, apoi scoase o ţigară, o aprinse şi porni spre poartă.

— Mă duc până la Pişban, îi spuse Tasichii, am puţină treabă cu el. Mă întorc îndată.

Ieşi în drum în dreptul podului de lemn de peste Călmăţui, cu arcade la amândouă intrările, şi coti spre Pişban pe după zăvoiul de sălcii. Se ducea să-i spună că, în zori, să încarce porumbul ascuns în groapa de bucate şi să plece cu el la târg.

Dar la Pişban dădu peste o fină a lui Toma Hanu. "A

trimis-o să pândească, să nu pot să mă apropii. Cleştele! Strânge bine, Toma Hanu.”

Podul de fân al Moroganilor, unde urcase Maria şi se lungise îmbrăcată pe pătura aşternută la câţiva paşi de scară, e înalt încât poţi sta în picioare în el. Pe timpul verii, scândurile care formează peretele din faţă sunt date jos şi în locul lor se pune o plasă de sârmă, cu ochiuri potrivite ca mărime, ca acelea de la cuştile de porumbei, aşa că vântul pătrunde în toată voia în maldărele de iarbă şi lucernă, îngrămădite la păstrare. Câteva tufe de pelin, smulse cu rădăcini şi vârâte pe după grinzi, împrăştiau un miros amărui, deosebit de cel dulceag şi uşor — mai mult o părere — al florii de fân.

Mariei nu-i era gândul la somn, avea vorbă cu Horia Munteanu să se vadă în seara aceea lângă şanţul care mărgineşte ograda lor spre câmpie şi aştepta să termine maică-sa cu vânzoleala pe-afară ca să coboare şi să se strecoare, fără primejdii, la locul întâlnirii, aşa cum mai făcuse de câteva ori în ultima vreme. Dragostea lor începuse într-o sâmbătă din luna iunie. Căzuseră ploi mari toată săptămâna şi brigada din Găguleşti a gospodăriei colective, cu sediul în Bozia, ieşise să dărâme clăile de grâu, încinse de umezeală. Cete de câte patru oameni — la aceea a Mariei se alipise şi Horia Munteanu, venit să dea o mână de ajutor — tăbărau şi luau snopii aşezaţi în cruce şi-i rânduiau roată în jur, cu spicele în soare. Celor de dedesubt le desfăceau legăturile şi-i răsfoiau cu o izbitură de picior, dată dibaci, pentru ca valurile de dogoare care copleşeau iar aerul, atârnând ca o ceaţă moartă, să stârpească mucegaiul ce atacase paiul. De la fund ţâşnea uneori câte un şoarece, pripăşit la căldură. La vederea lui, Maria slobozea un ţipăt şi sărea în lături, speriată.

— Grozav ţi-e frică de şoareci! zise Muntean. Iar ei îşi pierd minţile de dumneata, să nu-i pocneşti cu secera în cap.

— Vai, făcu fata, dac-aş nimeri cu mâna într-un cuib de-

al lor, aş leşina îndată şi pe urmă, de scârbă, n-aş mai mânca o săptămână.

— Cuiburi n-am văzut. Se pare că nu s-au prăsit mulţi pe-aici.

Şi, ca să se convingă de adevăr, răvăşi cu bocancul locul unde fusese claia — pământ chel, mirişte putredă, cu rare fire de mohor opărite.

— Nu, cuiburi n-au fost, repetă el. Cel puţin aici n-au fost.

— Dumitale, întrebă fata, mirată, nu ţi-e teamă de ei?

— Nu, răspunse Munteanu. Deloc. Când eram mic şi-ai mei băteau porumbul, prindeam cât puteam de mulţi, îi înhămam la un cărucior în care se afla o păpuşă a soră-mi şi-i mânam din bici, cu hărmălaie mare. La urmă îi zdrobeam cu ciomagul. Da de ce mă priveşti aşa?

— Mă crucesc cât de înalt ai crescut. Cred că eu nu-ţi ajung nici la umăr. De-aia nu ţi-e teamă de şoareci, că eşti înalt.

— Ei, asta-i! râse el. Poftim alături, să ne măsurăm. Nu eşti chiar atât de mică.

— N-are rost, vede oricine că e aşa cum spun eu.

Aproape de prânz isprăviră treaba. Oamenii adunară bulendrele şi grăbiră spre cătun, să se laie şi să se primenească. Maria, ostenită, rămase mai pe urmă. Sub un corcoduş, în marginea lanului de floarea-soarelui în care zumzăiau albinele, se porni să-şi tragă de pe braţe mânecile de lână, desprinse de la o flanelă veche, pe care le îmbrăcase ca să se apere de zgârieturi. Dimineaţa, cînd plecase de-acasă, mai-căsa i le însăilase de rochie şi nu izbutea acum să rupă aţa.

— Stai, nu te mai chinui, spuse Munteanu, că-i viu eu de hac.

Se aplecă şi tăie aţa cu dinţii.

— Uf! răsuflă ea uşurată, mişcând de câteva ori braţele

subţiri bronzate. Parcă le-am scos din cuptor.

Deasupra lor, în ramurile corcoduşului, uguia o porumbiţă sălbatică.

— Spune, îi ceru Munteanu, diseară vii la joc în Bozia?

Maria se mohorî.

— Nu mă lasă de-acasă, că m-aş duce zburând.

— Păcat. Dac-ai veni, mi-ar place să joc cu tine, Maria.

— Şi mie cu tine, Horia, grăi fata, tristă.

Şezură o vreme în tăcere. Erau numai ei doi şi porumbiţa care-şi chema soţul. "Soarele i-a scos pistrui în obraji, observă Munteanu, bucurându-se. Şi cum mi-a spus ea numele... Parcă-l cântă!" Descoperise că numele omului are o taină a lui, că e încărcat cu înţelesuri nedesluşite. Horia! Ca să vezi, până acum niciodată nu-i venise să se întrebe ce-i cu numele ăsta pe care-l poartă...

Pe Maria, apropierea de omul acesta înalt, tânăr — Munteanu avea douăzeci şi şapte de ani — puternic, fălcos, cu veşmintele mirosind a ploaie şi a grâu, o tulbura, îi risipea gândurile.

— Horia, vorbi ea îndrăzneaţă — şi el se înfioră —, dacă vrei să mă vezi diseară, vino la răchitele din fundul ogrăzii noastre.

Munteanu avu o clipă de descumpănire, apoi o cuprinse în braţe şi-i căută gura. Buzele ei erau sărate de arşiţă. Când o slobozi, Maria îl privi în ochi, tăcută, apoi, tot în tăcere, îşi atârnă secera pe umăr şi o porni spre cătun, iar Horia apucă drumul în sus, spre Bozia.

În pod trosni o grindă şi fata tresări. Se făcuse târziu, noaptea se adâncise şi maică-sa demult intrase în casă. Se sculă şi coborî scara, cu urechea la pândă. Era linişte, numai undeva, pe drumurile Bărăganului s-auzeau bătând faraoancele unei căruţe.

Porni către fundul ogrăzii, spre Călmăţui, pe sub vişinii

argintaţi de lună şi-l găsi pe Munteanu trântit în iarbă, pe-o rână. Bicicleta lui zăcea răsturnată alături.

— Bine că n-ai venit mai devreme, îi spuse el, silind-o să se aşeze pe haina lui aruncată pe jos. De-abia am scăpat de Papa Leon. M-a zărit pe când se plimba pe arie la el, frângându-se de tuse, şi-a venit aici. “Tovarăşe instructor, cică, te-am cunoscut de departe că dumneata eşti ăla care nu-ş ce mort păzeşte pe-aici şi vreau să-ţi spun o vorbă.” “Zi-i, Papa Leon — numele bun nu i-l ştiu —, te ascult cu plăcere.” “Uite ce-i, zice, fă bunătatea şi nu mai umbla cu capul gol, pe căldură, cum am văzut că ai obiceiul, fiindcă odată te pomeneşti că te buşeşte sângele pe nas şi cazi jos ca o oaie capie. Nu-i lucru de glumă. Eu am mai văzut chestii d-astea.”

— Lasă-l pe Papa Leon, Horia, zise Maria.

Răcoarea pământului îi pătrunse tălpile şi se ridică în picioare.

— În seara asta, Horia, sunt aşa c-aş fugi în lume nebună.

Munteanu se ridică şi el, neliniştit de vorbele fetei.

— Ce-i cu tine, Maria?

— Oh, dac-ai şti ce-a fost la noi la cină! Ce tărăboi! Horia, strigă ea şoptit, tata vrea să mă mărite cu Dudu al lui Toma Hanu din Bozia. Nu vreau să-l iau pe Dudu, Horia, numai pe tine te am drag, şi tata a sărit la mine ca lupu când i-am spus. Nici eu nu ştiu cum de-am scăpat teafără.

Munteanu simţi cum îi fuge sângele din inimă şi-i năvăleşte în tâmple şi-n urechi. Îi secă răsuflarea, ca după o lovitură primită în burtă. Broboane de sudoare rece îi năpădeau gâtul şi fruntea teşită.

— Stai, zise el, o iei razna. Cu de-a sila nu poate să te dea.

— Ba da, Horia, poate, pentru că şi mama e de partea lui. Noi două am fost tare sărace, iar tata spune că-mi dă de

zestre casa din Brăila, şi asta a zăpăcit-o.

Durerea o frânse şi hohote de plâns îi zguduiră pieptul.

— Ce mă fac, Horia, ce mă fac? izbucni nestăpânită şi se atârnă de el, disperată, aşteptând, cu o explozie de lăcomie nefirească, întipărită în ochi şi pe chip, izbăvirea care numai de la el putea să vină.

Munteanu îi trecu palma peste obraji, ca să-i zvânte lacrimile şi o dezmierda, răvăşindu-i părul, în timp ce o boare de vânt dinspre Călmăţui clătina buruienile câmpiei. În zăvoiul de plopi piramidali ţipă straniu o bufniţă, un fulger vânăt zvâcni pe boltă, în depărtare, şi Maria auzi vocea lui — "Tu numai a mea ai să fii, Maria" — şi o lumină albă, odihnitoare îi coborî în suflet.

— Du-mă de-aici, Horia, du-mă unde vrei tu.

— Nu, se împotrivi Munteanu, acum nu. Întâi să merg să vorbesc cu nea Trifan. Lumea nu înţelege multe, Marie, şi eu nu trebuie să-i dau de bârfit.

— Dar tata nu-l vrea decât pe Dudu pentru mine. Numai pe el. Şi mâine Dudu vine să facem logodna.

— Atunci o să mă duc la Toma Hanu, la Bozia şi n-o să mai vină mâine nici un Dudu.

Maria se desprinse de la pieptul lui şi se aşeză în iarbă, alături de cărare. Deasupra ei, cerul era negru şi înflorit. "Parcă-i un lan de rapiţă", gândi fata.

Munteanu aduse haina şi i-o puse pe umeri.

— Horia, şopti ea, închizând ochii, fă-mă nevasta ta, aici.

Bărbatul avu o tresărire în tot trupul.

— Vreau să fiu nevasta ta, repetă Maria...

Târziu, către miezul nopţii, se despărţiră. Maria îl urmări cum se depărtează în noapte pe bicicletă, pe drumul dinspre Bozia, şi când negura albăstrie îl înghiţi cu totul, se întoarse în podul cu fân. "Doamne, se gândi ea, dac-ar şti tata ce-am stat să fac, mi-ar întinde pielea pe băţ şi m-ar închide în

fundul pământului!"

Luna ajunsese deasupra salcâmilor din ogradă şi privea în pod pe sub streaşina deschisă. Maria, obosită, se suci cu faţa spre stâlpii care susţin creasta acoperişului. Frânghii, sârme adunate colac, două cârlige de scos găleţile înecate în fântână, capete de curele pe jumătate putrede, o legătură de zăbale şi de chei ruginite şi tot soiul de alte fleacuri atârnau de cuiele bătute în trupul lemnelor acelora groase, jupuite de coajă.

"Pentru ce-or fi adunat toate astea aici?" se întrebă fata. Dedesubt, în grajd, se auzea ronţăit de şoareci. Dar Maria adormise şi n-avea cum să-i mai fie frică.

Se trezi târziu a doua zi, tocmai către prânzul cel mic, şi o găsi pe maică-sa, care se sculase odată cu steaua zorilor, la bucătărie. Răzuia cu cuţitul, ghemuită pe prag, tigaia de aramă în care copsese plăcintă. Pe plită, într-o tingire, sfârâia în untură şi ulei — grăsimile amestecate frăgezesc carnea — o găină despicată în două. Tasica pregătise şi o oală de ciorbă, dreasă cu leuştean verde.

Făcuse totul singură. Morogan, văzând cât e de înglodată, voise s-o strige pe Maria, dar ea îl oprise.

— O dată se logodeşte omul în viaţă. Las-o să doarmă până se satură. Poate că bărbat-su n-are s-o ţie pe palme.

— Eşti proastă de dai în gropi, i-a răspuns Morogan. Dac-o fi din alea de care ştiu eu, se logodeşte şi de zece ori. Tu n-ai fost de două ori mireasă?

— S-o ferească Dumnezeu să păţească şi ea ca mine.

Maria se spălă pe ochi la fântână şi se întoarse să mănânce. "Ce mai bucate!" se miră ea şi, la gândul că toate erau degeaba, că Toma Hanu şi Dudu n-au să mai vină — ştie el, Horia, cum să le vorbească, să-i facă să priceapă că nu se poate altfel — pufni în râs. Râdea aşa cum râzi când i-ai pregătit cuiva o capcană şi ăla, neştiutor şi tont, vine întins

să cadă în ea.

Tasica se veseli şi ea. "Drăguţa mea, o lăudă, ştiam eu că supărarea de-aseară nu-i decât o toană."

Afară se auziră paşi grei, îndesaţi şi îndată după aceea Morogan se ivi în prag, mic, burtos, leoarcă de năduşeală.

— Afurisitul ăsta de soare, bombăni, nimiceşte totul. Nu mai e chip de trăit, ia foc lumea. A, schimbă el vorba, dând cu ochii de Maria, te-ai sculat? Du-te-n casă şi te piaptănă şi ia-ţi altă rochie. Cu aia de pe tine, ciumpavă, eşti goală ca o paparudă.

— Dacă-ţi place matale să mă vezi gătită, mă duc, zise fata.

— Îmi place, nu-mi place, fă ce-ţi spun! îi strigă tat-su din urmă, mânios.

Fata dispăru în casă şi Morogan ieşi la poartă să se uite pe drumul către Bozia, pe întinderea căruia pale de vânt ridicau cârlionţi de praf. I se păruse c-a desluşit în depărtare huruit de căruţe. Nu se înşelase. Peste puţin apăru, la cotitura cea mai apropiată, între haturile de borceag, căruţa lui Toma Hanu, purtată la trap de un cal între hulube.

"Vine, pezevenghiul, nu şi-a rupt gâtul, îl blestemă Morogan şi se duuuce dracului căscioara mea, se duce." Trase zăvorul de la poarta mare şi-i strigă Tasichii să încuie câinele în grajd, că soseşte drăguţul de Dudu şi s-ar putea să-i hărtănească nădragii.

Maria îl auzi din casă şi sări la fereastră, tocmai când Toma Hanu intra în ogradă şi le saluta pe gazde, fluturând pălăria de pai de orez. Un junghi o fulgeră prin tâmple şi se prăbuşi pe pat, bocind. Horia Munteanu îşi şi făcuse poftele cu ea, şi o părăsise, o lăsase lui Dudu.

Între timp, cei de jos deshămară calul, îl legară la conovăţ şi se strânseră la vorbă în jurul mesei de sub salcâm. Dudu sta mai deoparte, la capătul laviţei şi se uita în toate părţile,

aşteptând s-apară de undeva Maria. N-avea decât nouăsprezece ani, dar se vădea în el sămânţa de voinic, căci de pe-acum era aproape cât ta-su. Avea umeri vânjoşi şi braţe lungi. Buza de sus, crudă, neîmplinită încă, lăsa să se vadă un şir de dinţi albi şi mici. Părul bălai, căzându-i pe frunte, îi da un aer ştrengăresc şi-i făcea oleacă mai prietenoşi ochii suri, mari, trădând siguranţă de sine.

— Ce cauţi, Dudule tată? îl înghionti Toma clipind hoţeşte spre ceilalţi. Pe cine-aştepţi tu poate că nici nu-i acasă.

— Da, mă, răspunse Morogan, batjocoritor, e după casă. Joacă tontoroiul într-un picior acolo. Sculaţi-vă şi strigaţi-o cum e cântecul ăla al copiilor: "Biti, biti porumbel, vino-ncoace, la purcel", şi să vedeţi cum vine.

— Trifane! strigă Tasica, mustrătoare.

— Ce-i? făcu el. Crezi că se supără oaspeţii? Nu, să n-ai tu grijă de asta. Hai, du-te de-o cheamă pe fată şi puneţi masa, că mi-e o foame de crăp.

Maria ieşi afară îmbrăcată c-o rochie nouă, de crepdeşin. Era palidă, cu ochii umflaţi de plâns. Maică-sa era îngrozită de cum o găsise şi nu mai înţelegea nimic din ce se întâmpla cu ea, doar mai adineauri umpluse casa cu râsul ei. Se apropie şi dădu bună ziua, mângâindu-i şirul de mărgele — bobiţe albe şi roşii, mici, prinse pe trei fire de nylon, care se încheiau într-un fel de broşă aurită. Toma Hanu se ridică şi-o sărută ţocăit pe frunte, strigând:

— Să-mi trăieşti, noră, să-mi creşti nepoţii.

Dar în gând o înjura vârtos. "Ehei, lighioană prefăcută, ce-ai să joci tu pe sârmă la mine! L-ai pus pe Munteanu să mă scoale în crucea nopţii, că să te las în pace, că numai cu el vrei să te măriţi. «O las, cum să nu, e bucăţica dumitale, i-am zis; m-ar bate Dumnezeu dac-aş întinde mâna să ţi-o rup de la gură.» Da uite că tot o să te iau şi ăluia n-o să-i dea mâna să facă tămbălău aici."

Dudu îi strânse mâna, roşu de emoţie, şi-i făcu loc alături,

în vreme ce Tasica îngrămădea pe masă bucatele pe care le pregătise. Ca băutură, Trifan Morogan scoase din beci o oală cu ţuică, mare cât hârdăiaşul în care se mulg vacile.

— Oho, făcu Toma Hanu, dând o ceaşcă pe gât, e tare a dracului! şi plescăi din limbă. Să ştii că nu plecăm repede de aici.

Ca să scape de-o grijă, Toma-Hanu îi anunţă dintru început pe Morogani că, în ce priveşte nunta, el e de părere s-o facă la toamnă, după culesul viilor, dar că Maria trebuie să se mute la ei, la Bozia, începând de duminică. Bagă actele la Sfatul popular cu Dudu şi se mută.

— E bine aşa, aprobă Morogan, căruia-i era totuna acum, când intrase în horă. Îmi convine.

— Trifane, se auzi deodată vocea lui Papa Leon, la gardul din fundul ogrăzii, ce e acolo la voi, mă? Curge, văd, rachiu, ca apa pe Călmăţui.

— Păi tu ce crezi să fie, râse Toma Hanu, dacă eu am flăcău şi el fată mare, hai?!

— Bairam, zise Papa Leon.

— Ei da, şi ce-ţi pasă ţie? strigă Morogan, mânios, zvârlind mâinile înainte, aşa cum faci când vrei să alungi găinile venite să râcâie lângă uşa casei. Mă-njuri în fiecare zi în gura mare, că ţi-aş fi luat locul ăsta pe de pomană, şi-acum, hop, te legi la vorbă cu mine. Du-te şi lasă-ne-n pace!

— Ia te uită! se cruci Papa Leon. Păi tu nu mă înjuri pe mine?! Ba bine că nu! Dar eu sunt mai deştept, Morogane, aia te arde pe tine, că eu totdeauna mă scol cu noaptea-n cap şi ţi-o iau înainte. Chestie de timp, încheie el şi se depărtă.

Alde Hanu, socotind că lucrurile se aranjaseră cum e bine, se aşezară cu temei pe chefuit. La mâncare se îndesau şi nu prea. În schimb băutura o zvântau.

— Asta nu-i ţuică, îi dădea Toma Hanu cu gura, e lacrimă de amantă. Să mă trăsnească, dacă mint!

Morogan sta, ca de obicei, în capul mesei şi căta la el cu

duşmănie. “Prăpădesc totul, ca guzganii, ticăloşii! Pesemne că pe la ei pe-acasă papă mai mult răbdări prăjite.” Pe urmă nu se mai gândi la nimic, începu şi el să înfulece, rupând bucăţi mari din plăcinta făcută cu multă brânză. Maria nu gusta nimic, dar nici bărbaţii şi nici maică-sa nu se sinchiseau de asta. Îşi ziceau că aşa sunt miresele, mofturoase.

Târziu, când umbra salcâmului începu să se scurteze, Trifan Morogan îi făcu semn nevesti-si s-o ia pe fată şi să plece amândouă în casă, ca să nu le mai bâzâie muştele degeaba acolo. Tasica crezu că omul ei vrea să înceapă tocmeala cu socrul ăl mare, să vadă ce-i dă băiatului, ce trece la numele lui, şi-i lăsă singuri.

Dar Morogan nu se gândea la aşa ceva. Ştia că Toma Hanu se zbate să apuce, nu să dea. Alta avea el în cap. O luase puţin la ureche şi voia să-i cânte Dudu, care se cherchelise şi el. “Barem cu atât să mă plătească...” Cât despre Toma Hanu, cu toate că duce la băutură ca un bivol, era cuc şi altă pasăre, cum se spune, dar nu se cunoştea asta pe faţa lui. Cel puţin nici fi-su şi nici Morogan nu bănuiau că-i dărâmat.

— Zi-i ceva de inimă rea, ginerică. Da să nu urli. Zi-i încet. Of, cum m-aţi buşit voi! Cu parul, cu maiul, în moalele capului.

— N-ai copii, zise Toma Hanu. Cineva tot trebuie să te mănânce şi pe tine.

— Tonul pe faţă, ca lupii, rânji Morogan. Spune-i fină-ti să se care de la Pişban.

— Se cară. Să vină Maria la noi şi pleacă. Zi-i, Dudule!
Dudu începu, legănându-se, un cântec care-i plăcea lui:

Că tu mi-ai fost, lume, hoaţă,
Mă vorbeai de bine-n faţă.
Dar dimineaţa, la şosea,
Îmi făceai discuţia...

Între timp, Toma Hanu, aducându-şi aminte că zărise,

într-o vie, aproape de Găguleşti, o femeie cu care se avusese el bine cândva, se sculă de la masă şi ieşi în câmpie.

— Tată, stai liniştit, mă! îl strigă băiatul din urmă.

Dar Toma nu se opri.

— Tată! îl chemă din nou flăcăul.

— Zât! răspunse de data aceasta Toma. Şi repetă: Zât!

— Lasă-l, spuse şi Morogan, zi-i înainte. Acuma îmi cânţi, mai târziu o să mă strângi cu uşa.

Dudu se supuse. Dădu pe gât, unul după altul, patru pahare, şi se umflă iar în foale.

— P-ăla cu oiţele, ceru Morogan... Şi p-ăla cu trecea un soldat pe gheaţă.

Şi tot aşa, vreme de-un ceas, până când Dudu se prăvăli, sfârşit, cu capul pe masă.

Morogan îl înhăţă de subsuori şi-l băgă în bucătărie, să se culce. “Aşa, dormi, dormire-ai cu crucea la cap, ginerele nostru, secătură parşivă.”

Şi se urcă şi el în balcon să-i învăluie vântul faţa, să-l răcorească.

Acolo văzu că Toma Hanu ajunsese pe o movilă cu iarba-porcului şi cimbru şi se lungise pe creasta ei. “E beat, lud de beat, se gândi Morogan. He-he, lacrima amantei!” Auzi în odaia alăturată pe careva dintre femei suspinând şi trecu să se uite pe geam la ele.

— Hei, strigă el, ce-i cu voi? Cereţi osândă, văd eu.

Femeile amuţiră şi Morogan se întoarse la locul de adineauri. Între timp iarba-porcului care acoperea movila ce aprinsese de la soare — asta o ştia bine Morogan, pentru că de-atâtea ori îi fusese dat să vadă vara asemenea întâmplări aici, în câmpie, — şi ardea, stârnită de-un fir de vânt. Fumul ei înecăcios suia în colaci albi spre vârf, încotro întorcea vântul flacăra gălbuie. Bucuria îl năuci pe Morogan, cunoştea că fumul de iarba-porcului e ca otrava şi că cel de cimbru te ameţeşte.

— Sfinte soare, murmură el, arzi, sfinte soare!
Se ruga pentru casa lui din Brăila.
— Ajută-mă, sfinte soare!
Îi veni în minte că de pe pod se vede totul mai bine şi atunci coborî în ogradă şi ieşi în drum. Zările fierbeau în apa morţilor, iar scăpărarea aceea fantastică îi da putere şi linişte. Spaima lui de Toma, de cele ce ştia Toma, se făcea scrum, odată cu iarba-porcului, în flacăra care, aţâţată de vânt, sărea din spic în spic.
Dar când ajunse sus şi încălecă pe grilaj, încremeni.
Printre lanurile de porumb se apropiau de movilă doi oameni. Îi cunoscu: unul era Papa Leon, celălalt Horia Mun-teanu. Papa Leon, dobitocul bătrân, se târâse până la Bozia ca să-l vestească pe instructor că Toma Hanu a venit în peţit. "Of, căpăţână seacă, se ocărî Morogan, n-am vrut să-l chem la un pahar de rachiu. Acum ar fi zăcut, gemând, pe prispa lui."
Munteanu şi Papa Leon văzură focul şi pe Toma Hanu dormind întins pe burtă, în dogoarea lui, şi se apropiară. Flacăra se întinsese, acoperea întreaga movilă. Pălăria de pai de orez, rostogolită la picioarele omului, cufundat într-un somn bezmetic, se mistuia şi ea încet.
De pe pod, Trifan Morogan se uita buimac la Munteanu, care îşi smulsese haina din spate şi înăbuşea focul cu ea, mergând de-a buşilea. Papa Leon, desculţ, juca pe tufele de cimbru.
— Joacă, pentru că vin Rusaliile, strigă Morogan, râzând şi începu şi el să ţopăie.

Dar Rusaliile fuseseră demult. Trifan Morogan înnebunise.

DINCOLO DE NISIPURI

Tatălui meu, care-a aşteptat gârla.

Era în 1946, an de secetă cumplită. Şuşteru nu mai văzuse pic de tutun de patru zile. Ca să fumeze, într-o zi rupse un smoc de frunze de iederă din rugul care îmbracă faţa casei, le frământă între degete şi-şi umplu luleaua. Avea ochii cârpiţi de somn, fiindcă, deşi era trecut de amiază, abia se sculase din pat. “Al dracului, se gândi, pierzi o noapte la priveghi şi nu-ţi mai vii în fire pe urmă două zile.” Nevasta, soacra, copiii lipseau de acasă. “Sunt după mâncare, îşi zise, s-au împrăştiat prin sat ca făina orbilor.”

Şi ieşi în drum, mic şi slab, cu cămaşa atârnându-i peste pantaloni. Avea poftă să mănânce o legătură de lăptuci; dormind, visase c-a plouat şi că i-a înverzit grădina de zarzavat ca în anii buni. De două veri, de când ţinea seceta, nu se deştepta o dată fără să poftească de mâncare un lucru de care nu putea să facă rost. “Se vede treaba, îşi zicea, că visele se nasc în stomac şi urcă să moară în gură. Bine-ar fi, zău, să nu le aibă omul deloc.”

— Şuştere, dă, mă, şi mie să trag un fum.

Îl strigase dascălul satului. Despre dascăl toată lumea zicea că şi-a pierdut minţile din pricina foamei. Ziua întreagă sta pe marginea şanţului cu picioarele adunate sub el, mesteca măcriş, dacă avea, şi îngâna întruna, uitându-se la cerul gol de nori, un rând dintr-o carte de rugăciuni: “*Dumnezeule care dormi în pădurea de dafin*”.

— Nu-i tutun, mă, îi răspunse Şuşteru, e o buruiană, pute şi te ustură pe gât.

Privi uliţa în lung. În dreptul primăriei, o femeie aduna baligă într-o roabă ca să lipească prispa casei. Sub salcâmul de lângă podişca dată cu var, un câine se scutura de purici. La fierărie potcoveau un cal. Mirosea a copită arsă.

Şuşteru coti încet după colţul gardului şi coborî la râu.

Se opri la şanţurile prin care altădată venea apa în grădina lui de zarzavat. Erau goale. Mâlul de pe fundul lor se uscase, crăpase. Albia râului se întindea în sus ca o omidă cenuşie. Nisipul şi petele galbene de lut pietrificat luceau pustii în soare. Rădăcini putrede atârnau în peretele malului dinspre sat. Dincolo, pe izlaz, aliorul se încolăcea de căldură. Pe un muşuroi de ţărână, alături de o tufă neagră de mărăcini, ţistuia un hârciog. Departe, pe vârful unei movile, se zărea un călăreţ.

Şuşteru zgârie cu vârful piciorului o cruce în nisip şi râse. Când era copil şi făcea o cruce pe pământ, zicea că dedesubt gâlgâie un izvor. Prost mai era în tinereţe! În fiecare an, în prima săptămână de primăvară, se ducea pe izlaz cu un ţăruş să scoată brânduşi. Le vedea: albe, în două foi, ca stropii de lapte căzuţi din şiştar — şi se repezea să le culeagă pe toate. Maică-sa îi zicea la plecare:

— Câte brânduşi ai să aduci acasă, atâţia pui au să scoată cloştile noastre.

Şi el o credea.

Călăreţul zărit înainte pe movilă se apropia în goană mare de sat.

— E nebun, zise Şuşteru vânturând mâinile, omoară calul dac-o ţine tot aşa până la pod.

Observându-l, călăreţul cârmi spre el şi strigă, arătând cu braţul îndărăt, că vine gârla. A plouat la munte şi vine gârla. Vine Buzăul.

Şuşteru nu înţelese pe dată ce i se spune, parcă îi luase minţile, şi când se dezmetici, celălalt era departe, se pierdea pe

sub arcadele podului vopsit în roşu, dispărea ca o nălucă, în fulgerările apei morţilor. Şezu o clipă, căutând cu privirile înfrigurate în susul albiei, pe linia malului, şi i se păru că-l loveşte în faţă răcoarea apelor pornite de la munte. Atunci sări şanţul şi urcă vadul în fugă, mai mult de-a buşilea, suflând greu pe gură. O mânecă a cămăşii, îmbâcsită de sudoare, îi atârnă de încheietura mâinii ca un pansament desfăcut. O smulse şi o aruncă.

Dascălul îi ieşi înainte, apărându-se de muşte cu o creangă de salcâm.

— Dascăle, strigă Şuşteru, vine gârla, mă! Trebuie să dau luntrea la apă şi să curăţ şanţurile. Peste o săptămână mâncăm lăptuci.

Într-o jumătate de ceas, Şuşteru a scos luntrea din şopron şi a târât-o prin praful uliţei până dincolo de râu.

În vremea aceasta s-au prins să bată clopotele bisericii. Bang-bang — clopotul mare; ding-ding — clopotul mic. Toaca nu suna. Toaca se bate numai la soboruri bisericeşti.

Când au bătut clopotele, satul s-a mutat pe malul gârlei. Bărbaţii au tăbărât cu sapele şi târnăcoapele să spargă movilele de pământ care astupau intrarea în şanţuri. Femeile n-au coborât, se îngrămădiseră sub un oţetar şi ţineau copiii lângă ele, fiindcă valurile puteau să-i tragă în vâltoarea lor, din care nu mai e scăpare. Nu se ştie de ce aveau credinţă că gârla, pornind de la munte, se lasă la vale însoţită de un vânt rău, aspru, ca de îngheţ, şi se înfiorau dinainte, ca jivinele plăpânde când simt că se apropie iarna grea. Două dintre ele rostogoliră cu mâinile până-n gura vadului un pietroi mare, cât o buturugă, ca să fie acolo pentru spălat rufele. Jos, într-o groapă, un bătrân întindea cârlige de undit, legate de o sfoară prinsă de un ţăruş înfipt în buza malului. În fiecare cârlig atârna câte o jumătate de râmă ca momeală. O fată se pieptăna, răsfirându-şi părul castaniu în lumina soarelui, şi zicea un cântec trist ce aducea a bocet. În toiul lucrului, bărbaţii se opreau o clipă şi-şi suflecau pantalonii până mai sus de genunchi, ca să nu li se ude mai târziu

îmbrăcămintea. Atâta mai aveau, ce era pe ei, restul boarfelor le schimbaseră pe mălai la bogătanii şi morarii din satele de sus.

Isprăvind de curăţat şanţurile, Şuşteru trecu la vecini să ceară tutun. Căpătă cât să-şi umple luleaua de două ori. Dascălul se ţinea în urma lui la un pas. Şuşteru îi întinse să tragă un fum. Pe urmă plecă mai departe, călcând încet pe marginea albiei, smucind mereu cămaşa să-şi acopere braţul gol, înroşit de soare. Când dădu peste moşul ce întindea cârlige, se făcu foc de supărare şi începu să ţipe la el să le ia de acolo, să nu sperie peştele din prima zi.

— Ei, gata, am înţeles, zise bătrânul, liniştit, le iau. Da urli degeaba. Tu nu ştii că peştele merge numai în susul apei? Întâi să ajungă Buzăul la Siret şi pe urmă vine peştele aici.

— Asta aşa e, recunoscu Şuşteru, uitasem. Poţi să le laşi.

— Le las, răspunse bătrânul, că cine ştie, poate tot pică vreun baboiaş. În groapa asta am prins odată un somn cât un porc.

— Pune mâna şi scoate-le, răcni Şuşteru, înfierbântându-se din nou. Să n-avem vorbe.

Se însera. Soarele cădea la orizont. Lumea, tot pe mal, nu se mişca, dar începuse să-şi piardă răbdarea. În câteva locuri femeile aprinseră focuri. Cădea noaptea. Bărbaţii porniră spre Şuşteru să-l întrebe ce e cu gârla, că nu vine, nu se vede.

— Dacă nu se vede, răspunse Şuşteru, aşezat pe marginea luntrii, s-aude. Pune urechea la pământ şi ascultă.

Cinci inşi se trântiră numaidecât în nisip, pe burtă. Şuşteru strigă la femeile de pe mal să nu mai facă zarvă şi trecu în rând cu cei cinci. Nimic. Pământul, uscat până la un stânjen adâncime, era tăcut. Bolovanii n-au glas. Cei rămaşi în picioare aşteptau încordaţi. Le sticleau ochii în cap. Bărbile, vinete ca magiunul de prune, îi făceau fioroşi. Şuşteru se ridică anevoie.

— Adineauri s-auzea, vorbi el. Venea ca un bubuit de departe. Îi fulgeră o idee: Staţi! Să ştiţi că morarii din satele de sus ne-au tăiat apa. Hoţii de morari au pus mâna de-au săpat

şanţuri mari, şi acum apa curge în iazurile lor. N-o să vie la noi nici într-o săptămână, dacă nu mergem să-i luăm de păr.

Oamenii se uitară unul la altul în tăcere. Şuşteru se părea să aibă dreptate. Îşi aduceau aminte că morarii le-au făcut greutăţi cu apa în toţi anii.

— Ne-au luat boarfele pe nimica toată, ne-au lăsat goi puşcă, zise Şuşteru, şi-acum ne taie şi apa.

Lăsară sculele ce le aveau şi se repeziră în sat să încalece caii. Trebuiau să aducă gârla, altfel piereau.

Într-un sfert de ceas se formă o ceată de vreo douăzeci de călăreţi. Cei de pe mal le strigară să ia cu ei topoare şi cazmale. Îşi închipuiau c-o să iasă cu bătaie.

Şuşteru dădu pinteni şi ceata porni, răzleţită la început, apoi strângându-se ca o unitate de cavalerie în aşteptarea semnalului de atac. Drumul era greu. Copitele se înfundau în nisip. Un cal se poticni şi necheză. Stăpânul îi dădu în cap cu pumnul. În faţă răsărise luna. Era galbenă şi vălurită ca obrazul unei bătrâne. Nisipul scânteia. Dunga lui albicioasă, ca de sidef, se isprăvea în lună. Sau poate de-acolo curgea în albia râului. Şuşteru călărea în frunte. Satele din sus erau departe. Până la cel mai apropiat dintre ele, pe drum drept, pierdeai un ceas. Ceata, ţinând pe lângă mal, făcea multe ocoluri. Nu străbătuseră calea jumătate, când doi cai, stinşi de oboseală, slăbiţi din pricina foamei, căzură şi dădură ochii peste cap. Oamenii se opriră, îi ridicară şi-i duseră pe mal.

— Beliţi-i aici, le zise Şuşteru stăpânilor, şi nu lăsaţi să alunece stârvurile de vale, că ne spurcă apa.

Ceata, fărâmiţată, porni mai departe, la pas, pe sub cerul albastru, înalt, având în faţă, culcat pe muchia unui deal golaş, obrazul lunii. În dreapta şi în stânga, nici o lumină. După dogoarea zilei, câmpul răsufla fierbinte şi caii năduşiseră, adunai spuma de pe şoldurile lor cu palma. Oamenii îi îndemnau stăruitor — uneori cu blândeţe, bătându-i încet pe bot, alteori cu vorbe aspre, din gât, croindu-i cu coada cazmalelor.

Ajunseră la prima moară, aşezată pe un grind pleşuv.

Iazul din faţa ei era gol. Mânară înainte. Ziceau că apa a fost tăiată mai sus. O parte din ei — vreo şapte la număr — coborâră şi-o luară pe lângă cai. Cei din faţă simţiră că i-au pierdut şi grăbiră în trap până la un colţ al malului, de unde începea o pădure de plopi pe o limbă de pământ îngustă. Acolo Şuşteru suci în loc calul lui mărunt, flocos şi făcu numărătoarea. Mai era cu el jumătate din ceată, şi până în satul următor, după judecata lui, mai aveau de mers un ceas, dacă nu mai bine.

Cu puţin înainte de miezul nopţii, ceata ajunse la moara a doua. O văzură de departe. Era ascunsă între sălcii bătrâne, cu acoperişul ţuguiat, învelit cu tablă. Alături, pe un dâmb, o casă cu geamurile oarbe. Un cârd de raţe trecu pe deasupra lor gâfâind şi se pierdu în câmpie.

— Vin de pe iaz, zise Şuşteru, s-au scăldat până acum.

Oamenii puseră caii ureche la ureche. Topoarele le ţineau la piept. Albia râului cotea dintr-o dată la dreapta, ca mai încolo, la vreo sută de paşi, răzgândindu-se, s-o apuce mult la stânga, tăind prin izlaz. Se năpustiră în galop printre malurile abrupte până la stăvilar, unde descălecară. Iazul, ca şi cel dinainte, era gol, iar jgheaburile — pline până la jumătate cu ţărână. Nici un fir de apă nicăieri.

Oamenilor nu le venea să creadă. Clătinându-se, trecură podul ce ducea în moară. Un viţel culcat în cărare mugi prin somn. Înăuntru lătră un câine.

Auziră şi-o tuse înfundată, hârâită şi un zgomot de zăvoare. Stăpânul se speriase, îi credea hoţi. Se întoarseră la cai fără a scoate o vorbă. Şuşteru rupse cel dintâi tăcerea.

— N-au ţinut apa aici, zise. Mai sus, la morile celelalte, acolo să mergem.

Patru inşi se desprinseră din ceată şi o cotiră în jos. Topoarele le atârnau înfipte la brâu. Ceilalţi îl însoţiră pe Şuşteru până la locul unde albia râului se vedea întinzându-se drept înainte — o dâră de cretă ce nu se mai isprăvea nicăieri. Atunci îl părăsiră şi ei.

Şuşteru nu-i chemă. Privi luna ce se ofilea pe muchia

aceluiaşi deal, ridică braţul fără mânecă şi lovi calul pe gât, cu dârlogii. Simţea mereu în faţă răcoarea valurilor.

DESCOPERIND RÂUL

Vară. Amiaza juca în câmpie, un joc ciudat, leneş, încâlcit. Râpele din malul râului, coapte de căldură, scânteiau gălbui.

În vad la râu, bunica Paraschiva spăla rufe. Le înmuia în apă clătindu-le, le întindea pe un pietroi şi le bătea îndesat cu maiul. Lângă ea, clipind iute sub pulsaţiile fierbinţi ale soarelui, Bănică se prăjea în nisip. Avea un cap ca de ied, cu păr blond, nepieptănat şi tălpile murdare de sucul merelor pe care, noaptea, le scuturase vântul. În zori bunica Paraschiva adunase merele într-un coş, iar el suise cu picioarele pe ele, nevăzut de nimeni, le tocase şi le vărsase în ulucul porcilor.

Acum, stând lungit pe spate, număra loviturile pe care le da bunica Paraschiva şi mânca o felie de pâine unsă cu magiun de struguri. Mesteca plictisit, încercând parcă o deznădejde a mâncării, la fel ca şi taică-su azi dimineaţă, când el, Bănică, stând rezemat cu coatele şi bărbia de marginea bufetului vechi, scos în curte să-l repare lemnarul, îşi făcea socoteala cum să obţină plăcile de alamă din urechile ciubotelor pe care le încălţa maică-sa ca să nu se înţepe în mirişte.

— Vrei să înhaţi plăcile alea, îl ghicise taică-su. Mută-ţi gândul.

— Dacă mi le dai, le pun în urechile câinelui.

— Ieri ai vrut să-l spânzuri.

— Da, fiindcă e prost.

— Pe ce se cunoaşte?

— I-am pus zgarda cu colţii de fier şi l-am trimis să se bată cu câinii de pe uliţa ailaltă. Dar el n-a vrut, e fricos.

— Nu e dat la lup. Trebuie să se bată întâi cu lupii.

— Ştiu.

— Toate le ştii, dar nu spui nimic. Zi, unde sunt ale trei cutii de cremă?

— Le-am făcut închisori pentru greieri.

— Aha! După greieri te târai, ieri, de-a buşilea, prin tufele de nalbă din fundul curţii. Ai prins mulţi?

— Am prins şase, pe urmă patru, şi pe urmă încă şase. Sunt mulţi?

— Sunt destui. Mă gândesc că ai prăpădit o lumânare întreagă să faci cocoloaşe de ceară. Sau ai muşcat din toate lumânările din ladă câte o îmbucătură?

— I-am prins cu o lăcustă. Am legat-o de mijloc cu aţă, ea se ducea în gaură, la fund, şi mi-i aducea în gheare. Crezi c-o să iasă scandal cu lumânările?

— Iese. Precis, iese. Şi când te-o înşfăca bunică-ta Paraschiva, să nu vii la mine să te descurc.

— Poate că nu iese scandal. Bunica Paraschiva zicea că lumânările din ziua de azi nu mai fac două parale. Pe vremuri, cică, îţi era mai mare dragul să înfigi o lumânare la căpătâiul mortului.

“Orice-a zis atunci bunica Paraschiva, tot o să mă bată, se gândi băiatul. Mă bate şi după aia mă pune să toc dracilă pentru cruci. Nu-i nimic, bine că am trei cutii cu greieri, la noapte le dau drumul în odaie, după sobă, şi ei o să-mi cânte până la ziuă.”

Întinse picioarele şi răcoarea apei îi pătrunse plăcut trupul. Dincolo de râu, pe izlazul cu iarbă cafenie, uscată de vânt, doi cai se băteau de muscă. Fiindcă şedea culcat, caii i se păreau mici, cu picioarele scurte, şi-i veni să râdă când îi auzi sforăind. Mai sus de el foşnea un izvor care se vărsa în râu

printr-un jgheab de lemn. Două fire de izmă se împleteau deasupra lui — şi oamenii îl numeau “izvorul cu izmă“. “Aici vin peştii să se îmbete”, se gândi băiatul şi se sculă. (Pe izlaz, caii crescuseră şi ei şi se îngroşaseră.) Se gândea că vreo ştiucă sau vreun crap, ispitiţi de şuvoiul de apă rece, o să încurce drumul şi o să urce pe jgheabul de lemn. “Trebuie să fiu acolo, îşi zise Bănică, şi să-l prind. Socoteala era limpede: în clipa când peştele se avântă spre gura izvorului, el astupă jgheabul cu un bolovan şi — aleluia, domnul meu, poftim în tingire!

Cel mai mult i-ar fi plăcut să pună mâna pe vreo ochişoară cu guler de solzi albăstrii.

N-avu noroc. Şezu neclintit, lângă izvor, timp de un sfert de oră, dar nu-i pică nimic. Peştii, obosiţi pesemne, dormeau, tăvăliţi ca purceii.

Dezamăgit, coborî din nou la bunica Paraschiva şi, văzând albia care se rotea goală alături de mal, se urcă în ea şi o clătină, ţinând strâns cu mâinile de marginile ei. Aplecân-du-se, albia ieşi uşor pe firul apei. Bănică, aţâţat de legănarea înceată, râse ascuţit, parcă i s-ar fi rostogolit un clopoţel din gură, bunica Paraschiva nu-l auzi şi nu-l văzu, şi el începu să plutească la vale pe râul însorit. Întâi i se făcu frică şi închise ochii, pe urmă, uitând de orice primejdie, desfăcu pleoapele şi privi în jur, uimit de lumea necunoscută în care pătrundea. Un timp i se păru că apa stă pe loc şi că malurile curg îndărăt, ca două râuri de pământ. Malurile curgeau pe sus, dar curgeau şi pe dedesubt, prin apă, târând cu ele chipul unui mânz intrat în vad, plopii din poiene cu umbrele lor alungite şi două movile de pepeni, clădite la capătul unui drum de ţară.

Râul coti, îndepărtându-se de sat, şi intră în câmpie. Pe sus, trecu un stol de porumbei şi băiatul din albie, aşezat în genunchi, se gândi că au plecat să caute boabe de mei.

— Ascultaţi, le strigă el din urmă, să nu zburaţi dincolo

de soare, că sunt ulii mulţi şi pisici. Dincolo de soare e şi casa vântului.

Deodată simţi în nări un miros dulce, ameţitor, răcoros ca al apei, dar mult mai puternic. Câmpia, de amândouă părţile râului, se pierdea într-o clătinare verde spre fundul zărilor. "Ce de iepuri trebuie să fie pe aici, îşi zise Bănică, o să vin odată cu câinele să-i prindem. Dar mai întâi trebuie să duc câinele ăla la stână, să se bată cu lupii şi să se facă rău." Mirosul acelor ierburi înalte şi verzi, uşor aplecate de vântul amiezii, îi era cunoscut. Tot aşa mirosea şi taică-su, alaltăieri, la întoarcerea din câmpie. El sta pe rampa porumbarului şi-şi făcea de lucru cu undiţele. Pusese momeală în cârlige pentru musculiţe, aruncase sforile pe arie şi ţinea vergile sub picior, aşteptând răbdător să se apropie vrăbiile, care veneau să fure din mâncarea găinilor.

— Te distrezi, spuse taică-su, aşezându-se alături.

— Da, de o săptămână tot asta fac. Dar am nişte undiţi păcătoase. Ia tu un ac şi îndoieşte-mi la foc una, pe cinste.

— Hei tu, a strigat bunica Paraschiva, lasă-l în pace pe tata, că-i obosit, a săpat toată ziua în brazdele cu măghiran.

"Vasăzică, îşi spuse Bănică, ierburile astea care te ameţesc, se cheamă măghiran." Descoperirea îl înveseli pe băiat. Îşi spusese că pentru la iarnă o să facă o măturică de maghiran ca să miroasă casa frumos dis-de-dimineaţă.

Se iviră dintr-o dată arcadele unui pod. Albia, abătută de curent, se izbi uşor de pilotul din mijloc. Auzind deasupra, pe pod, uruit de motoare, băiatul se prinse cu mâinile de o bară de fier. Trecea un convoi de camioane şi trupul podului vibra, undele ecoului amplificându-se pe ape. "Sunt grele, îşi spuse băiatul, cară sacii cu grâu de la arie." Sus, pe unul din pereţii interiori ai podului vopsiţi în alb, văzu, desenată cu cărbune, o barcă cu un om în ea. "Dacă era o barcă adevărată, o coboram pe râu şi plecam cu ea." Îi plăcu tare mult felinarul

atârnat de botul bărcii, care era mai frumos decât acelea făcute de el din pepeni scobiţi.

Camioanele se depărtaseră, Bănică, însă, tot se mai ţinea cu mâinile de braţele pilotului. Privea mulţimea de peşti subţiri şi iuţi, care fulgerau prin apă.

— Nu-i bine că staţi la umbră, hamsiilor, le zise el. Mai în sus ziua e plină de soare şi miroase a maghiran.

Zicând asta, băiatul dezlipi mâinile de pe bară şi albia porni din nou la vale. În dreapta, pe un dâmb, se înălţa un turn cenuşiu, cu aripi de lemn, care se învârtea leneş. “Moara veche stă degeaba.” Ajungând în dreptul scocului rupt, acoperit de muşchi, privi moara mai atent şi zări în tocul ferestrei de sus un berbec, cu clopot la gât, cu coarne lungi, răsucite. Avea o înfăţişare bătăioasă, dar asta nu-l înfricoşă pe băiat. “Eu sunt pe apă şi el nu ştie să înoate.” Se umflă în guşă. Îl fluieră şi apoi strigă:

— Ticălosule, ce-am să-ţi mai trag eu două peste bot!

Lângă un pâlc de arini, Bănică văzu că râul se desface în două — o parte apuca printr-o pădure de sălcii şi plopi, cealaltă intra în câmpie, îngustă şi domoală. Acolo unde apele pornesc pe două mătci, se scălda, singură, o raţă de baltă. “E din negură, se gândi băiatul, a trimis-o zâna apelor să mă întâmpine”, şi suci albia pe gârla dinspre câmpie. Împrejur, într-o scăpărare amăgitoare, se frământa apa morţilor. Raţa vâslea, se cufunda în adâncuri şi iarăşi apărea, desfăcând şi scuturând aripile.

— Hei, o strigă Bănică, dar pasărea nu răspunse — şi el înţelese că nu are voie să vorbească. “Dacă vorbeşte, zâna o schimbă pe loc într-un bolovan şi se duce la fund.”

Pe mal, în lanul de floarea-soarelui, cu tipsii galbene, roiau albinele. Zborul lor se închega într-un cântec subţire, stăruitor, dulce ca o făgăduinţă.

Deodată, râul începu să se lăţească şi luă forma unui lac

pe care pluteau cârduri de gâşte. Albe, de parcă ar fi purtat între aripi un val de viscol, păsările înotau gălăgioase între malurile joase. În fund, un perete de pământ bătut cu tăvălugul oprea curgerea râului. “Ţara poveştilor”, îşi spuse Bănică şi, văzând că albia lui nu mai înainta, bătu apa cu palmele, ţinând braţele ţepene, şi lunecă spre malul acoperit cu căsuţe de lemn şi ocoale încercuite cu plase de sârmă.

O fată, care mânca la umbra unui salcâm, sărindu-l pe băiat, se apropie de marginea lacului, cu un ştergar în mâini şi strigă uimită:

— Bănică!

Băiatul nu se miră că fata-i cunoaşte numele — în locul unde ajunsese se putea întâmpla orice — şi strigă la rândul lui:

— Spune-i, te rog, gânsacului ăla mare şi gras să treacă în spatele albiei şi să mă împingă la mal.

Fata păşi în apă, udându-şi poalele rochiei, îl înfăşură pe Bănică în ştergar şi-l ridică pe umeri.

— De unde vii? îl întrebă, punându-l jos pe iarbă.

— Ehei, făcu băiatul, vin tare de departe. Umblu de mult şi am obosit. Unde sunt aici?

— La crescătoria de păsări. Bunica Paraschiva ştie că ai plecat cu albia?

— Eu n-am vrut să plec, m-a furat râul.

— Bine, zise fata, o să te duc eu acasă.

— N-ai cum, fiindcă nu ştii unde stăm noi. Şi nici eu nu mai ştiu, spuse el şi înlemni, pentru că văzuse un berbec ieşind dintre porumburi.

Berbecul semăna leit cu cel din fereastra morii de lemn şi se apropia de ei cu capul în pământ, în mijlocul unei turme de vreo douăzeci de miei.

— Te-ai speriat? intrebă fata. Vorbeşte-i liniştit şi n-o să-ţi facă nimic.

— Păi nu înţelege, răspunse băiatul. Cum să vorbesc cu el, dacă nu-i om?

— Încearcă, zise din nou fata. Ascultă, berbecule, urmă ea spre berbec. Bănică vrea să se joace cu mieii tăi, îl laşi?

Berbecul se opri, proptindu-se zdravăn pe picioare. Băiatul râse strâmb.

— Apucă-l de coarne, îl îndemnă fata. El crede că ai venit să-i furi mieii.

— Nu-i fur, berbecule, zise băiatul. Numai motanul nostru fură. Duminică, bunica Paraschiva a tăiat o găină şi a pus deoparte, pentru mine, rânza şi ficatul, dar până să vin eu, motanul le-a înhăţat. Şi nu l-am bătut. L-am încălţat în coji de nucă, atât. Tu, urmă el din ce în ce mai îndrăzneţ, îmi eşti drag, să ştii. Dacă vrei, îţi dăruiesc clopoţelul de la sania mea. E galben şi are limba subţire, cu o bobiţă de plumb în vârf. Mâine ţi-l aduc. Sau, poate, vii şi tu la noi şi-l iei. În malul de sub casa noastră curge un izvor cu apă rece. Acolo, află tu, o să prind eu odată o ochişoară pe care să mi-o prăjească bunica Paraschiva.

Berbecul înclină capul a mulţumire adâncă şi se retrase, tăcut. Bănică îl aşteptă să se depărteze, apoi desprinse trei curele de la şorţul fetei, sub salcâm, şi începu să-şi împletească un bici.

În amurg, fata porni cu băiatul spre sat. Istovit de nemaipomenita lui călătorie, Bănică adormi în braţele fetei şi visa

că goneşte într-o trăsură la care sunt înhămaţi patru iepuri.

LUNA, CA O LIMBĂ DE CÂINE

În luna cea mai uscată a verii — arşiţă, cer de untură, plictiseală, monotonie — în Bărăgan s-a petrecut o întâmplare zguduitoare.

Era ora 2 după amiază, Mancataş, secretarul comitetului raional de partid, rămas de serviciu la sediu în ziua aceea — restul activului se afla pe teren, în campania de treieriş — ca să primească şi să centralizeze, spre a le înainta, seara târziu, Regiunii, datele privind cantitatea de grâu obţinută pe ariile din treizeci de sate, citea, stând răsturnat într-un fotoliu de piele masiv, isprăvit pe patru picioare groase, în formă de gheară de leu, un roman poliţist — o crimă, un viol, un inspector de poliţie subinteligent, un detectiv particular cu sclipiri de geniu — şi cu două degete apuca dintr-o farfurie, pusă lângă ventilatorul de material plastic, mici bucăţi de halva turcească, pe care le înghiţea moale, după ce mai întâi le strivea cu limba de cerul gurii. Prin fereastra deschisă larg se vedeau brazii plantaţi în marginea trotuarului, gara veche, din cărămidă cenuşie, cu acoperiş plat, şi pasarela cioplită din fier vânăt, în care paşi repezi sunau adânc. Trenul de Constanţa — timp de staţionare: opt minute — tocmai trăsese la peron, venind dintre miriştile cafenii dinspre miază-noapte. Strigătele viguroase ale vânzătorilor de pepeni, care până atunci şezus-

eră liniştiţi sub umbrarul de lemn, unde, în zori, se împarte gheaţă tăiată cu ferestrăul în raţii mici, se împleteau cu vaietul ascuţit al ciocanelor mânuite de lucrătorii din echipa de revizie. Un grup de călători ieşiţi să-şi dezmorţească picioarele făcuseră roată în jurul orbului — veşnic musafir al gării — care cânta la acordeon *Crăişor, te-avântă-n râul cald,* impresionaţi sau amăgiţi de tristeţea ascunsă sub clapele de sidef, lovite cu unghii murdare, şi în vocea, urcând dintr-un plămân în care se încăierau parcă vânturi agonice, a muzicantului.

Deodată, Mancataş tresări şi fluieră scurt — mai mult un zâmbet acru, desfăcut într-o aripă de sunete rău prevestitoare. Petrea Panait, portarul comitetului, părăsise postul şi bea acum o bere pe treptele vagonului-restaurant. "Bine, dom' le Petrea, îi zise în gând, ţi-o scot eu prin piele, picătură cu picătură!"

În timpul ăsta, uşa de fag lustruită se deschise, şi în încăpere pătrunse un bărbat de vreo douăzeci şi opt de ani, înalt, zvelt, tuns mărunt, cu cămaşă din in împletit, desfăcută la piept, şi purtând o valiză de voiaj cu buzunare laterale, închise în catarame de alamă. Mancataş îngustă şi încruntă ochii lui de calmâc: noul-venit i se părea cunoscut, dar nu-şi amintea de unde. "Trebuie să fie inginer, se gândi. Să vezi urlete. «Mi s-au luat două combine, rog să dispuneţi să-mi fie aduse imediat înapoi, altfel merg până la Consiliul superior al agricul-turii şi-l dau în gât pe dobitocul ăla de director de la S.M.T., care mi-a fost coleg de institut şi acum se poartă ca o canalie.»"

— Luaţi loc, spuse el aspru, vrând să-i dea de înţeles celuilalt că nu admite înjurături.

— Mulţumesc, o caut pe tovarăşa Doina Goşman. Vin de la Bucureşti. În drum spre mare, cineva mi-a spus c-o pot găsi aici. Sunt actor de film.

— Eugen Argova! exclamă Mancataş, sculându-se şi strângându-i mâna. Mă scuzaţi, eram ferm convins că veniţi

dintr-un ce-a-pe să faceţi scandal. Campanie grea, patruzeci de grade la umbră, de azi-dimineaţă şi până acum am fost asaltat de zece inşi, toţi cu febră şi toţi încredinţaţi că reprezintă un caz excepţional. V-am văzut în multe filme, fetiţa mea e în ultima clasă de liceu, vă păstrează deasupra patului fotografia decupată din ziare. Vasăzică, sunteţi rudă cu Doina Goşman.

— Nu, nu. Am venit numai să-i spun că eu sunt Eugen Argova. Mai demult, m-a căutat dânsa... Un telefon ciudat: “Tovarăşe Argova, vino la ora şase în Piaţa Romană, sub portretul dumitale”.

— O clipă, ceru Mancataş, şi, aplecându-se peste pervazul ferestrei, îi zise lui Petrea Panait, care se întorsese şi fuma, rezemat de trunchiul unui brad în scoarţa căruia îşi întipărise numele cu vârful briceagului, să aducă două sticle cu bere din frigider.

— Dac-oi găsi ceva, făcu Petrea Panait, aduc.

— Adineaori le-ai adus, te-am văzut eu, doar n-au făcut picioare într-o secundă. Doriţi şi o cafea? se întoarse Mancataş spre Argova. Am câteva ceşti în termos.

— Mulţumesc, zise Argova, şi văzu că trenul de Constanţa dispare pe după o pădure de salcâmi.

Împrejur, peste câmpia largă, liniştea trăgea obloane de vată. Vânzătorii de pepeni se retrăseseră în cochilia lor de umbră, între linii rămăsese numai orbul, cu capul plecat peste vechiul acordeon, şi o fată care-şi spăla faţa şi umerii sub gura pompei unde se alimentează cu apă locomotivele.

Orbul simţea, poate, aroma trupului ei tânăr, la care era blestemat să n-ajungă niciodată, şi-şi spunea legănat deznădejdea împietrită.

Subţire ca un maţ de lup, Petrea Panait intră şi puse pe birou tava cu cafele şi cele două sticle de bere destupate.

— Serviţi, spuse Mancataş. Sunteţi un om cu glorie, lucru

care fascinează femeile. Aşa se face că v-a sunat Doina.

— Nu, a fost un telefon ciudat. “Te caut de mult, zicea, vino, la şase în Piaţa Romană, vreau să văd dacă eşti Argova pe care-l ştiu eu.” Mă enerva faptul că mă cheamă la o întâlnire chiar sub portretul meu. E un portret prost, schiţat cu cărbune pe un afiş de film. Mama, femeie de la ţară, când l-a văzut şi-a pus mâna la gură. “De ce, maică, ţi-ai cumpărat hainele alea cărărate, parcă-s de ocnaş, să nu vii cu ele în sat?! Pe deasupra, mai muşti şi din două mere deodată şi-ţi curg bale de lăcomie.” Revin la Doina Goşman, dar să ştiţi, povestesc prost, sar de la una la alta, să mă-ntrerupeţi dacă nu-nţelegeţi ceva. M-a sunat într-o duminică dimineaţa la casa de creaţie de la Mogoşoaia. Eram după patru zile de filmare, în zori băusem coniac Dunărea, cufundasem un păianjen în sticla goală şi pictam — sunt diletant, o fac din distracţie, n-am nici o pretenţie — pictam aşezat pe o scândură pusă între două cuiburi de rândunică...

— Asta nu se poate! făcu Mancataş. Iese din câmpul logicii.

— Sigur că nu se poate, dar aşa ziceam eu atunci. Pictam numai în albastru. Perioada mea albastră. Avusesem şi o perioadă galbenă, de trei săptămâni, o depăşisem, pentru că galbenul îmi aminteşte de afecţiunile ficatului. Îmi place mult albastrul, ştiţi, culoarea aceea de cer trecut printr-un vitrou cu caschetă de plumb. Pe carton, lângă ea, întind totdeauna pete de un albastru întunecat — bezna furtunilor de la mare.

— Vă inspiraţi din câmpul muncii?

— Nu. Fac de obicei interioare de cârciumi vechi, cu blăni groase şi despicate, model elveţian. Hangiţele mele au şolduri cărnoase şi toate măsoară vin cu cănile de zinc. Fumam pipă, să văd dacă puii de rândunică strănută. Şi asta iese din câmpul logicii. Să vă spun drept, eram năuc — Mancataş turnă bere — la fel de năuc ca atunci când am publicat un ciclu de poezii — dezastruoase, pe cuvântul meu — despre

pădurea Camniţa. Dacă le-aţi citit, e dreptul dumneavoastră să cereţi să fiu pus la regim de ciorbă de ştir. Camniţa e numele pădurii unde prindeam ciocănitori în copilărie. Le simt şi acum cum mi se zbat în palme, şi prin sân mă furnică căldura penelor. Oh, sigur, eram mahmur şi spuneam tot felul de tâmpenii. De pildă, un prieten scriitor, care bea câte trei sifoane pe zi ca să se dezintoxice de tutun, m-a invitat să merg cu el pe lac, să pescuim, şi eu i-am răspuns că lumea e învelită în foi de varză, şi că dedesubt se consumă prea mulţi obleţi şi vişine. Pe urmă am zbierat la lună: “Coniţă, ai crescut ca o brâncă în plină zi! Uite, am să-ţi atârn patru picioare sub burtă şi o să te schimb în vacă.” M-am răzgândit pentru că mi-era lene să întind mâna până la ea, şi i-am zis: “Hai, te iert, du-te să te tăvăleşti pe spinarea a două ciocănitori, şi-o să scoţi viermi din coaja pământului”. Efectul coniacului, aţi priceput, nu? Pe când mă certam cu luna, a venit Maria, fata de servici de la bucătărie, să mă anunţe că sunt chemat la telefon. M-am întors spre ea. Zâmbea. Un zâmbet larg şi slut sub bereta largă şi neagră, neagră aşa cum ar trebui să fie sicriele. “Dragă, zic, lasă-mă-n pace, sunt necăjit, am visat că trenul de la Constanţa a tăiat un om.” “E o doamnă“, a insistat ea. M-am înfuriat: “Spune-i că am plecat să jefuiesc banca din Radu-Vodă“.

— E un cântec frumos acolo, zise Mancataş: *Când toca la Radu-Vodă.*

— Drace! se miră Argova. Chiar asta a fost şi replica Mariei. La fel mi-a spus: “E un cântec frumos acolo, *Când toca la Radu-Vodă*“. Îmi pare rău că n-am voce, cântecul e într-adevăr frumos.

— În direcţia asta, nici eu nu stau mai bine, zgârii pereţii, făcu trist Mancataş. Dar am o placă cu cântecul ăsta. Îl cântă unul, un ţigan... nu prea-i voie să zici ţigan, fetiţa mea le zice... Cum credeţi că le zice? întrebă el.

Argova ridică din umeri. Mancataş îl privea fix. Obrazul lui rotund, străpuns de vinişoare subţiri, părea făcut din cocă. Aştepta.

“Haide, încearcă!” păreau să îndemne ochii ca de calmuc aţintiţi larg asupra lui Argova...

— Nu ştiu, mărturisi acesta.

— Rachetă cu fulgi, câr o sută opt.

— Foarte bună! râse Argova. Am reţinut-o... Mai cu binişorul, mai cu răul, Maria m-a convins să ridic receptorul şi să ascult apelul acela ciudat: “Argova, te caut de mult, te aştept la şase în Piaţa Romană, sub portretul tău”.

— Şi v-aţi dus? zise Mancataş. Bărbaţii nu prea rezistă la invitaţii din astea. Fac puţin pe nebunii, dar până la urmă merg, şi găsesc şi o scuză dacă e nevoie. Curiozitatea, sau ceva pe-aproape.

— Aşa este. Cu toate că mă gândeam că e caraghios să mă duc la o întâlnire... sub picioarele mele. M-am dus, şi ea a venit fix la ora şase şi-am invitat-o la barul Ambasador. Să fiu drept, am crezut, cum spuneaţi şi dumneavoastră adineaori, că-i una din fetele alea care aşteaptă, noaptea târziu, în spatele teatrului, ieşirea actorilor, sau pe care le găseşti, când se antrenează fotbaliştii, într-un colţ de peluză, cu bărbia pe genunchi şi genunchii adunaţi în braţe. Prima întrebare pe care i-am pus-o a fost: “De unde naiba ai făcut rost de ochii ăştia verzi şi mari? Ţi i-aş lua şi i-aş da unei fete care mă iubeşte.” Vroiam s-o intimidez. “Atigé are ochi şi mai frumoşi.”

— Atigé e fetiţa ei, spuse Mancataş.

— Da, ştiu... mai bine zis ea mi-a povestit, eu n-am văzut-o niciodată pe Atigé. Atigé e nume de tătăroaică. Zice că era la mare, pe un balcon, îşi aştepta soţul să vină de la plajă, şi o femeie care uda straturile de flori din faţa hotelului striga: “Atige, ia nuiaua şi întoarce lebedele alea, nu le lăsa lângă statuie!” Când s-a născut fetiţa, i-a dat numele ăla auzit la

mare. O întreabă seara, când se joacă, amândouă în odaie: "Atigé, cât o iubeşti pe mămica?" "În lungimea cât curge Dunărea înainte şi înapoi, iar în înălţime până la Doamne-Doamne şi mai sus."

— O creşte-n frica pentru Dumnezeu? se interesă Mancataş.

— Probabil că da, zise Argova. Într-un fel, îi dau dreptate, a suferit mult, bărbatu-su a părăsit-o când Atigé avea numai doi ani. Mute familii trăiesc anapoda. Se încheagă şi se destramă căsnicii c-o uşurinţă totală, asta e impresia mea. Doina, după ce-a părăsit-o bărbatul, ca să aibă cu ce se întreţine, s-a angajat casieriţă la un circ care pleca în turneu. I s-a permis s-o ia şi pe Atigé. La Braşov, într-o noapte, când toată lumea dormea dusă — Atigé, cică, dormea cu pumnişorii strânşi la piept şi funda albastră, prinsă în moţul bălai, o făcea să semene cu o păpuşă — directorul circului a năvălit în odaia ei, forţând uşa. I-a rupt carnea de pe braţe, smucind ca s-o trântească sub el.

— Mama lui de secătură, înjură Mancataş, trebuia să ţipe.

— Degeaba. Tipul o plasase socotit, într-o cameră izolată de la mansardă. Nimeni din hotel n-ar fi auzit nimic. Când a simţit că nu se mai poate împotrivi, Doina a luat-o în braţe pe Atigé şi s-a urcat cu ea pe pervazul ferestrei. Era hotărâtă să se arunce, iar ăla a înţeles că nu glumeşte şi a plecat.

— Toate astea vi le-a spus chiar din prima zi? întrebă Mancataş.

— Nu, nu... După telefonul ăla ciudat, ne-am întâlnit de multe ori. Îmi văzuse portretul în cărbune, portretul care nu i-a plăcut deloc mamei, şi i s-a părut că mă cunoaşte. "Am vrut să văd dacă tu eşti Argova." În tinereţe, la o serată, am dansat mult împreună. Ea venise la noi în sat la o prietenă, eram în vacanţă şi am tocmit un acordeonist. Poate că mă înşală memoria... Nu, nu mă înşală... şi ăla de atunci cânta la fel de trist *Crăişor, te-vântă-n râul cald.* Ce melodie largă, i-auziţi, parcă-ţi suflă vânt de toamnă în suflet!

— Ăsta e orb, zise Mancataş. Tace, nimeni nu cunoaşte bine ce-i cu el. Le-am spus băieţilor de la Depou să nu-l mai lase între linii. Se poate întâmpla o nenorocire. Vara cântă în staţiile de pe linia Constanţa, iarna dispare, habar n-am unde, şi prin martie revine. Ceea ce e curios e că niciodată nu urcă în gările dinspre Bucureşti. E o zonă în care nu vrea să pătrundă, de care se fereşte.

— Cine ştie ce dureri va fi trăit pe-acolo?! zise Argova, căzut pe gânduri.

Şi orbul, ca şi cum l-ar fi auzit, stinse în burduf două note scâncite şi aruncă din gâtlej ca un croncănit:

Până-n vad e cale de-un oftat...

— N-aţi isprăvit, zise Mancataş moale.

— Ba da, zise Argova, am terminat prea repede chiar. Şi asta fiindcă mi-a venit chef să mă joc.

O cârciumă din cartierul Cotroceni, situată în apropierea hipodromului nou. În stânga — parcul Institutului medico-farmaceutic. Toamna a schimbat în rugină măcinată frunza arborilor. Pe caldarâm zac, adunate în morman, maldărele de stuf care au îmbrăcat faţada cârciumii, transformată, timp de o lună, în mustărie. Se aşteaptă camionul care să le ridice. Un picolo, cu bluza pătată de bulion, sparge gheaţa la bar cu un ciocănaş de argint. Intră frig pe sub uşă, la munte a nins — prima zăpadă — caloriferul ascuns sub o perdea de culoarea tutunului sforăie încet. Argova mănâncă pastramă de berbec. Doina a ciugulit câteva frunze de salată târzie şi cercetează atentă peretele din stânga barului. Începând de la lambriul de lemn murg, înalt de un metru şi până la tavan, douăsprezece femei, la distanţe de câteva palme una de alta, cântă la harpe, plutind peste un val străveziu — apă şi nisip cald şi stele, amestec ireal, dar plăcut, odihnitor.

— Ce-ai descoperit? întrebă Argova, surprins de tăcerea care s-a aşternut între ei.

— Ceva care mă amuză. Uită-te bine la femeile de pe perete. Nu sunt douăsprezece. E aceeaşi femeie, care se repetă de douăsprezece ori.

— Într-adevăr, recunoaşte Argova. E aceeaşi.

Picolul a tras cu urechea. Intervine:

— E iubita lu scenografu. Ea şedea pe scaun, şi el o picta. Cât a durat treaba, au băut amândoi o găleată de whisky.

— Închide uşa dinspre bucătărie, spune Argova băiatului. Vine miros de usturoi.

— Da, nea Manolache face piftie.

— Du-te şi închide-o.

Şi către Doina:

— Suporţi o clipă de adevăr?

— Ascult.

— Doina, eu nu sunt Eugen Argova. Semăn cu el, dar nu sunt Argova. Argova a plecat la o filmare în Ardeal, m-am nimerit întâmplător lângă telefon când ai sunat tu şi am răspuns în locul lui. Eu sunt Matei...

— Matei şi mai cum? întrebă Doina calmă.

— Matei Matei.

— Minţi.

— Îţi repet, nu sunt Argova. Sunt Matei, o să te convingi când se va întoarce Argova.

— Şi când se va întoarce?

— Cât de curând. Odată cu prima zăpadă. Atunci vor trece să filmeze la interioare pe platoul de la Buftea.

— Bine, Matei Matei.

Voce albă, nici un pic de tremur.

— Îţi pare rău?

— Nu-mi dau seama. Nu ştiu. Dar pentru că te-ai folosit de o identitate falsă, te somez să mă aştepţi în fiecare seară, după cursuri, lângă ceasul de la Universitate şi să mă însoţeşti la plimbare. O jumătate de oră de corvoadă...

— Urma un curs seral de şoferi, spuse Argova.

— Exact, zise Mancataş, e şoferul nostru pe camioneta care aprovizionează cantina. Acum patru zile am fost cu ea la Borcăneşti, şi pe drum a schilodit trei iepuri. Ţine să mă înveţe să conduc, dar n-am nici un pic de talent în chestia asta. Ştiu numai să fac să crească grâul.

— Agronom?

— Da. Şi din cel mai scârbos soi... De-ăla care-şi toceşte picioarele până la genunchi în câmpie, şi când zici că s-a săturat, o ia de la capăt. Cum s-a terminat povestea cu Matei Matei?

— În chip ridicol...

Iarnă geroasă. Un praf de zăpadă rece şi sticloasă s-a închegat pe piatră. Un fel de polei nenorocit, specific iernilor bucureştene. La cinematograful Patria rulează un film gunoios. Munţi de cartoane, muzică de jaz, june prim cu buze unturoase, care în momentul când se dezbracă smulge un suspin adânc femeilor din sală. Dar apare şi Parisul, filmat amănunţit din helicopter şi din unghi răsturnat, adică sub podurile Senei. Argova a venit să vadă Parisul şi tropăie nerăbdător sub scoica de ciment prelungită peste coloanele groase de la intrare, aşteptând să vină Doina şi să se deschidă uşile. În buzunarele paltonului are mere şi nuci poleite pentru Atigè.

— Doina!

A apărut pe nesimţite, ca din pământ. E îmbrăcată gros, un fular alb îi acoperă capul şi gâtul — a răcit pesemne — poartă mănuşi îmblănite cu un singur deget, îl priveşte stingherit şi:

— Matei, l-am găsit pe Argova.

— Cum?!

— L-am găsit pe Argova.

— Unde?

— Am venit împreună. Mă aşteaptă la chioşcul de ziare de

la Lido. Îţi mulţumesc pentru tot. Şi acum, fug, să nu se supere.

Mulţime de oameni veseli, cu feţele aprinse de ger. S-au deschis uşile sălii, lumea se înghesuie la intrare. Argova, năucit, e împins lângă perete. Doina a traversat. Izbind cu umerii şi coatele, Argova izbuteşte să iasă din aglomeraţie, se năpusteşte pe urma Doinei. Trecerea oprită. Patru şiruri de maşini gonesc prin faţa lui spre Universitate şi spre Piaţa Romană. Intră între ele, un şofer îl ameninţă cu pumnul, miliţianul de la circulaţie fluieră şi, lunecând pe tocuri ca pe patine, întinde în faţa lui de-a curmezişul bastonul de cauciuc.

— Lăsaţi-mă... Sunt Eugen Argova... Argova, înţelegeţi?

— Şi ce-i cu asta? Poate şi eu sunt Argova, dar respect regulile de traversare.

— Eu sunt Argova... eu, eu!

— Uite că şi eu sunt! Buletinul!

— Eu singur sunt Argova.

— Fără scandal, că te duc de gât la secţie! Şi eu pot să fiu Argova. Uite, chiar sunt Argova.

— Dar nu înţelegi? Numai eu sunt Argova.

— Nu e Argova, nu e Argova!

Strigătul a ţâşnit de undeva de pe trotuar sau din maşinile care gonesc fără oprire.

— Sunt Argova... Sunt Argova...

— Ascultă, zise Mancataş, zăpăcit de repetiţia precipitată a numelui Argova, chiar eşti Argova, sau eşti Matei Matei?

— Tovarăşe, făcu celălalt, dezamăgit.

Dar sună telefonul. Secretarul ridică receptorul şi strigă în pâlnie:

— Alo, da? Friguroasa, da, am înţeles... Vorbeşte, domnule, desluşit, ce, ai gâlci? Cum?!... Viu acolo, viu imediat.

Îngălbenise, şi glasu-i tremura. Apăsă cu pumnul în furcă, sau se rezemă să-şi menţină echilibrul, pe urmă, muşcându-şi

buza până la sânge şi aruncând dreapta numai din cot, începu să învârtă manivela aparatului, întărâtat, duşmănos.

— Procuratura. Da, da. Procurorul-şef să se prezinte imediat la mine... Mancataş, de la Comitetul raional... Miliţia. Căpitanul Ionaşcu, vii urgent aici... Trei minute... Şi închise.

— Ce s-a întâmplat? îndrăzni Argova.

— E groaznic, spuse Mancataş. La Friguroasa, doi copii au căzut în puţul sec, ăla în care sunt aruncate srârviturile de vite, iar în puţ erau şi patru câini, căzuţi acolo mai demult, că nimeni n-a controlat, nenorociţii! Şi câinii i-au mâncat, sălbăticiţi de foame. Vino cu noi, dacă vrei, Doina Goşman e plecată dincolo de Friguroasa. Petrea Panait, treci la telefon şi răspunzi în locul meu.

Vânt fierbinte clătea gura soarelui la asfinţit, căscată pe jumătate de zare. Umbrele celor patru biciclişti gonind pe drumul adâncit de copite — nu găsiseră nici o maşină, toate erau plecate pe teren — măturau, diforme, iarba prăfuită, crescută pe sub scaieţii vineţi din marginea şanţului. Argova pedala alături de Mancataş. Lung, ajungea cu genunchii până la ghidon — se căznea să nu rămână în urmă. În colţul gurii îi atârna o frunză de măcriş, pe care încerca s-o tragă cu vârful limbii între dinţi. Mancataş, aplecat mult în faţă, cu părul castaniu căzut pe tâmplele groase, privea tăcut muchia drumului prin ochelarii de soare bombaţi, cu rama lată, şi, când simţea că lanţul având două zale în plus, e gata să sară de pe roata dinţată, se îndoia, şi-l potrivea cu mâna din mers, fără să oprească. Pe faţa lui încinsă şi încordată, sudoarea se alungea în dâre de praf.

Imediat după el, ţinând strâns firul cărării şi ocolind fiecare bulgăr de pământ, venea procurorul de servici. Pălăria cu boruri largi, în genul celor mexicane, îi acoperea ochii cenuşii, cu pleoape groase, sub care licăreau, amestecate, o rază de

somn şi una de soare. Iar departe, în urmă, trăgea din greu căpitanul Ionaşcu, gras, congestionat, năclăit de transpiraţie. Centura cu pistolul ca o jucărie îi atârna încheiată pe cadru. Era numai în cămaşă, vestonul îl împăturise şi-l vârâse între sârmele port-bagajului.

Străbătură două lanuri de porumb zdrobit de grindină — tulpinile rupte, peste care ploaia năprasnică îngrămădise ţărână, se mişcau hâde şi cenuşii sub vânt ca nişte ţistari năpârliţi şi traşi în ţeapă — coborâră, cotind pe după o cruce de fier, înfiptă pe un vârf de movilă, într-o vale cu deschidere largă. Se desluşeau în fund, sub linia orizontului, sate înfundate în pâcla subţire, iar dincolo de ele — stâlpi de fum, statornice vedenii ale câmpiei.

Sub mal — o fâşie de păşune, apoi o limbă de lac plin de pipirig. Drumul se îneca şi apărea din nou peste vreo cincizeci de metri, acoperit de coji negre de noroi desprinse de pe roţile carelor. Sub mal, aşezaţi în iarba grasă cât râmele de ploaie, doi bătrâni paznici la cireada de viţei răspândiţi pe coastă jucau cărţi. Apropiindu-se, Mancataş şi Argova des-coperiră miraţi că moşnegii băteau cartoanele — lucrate de ei din coperţi de abecedar, cărţile arătau ca lopeţile cu care se vâră pâinea în cuptor — pe spinarea jupuită de soare a unui copil.

— Ia te uită! spuse Mancataş, descălecând bicicleta. Dar ce vă găsi?

— Încet, încet, că-l trezeşti, îl somă unul din unchiaşi, cu barba stufoasă şi groasă cât un iepure. Doarme.

— Da, da, doarme şi-i tare simţitor, întări celălalt, care purta biciul de cânepă încolăcit de după gât.

— Da voi ce dracu nu-l lăsaţi în pace?

— Noi?! îi place potlogarului. Îl gâdilă şi râde prin somn. El ne roagă să jucăm pe spinarea lui. Barem când vine inginera zootehnistă pe-aici, se umflă în foale de se face de două ori mai lat, şi ea-l îmbracă de la ceafă până la şale cu cărţi. Întinde pasienţa pe spinarea lui, şi toate se adeveresc. Are

noroc lepruşoara, o să ajungă departe.

— La voi, în Friguroasa, nu pot să ajungă decât în puţul sec. V-aş lungi pe burtă şi-aş toca varză pe bucile voastre.

— Dă-ne câte-o ţigară.

Mancataş le zvârli două Mărăşeşti şi intră în apă, cu bicicleta la spinare.

— Dă-i şi copilului o ţigară.

— Mai bine îi umplu capul cu bube.

Trecură lacul şi se opriră să răzuie cu lama briceagului două lipitori păroase, înfipte în carnea căpitanului Ionaşcu. Apoi, rulând intens încă o jumătate de oră, ajunseră la Friguroasa. Nu intrară în sat. Puţul, săpat în marginea unui şir de râpe pline de bozii şi gunoaie, îşi vărsa duhoarea în albia secată a unui pârău. Un sergent de miliţie sta de pază, cu arma la umăr, lângă o prăjină în vârful căreia flutura un caşmir negru. Sus, pe muchia malului rupt, grămădiţi în cerc, aşteptau vreo douăzeci de bărbaţi şi femei. În sat bătea clopo-tul, lung şi deznădăjduit, femeile plângeau, una dintre ele ţipa straniu — "Ah!" şi ţipătul se frângea în vale, înfiorându-te.

Mancataş şi Argova ascultară tăcuţi şi neputincioşi. Procurorul, apăsându-şi batista pe nas, se apropie de gura puţului şi privi încordat înăuntru. Pe fundul gropii lătrau scăzut cei patru câini.

— Tot aici sunt? se miră el.

— Da, zise miliţianul, i-am scos ca să putem ridica ciolănaşele copiilor şi pe urmă i-am băgat la loc, pentru anchetă.

— Auzi, căpitane, ce prostie! făcu procurorul, plin de dispreţ. I-a băgat la loc pentru anchetă!

— Eşti un capsoman, îi zise Ionaşcu sergentului. Adu patru oameni şi trage-i afară.

— A, domnule Barbule! răsună deodată glasul lui Mancataş. Erai aproape şi şedeai ascuns. Vino, vino.

Barbu, preşedintele Sfatului popular din Friguroasa, se apropie încet, cu mâinile lungi spânzurându-i inerte pe lângă

trupul îndesat, greoi. Se opri şi-şi săltă pantalonii.

— Să trăiţi, zise el.

— Da, ştiu, se răsti Mancataş. "Să trăiţi şi bine aţi venit." În de-astea eşti tare.

— Cum s-a întâmplat? întrebă procurorul.

— Nenorocirea, tovarăşe procuror, începu Barbu a se văicări. Când e să vină nenorocirea, vine şi din cer senin şi să te ferească Dumnezeu! Copiii se jucau pe câmp. Erau mai mulţi, şi ce-or fi căutat ele, alea două fetiţe pe-aici, nu ştiu. Sunt nişte oale sparte, uite colea, sub bozii, şi poate voiau să le ia urechile smălţuite.

— De ce nu era astupată gura puţului? întrebă Mancataş. Cine răspunde?

— Nu s-a umblat de mult la el. Or fi fost vreo doi pari puşi pe-acolo, dar...

— Cine răspunde? tăie Mancataş.

— Tehnicianul veterinar Tunaru.

— Şi mai cine?

— Şi eu, îngâimă Barbu.

— Idiotule! scrâşni Mancataş. Idiotule!

— Sergent, chemă procurorul. Îi arestezi pe preşedinte şi pe Tunaru. Facem ancheta la postul de miliţie, şi pe urmă, sub escortă, la procuratură.

— Tovarăşe procuror, se răscula Barbu. Tovarăşe Mancataş, nu se poate. Ce-s vinovat eu dacă a căzut năpasta? Am fost prizonier, am mâncat o casă de urzici crude, mi-au căzut dinţii — ăştia-s dinţi falşi, placă.

Smulse placa şi le-o arătă, strigând fonfăit:

— N-aveţi voie!

Fixă din nou placa.

— Am luptat pentru cooperativizarea agriculturii, tovarăşe Mancataş, chiar dumneavoastră m-aţi propus spre decorare. De unde să ştiu eu că o să se întâmple nenorocirea? Avem

febră aftoasă în sat, mă ocupam cu salvarea animalelor.

— Puteau să-ţi crape o sută de gloabe, ăştia doi copii să fi scăpat. Ai cui erau?

— Unul e al morarului. Fetiţa ailaltă e străină, adică nu-i străină, venise la staţionar, e fetiţa tovarăşei Goşman.

— Atigé? întrebă Argova. Atigé! repetă el scăzut, şi privi îngrozit spre Mancataş.

Acesta avu o strâmbătură dureroasă a feţei, parcă ar fi plesnit în el o bubă cu puroi. Pe urmă, scuturându-se, spuse procurorului, arătând spre Barbu:

— Luaţi-l!

Şi, gârbovit, ferindu-se să calce peste umbra lui Argova, se apropie de gura puţului, unde cei patru oameni chemaţi de căpitanul Ionaşcu se căzneau, mânuind o funie lungă, petrecută pe roata unui scripete portativ fixat în gura gropii, să prindă în laţ câinii sălbăticiţi!

În sfârşit, prinseră gâtul unui câine şi începură să-l urce, trăgând de-a-ndăratelea, tăcuţi, cu gurile încleştate. Roata neunsă scârţâia, lui Argova i se păru că doi pumni de greieri i-au invadat urechile şi rod, trag cu fierăstrăul, ca să pătrundă în creier. Legănă capul, să scape. Apoi, brusc, se opri. Un dulău fumuriu, cu limba atârnându-i printre colţii rânjiţi, cu burta scobită, zbătându-se în spasmuri, pluti o clipă în aer deasupra gropii, şi Argova simţi cum o gheară neagră i se zvârcoleşte în stomac. Gura i se umplu de un val de greaţă, acru, năclăit, fierbinte, şi un gând monstruos i se înfipse sub tâmplă. “Atigé, îşi zise, e în carnea câinelui ăsta. Atigé e chiar câinele ăsta, sau toţi patru câini...”

O bubuitură scurtă îi împrăştie gândul. Trăsese căpitanul Ionaşcu. Glonţul întipărise în ţeasta câinelui o rozetă care se căsca mereu şi din care gâlgâia sânge negru.

— Altul! strigă Ionaşcu, ieşind dintre bozii.

Călca rar, frecând ţeava pistolului de vipuşca pantalonilor,

ca să înlăture o şuviţă de fum cu miros de pulbere arsă.

Presimţindu-şi sfârşitul, câinii rămaşi în groapă începură să latre îngroziţi. Lătratul lor părea un hohot blestemat săltând din străfundul pământului, şi cei care lucrau cu scri-petele cedară nervilor supraîncărcaţi, lăsară funia şi începură să arunce cu pietre şi bolovani. Furia lor oarbă, fără rost, se transmisese fulgerător şi celor de pe mal, care se rostogoliră la vale, învălmăşind buruienile şi gunoaiele puturoase.

Tropot greoi, însoţit de înjurături. Pietre, drugi de ciolane de cal culeşi de pe jos, hârburi, rădăcini şi baligi uscate zburau ploaie spre gura puţului. Zadarnic răcneau Mancataş şi căpitanul Ionaşcu. Vorbele lor se topeau neauzite în această colcăială fierbinte.

— Să-i înecăm cu pleavă şi gunoaie. Daţi-le pleavă, să se umfle, javrele! strigă piţigăiat o bătrână cu gingiile vinete şi goale.

Şi zece sau douăsprezece femei se luară să răscolească mormanele de gunoi, ridicând nori de pulbere care-ţi întorceau măruntaiele pe dos.

Scuipând praful ce-i astupa nările şi gâtlejul, Argova făcu un salt până lângă câinele împuşcat de Ionaşcu şi începu să-l lovească cu piciorul, căzut şi el pradă acestei stări de nimicire care-i cuprinsese pe ţărani. Bătea îndârjit, cu amândouă picioarele — ghemotoace de păr fumuriu săreau în jurul lui — şi din ce lovea mai mult, îndârjirea-i creştea.

Furios, căpitanul Ionaşcu apucă mâna unei femei şi, zgâlţâind-o din răsputeri, îi tună în faţă, fixând-o cu ochii lui gălbui şi placizi:

— Proasto! Ai intrat până la gât în găinaţ. Pupăză chioară! Opriţi-vă, lua-v-ar dracu, şi lăsaţi-ne să ne vedem de treabă! Hei, Ţepeş-nătângu, urlă către un lungan care gonea să zvârlă în puţ un par ascuţit, îndărăt. Zevzecule!

Ţepeş-nătângu se opri, cumpănind parul şi râzând prosteşte.

— Ca să vezi... rosti el. Ca să vezi...

— Da, îl îngână Ionaşcu, ca să vezi ce guguman eşti! Ia funia şi pune-o de scripete! ordonă el, şi omul se supuse, apucă funia cu labele jupuite de vânt. Ca oile, fir-ar al dracului, urmă Ionaşcu moale. Acum, ca să-i împuşc şi pe ăilalţi, o să mă coborâţi în groapă ţinut de subţiori.

— Nu, de ce? Îi scoatem imediat. Şi dacă-s leşinaţi, ştiu eu unde să-i înţep ca să-i trezesc.

Se liniştiseră cu toţii. Singur Eugen Argova continua să care lovituri cu piciorul hoitului dintre bozii. Iarba, tocată de el, murea sub asfinţit.

Mancataş, enervat, sări peste un maldăr de cucută putredă şi-l prinse de umăr.

— Haide, ajunge, ţi-ai pierdut complet cumpătul — şi-l purtă în albia secată a pârâului.

Acolo, Argova îşi trecu palmele prin părul des, crescut numai de-o lăţime de deget, şi-şi privi nedumerit pantofii negri, lustruiţi în blana câinelui. Nu înţelegea nimic, privea rătăcit, cu gura săgetată de sete.

— Mă arde — îşi apăsă pieptul. Sunt bolnav. M-am îmbolnăvit, nu trebuia să vin aici. Eu n-am văzut-o niciodată pe Atigé, şi acum am bătut câinele ăla. Mi-e greaţă, puneţi să mă badijoneze cineva.

Mancataş îl împinse la o fântână căptuşită cu tuburi de piatră.

— Ei? întrebă el după ce Argova îşi cufundă capul în găleată.

— Mi-e rău.

— Trebuie să te ţii tare. Greul cel mare acum urmează. Doina e pe undeva prin satele astea. Mergem la Friguroasa să-i luăm urma şi pleci cu ea. Trebuie ferită, înţelegi? Nu putem să-i spunem de câini. Nimic despre câini. Atigé a murit de altceva, o boală grea, fără scăpare, nu ştiu care, găseşti,

întrebi, te interesează, născoceşti. Sau îi spui adevărul, dar nu deodată. Mai stai aici încă două zile, şi lasă greaţa. Dă cu sabia în mama ei...

Îi apucă mâna şi-l trase pe cărarea ce suia printre râpe. Mai înainte, tot pe acolo, urcase procurorul cu Barbu, preşedintele Sfatului. Urcau, şi către apus zarea se închidea roşie, clocotitoare. Ospăţ de sânge pe care-l devora, treptat, întunericul.

Când erau în muchia malului, Argova auzi, îndărăt în vale, a doua împuşcătură. Strânse umerii, scuturat de friguri...

O găsi la lăptăria din Lunca-Argintaru, unde Doina se dusese ca să încarce o putină cu caş pentru cantina comitetului raional. Un felinar hrănit — dacă judecai după rotocoalele de fum pe care le scotea — nu cu petrol, ci cu untură, împrăştia o lumină turtită peste aria colindată de roiuri de muşte.

Argova se apropie de gardul făcut din scânduri lustruite cu rândeaua şi ascuţite la vârf, şi o strigă. Doina şedea pe un capăt de rogojină şi mânca fructe, alegându-le dintr-o ladă desfăcută. Recunoscu vocea şi împietri cu mâinile în poală. Şezu aşa, neclintită, până când Argova se apropie, trecând prin faţa lăptarului chel, cu şorţ lung de piele atârnând pe după gât, şi se aplecă asupra ei ca să-i atingă părul lung, nelegat. Atunci, ea se trase puţin înapoi şi se ridică, având în ochi o mirare obosită. Era înaltă, totuşi pe lângă el părea mică, istovirea din privire i se prelinse şi în mişcări.

— Ce-i cu tine? întrebă ea încet, fără unduiri, dar mistuită în adâncuri de o bucurie feroce.

— Am venit să te iau. Plecăm amândoi în seara asta, spuse el, şi se sperie, pentru că nu se gândise la asta deloc. “Sunt dobitoc, vorbesc aiurea, mint şi mi-e frică de ce o să fie.”

— Unde să plecăm?

— La mine (începuse, nu se mai putea opri). Mancataş îţi dă voie. N-ai fost niciodată la mine. Mi-am făcut trei pereţi din sticlă în care ninge mereu. În cel din mijloc ninge albastru, în cei laterali ninge alb, zăpadă curată. Să vezi ce fulgi

mari! Dacă strângi o sută, poţi să faci un om de zăpadă.

— Şi Atigé? întrebă Doina.

— Mai târziu. Întâi noi doi.

— Acum! zise Doina.

— Nu, nu... vreau să înveţi ungherele casei singură. Şi pe urmă o aducem şi pe Atigé care întoarce lebedele.

— Nu-ţi plac copiii? Cu Atigé o să te împrieteneşti repede... Bine, merg fără ea, dar cum mi-o fi dor, fug. Fără Atigé plâng mereu. Strânge caisele, îi spuse ea lăptarului, şi vezi că alea de dedesubt s-au borşit. Mergem, dar vreau s-o vezi şi tu pe Atigé. Fac un ocol de-o oră...

— Nu e vreme, zise Argova, scăpăm trenul. Mancataş zice să plecăm acum, până nu se întoarce primul-secretar din teren. Altfel...

Se urcară în maşină, Doina porni motorul şi ieşi în şoseaua pietruită. Un măgar, ţintat în frunte, ronţăia un braţ de lucernă lângă stâlpii podului de lemn.

— Mărgărit! strigă Doina şi claxonă. Să-l vezi, zise ea, o porneşte, prostul, înaintea maşinii şi poţi să-l goneşti o noapte întreagă, nu iese din bătaia farului. Vrei să-ţi arăt?

Şi, fără să mai aştepte răspunsul, acceleră. Mărgărit izbi cu copitele în piatră şi se aruncă în galop către câmpie, înspăimântat. Doina râdea, aplecată peste volan, atingând cu fruntea câinele de cauciuc prins cu şnur de un cârlig. Argova, ghemuit pe banchetă, cu mâinile încleştate pe bara de metal din dreapta motorului, urmărea hăituiala animalului cu ochi de bezmetic, şi buzele lui uscate se mişcau fără să închege cuvinte.

"Fugi, Mărgărit, fugi, Ierusalime, Mancataş o să adune totul într-un sicriu plumbuit, a avut scarlatină, n-o poţi vedea, o s-o îngropăm în fundul cimitirului, iar eu şi Mancataş o să ştim că în sicriu e nimic, şi Doina n-o să se mai întoarcă aici. Mancataş are prieteni în toate raioanele, o să-i aranjeze un transfer, undeva lângă Bucureşti, iar Doi-

na o să plângă şi mă va urî: nu eşti Argova, nu eşti, nu eşti. Argova m-ar fi lăsat s-o iau şi pe Atigé. Te urăsc, Matei Matei, eşti un nemernic şi un ticălos, nu mai răcâi cu unghia în cretă câini albaştri, ai umplut casa cu câini de cretă albastră şi din miez de pâine.

— De ce taci, Argova? Spune ceva.

Erau între porumburi. Mărgărit rămăsese undeva în urmă. Doina oprise maşina şi-l privea din întuneric. Lângă tâmplă îi atârna câinele de cauciuc.

— Nu ştiu, zise el. Nu sunt Argova.

— Jocul s-a terminat, zise ea şi, aplecându-se, îi sărută dinţii umezi. Vino, îi spuse, şi deschise uşa.

Pământul era cald, prin lan umblau şoapte necunoscute.

— Doina, zise el îngrozit. Nu vreau. Trebuie să mergem.

Ea îl îmbrăţişă şi-l purtă încet spre o căpiţă de fân răscolită de vulpi.

— Doina, încercă el, nu sunt Argova.

— Taci, ceru ea, taci! şi-l aduse alături de claie.

El se cutremură. I se părea că stă lângă o movilă de câini.

— Vino, zise ea din nou, şi se lungi goală în fân, silindu-l să cadă alături.

— Sunt Matei Matei, repetă el, şi pe urmă nu mai avu cum să se împotrivească.

În clipa aceea răsări luna. Atârna pe cer ca o limbă de câine, şi cel care nu ştia dacă este Argova sau Matei Matei

închise ochii, orbit.

ACASĂ

Sosiseră cu trenul de 10,28. Bătrâna, înaltă şi osoasă, cu fustă neagră până-n călcâie şi şal fumuriu, adunat peste obraji, se oprise între linii să răsufle, iar băiatul îşi răzuia tălpile cizmelor de marginea peronului. Trenul plecase. Se depărta printre malurile căzute şi acoperite de salcâmi pitici, ei întârziau, parcă uitaseră că trebuie să se înfunde pe drumul de câmpie care ducea la Gradiştea.

— Ce dracu fac ăia acolo? îl auzi băiatul pe şeful gării, şi ridică ochii.

“Acum patru zile mai eram încă soldat, aveam armă — se gândi el — şi ăsta mă ia drept mortăciune, tâmpitu!”

Avea cap frumos, de lup tânăr, frumos, dar nu şi puternic, puţin prea fraged în frumuseţea lui sălbatică — locotenentul Alexandrescu, el sau cineva din preajma lui, spusese că, după ce îl priveşte o clipă, primul gând care îţi vine în minte e că poţi să-l spargi uşor cu pumnul, şi chiar îţi vine să-l spargi, ca să vezi sângele ţâşnind prin părul încâlcit şi revărsându-se curat pe botul ăla ca de puiandru de lup ieşit să adulmece vântul între buruienile de pe buza unei râpe — un cap foarte frumos, pus pe un trunchi încordat, cu mişcări zvâcnite, şlefuite în antrenamentele care preced parăzile.

— Ce facem? râse el. Păi ne facem curaj s-o luăm din loc.

— E băiatul lui Oprişan Roşioru… Eremia, spuse nevasta şefului de gară.

Şeful ridică din umeri.

— Oprişan… Roşioru — insistă femeia — care a plecat din sat…

— Săru' mâna, doamnă, sunteţi bună că m-aţi recunoscut. Am venit cu bunica, avem puţină treabă la Gradiştea. Frate-meu Neculai, ăl mai mare dintre noi, vă spărgea lemne, iarna. Tropăim aci pentru că miroase a pâine coaptă, ăsta e adevărul.

— Să vă dau câte-o bucată.

— Nu, mulţumesc, am mâncat, dar îmi place mirosul.

— Ta, ta, ta, tam… ta, tam! făcu bătrâna lungind gâtul.

— E marşul morţilor, explică Eremia. Le-am povestit acasă cum l-am înmormântat pe generalul Florescu, şi bătrâna a învăţat cadenţa. N-are voie să vorbească mai deloc, e bolnavă. De ce te osteneşti? se întoarse el mustrător spre bunică-sa.

— Vine o maşină cu sfeclă de la Gradiştea, zise femeia. Puteţi s-o aşteptaţi la noi. Luaţi-o pe din dos, pe-acolo e intrarea.

— Cunosc, zise Eremia, aveţi cocoşi de lut în fereastra bucătăriei.

În curte, bătrâna se aşeză lângă perete, şi Eremia pe un scaun, alături de un morman de foi de varză, şi nevasta şefului de gară le puse în mână câte-o felie de pâine caldă. Bătrâna ascunse pâinea sub şal. Eremia muşcă încet coaja unsă cu gălbenuş de ou, şi femeia văzu că are dinţi albi ca zăpada. Îşi adună poalele rochiei pe pulpe, se lăsă încet pe pragul învelit cu un ştergător făcut din papură şi-l privi încă o dată cu ochii ei verzi-cenuşii şi-l întrebă ce e nou în lume.

— Noi suntem acum în Maramureş. E mult până acolo, şi cu trenul am venit numai noaptea. La Sinaia, în zori, m-am dat jos să umplu sticla cu apă şi am văzut că ninsese. Era tare frig. În rest, cred că e bine. Eu de-abia am terminat armata, în armată am fost trompet, m-am învârtit mult pe lângă postul de

comandă, cunosc, vreau să zic, multe, şi e bine, să ştiţi.

— Dar peste hotare?...

— Peste hotare, popoarele din Africa se mişcă.

Femeia nu înţelesese şi schimbă cursul discuţiei:

— Am auzit că voi, tormpeţii, cântaţi foarte frumos, seara, când se sună stingerea.

— Aşa este. Cântarea asta îmi place şi mie foarte mult. E tristă, şi ţi se face dor de casă. Cică şi civilii ies să asculte, dar n-am verificat, n-aveam cum. Vreţi să v-o cânt? întrebă el, ducând palmele la gură, gata să-i împlinească voia. Pot şi fără trompetă, numai din gât, ca bunica.

— Nu, zise femeia. Şi aşa mă înjunghie tristeţea.

— Aţi pierdut pe cineva? se interesă Eremia.

— Ce ştii tu?! oftă femeia. Acum or să înceapă ploile, şi ce e viaţa noastră aici?

— E bună, mult mai bună ca a noastră, vorbi bătrâna.

Vorbea gâfâit, duşmănos.

— Noi am plecat de-aici, fiindcă aveam ceva avere şi acum nu mai suntem nicăieri. Suntem departe, maică, nu poţi să înţelegi, suntem între străini, şi între străini nu eşti nicăieri.

— Lasă-lasă, făcu băiatul. Ajunge! Ţi-am spus să nu trăncăneşti.

Se întoarse spre nevasta şefului de gară.

— Şi eu cred că e greu să trăieşti prin gări. Toţi vin şi pleacă şi nici unul nu stă.

— Da, da, zise ea, zile întregi stai la geam şi te uiţi spre munţii Râmnicului, de unde aştepţi să vină viforele. Toate gândurile ţi se fac negre aici. Câteodată îmi vine să urlu. “Zburaţi, gândurile mele, le zic, prindeţi trup viu şi aripi, suiţi în văzduh şi luaţi-mă cu voi.” Mi-am uscat tinereţea prin gări, îmi vine să plâng întruna şi m-am înrăit în câmpia asta blestemată. Tu ştii ce spune lumea despre fluturii galbeni?

Eremia scutură din cap şi aruncă un miez de pâine câinelui

care lingea un os în faţa cuştii.

— Fluturii galbeni prevestesc moarte, nenorocire, nu e aşa, mătuşă?

— Ta, ta, ta, tam... Ta, tam.

— Ei, drace! făcu băiatul. Te-ntreci cu gluma! Astâmpără-te!

Şi către nevasta şefului de gară:

— Eu sunt prost, că eu am învăţat-o.

— Nu-i nici un deranj, zise femeia. Chiar se potriveşte. Şi mie mi-e frică de fluturii galbeni. În mai, veneam de la Regională, de la Urziceni, unde m-am dus să cumpăr un trenci, şi-n compartimentul de-a doua, între mine şi un popă care mânca peşte uscat la vânt, şedea un băiat, cu un avion de lemn pe genunchi. Mergea cu taică-su să-şi vadă un văr din Tecuci şi-şi gătise avionul cu fluturi galbeni, prinşi cu şapca în livadă. Cincizeci de fluturi fixaţi cu ace. "De ce i-ai omorât, l-am întrebat, nu ţi-a fost milă?" "I-am prins seara, zise, nu-mi pare rău, peste o oră sau două tot ar fi murit, pentru că fluturele nu trăieşte mai mult de-o zi." Ne apropiam de gara de-aici, am luat geamantanul din plasă şi i-am zis copilului: "Fluturaş, ajută-mă, ia tu umbrela asta şi dă-mi-o la scară". Trenul şade la noi un minut, am coborât, băiatul s-a aplecat să-mi întindă umbrela, şi-atunci i-am ars două palme de i-a scăpărat faţa. N-a avut timp să ţipe, s-a smucit îndărăt, şi-n cădere a scăpat avionul, de care nu se despărţise, şi roiul ăla de fluturi morţi i-a acoperit faţa. Ce zici de asta? Zici că sunt o lupoaică, nu?

— De ce? Când o să mă însor, o să iau şi eu o nevastă tristă — şi-i întinse bătrânei dumicatul de pâine care-i rămăsese.

Ea îl făcu cocoloş şi-l vârî în sân, lângă felia de care nu se atinsese.

— Tu, Eremia, zise femeia, poate că râzi de mine, da mie o să-mi fie dor de tine. Uite, a venit maşina de la Gradiştea,

e la rampa de descărcare, să daţi pe-aici la întoarcere, să te mai privesc o dată în ochi. Numai să nu te înghită câmpia, să nu mă uiţi. Aici, la noi, e pământul uitării, calci pe el, şi nădejdea se usucă, te îneacă fumul, te acoperă noaptea. Pe întuneric auzi numai scârţâit de căruţe neunse. De unde dracu sunt atâtea căruţe aici? Azi-noapte mă gândeam că am în creier numai valuri de ceaţă prin care umblă, păcănind din capacele lor de tinichea, căruţele astea greoaie care dau ocol staţiei. Plecaţi, şi să mă strigi când vii iar, auzi?

Eremia şi bătrâna ieşiră, lăsând poarta deschisă.

Dincolo de gard, băiatul se opri, dezbrăcă scurta, o făcu sul şi porni spre maşină, la doi paşi în urma bătrânei, care călca drept pe cărarea acoperită cu zgură de cărbune. “Acum, îşi zise Eremia, dacă ea mă priveşte, eu semăn cu un soldat din filme care pleacă la război.”

Şoferul se numea Geană Aurel. Era un tip scund şi şchiop, din care pricină toată lumea îi zicea Şontorogul. Acest Geană Aurel, zis Şontorogul, sărută dreapta descărnată a bătrânei — “O fi venit să desfacă şi să vândă ce a mai rămas pe la Gradiştea, nu strică să-i pup laba” —, pe Eremia îl plesni prietenos peste şale şi le făcu loc în cabină la amândoi. Şontorogul mesteca tutun — “Metodă americană, îl lămuri pe Eremia, desfaci ţigara şi molfăi tutunul în gingii!” — şi pe buza de jos, crăpată, i se prelingea un fir de scuipat galben-murdar.

“Ce puturos!” se strâmbă Eremia, dar se feri să zică ceva. Firul acela de salivă îi amintea de zeama scursă din ficatul vacii lor pe care o găsiseră moartă în lanul de lucernă, şi taică-su, într-o pornire disperată, îi despicase burta cu toporul. “Na, fire-ai a dracului de haită, că ne-ai lăsat fără lapte în casă!”

În cele din urmă, nu se putu stăpâni şi îl rugă:

— Şterge-te la gură.

— Am dinţii rari, băiete, se scuză Şontorogul trecându-şi

mâneca peste buză. Dar tu de ce ai slăbit aşa?

— A fost în armată, lămuri bătrâna.

— Aşa, te-au târât gradaţii pe burtă. Eu le-am scăpat printre deşte.

— Eşti şchiop, zise Eremia, altfel de armată şi de moarte nu scapă nimenea.

— Am suferit pentru voi, băiete, zise Şontorogul, trebuie să-mi recunoşti meritul ăsta. Dar mi se îndreaptă piciorul, să ştii. M-a învăţat cineva să bag foi de plumb în talpa bocancului de la piciorul mai scurt, şi greutatea asta atârnată de el mi-l aduce la loc. Să fiu al dracului, când oi ajunge cu amândouă la un nivel, mă duc şi mă prezint la comisariatul militar şi cer să mă ia pe viaţă în armată.

Îl schilodise un cal de care se apropiase târâş, în copilărie, ca să-i fure piedica, dar nimeni nu ştia asta, pentru că el spusese în sat că l-au călcat cu docarul patru nemţi care fugeau spre munţi.

— Nenică, era după prânz, mă furişam cu cârdul de oi spre sat, pe sub malul bălţii, când deodată, în gura vadului, apare un docar cu patru nemţi, verzi, verzi de sus până jos, ca omizile de pruni, şi cu castroane de tablă pe cap. Mâncau porumb crud, numai lapte de porumb la gura lor, şi când îi văd, fluier câinele. "Anghele, zic, i-a bătut ceasul berbecului." Nemţii vin în trapul cailor, opresc scurt şi sar între oi. Umflă una şi-o aruncă în docar. Dar nu le ajunge, se reped şi la berbec. Asta era prea de tot. Am rotit ciomagul, mi-am făcut vânt şi l-am azvârlit. Şi, notează, nici berbecul, nici oaia nu erau ale mele, erau din sat. Ăla pe care l-am izbit s-a apucat cu mâinile de cap, ameţit. Cel de lângă el s-a năpustit şi mi-a pus mâna în beregată.

— Mă, zicea Cutare, care îl asculta, mare noroc ai avut că nu te-au împuşcat! La chestii de-astea de război, nimeni nu dă o para chioară pe o viaţă de om.

— M-a trântit în ţărână şi i-a strigat ceva ăluia de pe

capră… nu ştiu ce i-a strigat, ştiu că am văzut copitele cailor sărind peste mine — caii niciodată nu calcă pe trupul omului, îl feresc — şi am simţit roţile docarului trecând peste mine, în sus, pe urmă în jos. Când m-am trezit, piciorul stâng mi se ţinea numai în două fâşii de piele, şi sub mine — un lac de sânge…

— Hai să ne mişcăm, zise Şontorogul, că ne prinde iarna aici. Ţineţi-vă bine.

Zicând, răsuci volanul — roţile din spate scăpătară într-o viroagă, dar prinseră imediat pământ tare — şi scoase maşina la drumul de piatră. Bătea vânt aspru din pustiul zării şi rostogolea ciulini smulşi de pe arăturile negre. Două ciori croncăneau pe o creangă de salcâm de care atârna o petecă murdară.

— E o mânecă din cămaşa mea, spuse Şontorogul, arătând cu degetul, pe urmă scuipă tutunul şi-şi frecă spinarea de peretele cabinei.

În stânga, pe sub şirul de movile cenuşii, cu ierburi uscate, treceau spre munte, zdroncănind, nişte căruţe cu coviltir. În fruntea convoiului călca un om înalt, înfăşurat într-o pelerină de ploaie, soioasă, târând de lanţ un câine cu picioarele lungi, care privea resemnat norii ca nişte îngrămădiri de cărbuni vechi ce curgeau dinspre apus peste acoperişul de ţiglă al gării.

— Auzi, Eremia, spuse Şontorogul, astă-iarnă mi-a fost dor de tine. În ajunul Crăciunului am tăiat un salcâm, să fiarbă mama sarmalele, şi m-am gândit la noi doi cum mergeam cu colindul şi ridicam cu ciomagul din balamale toate porţile pe care le găseam încuiate.

Eremia îl privi dintr-o parte, râse în colţul gurii şi începu să cânte:

Oi, lerui-ler,
Sfântul Petru-n leagăn sta
Şi pe Domnu-L întreba:
— Aş vrea, Doamne, ca să ştiu:

Când e capul veacului,
Sfârşitul pământului?
Oi, lerui-ler,
Sfârşitul pământului.
— Când va-njura fiu pe tată,
Fiică-sa pe mamă-sa...

Cânta ţinând ochii închişi, şi lângă el Geană Aurel bâţâia din cap, pătruns de evlavie, parcă ar fi vrut să spună: "Să mă ia dracu, da asta aminteşte de vremea când nu eram şontorog, şi-mi vine să urlu în mine".

Şi deodată vocea lui Eremia se înmuie, afară parcă trecuse toamna aceea lungă şi era iarnă, era seara târziu şi ningea. Uite, e în seara de Ajun, moşul a pornit cu sania, urşii înhămaţi la ea gonesc cu labe de foc, mama Tudora a pus la fiert grâu pentru colivă şi-l păzeşte, stând cu tâmpla reze-mată de muchia sobei şi cu mâinile adunate în poală. Oprişan tatăl, care s-a îmbătat cui la pomana porcului lui Ion Botică, sforăie în fundul patului — n-au putut să-i scoată bocancii şi l-au aşezat cu picioarele pe un scaun, şi o dâră de noroi se scurge de pe tălpile lui — bunica Gherghina, rămasă văduvă de patruzeci de ani, priveşte spicele împletite în jurul icoanelor, sub care pâlpâie o candelă verde, şi se gândeşte la morţii pentru care va da mâine de pomană o plapumă în care a băgat lâna adunată de pe patru oi. Valerica, fata cea mică, de un an şi nouă luni, gângură în leagăn, iar Eremia cu cei trei fraţi mai mari şi cu Aurel Geană, întinşi pe rogojină, cu traistele sub cap, aşteaptă să bată miezul nopţii, ora când pornesc cetele de colindători. E linişte. Lampa arde cu fitilul tras, de sub uşă se furişează înăuntru ceva din şuierul vântului, din lemnele ude picură pe vatră must sălciu, boabele de grâu din ceaun spun despre tainele pământului... şi în tăcerea adâncă se aude şi pocnetul îngheţat al scutecelor atârnate pe sârma întinsă între porumbar şi colţul casei. În noaptea asta se naşte prun-

cul Isus, trei magi merg prin vifor să i se închine, ducând sub căptuşeala hainelor ramuri verzi, deasupra lor, luminându-le calea, umblă o cruce aprinsă care s-a smuls singură de pe turla bisericii din Brăila, alături de care se află o prăvălie de peşte — totdeauna, în prăvălia aceea un lipovean aiurit izbeşte cu toporul ca într-o buturugă într-un somn lung de trei metri, şi din când în când se opreşte să-şi vâre botul în hârdăul cu vin, aşezat pe tejghea — şi prin văzduh se leagănă sute de îngeri atârnaţi pe funii de cânepă. Sunt veseli şi neastâmpăraţi, în joacă îşi trec unul altuia aripile pe sub nas şi toţi strănută. Vine de vifor greu, dar asta nu poate să fie adevărat, adică este adevărat, dar numai pe pământ şi pentru Irod, fiindcă dincolo de valul gros al viforului, luna s-a împodobit cu lumânări de ceară albă. Patru brazi înalţi stau de strajă — doi la stânga, doi la dreapta — fumul lumânărilor, negru şi urât, trece peste ei fără să-i atingă. Ninge şi în cer, bineînţeles că da, însă ninge altfel, o zăpadă care nu se lipeşte pe nimic decât pe sorcove şi prin care foiesc, cu bucile lor dolofane, îngerii. Eremia ştie că toţi îngerii sunt copii şi au buci ca ale Valericăi şi îţi vine să le săruţi şi să le muşti fără să apeşi cu dinţii, numai aşa, ca să-i gâdili şi să-i auzi râzând.

Deodată, în noaptea satului, se sparge clopotul cel mare şi răsună încordat glasul sfântului Petru:

Aş vrea, Doamne, ca să ştiu...

— Ajunge, îl întrerupse Şontorogul, cânţi ca un fund de farfurie.

— Am fost trompet în armată, m-am umflat mult în trompetă şi mi-am stricat corzile vocale.

— Nu, nu e asta, zice Şontorogul convins, cel mai mult strică corzile vocale fumul de praf de puşcă. Trebuia, la trageri, să bagi batista în gură.

— Mă cuprinde mirarea cât poţi să fii de prost.

— Zău?! Şi tu cum eşti? Ai fost ostaş, toată stima pen-tru

haina militară, dar eşti dobitoc. Te pomeneşti că şi crezi în vorbele cântecului ăla al tău! Ştii ceva? Mi-e silă când văd un ins tâmpit şi pe urmă îl văd după cinci ani şi e tot tâmpit şi tot aşa mai departe. Află de la mine că toţi îi înjurăm pe ăi bătrâni — şi, uite, pământul nu se despică sub noi.

— Eu nu înjur niciodată.

— Sigur, tu eşti cu stea în frunte, ca viţeii. Tu poate n-ai de ce să-i înjuri, dar eu?... Pune-te o clipă în locul meu. De când mă ştiu sunt plin de negi pe spinare ca un broscoi de Tulcea. Pot să nu înjur? Am dat douăzeci şi cinci de lei unui mucos de copil ca să-mi numere negii. Ştii câţi a găsit? O sută paisprezece. Şi bănuiesc că a sărit vreo câţiva la numărătoare. L-am pus pe urmă să mi-i lege cu fir de păr din coada calului. Numai şase s-au uscat. Mama are bătaie de ochi, adică i se bate ochiul stâng întruna, are o vână mai scurtă sub pleoapă, putea să-mi treacă moştenire chestia asta, chiar mi-ar fi prins bine la muieri, dar mi-a lăsat boţurile alea de carne, ca să mă scarpin mereu ca porcul de rapăn. Acasă am un loc special pentru scărpinat, în lume, însă, trebuie să scot ghearele. Iaca, de aia am unghiile mari.

— Ia spune, îl întrerupse Eremia, noi mai suntem duşmani de clasă? Cum contăm la Gradiştea?

— Precis nu ştiu să spun. În casa voastră e acum Sfatul popular. Ştiţi că Zaharia Prodan a murit, gata. Auzi, mătuşă, strigă el, Zaharia Prodan s-a dus, pune-i cruce!

Bătrâna, în colţul ei, privea cu ochii spălăciţi, străbătuţi de vine de albeaţă, câmpia neagră şi băltoacele de noroi din marginea şoselei. Primind vorbele Şontorogului, strâmbă gura, arătându-şi gingiile cu colţi rupţi, desperecheaţi, şi la sfârşit gemu uscat, numai din gât:

— Ta... ta... tam... ta, tam.

— Ce e asta? făcu Şontorogul.

— Marşul morţilor, răspunse Eremia.

— A, îl plânge, râse Şontorogul, Dumnezeu cu mila, vorba

proverbului. El dă, el îţi ia. Are un par pregătit pentru fiecare. Şi când dă, dă de usucă, rupe carnea de pe tine. Lui nea Zaharia, bunico, i-a murit întâi nevasta. Acum doi ani s-a umflat Buzăul şi le-a smuls casa, cu malul de sub ea cu tot. În casă — dada Leanca. Cică număra bani pentru impozit. Am dezlegat bacul şi ne-am dat drumul la vale s-o pescuim. Noi, patru inşi, ne chinuiam să aruncăm harponul, şi ea, pe prispă, îşi spăla picioarele în lighean şi făcea: "Bau!" În jur, senin de apă, şi ea se spăla în lighean. Ca să vezi ce idioată! Ei, dacă-i aşa, vorba aia: Câte fire de nisip pe Oceanul Pacific, tot atâtea viorele, te salut, la revedere...

După un timp, către Eremia:

— Baba Gherghina s-a avut bine cu Zaharia Prodan. Aşa zice lumea, că după ce i-a murit omu' s-a încurcat cu Zaharia. Iarna, cică, plecau cu sania la Râmnic să se plimbe sau să cumpere, era ger, ei îi îngheţau picioarele, şi Zaharia îi punea câte-un curcan pe genunchi. Curcanii au burta caldă şi...

— Taci din gură! se întunecă Eremia. Nu-ţi dau voie să râzi de bătrână.

— Ce vrei să fac? spuse Şontorogul. Am o slujbă împuţită, mă distrez rar şi pe apucate.

— Eşti măgar şi dai cu copita.

— Da, nu era cazul, recunoscu Şontorogul, da ce vrei să fac? Nu cunoşti ce e cu mine şi de-aia mă iei aşa. Eu car cereale, dar car şi morţii, pot să zic că-n primul rând car morţi şi pe urmă cereale. Se primeneşte lumea, băiete, şi ce e uscat piere. Mor bătrânii, şi-auzi la ei, majoritatea mor în somn. Toamna în special, când se schimbă sângele, când trec de la verdeţuri la mâncare grasă, îşi iau valea unu câte unu, şi eu îi car pe toţi la groapă, fiindcă nimeni nu mai vrea să-şi ducă morţii la cimitir cu căruţa. Oricine are un mort în familie, vine şi mă cere pe mine la birouri: "Dă-mi-l pe Şontorogul". E o chestie puturoasă, fiindcă după fiecare înmormântare trebuie să curăţ bine podelele şi n-am om de ajutor,

frec cu apă fiartă până mi se înroşesc mâinile.

— Dacă ţi-e scârbă, de ce nu refuzi? Doar nu te poate obliga nimeni.

— M-aş pune rău cu satul. Şi pe urmă, oamenii sunt recunoscători. Fiecare îmi trimite acasă doi-trei pumni de colivă şi două-trei porţii de mâncare de la pomană, şi cu asta cresc şi îngraş, anual, patru-cinci porci...

— Uite, zise bătrâna, şi-şi înfipse mâna în umărul lui Eremia.

El se întoarse şi şterse geamul cu palma. În dreapta şoselei, pe o căpăţână de deal, se vedeau primele case ale satului. Le privi în tăcere, înduioşat, şi-n gând le chema pe nume. "Au îmbătrânit, se duc în pământ." Mici, înghesuite între salcâmi rămuroşi, casele de pe deal aşteptau răbdătoare să vină iarna şi să le jupoaie pereţii, pe lângă care vântul purta acum în zbor smocuri de paie şi şuviţe de fum lipicios. Pruni cenuşii tremurau în pieptul malului, iar la doi stânjeni de ei se căscau gropile din care se scoate lut. O femeie cu basma albă, ieşită să arunce gunoiul, pendula pe un cap de grind, căznindu-se să arunce cât mai departe resturile din găleata pe care o ţinea în mâini.

— Gata, zise Şontorogul, am ajuns în sătucul natal... şi frână lângă o cărare ce ieşea din mirişti. Aici trebuie să ne despărţim. Nu ştiu dacă aveam dreptul să vă iau. V-o spun pe şleau, să nu vă fie cu supărare, am un trecut nepătat şi nu-mi convine să mi se pună în spinare că v-am cărat atâţia kilometri cu maşina gospodăriei colective.

Îi aşteptă să coboare, şi când porni din nou motorul le făcu semn să intre mai repede pe cărare. Pe vad coborau spre şosea două căruţe pline cu cartofi şi...

În curtea casei pe care o părăsiseră cu cinci ani în urmă — în 1949 — un om cu căciulă neagră, roasă pe margini, cu o flanea de lână nevopsită, cu mânecile suflecate, rotea prin aer, ţinându-l strâns de urechi, un iepure de câmp, şi cu

muchia palmei libere îi aplica lovituri scurte după ceafă. Îl împuşcase în vărsătura Buzăului, care începea mai jos de casă, în capătul ulicoarei pe care zăceau bărci răsturnate, pline de noroi, alicele însă nu-i atinseseră inima, şi vânătorul îi scurta chinurile asistat de o ceată de copii.

— Să-l întreb cine-i preşedinte, zise Eremia, dar bătrâna îl opri.

— Intrăm aşa, porunci ea. E casa noastră.

Puse piciorul pe prag şi se opri. Treptele de la intrare, din stejar, se tociseră, potcoava fixată la mijloc, ca să cheme norocul asupra celor ce înălţaseră casa, fusese smulsă, se vedea forma ei imprimată în lemn. Bătrâna îndoi şalele şi mângâie locul cu podul palmei.

Eremia, cu obrajii încinşi de vânt, măsură turla bisericii din apropiere. Auzind în spate, printre plopi, vuietul Buzăului, se aplecă, o ridică pe bătrână, strângând-o de cot, şi pătrunseră înăuntru. Mirosul casei lor se pierduse, acum mirosea puternic a motorină, iar cele patru uşi, date în albastru, aveau numere.

Bătrâna îşi aranjă şalul, apăsă clanţa şi intrară în prima încăpere din stânga. Era camera din austru, aici locuise ea totdeauna. Sus, pe perete, un trofeu de căprioară ciuruit de vreme, iar sub el, la masa acoperită cu o muşama în pătrăţele, Eremia îl văzu pe Pavel Odangiu, vecinul lor, care scria ceva într-un registru, muind creionul chimic în gură. Buzele — învineţite — i se mişcau singure, fără să articuleze cuvinte. În dreapta lui, o casă de bani — legătura de chei atârna pe uşă — iar lângă fereastră, un barometru cu acele căzute. De pedalele lui ieşite în afară ca două capete de vâslă, atârnau verigi de fier — fierarul satului încercase să-l transforme în cântar, dar nu izbutise.

Odangiu rotunji o cifră şi ridică faţa cărnoasă, roşie, străpunsă de fire de păr albe. Recunoscându-i pe cei doi, ochii lui mici, cenuşii se zbătură mărunt.

— Ce-i cu voi? De ce nu bateţi la uşă?

— Am venit cu bunica, răspunse Eremia.

— Vi s-a făcut dor de albia veche! zise Odangiu, sculându-se şi împingând scaunul la perete cu piciorul. Zi, babă Gherghino!

Bătrâna adună şalul pe umeri şi vorbi încet:

— Am venit să mor, Pavele. Tu eşti primarul, du-te şi lasă-mă cu Eremia, vreau să mor în odaia mea. Ăla e scaunul meu, l-am învelit cu material de la Brăila. Cumpăra un turc să-şi facă fes şi-am luat şi eu patru coţi. Era înflorat.

— Ce-mi pasă mie de poveştile voastre?! Aici e Sfatul popular, discutăm treburile comunei.

— Trebuie să mă laşi, ceru bătrâna. Un sfert de ceas şi gata. În odaia asta, tu ştii bine, am născut nouă copii. Unde-i lada aia de fier era patul. Acolo au zăcut şi mi s-au stins patru băieţi. Tot acolo mi-a murit şi omu. Îţi împrumuta plugul, primăvara.

— Ascultă, strigă Odangiu la Eremia, scoate-o de-aici.

— Nu, zise bătrâna, nu mai e timp.

Şi, ocolind masa, se aşeză în scaunul vechi, şi Odangiu, năucit, îi făcu loc.

— Cântă-mi, Eremia, zise bătrâna, cântecul ăla al meu.

Eremia împleti palmele în formă de corn, şi sunetele se înlănţuiră lungi şi aspre:

— Ta... ta... tam... ta... tam.

— Nu, zise bătrâna, vreau cântecul ălălalt — şi începu să îngâne: “Hai, Buzău, Buzău”.

Eremia, lăsând să-i cadă braţele, o privea îngrozit. Vocea scârţâită a bătrânei pătrundea în el, parcă venind de pe vărsătură, din noroaie, din ascunzişuri de fiare. Şi atunci, înfiorat de cântecul ei căznit, începu el să cânte, şi ea îl învălui într-un zâmbet dureros. Eremia cânta lung şi trist, şi când termină, bătrâna se lăsă pe spate, îşi făcu cruce şi spuse şoptit:

— Doamne-Dumnezeule, mărire Ţie!

Lărgi ochii, şi capul i se frânse pe umăr, şi un fir de spumă albă i se prelinse la colţul gurii.

În clipa aceea, bucata de pâine pe care i-o dăduse nevasta şefului de gară îi alunecă din sân şi căzu pe podele. Dumicatul dat de Eremia se opri în bocancii scorţoşi.

— Ce e asta, mă, întrebă Odangiu, aţi înnebunit?

— Acuma, ea nu mai poate, răspunse Eremia, a murit — şi vru să se apropie de scaun.

Dar nu mai ajunse, Odangiu îl înşfăcă de piept şi-l izbi cu pumnul în gură. Eremia se clătină şi căzu într-un genunchi. Odangiu, în picioare, îşi freca degetele pumnului cu care lovise. Părul, răvăşit, îi cădea pe jumătate de frunte.

— N-am vrut să dau, nu trebuia, mi-am ieşit din minţi. Hai, se rugă el gâfâit, ia-o şi du-te.

— Eu n-am ştiut, se scuză Eremia. M-a luat încoace, fără să spună ce vrea.

— Minţi, viperă! se-nfurie Odangiu. De ce minţi, mă?!

Eremia nu se feri. Un gând prostesc îi înlănţuia mintea: “Lângă peretele ăsta am învăţat să merg, mă izbeam de el şi mă durea capul... ai, cum mă durea!” Îşi şterse gura cu mâneca, scuipă, ridică trupul bătrânei, ferindu-se să-i privească ochii sticloşi, şi ieşi greoi în curte. Vânătorul cu iepurele plecase, copiii se vedeau spre fundul uliţei trăgând de un uluc înecat în vărsătură.

Ameţit, Eremia rămase în loc, neştiind ce trebuie să facă, apoi, cu paşii împleticiţi, se îndreptă spre şirul de bărci răsturnate sub gard. O durere ascuţită îi frigea buzele. Scoase batista şi apăsă cu grijă, să oprească sângele ce-i curgea în barbă. Vântul, răbufnind din câmpie, îl plesni cu picături de ploaie, şi el lungi gâtul, pentru ca ploaia să-i spele capul acela

frumos, de lup tânăr, frumos dar nu şi puternic, puţin prea fraged în frumuseţea lui sălbatică.

STRIGĂTUL

lui Gheorghe Tomozei

Era în ajun de Anul Nou, seara, după ora opt. Tânăr, înalt, subţire, Ene Lelea colinda pe sub ferestrele casei, înfigând ramuri de brădişor în cercevelele şi-n crăpăturile obloanelor. Dâre de lumină portocalie, strecurate umil prin ţesătura perdelelor, tremurau pe zăpada stârnită de vânt. Bătea crivăţul. În aerul rece, sonor, uscat de ger vreme de-o săptămână şi mai bine, vuietul viscolului, urcând din viroagele şi râpele câmpiei, năvălise pe neaşteptate, câteva clipe mai înainte. Acum vântul se înteţise, gâfâia, horcăia, prohodea. Prins în vârtej, teiul cel mare din grădină se zbuciuma şi trosnea, o foaie de tablă se izbea pe-un acoperiş, şi-n staul berbecii îşi scuturau acioaiele, înspăimântaţi. Pe uliţe, troienii goneau despletiţi. Totuşi din malul râului şi până devale, la moară, în ferestrele caselor scânteiau lumini, semn că şi pe înnoptate, satul întreg continua pregătirile pentru sărbătoare, febril şi robust.

“E-hei, îşi spuse Ene Lelea, cuprins de-o bucurie frământată, o să-ncheiem anul c-o petrecere pe ruptele, cu veselie, cu plimbări cu sania.” Potrivi sub cerdac ultima rămurică de brădişor şi sări sprinten în zăpadă, lângă prispă. Peste drum, în răscrucea de la Monumentul eroilor, o fată umplea cofele cu apă. I se vedeau pulpele groase, lucioase, sugrumate de jartiere.

— Zdravănă făptură! rosti Ene Lelea mirat şi se apropie să pună zăvorul pe poartă.

Vântul îi dezlegă fularul şi-i aruncă în ceafă o pală de zăpadă uscată ca măzărichea. În acelaşi timp îi smulgea şi-o mănuşă lui Papa Leon, care se ivise la colţul uliţei.

— Stai, nu aşa, suflet de câine, răcni bătrânul împleticindu-se.

Era băut, icnea, înjura şi repezea braţele roată, ca o moară de vânt.

— Fugi, lighioană năpârlită? scuipă el cu dispreţ. Vacs, asta eşti. Vacs... Şi tu? strigă spre Ene Lelea, intrând pe podişca ce da în curtea lui. Eşti preşedintele nostru, ridică mâna şi jură că Isus Christos, mântuitorul sufletului omenesc, a fost o fiară reacţionară. Nu vrei? Iacă, eu stau smirnă-n faţa casei mele şi strig: Jos cu dama de pică, are inima neagră, muierea dezmăţată, ţine păsatu-n poală şi ţâncu-n oală. Să vină-ndărăt la tine, de ce-ţi frige inima? Feriţi purceii de lapte, mai strigă, căci m-am făcut vampir, uite-aşa le găuresc beregăţile şi le beau sângele.

— Naiba să-l ia, e năuc de-a binelea, zise Ene Lelea şi se întoarse în casă, bocănind cu cizmele pe treptele de lemn.

Răzbit de frigul de-afară, bău o cană de vin şi se lungi îmbrăcat pe pat, să asculte muzica la radio. O fierbinţeală plăcută îi rumeni obrajii. Mirosul crud şi răcoros al brădişorului, plutind ca un păienjeniş, îl pătrunse până-n fundul sufletului, tainic şi sfios...

Linişte! Doar viscolul trage cu ghearele pe obloane. Balamalele scâncesc. Ochiul magic al aparatului de radio proiectează o săgeată verde, ireală pe peretele de la miază-noapte, şi o crizantemă înfloreşte într-o carpetă. Tulpina ei subţire se îngroapă în gura sacului cu nuci trântit lângă perete. Cântecul se revarsă domol şi calm, şi Ene Lelea intră într-o livadă, se opreşte sub un cais şi începe să numere fructele coapte care cad la pământ. Una... două... trei... Trei caise fac un strop

de rachiu. Acordul se repeta, şi gândul lui rămânea atârnat de cifra 3. Trei bobiţe de măceş satură o rândunică. Trei perechi de palme i-a tras Papa Leon lui Ion Lalaia Gogodita.

Deodată, odaia vibră de un ţipăt de spaimă, disperat, sfâşietor, ţâşnit parcă dintr-un gâtlej neomenesc. Ene Lelea simţi un tremur în bărbie, pielea i se încreţi pe frunte şi făcu un gest scurt să se ridice. Dar căldura, pacea odăii, cana de vin, băută mai înainte, pisoiul care i se cuibărise lenevos lângă umăr îl ţinură pe loc. "Viscolul, îşi spuse el ca să se liniştească. Se zbate şi urlă în gura hornului." Îngrămădi perna sub ceafă, aprinse o ţigară şi privi ţintă punctul roşu de foc, care crescu şi se îngroşă ciudat, până ajunse să semene cu un cantalup, apoi cu o lună. "Ia te uită, se-nveseli el, luna stă tupilată-n casa mea, şi fetele umblă în noaptea asta ca s-o prindă în oglinzi." Puse luna într-un cui din perete. Nu-i plăcu. O mută pe masă şi-o învârti în gura unui pahar. De acolo o trecu printre dinţii cuierului să-i poleiască, o plimbă pe dinaintea cocoşului ţesut cu arnici pe-un ştergar, o legă de cureluşele unei teci de sabie, şi la urmă o fixă să ardă între două mănunchiuri de brădişor.

— Eu n-o urăsc pe Gia, lună verde. A plecat de la mine, dar n-o urăsc. Du-te de i te-arată-n oglindă şi du-mi chipul cu tine. Spune-i să nu fie mâhnită. Papa Leon e un caraghios, înjura vântul, n-o-njura pe ea. Dacă vrea, îl trimit din nou în peţit să se ploconească înaintea ei cu daruri. Dar să nu-l cinstească decât c-un degetar de rachiu, că se chercheleşte repede şi-i sună limba-n gură ca sămânţa-n roşcovă. De Crăciun, când tu dormeai în ceţuri, a băut cu Ion Lalaia Gogodita, s-au luat la harţă şi l-a pălmuit. Nu-l dovedea el pe Gogodita, căci ăsta are puşcă, însă după ce-au tras binişor la măsea, l-a momit s-o vâre sus, pe două grinzi, şi când omul a coborât de pe scaun, i-a căutat râcă şi l-a plesnit. Gogodita e mărunţel, zadarnic a-ncercat să pună mâna pe armă; cum sărea, Papa Leon îl buşea şi-l da peste cap. Du-te, lună verde, şi descântă-

i brădişorul.

Luna pieri, şi Ene Lelea, rămas singur, sări în picioare, asudat, cu buzele tremurânde, străfulgerat târziu de strigătul de groază pe care-l auzise şi i se cuibărise în carne, aşchie de foc. Îşi simţea gura cleioasă şi amară, ca de fiere de peşte. "Ce-a fost cu mine? se întrebă el. Mi-a tras dracul tichia pe ochi, asta e...", şi-un val înăbuşitor, de căldură clocotitoare îi strânse inima şi-i tăie răsuflarea. Curgea prin el o undă de foc vie, mistuitoare. "Gia, n-o să-ţi fure brădişorul. L-ai înşirat pe pereţi şi o să se ofilească neatins de mâna ei." Înecat de mânie, smuci uşa şi trecu pragul în întuneric, fără scurtă, numai în flanelă şi în haină. Viscolul îl orbi. O şuviţă de nisip, prelinsă de sub podina cerdacului hâţânat de vânt, i se strecură, scârboasă, în nări şi pe pielea gâtului. În curte foşneau, albe, pâraiele zăpezii. Se afundă în ele, luminându-şi calea cu lanterna. Căpriorii casei, vechi şi şubrezi, se izbeau cu pocnete seci în furcile înfipte cu proptele.

În uliţă auzi clopotul bisericii. Suna singur. Vaierul bronzului se rotea ca o fâlfâire zgrunţuroasă în vânt, amestecându-se cu jeluirea salcâmilor şi cu plesnetele scurte ale panglicilor de hârtie colorată prinse cu arce în ramurile de brădişor. Ene Lelea cercetă atent şanţurile, trăgând cu cizmele prin troienii spulberaţi de furtună, dădu ocol maidanului, privi în curţile vecine, dar nu descoperi nimic. Strigătul prăbuşit în el, ca găleţile într-o fântână, i se zvâcolea în piept, ascuţit, dureros. Coborî la râu, printr-o văgăună cu petice de stuf şi pălămidă. Vântul venea şuierând din susul albiei, dărăcea mărăcinii şi se arunca sălbatic în câmpia nemărginită. După vreo cinci sute de paşi, biciuit, apăsat de vijelie, Ene Lelea urcă vadul în uliţă. Nu întâlnise nimic, totuşi liniştea nu i se aşeza la loc în suflet, albă, legănătoare, cum o avusese.

Casele, cuburi pietroase, dorm somn adânc. "Trag a greul pământului", se gândeşte Ene Lelea. Viscolul duduie. Şoapte

nelămurite şi neroade se împletesc de sub ferestre...

Brădişorul le adună şi le strecoară pe furiş la urechea Giei, rezemată cu fruntea de geamul în care licăreşte o lumină tulbure. "Au pornit colindătorii", tresare ea. Cântecul copiilor suie din toate părţile satului:

Peste-un deal şi peste o vale,
Iaca, soarele răsare.
Şi nu-i soare răsărit,
Ci-i brădişor călătorit...

Ene Lelea, tropăind, trece hârşâind gardul cu umărul. Obrazul lui, tras, întunecat, ochii duşi în fundul capului, aprig împăienjeniţi de viscol şi arzând galbeni ca doi bulgări de pucioasă, îi smulseră femeii un strigăt pe care şi-l înăbuşi în pumni.

Ene Lelea trecu fără să-l audă.

Strigătul, căzut în el şi stăruind ca o otravă puternică în toate fibrele trupului, îl îmbătrânea.

Nu se linişti nici dimineaţă şi nu se linişti niciodată.

ÎN VĂPAIA LUNII

Era de cu seară. Ene Lelea, ieşit în curtea gospodăriei, asculta vuietul Buzăului scăpat din gheţuri. Sufla austrul. Luna subţire, scorojită ca o lipie arsă, văruia fruntea casei cu cerdac şi două turnuleţe de tablă. Un nor, ca o culme de negură, zăbovea peste livadă. Trei stele, aşezate în triunghi, scânteiau cu luciri minerale în dunga de zăpadă de lângă scara magaziei. Mirosea a mraniţă, a coajă de copac şi a boştină fiartă. Într-un colţ al grădinii, printre frunzele putrede, destrămate, mijea firul ierbii. Adulmecându-i izul înţepător şi dulce, Ene Lelea zâmbi, fascinat de minunea primăverii. Trecu în poarta grădinii şi se sprijini cu braţele pe gardul de nuiele. În faţa lui, la vreo sută de metri, pe buza malului, apăru dintre mărăcinişuri o vulpe, cu coastele năpârlite şi coada stufoasă, sclipind roşcat. Se furişă sprintenă printre două muşuroaie făcute de hârciogi şi se opri între doi pruni, cu botul întins în vânt. Ene Lelea abia acum o zări. Stă neclintită, pe labele dinapoi, şi ascultă. Vântul îi umflă părul de pe ceafă, vânăt, şi-i gâdilă nările.

— Încoro, cumătră? întrebă Ene Lelea şi fluieră după câini.

Un dulău lătră gros, hodorogit, între căpiţele de fân, vulpea strănută, înveselită parcă de răguşeala duşmanului ei, se răsuci şi dispăru în josul malului.

“Am scăpat-o, se necăji Ene Lelea, dar mâine seară stau la pândă.” Auzi ţipătul prelung şi straniu al unei păsări po-

posite în vărsătura Buzăului şi se-nfioră. Sângele-i goni spre inimă, într-o zvârcolire dureroasă care se risipi în toate fibrele trupului, tulburătoare. Pe urmă se simţi uşor şi dogorând şi-i veni să râdă. Dinţii îi luciră sub mustaţa blondă, albi ca şi capacul tabacherei de os pe care-o învârtea uitat în mâini. Îl pătrunsese brusc o veselie neînţeleasă, ca după o noapte de somn bun, şi porni să dea ocol curţii tăvălite în văpaia lunii, cu miile ei de lucruri care altădată nu atrăgeau luarea-aminte prin nimic, iar acum se impuneau ochiului, învăluite, într-un farmec aparte, duios, uimind sufletul şi chemându-te să te apleci asupra lor, să le mângâi. Străbătu aria de-a curmezişul, fără o ţintă precisă şi auzind gălăgie în şopronul unde fierbea cazanul de ţuică, se opri în dosul uşii vechi, afumate şi aruncă o privire înăuntru printre două stinghii rupte. În vatra cazanului ardea un foc de buturugi. Un băieţandru aşezat pe vine trăgea cu vătraiul din spuză nişte cartofi copţi, ferindu-şi capul de dogoare. Vălătuci de abur clocoteau deasupra căzii prin care trec ţevile alambicului.

În fundul şopronului, pe patul acoperit cu o rogojină, Papa Leon, spân, uscat, în pufoaică şi pantaloni vătuiţi, legat c-o basma de-a nevesti-si pe sub fălci — suferea de măsele — sorbea ţuică, plescăind de plăcere, dintr-o ceaşcă de lut şi le spunea celor vreo şapte-opt flăcăi, îngrămădiţi în jurul lui, o poveste cu un ţigan, Tudor Şalăul, mort de mult şi care avusese zece copii.

— Vasăzică, spunea Papa Leon, ridicând ca la o solemnitate arătătorul descărnat, cu pielea rebegită, cumpărase Şalăul o vacă. La masă, tăbărau pe strachina cu lapte zece guri şi cu Şalăul, unşpe. “Ce e astăzi la *meniu*?” întreba Şalăul fălos. “Lapte”, striga hoarda de căpcăuni. “Pe el, teteo!” asmuţea Şalăul — şi-ncepeau liorpăiala. Mamă-mamă, cum mai cărau puradeii! Te lăsau milog, nu altceva. Cinci îndesau lingura, cinci o scoteau şi din două hăpăieli sleiau strachina. Şalăul,

scos din front, făcea zâmbre, înghiţea-n sec, se uscase ca o jumară. Dacă vede că n-are porţie şi n-are, într-o zi ia cuţitul şi se-apucă de ciopleşte marginile lingurilor până le face netede. A lăsat-o-ntreagă numai pe-a lui. La masă, ăia zece, rău, la el: "Ne-ai tăiat leafa, baroane? Vrei să ne bagi în boală câinească? Tai-o şi pe-a ta." Şalăul că hâr, că mâr, dar ăia să-i pună gheara-n gât: "Taie-o şi pe-a ta, hoţ bătrân!" "O tai", zice Şalăul dacă vede că se-ngroaşă gluma. Dar ce-i dă dracu-n gând? Ia cuţitul şi hârşti! dă jos jumătate din coada lingurii. "Gata, zice, acum suntem egali. La treabă, teteo!"

Răsunară râsete voioase şi puternice ca nişte nechezături. Papa Leon râdea şi el fericit, cu sunete ascuţite, numai din gât, care semănau cu schelălăitul unui câine cotonogit.

Ene Lelea zâmbi şi se depărtă în noapte, neobservat, aşa cum apăruse. Frigurile primăverii, aduse de austru, îi schimbau mereu gândurile şi-l umpleau de neastâmpăr. Trecu pe lângă hambare şi bătu cu palma în perete: "E-hei, câte provizii am strâns noi aici!" Cuvântul ăsta, *provizii*, îi da un sentiment de plinătate, de siguranţă şi împăcare. "Trebuia să intru niţel la Papa Leon, îşi spuse apoi. Când începe ăsta cu gura, prinde iepuri, zău." O clipă i se păru că gândurile ce-i trec prin cap nu sunt ale lui, ci ale altcuiva, străin şi totuşi prieten. "Până sâmbătă, Ene, trebuie să scoţi tractoarele în câmp şi să nu te sperii dacă dă iar zăpada, că-i zăpada miei-lor, nu mai are putere."

— Păi nu mă sperii, ce crezi? spuse el cu voce tare şi se opri.

Umbra salcâmului de lângă fântână, în care dormeau, pe prăjini, câteva perechi de curci şi bibilici, cădea peste el ca o plasă deasă. Două crengi noduroase închipuiau pe pământ figura unui călăreţ cu cojoc şi căciulă. Ene Lelea se aplecă şi potrivi la şoldul călăreţului un vreasc, în formă de spadă. Când era copil, în nopţi ca astea, maică-sa chema o bătrână să-i "toarne

cositorul”. Baba venea, topea cositor într-o lingură şi-l răsturna, bolborosind, într-o găleată cu apă descântată. Cositorul se închega, luând înfăţişări ciudate, în care bătrâna desluşea, după semne ale ei, norocul băiatului. Îşi aminti că mereu era vorba de bani mulţi, o comoară, de un drum lung prin Bărăganul ascuns în ceaţă şi de o fată frumoasă. “Poate că fata era Gia, se gândi Lelea. De unde, îşi reveni el, Gia m-a lăsat la două luni după nuntă. Nu era nici fată.”

Dinspre şură trecea spre grajduri un om purtând un coş în braţe. În dreptul lui Ene Lelea, slăbi pasul şi-i spuse că în gluga cu pleavă a fătat o pisică.

— Şase motolani îşi ling boturile la lună. Şi-s mustăcioşi, tovarăşe preşedinte!...

— Scoate-i de-acolo, îi spuse Ene Lelea, şi fă-le culcuş într-un loc ferit, să nu dea câinii ciobanului peste ei.

Omul se depărtă. “Du coşul, vru să-i mai spună Ene Lelea, şi-ntoarce-te să fumăm o ţigară“, dar în clipa aceea se auzi strigat, în şoaptă, de cineva ascuns între stivele de lemne din prelungirea magaziei. Surprins, se întoarse şi dădu cu ochii de Sorica, o fată de la crescătoria de păsări, înaltă, cu cojocul cu guler din blană de iepure şi broboadă neagră de lână, înnodată gros sub bărbie.

— Bună seară, rosti Ene Lelea. Măi, se miră el, te-ai făcut fată de măritat!

— Vino până la incubatoare, îl chemă ea cu glas tainic.

— V-aţi certat!

Fata scutură din cap.

— Nu-i adevărat, se apără cu îndârjire naivă. Gia nu se ceartă niciodată cu mine. Toată ziua mă pune să-i cânt. Ieri seară am stins lumina şi-am cântat amândouă pe întuneric, aşa, s-auzim numai noi. Cântecul l-a ales Gia, unul trist, trist, de-ţi sfâşia sufletul. Pe la jumătate n-am mai putut şi-am izbucnit în plâns. Întâi a început Gia. Mi se frângea inima

de mila ei, şi-atunci m-am pornit şi eu şi-am plâns pe săturate, până mi s-au umflat ochii. Şi doar n-aveam nimic, jeleam degeaba. Gia, cine ştie, s-o fi căind că te-a lăsat şi s-a dus la Bigu.

— Nu se căieşte. Se-mpacă bine cu Bigu. Zice lumea c-au să aibă un copil.

— Da, aprobă Sorica înveselită, i-a cusut o groază de scutece, tichii, botoşei... Dar hai să mergem, reluă ea serioasă. Astăzi au scos capul din găoace vreo cincizeci de puişori şi doi din ei cântă. Hai să-i vezi.

Lucrul era necrezut, dar Ene Lelea porni alături de fată, pe cărarea presărată cu paie, cu credinţa fermă, statornică în el, că în noaptea asta, când lumea e inundată de-o lumină nouă, plină de voie bună, totul e posibil. Călca alături de Sorica, umăr la umăr, deopotrivă de înalt şi-o iscodea cu coada ochiului. "Măi fată, măi, îi spuse el în gând, privind cu încântare obrajii ei rumeniţi de vânt, ia să vedem noi!" Dar nu ştia ce trebuie să vadă, gândul îi răsărise rupt şi fără înţeles. Dinspre râu, pe sub norul ca o culme de negură, sufla vântul, împrăştiind miros de lemn şezut în mâl. În jur, toate existau aievea, însă fără contururi reale, o pâclă albicioasă ştergea şi încâlcea formele cărora luna le dădea moliciune şi luciu.

Deodată, pasărea ascunsă în vărsarea Buzăului repetă ţipătul ei straniu şi Sorica se opri, zbuciumată de nelinişte, cu ochii arzând. Ameţită de mirosul pelinului putred, adus de vânt de prin văile câmpiei, apucă mâna lui Ene Lelea şi-o frământă într-ale ei. Omul o privi fix, cu faţa scăldată de-un zâmbet sincer şi blând.

— Mi-e frică, rosti fata.

— Vine primăvara, răspunse Ene Lelea, ca şi cum n-ar fi auzit vorbele ei.

Uimită, Sorica îşi desfăcu broboada, lăsând părul să-i cadă despletit pe pieptul plin. La gât purta mărgele înşirate pe un şnur negru, cu capse argintii. Cerceii, atârnându-i la urechi,

păreau două picături de sânge.

— Străluceşti ca o brănişoară, râse Ene Lelea.

— Nu ştiu ce-i brănişoară.

— E un peşte. Unul, aşa, mic şi lucios.

Fata râse. Râzând, îşi zvârli pe spate capetele broboadei şi fugi în şura din fundul curţii, pe acoperişul căreia se învârtea într-un picior, şchiopătând, un pitic de tinichea. Ene Lelea se duse după ea şi o găsi în odaia din faţă, îngenuncheată pe podele şi înconjurată de-o mulţime de pui de găină, mici, plăpânzi, cu puful auriu.

— Ăştia cântă, îi arăta ea doi pui având câte-o pată neagră pe guşă.

Îşi lipi obrajii de ei şi-i legănă cu dragoste. Avea ochii negri, cu gene lungi şi sprâncene arcuite.

— Hai, îndemnă Sorica puii, cucurigu! Făliţi-vă, măi!

Dar puii întinseră aripioarele golaşe şi o izbiră cu pliscul.

— Ce-i cu voi? se miră ea. Aţi ostenit? Nu mai vor, îi spuse lui Ene Lelea, ridicând din umeri, neputincioasă. Hai, daţi-i drumu, se întoarse din nou la pui, cântaţi, ce vă fandosiţi atâta? Urâcioşilor! le strigă supărată, cu ochii în lacrimi. Fugiţi de la mine, să nu vă mai văd. Pieriţi din faţa mea.

Ene Lelea zâmbi. Aşa cum sta în genunchi, revoltată, mânioasă, cu buza de jos tremurând, Sorica semăna cu copilul unui vecin de-al lui pe care-l găsise, vara trecută, în curte, c-o strachină de lapte dinainte, din care bea un şarpe ieşit de sub pragul casei. “Mă, tu n-auzi? strigă băiatul. Papă şi dumicaţi. Ia uite, bre nea Ene, la ăsta ce face. Zi-i să ia şi dumicaţi, ce crede el?”

— Lasă-i, Sorică, vorbi Ene Lelea. Dacă nu vor, n-ai ce să le faci.

Se rezemă de perete şi continuă, fără să-şi dea seama c-o jigneşte:

— Bunicul îmi spunea şi el de cucoşi ca ăştia care cântă. Dar asta se întâmplă, cică, numai în noaptea Paştelui. Cântă

spre slava lui Christos.

— Degeaba-ţi baţi joc, izbucni Sorica. Au cântat. Gia, strigă ea, spre odaia alăturată, spune şi tu, Gia, dacă n-au cântat puii adineauri.

— Au cântat, se auzi de dincolo vocea Giei, aspră, întărâtată.

Ene Lelea tresări.

— A, zise el, era şi Gia aici!

Îşi scutură palmele de parcă ar fi frecat în ele până atunci spice de grâu şi plecă, fără să scoată o vorbă. Sorica privi după el întristată. O durere surdă, neînţeleasă îi răscoli sufletul: "Doamne, suspină ea, ce-i cu mine?"

"Dacă te doare, plângi şi-ţi trece durerea, îşi aminti de-o vorbă a maică-si. Plânsul întăreşte pe om, cum întăreşte apa clocotită lemnul."

Îşi şterse ochii şi se sculă în picioare. Privi într-un ciob de oglindă şi râse strâmb. "Mamă bună, asta-i noaptea zănaticilor", îşi spuse, convinsă că neliniştea şi durerea ei veniseră cu noaptea şi-aveau să dispară odată cu ea.

În curte, după ce făcu vreo zece paşi, Ene Lelea auzi ca dintr-o depărtare adâncă, slab şi pierdut, cântecul cocoşilor Soricăi. Uimit, se repezi înapoi la geamuri. Dincolo, umbra Giei se lipi de perete. Omul n-avu timp să se întrebe pentru ce-l urmărise Gia, fiindcă, în clipa aceea, uşa se izbi în lături şi în prag apăru Sorica, agitată.

— Ene, strigă ea, vino să-i auzi cum cântă!

— I-am auzit, mărturisi Ene Lelea şi întinse mâna să-i mângâie obrazul.

Fata nu se feri. Îşi dădu uşor capul pe spate şi şezu, aşa, cu ochii închişi, ca-n cea dintâi ploaie a verii care vine cu vijelie de ape, curată şi odihnitoare.

Ene Lelea îşi retrase mâna încet, păstrând în degete moliciunea răcoroasă a pleoapelor fetei, şi dispăru în noapte, cu paşi mari. În odaie, vocea Giei îi retezase sentimentul de

bucurie care-l însufleţise toată seara. Acum simţea din nou cum urcă în el, ca un miracol, stăpânindu-l, dorul de-a rătăci prin bătaia austrului. Îi veni chiar un gând poznaş: să-i scoale pe toţi tovarăşii de joacă, astăzi oameni însuraţi, şi cu copii, şi să plece călări în Gorgănii, departe, în susul Buzăului, să dea cu ostiile în bulboană după peşte, iar pe urmă să coboare în vale la biserica părăsită, să tragă clopotele şi să bată toaca cu ciolane de cal pân-or trezi toată lumea.

Văzu arzând lumina la cramă şi intră. În încăperea lungă, prăfuită, cu damf de alcool şi mucegai, luminată slab de-un bec acoperit cu plasă de sârmă, Dragomir Tarachiu, pivnicerul gospodăriei, om scund, păros, cu obrajii vineţii, plesnind de grăsime, cu cizme de cauciuc, răsfrânte deasupra genunchilor, trăgea vinul — îl muta dintr-un butoi în altul, ca să se păstreze limpede. Se ajuta cu patru flăcăi de la grajduri. Nevastă-sa, înfofolită cu şalul până sub nas, din pricina guturaiului, răsucea caneaua şi ţinea socoteala vedrelor, trăgând linii cu creta pe fundul butoiului.

Ene Lelea se apropie de ciubărul în care curgea vinul, atingând din mers, cu palma, smocurile de cimbru atârnate de grinzi. Din beci, suia prin răsuflători miros de piele argăsită. Pe o ladă, între butoaie, văzu nişte turte de ceară de albine şi o capcană de şoareci. Atinse cu vârful degetului cârligul pentru momeală şi arcul încordat clănţăni sec.

— Astâmpără-te, îi spusese Tarachiu, că-ţi prinde mâna, şi-i întinse un pahar cu vin, să guste.

Ene Lelea ridică paharul în lumină, cercetând îndelung, cu ochii micşoraţi, vinul roz în care sfârâiau şi se spărgeau bobiţe de aer.

— Îi schimbăm cămaşa zise Tarachiu, ajutându-le flăcăilor să salte ciubărul plin. Suflă austrul, înseamnă că-n nopţile astea înmugureşte via, scot corniţe mugurii ăia pufoşi şi cafenii ca nişte căpuşi, iar vinul simte şi dacă nu l-ai tras în alt

butoi, se dă peste cap şi se serbezeşte, zer se face. Primăvara, vinu-i la fel de simţitor ca şi omul. Poate chiar mai simţitor decât omul. Cum e afară, se interesă, se dezmorţeşte pământul?

— Se dezmorţeşte, răspunse Ene Lelea.

În cramă pătrunse un curent de aer rece şi femeia se repezi, greoaie, să pună zăvorul pe uşa uitată deschisă de Ene Lelea. Bărbatu-su o opri.

— Las' să intre aer proaspăt. Ehe, făcu înfiorat, vine măicuţa noastră, primăvara. Uite, o noapte ca asta poate să-ţi ia minţile.

Aşezat pe un scăunel, Ene Lelea privea zâmbind, prin ferestruica de la spatele lui Dragomir Tarachiu, o stea din cerul senin care-i făcea cu ochiul, complice. "De-aseară te ţii de capul meu", o ameninţă el în gând. "Ştii tu de ce mă ţin", clipi steaua în înălţimi. "Hoţomano!" o ameninţă din nou Ene Lelea, râzând.

— Râzi de mine? întreabă Tarachiu. Într-o noapte ca asta s-a scrântit Patraulea, să ştii. Luna ameţea pământul şi el cânta ca-n clasa-ntâi: "*Neaua peste tot s-a pus...*"

— A înnebunit de beţie, zise Ene Lelea.

— De beţie, sigur. Dar întâi l-a zăpăcit primăvara. Ştiu bine cum a fost, că eram argat la el. În seara când s-a scrântit, tăiam mlajă-n vărsătura Buzăului. Intrasem cu luntrea la asfinţitul soarelui, făcusem patru snopi şi mă oprisem să răsucesc o ţigară, când aud glas dinspre sat:

— Ieşi la mal, Dragomire!

Mă striga băiatul lui Patraulea. Iau vâslele, dau bătaie şi vin în vad.

— Ce este, Zamfire?

— Tata, zice, te cheamă la parastas. Hai, c-a întins masa pe bătătură.

— Acum, noaptea, mă?

— Du-te dracului, nu mă întreba atâta, vino când îţi spun.

— Merg, zic, da voi nu sunteţi teferi la minte.

Şi vin colea-n bătătură. Patraulea sta la masă cu capul gol,

cu pistolul la cingătoare şi-mprejurul lui ardeau, în cunună, lumânări. Patruzeci de lumânări, sau, poate, optzeci. Ca la înmormântare. Nevastă-sa, pe pragul casei, bocea, şi-şi smulgea părul. Dincolo de gard, jumătate de sat. Căscau gura, că ce face ăla? Pe masă, o pâine mare şi o căldare cu ţuică.

— Bună seara, zic, neică Patrauleo, şi mă trece un fior din creştet până-n tălpi când m-apropii de masa aia plină de lumânări.

— Stai jos, îmi face semn Patraulea, şi zi s-o ierte Dumnezeu pe mama. Nu i-am făcut nici o pomană, dar azi îi dau să bea rachiu pe lumea ailaltă până s-o îneca. Să bea şi să-l cheme şi pe-alde bâtu să bea. Hai, zi! se răsteşte. Zi: Dumnezeu s-o ierte.

— Dumnezeu s-o ierte, şi iau bardaca cu ţuică.

Puţea a gaz, n-am putut să beau şi-am pus-o jos.

— Ce-i, strigă Patraulea, nu-ţi place? Nici ţie nu-ţi place, ai? Dacă nu-ţi place, ieşi de lângă mine. Ieşi!

Mă dau de-a-ndăratelea până la perete. Luna, iac-aşa se bălăbănea pe cer şi Patraulea, cu ochii la ea, desfigurat, bea ţuică şi gemea:

— Ooo! Ooo!...

— Ce-a păţit, mă Zamfire? îl întreb pe fi-su.

— Moare, zice ăla. Tâmpita de mama a pus lampa cu gaz pe butoiul de ţuică, doaga a tras mirosul şi s-a stricat ţuica, n-o mai cumpără nimeni. Cârciumarii, toţi trei, n-au vrut să dea nici o ceapă degerată pe ea. Şi dacă n-au vrut, o bea el.

— Maică, strigă deodată Patraulea, spurcat suflet ai avut. Ooh!

Pe urmă buşeşte cu pumnul în masă şi începe să cânte: *“Neaua peste tot s-a pus”*. Era lună şi el zicea că ninge. A băut până la ziuă. În noaptea următoare a întins din nou masa. Luna, ca şi ieri, se bălăcea în căldarea cu ţuică, iar Patraulea, tot singur între lumânări, bea şi cânta. După o

săptămână a damblagit. Sta în patul din odaie, cu bărbia pe pervazul ferestrei şi, când ieşea luna, începea să cânte: "*Neaua peste tot s-a pus*". De beţie a înnebunit, sigur, dar de ce cânta numai când ieşea luna? L-a zăpăcit şi primăvara, asta e. Ce naiba ai, mă, de râzi întruna? se supără Tarachiu. Doar nu m-ai văzut cu poalele-n cap.

— Mi-a dat laptele-n păsat, răspunse, vesel, Ene Lelea.

Tarachiu dezarmă.

— Atunci dă-mi şi mie o ţigară, ceru el.

Ene Lelea îi răsturnă tabachera în pumn, silindu-l să le ia pe toate, şi ieşi în curte grăbit, căci văzuse afară, la geam, capul Soricăi. Apăsa cu fruntea pe sticla rece, topind încrestăturile ca de ferigă ale gheţii, pe care austrul firav încă n-avea putere destulă să le şteargă. Din doi paşi, Ene Lelea ajunse la colţul cramei. Sorica dispăruse. Îi văzu umbra, mişcându-se între stâlpii de la popicărie, prin lumina albă ca de var a lunii, şi înţelese că fata l-a căutat şi-l aştepta. Îl scutură un fior de la inimă. Tremurul, ca un şoc electric, se transmise în tot corpul. "Măi, râse el, cu ochii la lună, te-ai ţicnit de tot!" Luna dansa în braţele piticului de tinichea de pe creasta casei din fundul curţii. "Şchiopule, îi spuse şi piticului, eşti caraghios, să ştii." Piticul dădu într-un genunchi şi se opri. La popicărie răsună zgomotul unei bile de lemn aruncată pe podele. "Vin", zise Ene Lelea şi porni într-acolo, cu mâinile înfundate în buzunări. Trecând pe lângă cazanul de ţuică, auzi iarăşi vocea lui Papa Leon:

— Mai pune un rând, cumetre, să-mi fac plinul. Aşa. Şi când oi muri, pe mine să mă-ngropaţi în curte la Sfatul Popular. Să-mi puneţi o cruce cum are prinţul Şuţu şi să scriţi pe ea: Aici odihneşte Papa Leon, care l-a târât de nădragi pe boierul Pisoschi la împroprietărire şi-i lăsa gura apă când auzea de rachiu. Tra-la-la-la.

Ene Lelea fură cântecul bătrânului şi intră cu el sub um-

brarul popicăriei.

FÂNTÂNA

Îţi mulţumesc, doctore, c-ai pus să mă scoată în chioşcul ăsta de viţă-de-vie. Aici pot să mor liniştit. Da, bradule, se duce Scarlet Cahul! Uită-te atent la el, şi ai să înţelegi c-a şi început să moară. Toată viaţa a săpat fântâni, şi deseară n-ai să-l mai vezi. Ei, o vară întreagă ţi-ai oropsit sufletul ca să-i înzdrăveneşti ciolanele bătrâne, dar nu s-a putut, dintr-un gâtar de cal, oricât l-ai întinde, n-ajungi să faci vatră de casă. E sfânt...

Acum te-ai supărat. Vezi, eşti tânăr, plin de inimă, dar prea iute la mânie. Ia-o încet, fără grabă, că-n grindă atârnă mai multe piei de miel decât de oaie bătrână. Aşa. Şi când oi vedea că mă chinuiesc să-mi dau sufletul, să pleci de lângă mine că poate o să-mi fie frică şi nimic nu miroase mai scârbos pe lume decât sudoarea fricosului. Bocancii ăia mari şi scorţoşi din valiză să-i ia bătrânul care udă florile. Pe mine să mă îngroape cu cizmele.

Eh, salcâmii! Au frunza încărcată cu brumă şi-mi ustură ochii. Şi eu pe spate nu vreau să stau. Colo sus e prea multă tăcere. Dintr-un capăt în altul fumegă neguri, şi atât. E linişte acolo, căci omul e zidit să se întoarcă la rădăcină, în pământ.

Încă o dată, mulţumesc că ai pus să mă scoată afară, sub viţă. Aici bate vântul. Coboară de pe struguri şi-mi mângâie faţa. Miroase a mure coapte vântul, e pojar de mure pe câmp,

nu-i aşa? Toamnă bogată. Numai pepeni şi iepuri n-au fost anul ăsta. Pepenii se fac mulţi când e secetă...

La doi oameni am mai ţinut eu ca la dumneata, doctore: la Iana şi la Lâlă ţiganul. Amândoi s-au prăpădit şi le-am săpat fântâni să-i pomenească lumea. Pe două sute de fântâni stă scris numele meu. E tot ce-am făcut mai bun pe lume!

Dar ia uită-te, bradule, s-a limpezit zarea, şi luna — tot pe cer. E cât o jumătate de potcoavă şi a înţepenit deasupra salcâmului de pe hotar. Şi zarea asta adâncă şi luminoasă! “S-a uscat un fir de lămâiţă“, zice cântecul. Văd cum se torc pe sus fire de păianjen şi-mi amintesc de cântecul ăsta care spune despre rândunelele ce se duc şi se pierd în rotocoalele de negură ca igliţa în ochiurile unui ciorap. Un cântec dulce şi blând, care-ţi dă sănătate...

Hei, frumoasă-i viaţa, doctore! Vezi coarda de iederă care atârnă goală de la streaşină? Pune mâna pe ea. E trainică şi moale ca o frânghie de Manila vlăguită de scripete. Dacă m-ar mai ţine puterile, doar atât aş vrea să mai fac: să mă atârn de ea şi să alunec uşor în jos, până ajung pe fundul unei fântâni. Şi să am şi cazmaua cu mine. Eu ştiu mai bine decât oricine să dau de un izvor proaspăt. Asta a fost darul meu pe lume: să găsesc apă şi să-i dau cep să curgă, ca unui butoi cu vin. Opreşte omul căruţa, bea şi zice bogdaproste. Beau şi caii, şi se răcoresc şi ei. Iar ce rămâne, toarnă omul pe roată, ca să nu cadă şina.

La noi, la Colcovanu, câmpia e săracă. Arşiţă multă. Râpi sterpe, movile de cretă, pământ tare ca o copită de drac. Dar pe dedesubt curge o gârlă. Eu şi Lâlă ţiganul am dat de ea. Curge la douăzeci de metri adâncime. Trei săptămâni am săpat în jurul ei ca orbeţii, n-am găsit nimic şi-am astupat puţurile. Pe urmă iar am luat cazmaua şi-am săpat. Era toamnă. Lâlă sta la gura puţului şi se spetea trăgând găleata cu lut. Eu, în groapă, înfundam cazmaua şi pândeam un foşnet — sub pământ, când te apropii de ea, apa foşneşte ca lăstarul de plop. Scosesem un munte de lut şi n-auzeam nimic. Lâlă înjura...

— Până unde mergem, nea Scarlat?
— Până la fundul pământului.
— Atunci, să ne facem şi câte-o undiţă, cu canaf roşu în cârlig, că poate dăm de o baltă cu broaşte, şi canaful roşu e cea mai bună momeală când pleci după broaşte.

Am tăcut şi mi-am văzut mai departe de lucru. Înăuntru era întuneric şi cald, parcă intrasem într-un sac cu făină opărită. Săpam şi sudoarea curgea şiroaie de pe mine, ca de pe melcii fără casă când vin să roadă florile şi nimereşte într-o dâră de sare. Târziu, când aproape îmi pierdusem şi eu speranţa, am auzit apa bolborosind în matca ei. Un tremur de foc m-a scuturat de sus şi până jos. Mi-am făcut cruce şi-am izbit din nou cu cazmaua. De data asta am auzit-o vuind. M-am oprit. Vuietul aspru şi gros, la răstimpuri se subţia, se schimba în zuruit. "Nisipul, m-am gândit, are nisip şi-l vântură, înseamnă că-i o cădere de apă." A răsunat apoi un plescăit puternic, urmat de-o clătinare. Bubuitura a urcat şi s-a împrăştiat în pereţi. Era ca şi când în apă ar fi intrat o ceată de hoţi călări, şi apa da să răzbată. În clipa acea am înţeles c-am dat de-o gârlă şi i-am spus şi lui Lâlă. Dar ţiganul de colo:
— Te-ai scrântit la minte, nea Scarlat. Mai degrabă cred c-ai ajuns pe lumea ailaltă. Dacă eşti acolo, spune-i lui taica să nu mai tragă nădejde ca broasca de păr, că mama s-a măritat a doua oară cu Rizea Cocoşatul, care venea la noi cu găini de furat.

Am tăcut şi-am înfipt cazmaua, răsucind-o. Apa a ţâşnit prin despicătură, gâlgâind, cum ţâşneşte sângele când împlânţi cuţitul în beregata porcului. Cu deosebire că sângele e cald. M-am lipit cu spatele de perete şi-am privit ca la minune. Apa urca într-un singur şuvoi, tremurător ca trestia, până la înălţimea capului meu. În gura fântânii atârna soarele turtit în ceţuri, şi din pricina asta apa strălucea în zeci de culori. Mă uitam — şuvoiul urca, înflorea o clipă lângă fruntea mea şi cădea. Era ca o prigorie legată cu aţă de picior şi care încearcă mereu să zboare. Mi-am împreunat palmele, în chip

de streaşină, peste şuviţa rece ca gheaţa şi am coborât cu ea în pumn, până jos, de unde pornea, şi mi-am spălat faţa în unda neîncepută, şi-am băut cel dintâi din ea. O simt şi-acum pe limbă: parcă aş fi băut must de iarbă dulce. După ce am băut, i-am dat drumul să iasă toată la lumină. Mi-am pus centura peste mijloc şi Lâlă m-a tras afară. Între timp, apa umpluse un sfert din fântână. Lâlă o privi încremenit cu bărbia rezemată de scândura ghizdelei.

— Doamne, ce de apă, nea Scarlat! se mira el. Ca la izvorul tămăduirii!

Era de-a dreptul năuc. Vedea şi nu-i venea să creadă. Când s-a dezmeticit un pic, a fugit în sat şi s-a întors cu un copil, pe care l-a pus, după obiceiul nostru, să-şi privească chipul în izvor.

— Ce vezi acolo jos?

— Un băiat frumos.

— Să fie într-un ceas bun, şi apa să rămâie limpede ca ochii tăi.

I-am dat băiatului să bea şi să se spele. I-am dat şi bani. Iar Lâlă, ameţit de bucurie, a început să bată câmpii.

— Mai e acolo, drăguţă, i-a zis băiatului, şi-un porumbel. Şade în leagăn de mătase şi se dă huţa de dimineaţă până seara. Are cuibul cu totul şi cu totul de aur, căci e împăratul porumbeilor, iar la masă ciuguleşte numai stafide şi turtă dulce. Guşa lui, stropită cu toate culorile de pe pământ, şi-o scaldă numai în fântânile săpate de Scarlat Cahul şi de Lâlă ţiganul. Îl vezi?

— Îi văd numai creasta.

— Creasta?! Eşti un nătărău. Aia e coroniţă de pietre scumpe. Dacă nu cunoşti, nu te băga.

— Da?! s-a minunat băiatul.

— Da, a răspuns Lâlă.

— Dar ouăle, a vrut să ştie băiatul, ouăle cum le are?

— Ouăle?! s-a mirat Lâlă. Ca alea de Paşti. Vopsite. O să fur unul şi ţi-l dau ţie, ca să faci două bărcuţe din coaja lui, să te plimbi cu ele prin şanţuri, când plouă.

E-hei, fântânile mele şi ale lui Lâlă! Lângă ele se leagă dragostele, căci eu şi cu Lâlă am găsit inima-pământului, după care umblă toţi flăcăii în nopţile de neastâmpăr, când le mijeşte mustaţa, şi femeile tinere fac farmece ca s-o afle. Căţeii-pământului, pociţi de blestem, stau de veghe lângă ea. O sută de ani fac cu rândul, doi câte doi, stau de veghe şi latră ca să nu se apropie nimeni. Cum simt pas de om, unul dă de veste şi haitele adormite în măruntaiele ţărânei se trezesc şi se reped în lume, îndârjite, se încaieră şi se rostogolesc în câmpie. Cine le vede îşi pierde minţile, uită de unde a plecat şi încotro ţinea să ajungă, rămâne pribeag, pentru totdeauna, pe hotarul dintre viaţă şi moarte. Din veac în veac, căţeii de strajă adorm, încremenesc, şi se schimbă în bolovani, aşa cum i-am văzut eu, fiindcă inima-pământului, îmbătrânită, se usucă şi piere în cămaşa ei — una mai tânără a încolţit în altă parte a lumii — şi celui ce gustă din miezul ei moare, alb şi amar ca al nucilor crude, îi înfloreşte dragostea pe toate cărările. Noi doi, Lâlă şi cu mine, am găsit-o într-un fel de fântână şi ne-am împărţit norocul cu toţi oamenii: am fărâmat-o în pumn şi am presărat-o în apă. De atunci, cine trece prin câmpia noastră şi bea, cântă şi iubeşte până la sfârşitul zilelor.

Mie însă mi s-a potrivit să cânt de urât, căci dragostea, ploaie mânoasă, n-are darul să înverzească toate grădinile. Pe mine m-a încercat cu bucurii, şi pe urmă m-a ocolit, n-a ţinut seama că găsisem inima-pământului şi muşcam din ea.

Zice cântecul:

Dura-dura,
dura-dura,
vine gârla
şi nu şade,
paceaura...

Aşa a fost şi cu dragostea mea. A venit târziu şi s-a mistuit repede. Zic târziu, fiindcă trecusem de patruzeci de

ani. Era tot ca acum, toamna. Mi se plătise mie şi lui Lâlă să săpăm o fântână, la douăzeci de kilometri de Colcovanu, în drumul pe care treceau convoaiele armatei spre front, în primele luni ale războiului. Dormeam sub un umbrar, lângă o vie. Într-o seară am intrat să iau struguri. Lâlă n-a venit; frânt de oboseală, se lungise în iarbă, cu pălăria pe ochi. Am rupt şi pentru el patru ciorchini, i-am pus în sân şi am ieşit în cărare. Dintre porumbi a răsărit în faţa mea Iana. Era călare. Sta dreaptă în şeaua de lemn, cu scări de frânghie. Avea buze vinete şi pleoapele îi tremurau de mânie. Îi tremura şi-o vână la tâmplă, deasupra unei aluniţe cât o ghindă, iar capătul unui fir de iarbă, încurcat în basma, se zbătea atingându-i gâtul ars de soare. Îmi plăceau ochii ei umbroşi şi mari şi-am făcut un pas înainte ca să-i privesc mai de aproape.

— Opreşte! mi-a strigat, şi calul, auzindu-i glasul, s-a smucit şi a izbit pământul cu copitele.

Era roib, costeliv, cu şolduri înguste.

— Se sperie repede, i-am zis, asta înseamnă că l-ai bătut între urechi. D-aia-i e frică.

Ea n-a zis nimic. S-a lăsat pe spate şi, fără veste, a desfăcut biciul şi m-a lovit. O flacără mi s-a zbătut pe piept şi pe coaste. Strugurii ascunşi în sân mi-au înnegrit cămaşa.

— N-ai furat mulţi, îmi zise Iana. Eu însă şi pentru asta aş putea să te frâng în bătaie. Cu biciul sau cu coada de la toporişcă. Dar nu te bat, Scarlet Cahul, lumea-spune că tu ai găsit inima-pământului, şi cine a gustat din inima pământului nu simte durerea. Nu te bat, te iau cu mine. Uite, apuc-o pe cărarea asta şi mergi înainte.

Iana m-a dus acasă la ea. Locuia într-o căsuţă scundă, din bârne, într-o vâlcea cu tufe de gherghine şi măceşi. În bătătură — un conovăţ, o cuşcă în care moţăia un iepure, şi două fântâni cu marginile prăbuşite.

— Tu le-ai săpat, mi-a zis Iana.

Apa, care le umplea până sus, scânteia albastru. În jur — poloage de pelin tăvălite de paşi. În casă, tot a pelin mirosea.

Când am trecut pragul, Iana a rupt o rămurică şi m-a plesnit cu ea, în joacă, peste obraz.

Am râs.

— Hai, mă îndeamnă Iana, dă şi tu. E-hei, Scarlet Cahul, ai îmbătrânit, ai uitat că băieţii de la noi îşi bat iubitele cu crenguţe de pelin! Ca să mă faci iubită, trebuie să mă baţi cu pelin.

Îndârjit, am apucat o legătură de frunze ca acelea de se pun în butoaiele cu vin, primăvara, şi-am lovit-o peste umăr. Frunzele, pătrunse de uscăciune, s-au fărâmiţat şi-au acoperit-o ca o pulbere.

— Prostule! a strigat Iana. Fetele se bat numai cu pelin verde.

Mi-a zvârlit în faţă rămurica pe care-o ţinea în mâini, şi-a fugit afară, încuind uşa după ea. Puteam să pun umărul şi s-o dărâm, dar am trecut la fereastră şi mi-am lipit obrazul de geam. Iana se scălda în fântână. Apa-i trecea de umeri şi i se vedea numai capul, cu părul despletit, plutind în copca albastră. Soarele ruginea în asfinţit, dar apa în care se scălda Iana tot albastru scânteia. De vină era pelinul. Când se scălda, Iana cobora în fântână doi snopi de pelin, juca cu picioarele pe ei, îi zdrobea, şi izvorul căpăta culoarea aceea de vis care mi-a rămas în minte totdeauna şi care nu semăna nici cu sineala, nici cu obrazul cerului. Numai eu singur mi-o pot închipui, căci eu am stat la Iana trei zile.

Dimineaţa ea se scula întâi şi, ca să nu mă piardă, înainte de-a pleca în câmpie, bătea câte patru scânduri, de-a curmezişul, pe uşă şi pe fereastră. Mai înălţa în dreptul uşii o grămadă de bostani. Uitasem de Lâlă şi de fântâna noastră, trăiam numai pentru Iana. Cât lipsea de lângă mine mă aşezam lângă cuşcă şi-i spuneam iepurelui de dragostea mea.

— Te fac căţelul-pământului, îi ziceam, ca să mi-o păzeşti. Te blestem să fii căţelul-pământului şi să asculţi numai de mine. Să scoţi bursucii din vizuini şi să-i asmuţi pe cei care-i

aţin calea. Când se scaldă ea, lupoaicele fătate să stea la pândă în crucea cărărilor şi să-l sfâşie pe cine şi-o roti ochii încoace. Eu am gustat din inima-pământului şi trebuie să m-asculţi.

Într-un rând l-am auzit pe Lâlă dând târcoale casei şi strigându-mă.

— Alungă-l, căţelul-pământului! i-am poruncit iepurelui şi m-am lipit cu spatele de perete.

Lâlă a înjurat şi-a plecat. Eu am rămas în întuneric şi-am aşteptat-o pe Iana. A venit la ceasul când se deşteaptă ielele. Calul ei zbura prin neguri. Iepurele a întâmpinat-o scâncind. Iana a lepădat rochia şi a coborât în fântână. Apa s-a revărsat peste margini şi s-a tras îndărăt într-o zvâcnire de fulger. Înspăimântat, calul a nechezat şi-a întins botul în lună. Bostanii de lângă uşă s-au prăbuşit singuri, c-un uruit prelung, şi s-au rostogolit pe vale. Uşa a sărit din ţâţâni, fereastra a căzut în ţăndări, şi-n cuşca lui a lătrat de moarte căţelul-pământului.

Acuma, în fântânile mele plutesc inima-pământului şi cântecul Ianei. Oamenii vin, scot din ele apă vie şi răcoroasă, şi nu ştiu că vinele de apă moartă, câte au fost, numai pentru Scarlet Cahul au fost...

Dar, uită-te, doctore, a căzut negura. S-a oprit şi vântul, nu-şi mai scutură zalele. Acum, la Colcovanu, se scot la adăpat caii — cei mai frumoşi din câmpie. I-auzi-i cum se îndeasă la uluc. Tropăie, se izbesc, sforăie. Armăsarii beau lacomi, mânjii n-au sete. Aleargă şi se muşcă, flăcăii strigă, fluieră şi înjură ca să-i potolească. Au o vorbă dreaptă băieţii ăştia: “Cică la casa unde au intrat peţitorii poţi să furi doi cai buni; la fântânile lui Scarlet Cahul, însă, poţi să furi doi cai pe alese.”

Dar ce groaznic scârţâie cumpenele! Clo-clo-clo, închină cumpăna fântânii de pe izlaz. S-a rupt lanţul, şi găleţile cad, izbindu-se de tuburile de piatră. Hei, Lâlă prietene, le-ai auzit şi ai pornit, cu cârligele de fier, să le scoţi din apă. Soarele s-

a făcut bostan şi tu, Lâlă, îl mâi la vale cu talpa piciorului.

Cât de străini am trecut noi doi prin lume! Apă vie, apă moartă, nimeni nu ne-a cunoscut!...

ZEUL PLOII

Bătrânul se trezi muşcat de nechezatul unui cal. Se culcase după prânz, în galopul răsunător al unei herghelii pe care doi paznici tineri o mânau la adăpat în Dunărea vapoarelor. Tăvălugul duduia pe arie. Se treiera grâul de pe cele cinci hectare din Insula Gârluţei, unde nu putea fi adusă o combină. Până anul trecut, aici se cultiva cânepă, in, trifoi. Noul director al I.A.S. ţinuse cu încăpăţânare să încerce şi puterea grâului. Soarele ardea în bale albe pe Munţii Măcinului, şi aici, aproape de apă, pâlcul de plopi tremura străpuns de înfiorările urcând din unda fluviului. Printre miresme, sulcina era mai vie decât izma. În marginea poienii cu ulm trăsnit, un guşter verde se cocea între două pietre şi vâna însecte; un copil sărind într-un picior pe buza ariei, ca să-şi scoată apa din urechi, striga cu înălţimi răsturnate: tutun de cerb; iar un al doilea, cocoţat pe o buturugă şi ţinând o scoică la ureche, îi răspundea cu cealaltă jumătate a descântecului: conuri de brad, apele scad — şi bineînţeles că auzea în scoică Marea vuind şi mai lua parte şi la o bătălie cu piraţii.

— Oh, dulce somn am mai dormit! murmură Bătrânul, prinzând în ochii mici, veseli, albaştri, fire oblice din lumina seacă de iulie.

Nu se ridică imediat, o legătură curioasă, un fir părelnic,

intangibil îl ţinea în continuare cu umerii pe un glas al pământului. Putea fi un gând care se scursese din trup, prin somn şi lupta cu avariţia pământului — sufletul ţărânii vrând să-l soarbă întreg. Bătrânul răscoli cu călcâiul paiele calde şi aşteptă ca gândul ăla pe care-l presimţea mohorât să se întoarcă în trup, auriu. Pierduse oricum ceva important, fiindcă trăia cu iluzia unui spaţiu gol sub inimă, dar ce anume nu pricepea.

Du-te şi te scaldă, îi strigă omul care mâna caii pe arie, şi vino apoi să mănânci. E al dracului de greu astăzi, o zi mai cu fundul gol ca asta n-am apucat de mult.

— Mai întâi, măi Vasile, o să mănânc, răspunse Bătrânul şi se sculă, tropăind mărunt cu pantofii scâlciaţi, ca să scuture pleava de pe haine, cu toate că pe vesta lui de doc şi pe pantalonii năclăiţi de jeg nu s-ar fi putut agăţa măcar o undiţă. Era mărunt, cu braţele scurte şi grele ca nişte brânciuri de urs, cu barba numai noduri şi julituri, cu obrajii scofâlciţi şi ars până-n măduva osului de vânturile ce răscolesc, peste an, Dunărea, asmuţind valurile pe Insula Gârluţei, ca s-o înece. Uneori apele tabără chiar peste pragul căsuţei lui de lemn, aflată la apusul insulei. Acum, din Munţii Măcinului lunecau încoace doze mari de nostalgie, Dunărea mistuia moarte leneşă şi multă tăcere obosită. Doar pânza unui nor de secetă se mişca singuratecă spre malurile din depărtare ale Brăilei.

— Ce zici de norul ăla, întrebă Vasile, din arie, e ceva de capul lui?

— N-are catarg, măi Vasile. Se risipeşte.

— Carevasăzică, o să ne topim. Dacă atâta minte mai are Dumnezeu în devlă…

— Ce-ai, mă, cu Dumnezeu, neghiobule!?

— Să ne înşire pe sfoară de smochin, să ne dea sare şi să ne usuce ca pe plătici.

— Eşti tâmpit ca un corn de bou, zise Bătrânul şi se apucă să înfulece felioare de hering cu ceapă şi oţet şi mai ales pilaf cu carne de berbec. Toţi îl cercetau despre starea vremii,

fiindcă un frate al lui, care murise de tânăr, fusese botezat, de-o învăţătoare cu care se iubea, zeul ploilor — şi se supărau dacă prevestirile lui nu coincideau cu aşteptările lor. “Derbedei împuţiţi. Ca şi puiul ăla de târfă, învăţătoarea, care vine şi-acum, când şi când, ca să sărute piersicul din faţa casei mele, convinsă-n dovleacul ei că sufletul lui Anton sălăşluieşte-n trunchiul piersicului!” Mânca în genunchi, înveselit de prostia omenească, seul galben i se lipea de buze şi de mustăţi şi Bătrânul nu-l ştergea cu dosul palmei, după obiceiul ţărănesc, ci cu o foaie de lipan. “Rămâne ceva şi pentru furnici, că şi ele-s ale pământului.”

— Ai grijă, îi strigă din nou Vasile, să laşi o spată şi pentru Andrei Bucur. Flăcăul a furat doi saci de peşte, numai mreană şi avat, din bulboana Iesnei, unde-au pus lipovenii garduri, şi-a plecat să-l schimbe pe rachiu la Gropeni sau Golăşei. Pe sear-o să-l vedem răsărind c-un butoiaş în spinare.

— În cazul ăsta, măi Vasile, să sar şi eu în lotcă, s-aduc nişte pepeni, ca să-i tragem un chefuleţ cum scrie la carte. Aduc şi-un şir de covrigi şi-un borcan de castraveciori pe care i-a pus Tulpina la murat, săptămâna trecută. Mama ta, Doamne, a vârât în zeama lor un munte de mărar.

— Azvârlă-te imediat la drum, nu-mi sta să cloceşti viermi de mătase! Tuleşte-o! Vasile roti furtunos biciul pe deasupra cailor şi tăvălugul de piatră bubui, fărâmând palele de grâu. Muncim, strigă Vasile, bezmetic, bem, trăim. Vocea lui tunătoare stârni dangăte în lumânările plopilor, trezi veveriţele din coroana stejarului înconjurat de tufe de gherghini şi înălţă la doi stânjeni în aer aromele amărui ale pelinului. Bătrâne, reluă Vasile, frumoasă nevestică ţi-ai ales ca să-ţi încălzească ciolanele înainte de moarte!

— Cine-i ager ştie să culeagă.

— Sau să cumpere, răspunse Vasile. Haide, caii! Hai, talanilor!

Bătrânul râse, măgulit, şi coborî la Dunăre prin vadul rupt de herghelie. Acolo, patru inşi din ceata trimisă la treieriş cotrobăiau după raci prin scorburile malului, goi ca dracii. Bătrânu-i semănă c-un pumn de boabe de grâu, să aibă noroc, cu toate că numai un prost mare scociorăşte după raci în toiul căldurii, dar te pui cu norocul prostului?!

Dezlegă lotca, potrivi lopeţile în măselele lor de lemn şi intră în furia curentului, cu botul în susul fluviului. Până acasă urma să facă 5—6 km, drum crâncen. Dar acolo, în pridvorul cu brâul sprijinit în doi mesteceni, era Tulpina. Lumina după-amiezii avea coaja roasă, ca nuiaua de vişin trecută prin gura unui iepure. Lotca spărgea conturul răchitelor răsfrânte în unde. Lopeţile închegau două uliţi de clipoceli. Miros vag de struguri ananas, de ferigă, de nămol şi de iasomie cu buza umflată de fluturi. În luxura sălciilor de pe grinduri, granguri, ghionoaie şi puzderie de sticleţi înălţau cântece subţiri şi îngâmfate că nu le pasă de oameni, vapoare sau barcaze atâta vreme cât în necuprinsuri domneşte o vară dulce. “Ăsta nu-i timp să stai la Dunăre, minunat ar fi să urc, acum, în munţi, la zmeură, cu *hăituşca*.” Aşa-şi dezmierda Bătrânul nevasta. Transpira vârtos, pentru că Dunărea, lină la suprafaţă, se dovedea hârbară la două palme adâncime. Vâslind, frunzărea timpul înapoi. Trăise până la şaizeci de ani încolţit de nevoi, apoi într-o toamnă răzbunase toate umilinţele punând carmace, hoţeşte, în drumul sturionilor, la gurile fluviului. Nu l-au prins, s-a întors în Insula Gârluţei şi, în drum, s-a abătut printr-un cătun de ţigani şi a cumpărat-o pe Tulpina, plătind cinci blăni de lup, o salbă de aur şi două sute de perechi de potcoave de cal — tatăl fetei ţinea fierărie în drumul Râmnicului.

Apropiindu-se de casă, Bătrânul se pomeni umblat pe neaşteptate de-o întrebare semănând cu luna rămasă pe cer, în naivitatea ei, ca un pumn de zăpadă fragedă: “oare cum face Dumnezeu o hăituşcă? păi, trebuie să fie o vrăjitorie

simplă: dezbraci de aburii lui o vadră de lapte proaspăt muls, jupoi pieliţa de pe o prună brumărie, sufli aburul laptelui înăuntru, adaugi pete de must pe locurile menite să rămână oacheşe, pui deasupra doi clopoţei care se izbesc cap în cap singuri şi râd mereu, neatinşi de vânt sau de altă nebunie, apoi strigi scurt: Tulpina! şi ea vine, călcând tiptil, şi te ameţeşte. E-he, dar mai trebuie să presari pe-acolo şi o mie de toane şi o mie de amăgiri. Sau nu, astea răsar singure."

Opri lotca în vama casei — două scânduri îmbucate în jurul unei sălcii vinete ale cărei frunze picură neîncetat apa sorbită din fluviu — şi intră pe cărarea mărginită de maci de grădină roşii, înalţi, atinşi la şold de câte-un fir de lăptucă sau de mărar, precum şi de globuri de sticlă, în aceeaşi culoare cu macii, potrivite pe vârful a zece araci. Pe luciul pârâiaşului care vine din mlaştini şi se varsă în Dunăre, ocolind casa prin dreapta, măcăia un cârd de raţe, iar în fund, într-un luminiş al bălţii, o lebădă ciugulea din duhul apelor pocăinţă, înţelepciune şi peşte pe aleselea.

Simţindu-l, Tulpina apăru pe bătătură, oprindu-se între piersicul sărutat cu patimă prelinsă-n nebunie de-o învăţătoare năpădită de amintirea zeului ploii şi un mesteacăn cu crengile încărcate de-o melancolie mlădioasă.

Scundă, subţire, cu părul împletit într-o coadă lungă, adusă între sâni, cu buzele groase, răsfrânte, dospind fantezii leneşe, mesteca încet un lăstar de viţă acrişor şi rotea viclean un genunchi, parcă să-l scuture de lăcomie şi dorinţi. În întunericul ochilor verzi scânteiau nesfinţenii de bozie. Îşi lipi capul pe umăr, ca al unşpelea glob încheind şirul, şi rosti cu dojană:

— Bătrâne, bătrâne, bătrâne. Mă bănuieşti şi umbli să mă prinzi, iar eu, săraca de mine, am spălat toată ziua rufe.

Bătrânul râse scălâmb şi-şi înfipse deştele adânc în muşchii vlăguiţi ai piciorului drept, ca să fărâme zvârcolirile unui cârcel.

— Crăpi de zăduf pe arie. Pârjol. Of! Greu mai plătesc eu

dreptul de-a sta în căsuţa asta. Mă ţin ticăloşii numai la fundul vânturătorii. Am gâtul căptuşit cu hoaspe şi pleavă.

Scuipă, hârâit, ca să facă dovada că-i e gâtul încuiat.

— Să-ţi dau nişte apă rece.

Lipăind cu tălpile goale, Tulpina îi aduse o ulcică plină — şi Bătrânul bău cu înghiţituri largi, fericit că ea avusese grijă să pescuiască din cofă şi-o bucăţică de gheaţă, care i se izbea de dinţi.

— Hăituşco, mi-ai dat sănătate. Ia zi, te-ai frecat azi cu mirodenii? Vanilie, praf de scorţişoară...

— Mi le-ai aruncat pe Dunăre, astă primăvară, ce, nu mai ştii?! Ziceai că mă gătesc pentru pădurarii ăia veniţi să însemneze plopii de tăiat.

— Ei, ei, nu te supăra. Am venit să iau patru pepenoaice, nişte covrigi şi un borcan de castraveciori. Facem o petrecere la noapte.

— Din partea mea poţi să iei şi alea două şuviţe de slănină atârnate la streaşină şi ăia douj de butuci de vie şi cureaua de ascuţit briciul. Apoi se îmbună. Vrei o strachină cu ciorbă de mreană? Mi-a vândut un lipovean mreană pe rachiu de pere.

— Nu, mulţumesc, azi am mâncat bine. Mai degrabă aş zice să vii colea lângă mine, să-ţi despletesc coada şi pe urmă să ţi-o împletesc la loc. Dacă vrei să ştii, am venit încoace, fiindcă mi-era dor să te văd.

— Dar ai plecat de-acasă abia în zori.

— E-he, nici nu mai puteam să te fac din ochi de dor ce-mi era.

Bătrânul se aşeză pe laviţă, cu oasele trosnind, iar Tulpina, pe pământ, cu capul pe genunchii lui. Bătrânul luă în mâini coada împletită din trei şuvoaie, o lipi de obraz, o dezmierdă, o sărută. Părul Tulpinei mirosea a vulpe furişându-se spre smintelile firii. Bătrânul îl prefira printre degetele descărnate şi i se părea că-n moliciunea de fum, în gustul

puţin sărat desluşeşte uneltiri, foşnete şi pierderi. Respira înfrigurat. Miresme topite-i gâdilau nările şi-i răscoleau pieptul. Se juca în neştire, cuprins de-o suferinţă blajină, dar pe Tulpina o simţea încordată, colţuroasă, stăpânită de-o enervare latentă, gata oricând să se dezlănţuie. La un moment dat, trăgând cu ochiul la rotocoalele pe care le făcea vântul în stuf, plimbă şi el jumătate din coada despletită peste podul palmei stângi. Cercurile-i ieşeau obosite. "Mai dibaci în scorniri ca mine vântul, îşi zise Bătrânul. Ia, acolea, o răsuflare iscată nu se ştie de unde şi toate i se supun: iarba, plopii, apa."

— Şarpele mă-ti de fată frumoasă, o-njură el, tămâiat pe dinăuntru de-o bucurie intensă, ai o ceafă din care-ar muşca jderul pân-ar muri.

— Mă iei şi pe mine la petrecerea de la noapte?

— Nici prin gând să nu-ţi treacă. Dacă vrei să te distrezi, îţi scot un cal din herghelie, treci Dunărea, o iei pe Călmăţui în sus şi jefuieşti pe undeva o casă.

— Ia te uită, zise Tulpina, ai vrea să mă vezi la puşcărie.

— Mai bine să te ştiu acolo decât la petrecerea de pe arie.

— Mi-ar place să viu şi să-i calc în picioare pe Vasile şi pe Andrei Bucur.

— Se uită rău la tine?

— Se uită ca tâlharii.

— Doi nenorociţi, zise Bătrânul, plin de dispreţ, şi cu Tuleaşcă, vărul lui Vasile, al treilea. Ăsta o să-nfunde ocna. Mergea cu motocicleta cu ataş pe digul Insulei mari şi se-ntâlneşte cu miliţia călare. "Ce-ai în ataş, sub muşama?" "Două oi pentru cantina zilierilor." Îl caută. În ataş, amanta. O-njunghiase şi se ducea s-o scufunde-n mlaştini.

— Crezi c-o să plouă în seara asta? întrebă Tulpina, nepăsătoare la drama lui Tuleaşcă ăla.

— În iulie nu plouă niciodată în ţinutul Brăilei. În afară de cazul când o ştiucă, regina ştiucilor din Dunăre, se împănează singură cu ierburi aromate, şi se-azvârle tocmai pe

masa episcopului din Buzău. E timpul să mă-ntorc la arie, asfinţeşte soarele. Caută-mi un şir de covrigi.

Tulpina intră în casă, Bătrânul se îndreptă spre magazie să ia un coş de nuiele în care să pună pepenoaicele. Aplecându-se să treacă pe sub frânghia plină de rufe întinse la uscat, descoperi pe culme o cămaşă albastră, care nu era a lui. O pipăi, îi măsură mânecile, îi mototoli poalele în pumn — lucru străin. În loc de coş înhăţă din magazie securea şi, cu mintea uscată de durere, veni în bătătură, decis să taie mesteacănul, care oferea gratuit lecţii de visare şi era copacul preferat al Tulpinei. Înainte de a repezi fierul în furca albă, strigă cu beregata încleştată:

— Nanina!

— Nanina, primi răspuns din casă, ţi-a fost nevasta dintâi. Pe mine mă cheamă Tulpina.

— Ieşi afară, cum te-o fi chemând, să vezi cum îţi dobor mesteacănul.

Perdeaua de tifon acoperind dreptunghiul uşii, subţire s-o spargi cu limba, fâlfâi într-o zbatere lungă, apoi fu smulsă din vergeaua de alamă şi, sub urzeala albă, mai mult o-nchipuire, Tulpina înaintă câţiva paşi pe bătătură. Se opri în faţa mesteacănului, înălţă braţele — soarele-i pistruia ochii verzi — şi boarea de pe Dunăre, poate clipirea dintâi a asfinţitului, o dezveli în întregime şi, timp de o zvâcnire de secundă, Bătrânul şi lăstunii rupând aerul grădinii văzură aievea cum aburii de pe o vadră de lapte proaspăt muls se adună în pieliţa unei prune brumării şi iau trup de ţigancă. Ea râdea, cu dinţii ca un har de pietre scumpe — şiretlicuri păcătoase, intonaţii batjocoritoare — Bătrânul scăpă securea lângă picior, iar plopii, cu creştetul muiat în prima zi din Paştele asfinţitului, lăsară pe vânt cel dintâi smoc de frunze galbene al anului.

— Pleacă, rosti încet Tulpina, şi Bătrânul, luând coşul cu cele patru pepenoaice, o porni, poticnit, pe cărare. Stai! se

răzgândi ea, şi Bătrânul înţepeni la jumătatea drumului, sperind un stol de vrăbii care ciuguleau gâze din măciuliile unui ciulin cu braţe de candelabru. Fu o clipă de tăcere încremenită în care toate elementele ieşiră din ordinea logică şi intrară sub seducţia despreunării de timp şi sub puterea magică a Tulpinei — remorcherul călcând apa spre ostroave, cu un şir de luntrii după el, se opri, înţepat în burtă de un lanţ de vârtejuri alcătuite în tot atâtea coloane de sprijin; lipovenii cu ciorchini de ţânţari în măturoaiele bărbilor scăpară sticla de votcă de-o plimbau din mână-n mână şi sticla atârna, mirată, între capetele lor; oile şi iepurii şi căprioarele ce trecuseră peste digul Insulei mari, ca să se adape din Dunăre, ascultau, cu botul vârât în undă, cum se scarpină vântul pe felia de boabe de bronz căzută în ierburi din bătaia, stinsă acum, a unui clopot de biserică; o pisică sălbatecă făcea pândă searbădă sub un ciot negru. Dă jos de pe tine, zise Tulpina, lăsând Dunărea şi viaţa să-şi continue împliniri şi scăderi, dă jos cămaşa slinoasă şi îmbrac-o p-aia albastră.

Bătrânul urmă supus porunca: scăpă de zdreanţa îmbăcsită cu ţepi de spice şi intră cu trei sferturi din trup în cămaşa albastră, încă umedă la platcă şi la guler şi mirosind a slin. Se încinse tacticos peste mijloc cu şnurul de mătase isprăvit în doi ciucuri aurii, pe care-l dibui ascuns într-o mânecă şi îndrăzni spre nevastă un surâs care-i strâmbă gura.

— Pleacă, repetă Tulpina. Şi la noapte am să vin să vă văd murind: pe Vasile, pe Andrei Bucur şi pe tine.

La debarcader, când să coboare în lotcă, Bătrânul auzi securea izbindu-se în lemn. O dată, de două ori. Gemu scâncit: mesteacănul!

La a treia bătaie, un scârţăit dureros, ţipătul morţii sorbind cu gâlgâieli fragede, îl vesti că mesteacănul cădea la pământ.

— Doamne, ce mârşăvie! — şi cu brânciurile lui de urs înlănţui salcia plângătoare.

De pe treapta de sus a cărării, Tulpina, ţinând securea în lungul coapsei, ţipă înfundat:

— Pleacă! Dă-i măcar piersicului o şansă.

Bătrânul împinse lotca pe apă. Cămaşa-l ustura. Parcă era plină de răni care se lipeau pe el. Ajunse la arie pe înnoptate. Cei din ceată sloboziseră caii la păscut, în poiană, adunaseră grâul în două movile acoperite cu pături şi rogojini şi, fărâmând în fălci picioare şi spinări de raci, beau rachiu cu stacanele dintr-un butoiaş cât burta unei iepe pline cu mânz. Lipsea Andrei Bucur — poate el era ăla care se bălăcea în Dunăre, dincolo de perdeaua de gherghini.

— Măi băieţi, zise Bătrânul, sugând o gură de rachiu, mai aduceţi nişte maldăre de stuf, să le-ngrămădim pe grâul ăla, că mai încolo o să plouă.

— De unde să plouă, întrebă Vasile, din stelele alea cât pumnul!? După prânz, singur ziceai că nu-i rost de ploaie.

— Atunci nu purtam cămaşa lui frate-miu Anton, zeul ploii. Hăituşca mea a scos-o din teancul de rufe rămase de la el, a spălat-o şi mi-a dat-o mie, să fiu şi eu Zeul ploii. Vine sigur o ploicică.

— Pe dracu să te ia! zise Vasile. Aia de pe tine-i cămaşa lui Andrei Bucur.

Bătrânul amuţi. Dădu pe gât toată porţia lui de rachiu şi merse de se lungi pe-o movilă de grâu. După o vreme, Vasile-l auzi gemând. Veni lângă el.

— Bătrâne, stăpâneşte-te, învaţă să înduri în gând.

— De ce, Vasile?

— Împrumută pâinea chipul suferinţei. Şi nu-i voie, nu-i drept.

— Asta aşa-i, conveni Bătrânul, şi se refugie de pe movila de grâu în culcuşul de paie în care dormise la prânz şi ceva se

scursese din el, pe veci, în sufletul ţărânii.

Adormi târziu ca să viseze ploaie.

PLOAIE DE VARĂ CU PEŞTIŞORI ROŞII

În iunie, a treia lună de când îi fugise fata cu lemnarul Chivu Pătraşcu din Gorganu-tătarului, Grigore Cearcănu din Măgura hotărî că sosise vremea socotelilor.

— Sus, îi strigă el lui Voinea, feciorul cel mic, şi hai să-i scoatem Smarandei apa de Mare din urechi, iar pe lemnar să-l prăjim în ulei.

Porniră spre fundul curţii, ca să iasă în stepă printr-o ruptură a gardului. Într-o căruţă ruptă, dar cu coviltirul întreg, uitată lângă gardul de mărăcini din timpuri surde, două fetiţe din vecini împleteau coroniţe din albăstrele, rapiţă galbenă şi roşcuţă roşie.

— Nea Grigore, îl strigă Călina, cea cu părul negru, răsucit în inele, Roxana nu mă crede că, atunci când eraţi mici ca noi, bunicul meu fugea pe ape.

— Fugea.

— Ca o răţuşcă? se miră Roxana.

— Exact. Dar numai şapteşpe paşi, nici unul mai mult.

— Auzi, se îndoi Voinea, era frate cu Isus Christos!?

— Fugea, nătărăule.

— Şi ce vă plăcea vouă cel mai mult? insistă Călina.

— Cântecul păsărilor. Apoi ploile de vară. Mai ales alea când ploua cu peştişori roşii. Roşii ca tăvăliţi prin boia de ardei şi tot atât de usturaţi. Eu şi bunicu-tu îi ronţăiam cruzi, alde

tata îi adunau în căuş, îi frigeau pe plită şi dă-i băutură.

— Eu sunt o piatră preţioasă, zice Roxana.

— Tu ce eşti? o întrebă Voinea pe Călina.

— Eu sunt o scoică de argint.

— Haide, Bercule, că se înnorează, îl grăbi Cearcănu pe flăcău şi ieşi în câmpie.

— Mă cheamă Voinea, anunţă Voinea, supărat.

— Te cheamă cum vreau eu! Ieri te-a chemat Voinea, azi te cheamă Bercu. Pe mine, Bercule, m-a alăptat soacră-mea...

— Nu se poate.

— Fă socoteala, cap sec, că se poate. Mama născuse în aceeaşi zi cu soacră-mea, erau vecine şi mama n-avea lapte. Iar pe cine l-a alăptat soacră-sa e ursit să facă moarte de om.

— Şi să mintă, zise Voinea.

— Te referi la Anatol Scorpionu, bunicul Călinei? Da, e o caiafă. Se uită în oglindă şi vede în luciul ei doi măgari, în loc de unu. Mai rar suflet spanchiu ca al ăstuia: şi are putere de vrăjitor, trage semn cu talpa de-a curmezişul drumului, drumul devine numaidecât primejdios; până seara, pe locul ăla îşi rupe piciorul un om sau un cal, se răstoarnă o trăsură sau se bat ţiganii de la cărămidărie până ajung să-şi spintece bivoliţele cu topoarele.

Între Măgura şi Gorganu-tătarului, de-o parte şi de alta a drumului, pe toată întinderea aia nesfârşită, se cocea grâul. Patimă fără moarte. În veşnicia grâului ondulând sub primeneli de vânt, de parcă-l colindau, cu miros de sălbăticie, cârduri de dropii, se clătinau, ameţite — stare de somn, stare de veghe — mii de flori, toate numai simboluri ale stepei. În afară de maci, Grigore Cearcănu parcă nu mai cunoştea numele nici uneia. “De prea mult grâu, noi ăştia din Bărăgan n-am stat niciodată să-nvăţăm numele florilor.”

— Auzi, Bercule, zice Simion Puşcaşu, că nemernicu-ăla de dulgher ştie să frământe şi aluatul ca un brutar, face şi pipe de

lut, îndoapă gâşte... Mă, tu n-auzi, cu cine vorbesc eu, aici?!

Voinea n-auzise nimic, căci cânta în gând:

Îţi mai aduci aminte, poamă dublă,
Când te iubeam şi te cinsteam c-o rublă?
la noi la Brăila,
la tanti Elvira...

Grigore Cearcănu smulse din mers vreo douj de fire de grâu, cam atâtea câte ar trebui pentru o cingătoare, le scutură de volbură, petrecându-le prin pumn şi, pe neaşteptate, îl lovi cu ele pe flăcău peste faţă.

— Ţine, Bercule, pâine nouă.

— Ce-ai bre, scânci Voinea, plin de ură, ai turbat?

— Ca să-ţi pun sângele-n mişcare. Cântai! Eu îţi aud şi gândurile, să ştii.

"Ticălos bătrân", înjură Voinea, mirat totuşi de forţa de pătrundere a lui taică-su şi, când porniră din nou la drum, avu grijă să se ţină mai la distanţă. Clocotind de furie neputincioasă, îşi rotea capul mic, de pasăre, pe deasupra câmpiei, ca şi cum s-ar fi temut de apariţia hultanului.

Plesnindu-l pe Voinea, Grigore Cearcănu parcă se mai descărcase; sau măcar o gâlcă de venin din cele vreo sută cu care pornise de-acasă se spărsese. Mărunţel, dumica drumul mai mult în tocul cizmelor de pânză şi trăgea adânc pe nări mireasma grâului. Două vârtejuri de iarbă i se ţineau, cătuşe, de gleznă. Iar grâul, care aproape că-i ajungea umerii şi fugea şi se întorcea în valuri, avea culoarea pârguit-mângâietoare a polilor de aur găsiţi sub stâlpii casei vechi, pe care-o dărâmase. Câte opt poli sub opt stâlpi. "Pesemne că, toamna, pe cei vechi cădeau numai lapoviţe de aur."

Ploaia ameninţa, acum, din două părţi, dinspre Dunăre şi dinspre Moldova; bătrânul o simţea că va fi curată, iute, mănoasă şi o aştepta. "Vacă grasă şi cu doi viţei în burtă, o ploaie bună, domnule!"

— Vino-n drept cu mine, îi ceru lui Voinea. Flăcăul înaintă

şi se potrivi umăr la umăr cu bătrânul; tot stânjenit, tot ferindu-se de vreo nouă izbucnire mânioasă.

— Ce-ţi spune grâul ăsta ţie? Crezi că fiinţa lui se împacă bine cu stâlpii de înaltă tensiune?

— Mie-mi plac mai mult stâlpii de telegraf. Atârnă zeci de mii de rândunele pe sârmele dintre ei.

Multiplele plecări sub vânt ale valului de grâu parcă sporeau ca număr la întoarcere: de două, de trei, de cinci ori. Această fugă de aur lichid spre malul bălţii Amara se petrecea cu viteza celor speriaţi de triumfuri nesigure. Întoarcerea fiind mai bogată era şi mai domoală. “Ce poveste minunată grâul, domnule! se gândea Grigore Cearcănu. Omul ar trebui să aibă puterea să-l vadă în acelaşi timp şi din marginea ailaltă a lanului. Privit din marginea ailaltă trebuie să fie mai frumos. Sigur!” Şi se simţea tentat să plece şi el spre stânga, şi să se întoarcă, din punctul unde se producea răsturnarea valului sub vânt, la fel ca şi grâul, de două, de trei, de cinci ori, Grigore Cearcănu.

— Ia zi, mă băiete, ce vede grâul acolo pe malul bălţii de se întoarce de două ori mai mult decât a plecat?

— Coasa, asta vede el acolo, coasa.

— Aşa este. Apele bălţii fură soarele, şi grâul, acolo, se coace mai repede. Coasa, da.

Ocoli o tufă de măceş cu florile însângerate şi urmă, din nou întărâtat:

— Lung-ai mai crescut! Semeni în neamul maică-ti. Neam de vlăjgani, scandalagii şi cârcotaşi. Numai că tu ai crescut uscat. Trebuia să te faci chelner sau mai degrabă canagiu. Ha, ha, canagiu! râse el, atins de trăsneala că, da, Voinea ar fi meritat să-şi trăiască viaţa-n pivniţă. Când vine-o ploaie bună, nu trebuie să te superi, chiar dacă primeşti una peste bot. Eu, Bercule, nu-nghit ca fata mea să plece de-acasă ca o stricată. De când s-a cărat cu ăla, brânzar, brutar, măcelar sau ce mama dracului o fi el, acolo, mă visez mereu pe vremea când eram ordonanţă la căpitanul Profir Ştefănescu. Ţinea în

casă una fără cununie, târfă, deci. Căpitane, îi zicea aia, ești cu mine rece ca lichenul de ren. Să fii tu câine enot și eu ghionoaie verde, dacă mă mai iubești! Sunt rece ca lichenul de Islanda, argințica mea, fiindcă vreau să te aprinzi mereu și să scaperi, să scaperi, să scaperi... Ție-ți convine să ai de soră o ghionoaie verde?

— Poate că Chivu a luat-o cu acte, poate că între timp s-au cununat la primăria din Gorganu-tătarului și acum Smaranda se numește Smaranda Pătrașcu.

— Zău? Și biserica pe ce plan o pui, Bercule?

— În socialism, pe planul întâi e primăria.

— Ehe, de-aia vă sucește Dumnezeu gura la ceafă. Voi credeți că rachiul o face, dar află de la mine că la mijloc e mâna lui Dumnezeu. Vă rabdă cât vă rabdă și, deodată, Dumnezeu vă prinde scăfârlia-n ghearele lui necruțătoare cu nemernicii, sucește o dată la stânga, sucește și la dreapta, vinele gâtului fac scârț, și rămâneți cu gura strâmbă. De ce taci? mârâie el. Vreau să-mi spui pe loc unde s-au văzut ei doi și de ce nu mi-au adus la cunoștință, măi creștinule sau măi tovarășe sau domnule, noi doi vrem să ne luăm...

— Păi, știi foarte bine că s-au cunoscut în gara Agigea, la malul Mării. Chivu repara acoperișul gării, Smaranda, pe peron, se tocmea la preț c-un marinar pentru o carpetă cu tăierea capului lui Constantin Brâncoveanu, voievodul nostru sfânt.

— În ce an i-au tăiat capul turcii?

— 1714.

— Luna și ziua?

— Asta n-o mai știu.

— Prin urmare, n-o faci pe prostu, ci ești prost sadea! Grigore Cearcânu, se luă el în derâdere, când pornești la drum și stă să plouă și ai lângă umăr pe prostul proștilor din drumul Brăilei, să nu te miri că ploaia care se vestea dulce o să se schimbe-n ploaie acră.

— De unde știi că n-o să plouă iar cu peștișori roșii?

încercă Voinea să-l ia peste picior. Poate că-mi cade şi mie pleaşcă pe cap norocul ăla.

— Crezi c-am scornit povestea, fiu de căţea?! M-a plouat ploaie cu peştişori roşii, aşa să-mi ajute Dumnezeu dacă mint. Dar de tine trebuie să mă feresc, da, trebuie. Ştii, lepădătură, că eram s-o las pe maică-ta din pricina ta?

— Bre, matale-ţi lipseşte-o doagă!

— Aveai şase ani, treieram grâul pe aria lui Dudu Bordea şi-ntr-o seară, plin de pleavă până-n sfârcul plămânilor, ne-am aşezat la masă, Dudu a scos o stacană de rachiu şi ne-am cinstit până la răsăritul lunii. Tu te jucai pe prag şi, deodată: taică, mă, de ce tot îl mângâie mama cu talpa piciorului pe ţurloaie pe nea Dudu Bordea?... Taci mâlc, ai? Atunci trebuia să fi tăcut, pramatie, dar nu, ai lătrat, ca să-i frig eu zilele muierii o viaţă-ntreagă.

Drumul sfârşea în malul Buzăului, dincolo de care, pe o culme, se întindea satul Gorganu-tătarului. Când descoperiră satul, se porni ploaia. Clocotitoare, vijelioasă, istovitoare, ce mai, ploua cu găleata.

— Ia te uită ce stropi mari! Cât gloanţele! Barcagiu, strigă Voinea spre gloata de oameni din vad. Hei, mă, aşteptaţi-ne şi pe noi. Lungeşte pasul, tată, că pierdem barca.

Loviţi de ploaie ca de-un râu căzut din ceruri ca să întâlnească Buzăul spre a se vărsa împreună în Siret, luară loc în barcă, laolaltă cu alţi zece inşi purtând pe cap saci în formă de glugă. Ploaia, amestecată cu negura — atât de deasă negură că puteai s-o tai cu casmaua — vântul năuc, mugetul apelor Buzăului, toate se amestecau cu trufie, alcătuind gloria verii.

— Ce zici, bătrâne, de vremea asta? Năprasnică, nu? întrebă barcagiul.

— Vreme bună de furat, răspunse Grigore Cearcănu, pieziş. Pe-o vreme ca asta, cine are o pereche de picioare zdravene şi

patru mâini iuţi ca scrumbia leagă gura nevoii. Unde stă Chivu Pătraşcu?

— Vine că-i neam cu noi, se amestecă Voinea.

— Hop şi el, nănăul! făcu bătrânul, dispreţuitor. Neamuri! Cucurigu pe grătar.

— Chivu Pătraşcu mi-e vecin, zise barcagiul. După ce urcaţi vadul, ocoliţi o plantaţie de salcâmi şi intraţi într-o uliţă-ngustă şi strâmbă. A treia casă pe mâna stângă e a lui; a cincea, a mea.

A treia casă din uliţa îngustă şi strâmbă avea acoperiş în patru ape, pridvor, ferestre înalte, streaşină lucrată la traforaj, poartă veche, gard cu scândura îngroşată de muşchi. Cei doi o priviră lung, îndurând ploaia cu un stoicism imaculat, de parc-ar fi venit s-o cumpere.

— Casă de om barosan, aprecie Voinea.

— O casă cu pridvor e o casă cu capul spart, răbufni bătrânul. Putea s-o îmbrace cu iederă, tâmpitul de lemnar. Fără iederă e urâtă şi neprimitoare casa asta. Şi de ce ţin ei lumina aprinsă?

— Ploaia, negura, frica de fulgere.

— Ploaia, negura, fulgerul! îl îngână bătrânul, behăind. Bate-n poartă, pui de lele, se răsti. Ia te uită, ce zevzec am crescut, domnule! Cu fiecare vorbă-mi întoarce rânza pe dos. Cauţi cu mâna greaţa din măruntaiele mele, hai?!

Voinea lovi cu pumnul în tâmpla porţii. În curte, un câine se azvârli pe gard, lătrând îndârjit. Voinea, prudent, se trase în mijlocul uliţei.

Bătrânul îl împinse îndărăt.

— Strigă-i! porunci. Zi-le: mă, oameni cu splina mică, daţi-ne drumu! Mă, neam de cutre, deschideţi!

— Leagă botul, javră! se-nălţă un glas din curte, să domolească dulăul. Ce te zvârcoleşti atât? Treci în şopron, parşivule! Cine mă caută, mă?

“Ne-a văzut de la-nceput, gândi bătrânul, ne-a cercetat prin geam, pungaşul, da’ ne fierbe.”

— Noi suntem, răspunse Voinea, prosteşte.

— Care noi? Spune-ţi numele şi înaintează!

Şi bătrânul:

“Ne freacă, secătura, ca la armată.”

— Suntem alde Cearcănu, reluă Voinea, tatăl şi fratele Smarandei.

— Împingeţi poarta şi intraţi.

Voinea se opinti cu juma’ de trup în trupul porţii, însă n-o clinti din loc.

— Ca s-o dovediţi, smulgeţi piatra pe care se sprijină.

— Aha, făcu bătrânul, cuprins de-o desfătare stranie şi, smulgând piatra, o azvârli cu toată puterea în cuşca porumbeilor. “Dac-aş omorî vreo zece, dac-aş însângera vreo cinşpe!” şi faţa-i râdea sănătos, ca şi cum ar fi respirat cu nasul vârât în ruptură de lemn de brad.

— Cum s-ar zice, aţi venit pentru-mpăcare şi daţi cu bolovani în pasărea păcii!

— Poate c-am venit pentru răfuială, răspunse Grigore Cearcănu, clonţos.

Bătrânul şi fi-su se opriră lângă perete la adăpost de înverşunarea ploii, încruntaţi şi uimiţi de îndrăzneala lui Chivu Pătraşcu; ăla le vorbea stând cu spatele la ei şi frânt de şale sub spărtura unui burlan din care primea în ceafă un şuvoi de apă de ploaie gros cât patru funii împletite. Robust, lat în umeri, umbla îndrăcit, cu deştele răşchirate, în părul năclăit de săpun; freca, râcâia, scărmăna. Şi-n acelaşi timp, gemea şi sforăia zgomotos, pe jumătate încântat că aşteptarea lui răbdătoare învinsese, pe jumătate veninos, pentru că durase prea mult această aşteptare.

— Vreţi să vă răfuiţi cu mine sau cu Smaranda? Daţi în mine cu parul, eu duc la tăvăleală, dar de Smaranda să nu v-atingeţi. Mai ales că e şi bolnavă, adineauri i-am pus o

sticlă cu apă fierbinte la picioare... E bolnavă de o boală scumpă, râse el. I-auziţi:

Vreau scrumbie,
Vreau peşte sărat,
Vreau pere,
Vreau vrăbii fripte,
Vreau cimbru,
Vreau săruri aromate.

“Porcul porcilor!” îl înjură bătrânul şi-l aşteptă să-şi limpezească faţa, ca să-i vadă ochii. “Albaştri”, constată el, rece, când Chivu Pătraşcu, trosnindu-şi oasele, se îndreptă din şale, înalt, viguros, cu gura întredeschisă, gata să verse o-njurătură sau să-i acopere cu laude, după caz.

— Cheam-o afară pe Smaranda, zise bătrânul. Eu în casa voastră nu intru.

Ploaia păstra în continuare dimensiunile mâniei din vorbele lui Grigore Cearcănu.

— Îţi poruncesc să mi-o aduci afară. Scoate-o, n-auzi?! Vreau s-o blestem. Sub fulgere şi sub tunete vreau s-o blestem.

— Fereşte-te să-mi mai porunceşti şi a doua oară. În armată, eu am fost sergent major în termen. Voi ce grad aţi avut?

— Soldat, zise Voinea.

— Soldat, zise şi bătrânul.

— Soldat?! Trebuia să-mi dau seama. Cel mai viclean grad din armată. O faci pe năucu-hăbăucu, pe nerodu, sau besmeticu şi-n nouă cazuri din zece se prinde. Dar la mine n-ai spor, soldat viclean. Ştiu ce vrei: vrei să mă înfricoşezi, să mă ploconesc în faţa ta şi tu să mă pocneşti în creştet cu icoana. Eu şi Smaranda ne-am luat, fiindcă ne-am plăcut...

— Ad-o, repetă bătrânul, uitându-i-se drept în faţă, dar fără să-l cuprindă în priviri, şi când Chivu Pătraşcu dispăru în casă, călcând a lehamite peste prag, îi făcu semn lui Voinea să vie lângă el şi-i zise, arătând cu degetul prin uşa larg căscată:

— Mă, Bercule, de ce ţin ăştia pe peretele din tindă un frâu, o sabie şi un ceas montat într-un taler violet ca liliacul?!

Minutarele ceasului, după cum observă flăcăul, uimit, erau două spice de orz care măsurau umilinţa Timpului cu arome pe gustul cailor.

— Ia te uită, zise Voinea, au şi un păun în fereastra din Austru.

Chiar aşa, în fereastra îngustă şi tăiată sus în perete se lăfăia, cu coada răsfirată-n evantai, un păun din pietricele colorate.

— Jocuri ieftine, Bercule, se încreţi la faţă Grigore Cearcănu. Scuip pe asemenea fleacuri. De altminteri, e binecunoscut în întreaga câmpie a Brăilei faptul că toţi oamenii din Gorganu-tătarului au câte un ochi de sticlă.

— I-auzi la ei, putorile! se cruci Voinea. Apoi se înmuie: frumos bărbat Chivu Pătraşcu!

Bătrânul i-o reteză aspru:

— Ţi-o spun ca să nu mori prost: doar cei născuţi dintr-un viol sunt bărbaţi frumoşi.

În clipa aia se întoarse Chivu Pătraşcu. Purta o cămaşă în carouri şi o şapcă din lână împletită.

— Nevastă-mea a aţipit, surâse el. Doarme atât de senin că mi-a fost milă s-o scol. Hai, intraţi colea în bucătăria de vară, iar eu cobor în beci şi scot o oală cu vin. Am un vin roze care sfârâie-n pahar. Până-l bem, se trezeşte şi Smaranda.

— Nu, băiete, nu, rânji bătrânul. Când vine Grigore Cearcănu la ea, fiică-sa Smaranda e obligată să sară-n poziţie de drepţi din somnul cel mai adânc. Moartă să fie şi tot trebuie să se scoale. Hai, târăşte-o de păr afară.

— Iar eu îţi spun să te potoleşti, scăzu în glas, ameninţător, Chivu Pătraşcu. Auzi, bre, urmă el, stăpânindu-se, trist şi supus şi dornic de împăcare, Smaranda e cel mai bun om pe care l-am întâlnit vreodată în viaţa mea. Ai un gând rănit şi-

ţi lipeşti tâmpla de tâmpla ei, gândul se repară. Ai un deşt mort, îl plimbi pe palmele ei şi deştul înviază.

— Scoală, târfa, am zis, răcni bătrânul, scoal-o pe desfrânată!

— Ascultă, Grigore Cearcănu, dacă nu-ţi ştergi de pe buze vorbele astea împuţite, dacă... (se învineţi şi începu să urle). Ieşi afară din curtea mea! Ieşiţi până nu vă cotonogesc. Ieşi până nu-ţi bag îndărăt pe gât, cu pumnul, vorbele alea de netrebnic.

— Ies, răspunse calm, fără pic de teamă, Grigore Cearcănu. Dar mai întâi să-ţi spun un secret, sergent major în termen: eşti un muţunache. Şi asta, băga la devlă, ţi-o spune un câine enot. Hai, Bercule, hai să-l lăsăm pe muţunache cu lupoaica pe care el o crede înger. Să ne vedem când ne-om vedea ceafa. Chivu Pătraşcu! îi strigă de la poartă. Mama lui de derbedeu, continuă să înjure, păşind prin noroiul din mijlocul uliţei înguste şi strâmbe, păun colorat la fereastră şi nevastă aţipită! Mă, pe mine m-a alăptat soacră-mea, sunt mânia lui Dumnezeu; eu nu sunt butuc, blană, belciug, ulucă, stinghie, surcică. Auzi la el, domnule, plimbă un deşt mort pe palmele fetei mele şi deştul înviază. Păi, să-ţi retez eu cu securea cinci deşte de la mână şi cinci de la picior şi n-ai decât să le plimbi după aia cât pofteşti chiar pe trupul Maicii Precista.

Când ajunseră la malul Buzăului, ploaia se risipise. Neavând clienţi, barcagiul, la prova, îşi repara o pingea de la cizmă, cosând-o cu sfoară. Lucra, fluierând, cu deştele înnegrite de smoala topită într-o cutie de cremă. Peste câmpie urcau, zămislite de pământ, cirezi de aburi, ca o ploaie ameninţând, de data aceasta, cerurile; ameninţare fericită. Zările curate aveau chef de joacă şi se jucau cu soarele, învălmăşind, toate odată, mireasma pelinului cu a grâului înălţându-şi spicele grele. Fiecare bob de grâu se închidea ca o perlă înăuntrul unui bob de apă.

— Ţine ici taxa pentru două persoane şi trece-ne râul dincolo, ceru Grigore Cearcănu.

— Dacă veneai c-o sticlă de vin, îţi sărutam mâna, tataie, zise barcagiul, apucând vâslele. O mierlă friptă şi un vin roze, prin care să te străluminezi ca om, numai la Chivu Pătraşcu găseşti. Când eram mic, în Gorganu-tătarului a deschis unu prăvălie. A înşirat la streaşină opt omuleţi din zahăr. Eu şi cu Chivu i-am furat şi i-am ascuns în pod la noi. O vară întreagă am lins zahăr, pe ascuns, cu aceeaşi poftă cu care ling vitele sare.

— A cui e crucea aia? îl întrerupse Grigore Cearcănu. Sta în picioare, la mijlocul bărcii, cu privirea înfiptă în muchea unei cruci de lemn încărunţit, înălţată între două tufe de cătină. Din vârful braţelor ei, pământul trimitea solii spre depărtări enigmatice.

— Zac somn mort sub ea un neamţ şi un rus.

— Adică, i-aţi jefuit pe-amândoi, şi pe neamţul prizonier şi pe rusul care l-a capturat? După ce i-aţi jefuit, zdup cu ei în fundul pământului! Iar în pieptul crucii aţi scris c-un cui înroşit în foc un nume românesc. Ca să nu vă împuşte cârmuirea. Mă, ce pramatii!

Barcagiul se holba la el, văruit de-o frică stearpă; râdea strâmb şi nedrept şi sfârtecat; părea că simte cum îi creşte guşa pe neaşteptate şi i se mută definitiv falca de jos, puţin mai într-o parte: stânga? dreapta? — habar n-avea.

— Tataie...

Pe malul covârşit de grâu, în dreptul crucii aşteptând avaria Timpului şi uitării, Grigore şi Voinea Cearcănu întâlniră un băiat cu un coş de mere. Cămaşă, pantaloni scurţi, picioarele goale şi jupuite pe la genunchi.

— Mere de furat! zise Grigore Cearcănu.

— Ce te priveşte?

— Dă-ne şi nouă câte unul.

— Trei lei bucata.

— Trei lei două, haimana ceacâră!

Bătrânul alese două mere galben-roşcate, îi aruncă unul peste umăr lui Voinea, care-l prinse din zbor, şi muşcă însetat dintr-al său. “Măr văratic, zemos, înseamnă că încep să înnopteze ploile până spre toamnă. Cine nu cunoaşte rodul pământului, să nu guste un măr văratic.”

— Bercule?

— Hău?

— Mi-e somn de parcă aş fi dat foc unei biserici şi la două corăbii.

— Dacă făceai asta, fără să te prindă, astăzi aveam două rânduri de case în Brăila, sistem vagon.

Se întorceau spre Măgura prin prăbuşirea de aur a grâului — bătrânul dăruit în întregime unei tăceri tulburi, Voinea jucând în aer mărul roşcovan pe un obraz; îl azvârlea în faţă şi la doi metri deasupra capului şi se căznea să-l prindă tot la subţioară; îl prindea, îl scălda în sudoare şi nu se hotăra să-l mănânce. “Dacă-l muşc şi nu dau în muşcătură de chipul muierii care mi-e dragă?!” Trăia credinţa că dinţii, muşcând din primul măr văratic, scriu în carnea mărului mărturisiri ale morţii şi-ale iubirii.

La jumătatea drumului, Grigore Cearcănu se opri. Erau în dreptul unei fântâni cu cumpănă pe care, în vremea ploii răpăitoare, o lovise trăsnetul — ghizdele arse, jgheabul de piatră înnegrit, o jumătate de viţel nimicită de blestem.

— Maica ta, Christoase! făcu Grigore Cearcănu, luminat de ideea că au loc pe lume şi alte întâmplări decât ale lui.

Dar numaidecât se simţi dator să-i înjure pe cei ce închinaseră fântâna drumeţilor: nişte boi, au pus bare de fier în coada cumpenei. Şi urlă la Voinea: Bercule, joci mărul ăla, în duşmănia mea, de un ceas şi trei sferturi. Mănâncă-l!

— Nu mă lasă inima.

— Atunci, dă-mi-l mie.

— Ia-l.

— Ai grijă cum respiri, îl pregăti Cearcănu şi aruncă mărul în fruntea lui Voinea. Să nu freci gâlma, las-o să crească.

— Simion Puşcaşu, bunicul Călinei, zice despre matale...

— Simion Puşcaşu e un bâlbâit. Legea număru unu...

— Zice Simion Puşcaşu: pe toţi i-am căpăcit, dar cel mai mult şi mai mult pe Grigore Cearcănu.

— ...legea număru unu, Bercule, e să bagi groaza-n oasele proştilor. Legea numărul doi: în viaţă să fii rece ca lichenul de Islanda. Nu-ţi pare rău, în nimicul tău, că ai şi tu o soră ghionoaie verde? Ar trebui să te omor, dar grea meserie omorul!

— Puteai să nu mă faci.

— În genunchi! strigă bătrânul cuprins de-o furie crâncenă.

Voinea, speriat, îngenunche.

— Ţi-am dat viaţă şi tu o spurci?! Viaţa, Bercule... ştii tu ce-i viaţa? Uită-te bine: e grâul ăsta şi noi doi, şi pălămida şi duhul şi cătina. Trebuia să mă-ncălecaţi, tu şi Chivu Pătraşcu, şi să mă bateţi numa-n gură. Trebuia să mă călcaţi în picioare, tâmpiţilor. Pumni în fălci, Grigore Cearcănu, c-ai lăsat să i se fure Smarandei cei şaişpe iepuri de casă...

— Nu ne-a furat nimeni nici-un iepure.

— ...şpiţ în fund, Grigore Cearcănu, că-ţi era lene să le-aduci trifoi, borceag, apă dulce. Trebuia să vă uniţi, tu şi Chivu Pătraşcu, şi să jupuiţi un pogon de şorici de pe spinarea mea.

Aruncă hainele de pe el, lepădă cizmele şi începu să alerge gol prin grâu.

— Bercule, numai eu puteam să potrivesc lucrurile aşa cum au curs.

Voinea, în picioare, îl privea năuc.

— La iarnă, Bercule, am să mor, dar să nu-i sufli o vorbă maică-ti înainte de-a fi să mor. Când n-o să mai fiu, să mă

semeni cu boabe de măceş. Eu o să simt, să ştii. Arunci peste mine o mie de boabe de măceş! Bercule, după câte i-am făcut, Chivu Pătraşcu o să creadă în vecii vecilor că Smaranda e fata mea şi sora ta.

— Păi nu e sor-mea?

— Nu, Bercule, am înfiat-o când avea opt luni. Ehe, Smaranda!

Şi-şi pocni pumnii mici, mirosind, acum, a mânie depărtată. Era bătrân şi obosit şi se lungi în grâu să doarmă. Iar Voinea nu mai era Bercu. Lângă ei şi lângă fântâna cu cumpănă trăsnită se deschidea compasul veşniciei. Drept pentru care, Voinea scoase din buzunar muzicuţa de gură şi muşcă încet din cântecul:

Îţi mai aduci aminte, poamă dublă,
Când te iubeam şi te cinsteam cu-o rublă?...

Cântec încercuit de zări necuprinse.

Şi grâul se mişca în valuri...

Pe când sub un coviltir de căruţă veche, două fetiţe-şi împleteau coroane din albăstrele, rapiţă galbenă şi roşcuţă roşie.

Iunie…

MARIA CUSTURA

De Bobotează, ultima zi din vacanţa de iarnă a studenţilor, Maria Custura se sculă dis-de-dimineaţă şi, descoperind că peste noapte se pornise să ningă, parcă dintr-o avuţie fără seamăn, faţa uşor umflată de somn i se deschise de încântare. “Ninge, ninge, ninge”, rosti cu glas limpede şi inima-i tresălta de bucurie. Atât de mult aşteptase zăpada, o dorise şi o chemase în gând de-a lungul sărbătorilor, încât, acum, era convinsă că ei i se datora minunea intrării pământului în plutirea aia legănată, odihnitoare, plină de taine. Cu nasul turtit pe geam, proaspătă şi încovoiată, privea merii şi vişinii din livadă, care se încununaseră alb şi-i lăuda complice: “hai că v-aţi dat naibii de frumoşi ce sunteţi!” Sub răsuflarea ei fierbinte, sticla se aburi, închipuind doi fluturi. Îi lăsă să îngheţe şi, înfofolindu-se într-un şal negru cu franjuri bogaţi, adevărate cozi de batal, năvăli în cerdac. Curtea largă, prinsă de ger ca-n scoabe de cei patru nuci crescuţi în colţurile ei, spre a nu se pierde în clocotul viforului, o întâmpină cu o-ngrămădire de cai şi oameni spre latura de către pădure. Ştiu pe dată ce se întâmplă: “de Bobotează are loc încurarea cailor; o să mă duc să-i văd.”

Un ciocănit dojenitor în ochiul de geam al odăii părinţilor îi întoarse gândurile. Ca răspuns Maria Custura aruncă un cocoloş de zăpadă în cercevele.

— Mamă, aici la noi, la Crucea împuşcată, ninge mai înverşunat decât la Bucureşti.

— În pustietatea asta nici nu-i de mirare.

Răzbită de frig, intră în odaia mirosind a cetină de brad, cornuri cu nucă, lapte fiert, zahăr ars.

— Nu-i aşa, mamă, că numele meu se împleteşte nemaiponemit cu ninsoarea? Maria Custura! Alt nume nu poate avea iarna. O să mă mărit de Paşti cu Mircea Răducanu, i-am promis, însă numele n-o să mi-l schimb. Mircea trebuie să se supună. Într-o căsnicie, după câte-am văzut pe ici, pe colo, femeia e stăpânul, bărbatul e dogul german — câinele palatelor.

— Nu cred că Mircea o să se-nvoiască. E încăpăţânat.

— Că tare mă împiedic eu de deznădejdile lui gratuite! Astăzi, în sanie, în drum spre gară, o să-l fac să bea şase pahare de apocalips: două până la Fântâna hoţului, două până la Hanul La trei muieri şi alte două până la Halta Jugara. Tata să nu se amestece, să-şi vadă de bici, de cai şi de lupi.

— De nălucile lor. Că de unde lupi în ultimii ani?

Ruxandra Custura îngrămădea într-un geamantan uriaş pachete cu şunci, slănină, prăjituri, fructe uscate, borcane cu ciuperci. Faţa ei triunghiulară, slabă, ochii verzi, înguşti, gura cu buze groase, roşii, răsfrânte — "mama e încă frumoasă!" — închegau un desen al tristeţii. Ruxandra resimţea plecarea fetei ca o durere plină de singurătate — atât Pavel, primul copil, urmând Institutul de aviaţie din Timişoara, cât şi Maria, scriau rar părinţilor, trimiteau salutări, cereau bani, iar la despărţirea de casa unde se născuseră râdeau nepăsători, fapt care pe ea o seca la inimă. "Ei, poate, nici cu gândul n-or fi mângâind aceste pietre... Dar ce fată frumoasă am! Să-i tai obrazul c-un fir de păr şi să tot bei tinereţe, tinereţe, tinereţe..."

— Vrei şi nişte cârnaţi de mistreţ?

— Nu, mamă, nu, ajunge! Vreau să slăbesc. M-ai îndopat în vacanţa asta de nu mai încap în nici-o rochie. Mă duc la

mine să mă spăl şi să mă îmbrac.

— Pune-ţi un pulover gros şi cojocul brodat. Fă-o pentru mine.

După un minut, Maria Custura strigă din odaia alăturată:

— Să nu uiţi de cele patru undiţe. Îmi place să pescuiesc la copcă, împreună cu Mircea, pe Lacul Herăstrău.

— Îţi dau trei undiţe, atât. Pe-a patra vreau s-o azvârl eu în ceruri, după ce s-o opri viforul, s-o prind de poale pe Maica Domnului, s-o aduc pe pământ şi s-o rog să-l trăsnească pe taică-tu când i-o fi lumea mai dragă.

“O zi veselă, Boboteaza asta, gândi Maria Custura, o să-mi pară rău după ea.”

Auzindu-şi pomenit numele, Ion Custura, care, de vreun ceas se învârtea prin tindă, năucit de rugina beţiei din ajun, bântuit de regrete confuze, gustând, scârbit, ba o gură de afinată, ba una de zeamă de varză acră, care-i sugrumau gâtlejul şi-i îngheţau măruntaiele, trecu pragul, slut şi adus din umeri, un fel de copac jupuit de coajă, şi zise, gemând:

— Crăp de greaţă... Mi-e capul de plumb.

— Izbeşte-l de pereţi, se răsti Ruxandra, sparge-l, fărâmă-l, zdrobeşte-l...

— Mooor!

— Mori şi te-ngrop cu opt lăutari.

— De ce cu opt, întrebă el, privind, oarecum nedumerit, spre fată, şi nu cu doişpe? Adică nu merit eu să mă petreacă pe drumul din urmă patru acordeoane, patru ţambale, patru viori?!

— Opt, se îndârji femeia, formulând o hotărâre definitivă, pentru că atâţia ai târât, aseară, pe uliţă după tine, opt.

Maria Custura râdea şi scutura, înveselită, pomul de iarnă, cu toate globurile aprinse. Ninsoarea, aromele casei, revărsarea mânioasă, dar de rutină, a maică-sii, drojdia de indignare a tatălui, promisiunea unui drum cu sania până la Halta

Jugara prin vifornița fascinantă, — simțea de pe acum umărul lui Mircea în umărul ei, intimitatea șubei cuprinzându-i pe amândoi, cărămida caldă pe care picioarele lor se hârjoneau necontenit, vântul, galopul cailor, depărtările îngropând în ele primejdie, fericire, întâmplări nemaivăzute, alegorii, ciulini rostogolindu-se, fântâni surpate de amurguri înlănțuite, sugerând lunecarea spre lumi dispărute — toate se topeau în sufletul ei, umplând-o cu dor înalt. Ochii albaștri îi jucau sub sprâncenele subțiri, buzele, groase, roșii și răsfrânte, ca ale Ruxandrei Custura, incendiate de-o senzualitate subjugătoare, sorbeau cu bucurie aerul în care mânia mamei, indulgentă, neavând nimic spontan, și pocăința, numai în parte prefăcută, a tatălui — "el își dă în petec doar de două, trei ori pe an, iar mama-l urgisește blajin timp de trei sute șaizeci de zile, trei sute șaijșase în anii bisecți — împlineau în ea sentimentul invulnerabil de ocrotire. "Mă iubesc și nu vom fi străini unul de altul niciodată."

Ciolănos, cu pielea arsă de vânt, ochii tulburi și părul răvășit, Ion Custura izbi de câteva ori cu călcâiele în podele, să-și potrivească cizmele, și vru să încheie pacea:

— Opt îi plătiți voi, patru Ocolul silvic Crucea împușcată, că doar sunt inginer-șef.

— Halal inginer-șef! i-o întoarse Ruxandra. Dacă se află la județ de pozna de ieri, or să te scoale în picioare la toate ședințele. Untul or să-l scoată din tine.

— Tată, întrebă Maria, mie câți lăutari o să-mi cânte la nuntă?

— Problema trebuie s-o discuți cu Mircea. În chestiunea asta el și părintele Cheșereu hotărăsc. Așa e datina: familia mirelui angajează și plătește lăutarii.

— Deci, așa merge treaba.

— Da, așa merge.

— Atunci o să-i oblig să angajeze două tarafuri.

Ruxandra, îndesând cu genunchiul, ca să încuie geaman-

tanul, aruncă dispreţuitor:

— Mută-ţi gândul. Cheşereu...

— Constantin S. Răducanu, traduse fata, uşor înţepată.

— Mai pe scurt: ţapul de popă, completă Ion Custura.

— Da, e cel mai cărpănos ţap de popă de pe terasa Bărăganului.

Maria Custura luă spusele maică-sii ca o jignire personală.

— Zgârciţii au şi ei o parte bună: pun în circulaţie cele mai isteţe zicători şi proverbe. Mă duc să-mi iau rămas bun de la vecine, de la Anica şi de la Voica...

— La Anica poţi să te duci, dar în casa Voichii să nu calci.

— Anica-mi va dărui crenguţe cu gherghine roşii, Voica, un fagure de miere.

— Nu face să-ţi năclăieşti deştele în mierea aia; Voica-i o smintită. Astă toamnă, Vasile Podgoreanu, bărbat-su, pentru c-o prinsese, în câteva rânduri, umblând prin marginea pădurii, cu Simion brutarul, a legat-o fedeleş, a tuns-o şi a ras-o în cap cu briciul. Iar ea, în loc să intre în fundul pământului de ruşine, sau să se-nchidă-n mănăstirea lipovencelor din Brăila, a doua zi dimineaţa a îmbrăcat rochia cea mai bună şi hai în staţia din faţa magazinului universal, unde o sută de oameni aşteptau autobuzele pentru Brăila şi Râmnic; şi dă-i fâţâială printre ei, cu căpăţâna cheală, şi plină de scrijelituri, fără să-i pese de râsetele ălora; ce vă holbaţi la mine ca la urs? pe mine aşa mă vrea bărbatul...

— Un rahat bărbat-su, mârâi Ion Custura. Un tâmpit, o secătură...

— Acum chiar că nu mă poate opri nimeni să mă duc s-o văd. Vai, cât o iubesc, nebuna! În locul ei, la fel aş fi făcut şi eu. Ba nu, eu l-aş fi înjunghiat pe Vasile Podgoreanu. Astă toamnă, Voica vindea struguri, în piaţă, la Brăila, iar Simion, nuci... Fug, fug s-o văd, să-mi spună ea totul.

— Dar nu mai eşti un copil, eşti studentă, se împotrivi Ruxandra. Ce-o să zică lumea?!

— Numele meu e Maria Custura. Numele meu şi-al iernii de-afară. Un nume care te apără. Eu şi iarna asta suntem deasupra tuturor suspiciunilor şi răutăţilor.

— Vezi, Ion Custura, spusese Ruxandra, cât de repede prinde exemplul răului?

Veselă, Maria Custura sărută în fugă tâmpla mamei, desprinse o şuviţă rumenă din curcanul abia scos din cuptor şi, mestecând pofticioasă — “Doamne, tare n-aş vrea să mă fac cât o batoză“ —, ieşi din odaie în mijlocul cerdacului, încercă o piruetă, admirându-şi coapsele prelungi, mişcările iuţi, armonia lor, apoi, tiptil, deschise uşa spre săliţa transformată de Ion Custura în seră, rupse doi castraveciori de pe vrej, ascunzându-i în buzunar, şi coborî în goană scările alunecoase; noroc cu bara de sprijin, învelită în alamă, altfel şi-ar fi jupuit două rânduri de piei de pe spinare. În pragul marcat de o şină de căruţă, un grătar de lemn, un preş îngheţat şi de aşteptarea neîndemânatică a pădurarului Caragica Nicoară, cojoc învineţit de ger, arma de vânătoare pe umăr, se opri, chiuind. Câinii din curte, înotând prin mormanele de zăpadă afânată, veniră să i se urce cu labele pe piept şi să-şi frece, linguşitori, boturile pe obrajii ei.

— Domnişoară Meluş, zise încet Caragica.

— Maria Custura! Meluş mi se spunea când mă legănau în copaie. Şi de ce eşti aşa pământiu la faţă, ai dormit cu falca pe topor?

— Tot veselă ai rămas, domnişoară Meluş, asta-mi place, mă bucură...

— Exaltată şi opulentă ai spus? Ia vezi!

— Ehe, câte urechi şi cozi de iepure ţi-am adus eu când erai mică! Sute. Uite-aşa le azvârleai în aer şi gângureai: zbori, codiţă, şi întoarce-te cu iepuraşul întreg.

— Nu-mi aduc aminte decât de-un pui de căprioară. Mi l-ai lăsat câteva zile şi într-o noapte mi l-ai furat.

— I-am dat drumu înapoi în lumea lui. Păi, cum altfel!?

Atinsă de-o undă de mângâiere din trecut, Maria Custura continuă jocul.

— Eu ştiu de ce stai mult pe-afară.

— Iubesc ninsoarea.

— Nu, pentru că ai dinţi de gheaţă şi la căldură ţi se topesc. E povestea noastră de aur.

— Ca şi aia când trei inşi din Bărăgan, Ion şi Meluş Custura, urmaţi de Nicoară Caragica, treceau Dunărea, în nopţile de la începutul lui mai, ca să fure cireşe din Dobrogea. Oboseai şi, la întoarcere, te aşezam într-o găleată de pânză şi te purtam cu rândul. Cel mai mult, însă, îţi plăceau strugurii Alicante, pe care, nu ştiu de ce, îi păstrai în foi de tutun. Tare mâncăcioasă mai erai.

— Duhneşti a vin de buturugă! se supără fata.

— Vinul, domnişoară, ţine adăpost de vreme rea întocmai ca o căruţă cu coviltir.

Maria Custura îl privi, râzând. Pe faţa lui lucea o lumină colindată de aspiraţii dureroase. “Presupun că nu fără temei e trist; îmbătrâneşte.” Şi-l văzu, într-o scăpărare de secundă, într-o noapte din vremuri duse, purtând pe cap o pălărie având înfipte pe boruri zece lumânări aprinse, ca să lumineze ungherul unde patru inşi jucau cărţi. Scoase şi-i dădu un castravecior.

— Trufanda. Mănâncă-l sănătos, dar să nu mă spui lui tata.

Şi se strecură în potopul de fulgi rotitori.

— Domnişoară Custura, îi ceru Caragica, să nu te duci la alergările de cai. Până acum, o iapă şi-a frânt piciorul, doi flăcăi şi le-au scrântit. N-auzi acolo decât înjurături, blesteme, măscări.

— Mă duc la Anica.

— Bine. Dar poate că nici la ea n-ar trebui…

Maria Custura se răsuci şi-l privi intens în ochi.

Caragica bolborosi ceva neînţeles şi pătrunse de-a-ndăra-

telea pe scările ducând în cerdac. Era speriat. “Ce-o fi cu el?” Nările Mariei Custura se lărgiră. Fără să ştie, adulmeca subtilul miros, forţa arogantă a veştilor rele.

— Fratele meu Zaur, spuse Caragica, frângând în ea instinctul alarmat, ăla care te-a învăţat să tragi cu puşca, îţi trimite salutări.

— Mulţumesc, spuse ea, brusc descătuşată, şi se întoarse nu în iarna prosperă a Bărăganului, ci în vara de la Neptun, unde Zaur Caragica, epuizat de tristeţe, uscăţiv, dispreţuitor, patrujcinci de ani, zvelt ca o coloană de venin, priveşte Marea, instalat pe un colţ de bancă negeluită, curbată sub apăsarea unui butoiaş cu must şi a două coşuri de struguri, la *Terasa de luni*. (Pe o verandă umbrită de mesteceni, bând *Ouzo, fără rival,* un profesor de liceu şlefuia poeme:

AMIAZĂ DE VARĂ
Trece-un cal prin spânzurătoarea luminii,
Stăpânul lui rămâne-n ştreang

iar în stânga lui Zaur Caragica, într-o rochie de mătase verde şi subţire ca membrana unei meduze, Maria Custura soarbe scânteierea, numai partea ei gitană, subţire şi fosforescentă ca o stea de Mare sau ca mărturisirea unui păcat după care vei jindui mereu, a cântecului *Adios compañeros de mi vida*, şi împrejur, vara a căzut bolnavă (se stinge, se stinge, melancolică şi parcă inutilă, Iluzia), miroase a chilcă, a scrumbii mărunte, a iarbă arsă de păcură, a soldat trecând peste linia ferată, a foişor luminat de berze, a tătăroaică timidă şi lipoveancă mâncând harbuji. Sunt foarte mulţi melci în iarbă şi adie vântul cu iz de răşină caldă, un hoţ de piersici, fugărit de paznicii livezii I.A.S., e huiduit de santinela din turnul grănicerilor de coastă, iar la capătul băncii, opus celui pe care-l ocupă Zaur, o voce molatecă huleşte c.f.r.-ul:

— ...La Lehliu, staţionăm zece minute în loc de unu... la

Feteşti, total aiurea, încă zece minute. De ce? Pentru ca mecanicul locomotivei să coboare şi să-i taie o găină nevestei şefului de gară, iar controlorul de bilete să verse în câmpie o pungă de boabe de porumb, mâncare pentru dropii. Neghiobie! Uite — şi pe un genunchi ascuţit apare un ciorap de bumbac îndopat cu sământă de iarbă — asta le place lor, dropiilor, vreau să zic: sământă de mohor. Pe toamnă, după ce se scutură buruiana, merită să vii în Dobrogea şi să le ademeneşti; nu aici, unde începe Marea, în stepă, vreau să zic — ce nopţi superbe!

În jurul Terasei de luni, vile multicolore... Zaur Caragica murmură încântat: "iscusită făptură". Maria Custura, cu faţa irigată de-o plăcere egoistă, se întoarce uşor spre Zaur Caragica şi:

— Nu sunt eu fata aceea, domnule Caragica.

— O fată ca dumneata e datoare să se afle mereu în inima unui scandal. Mai ales în inima unui scandal petrecut la Mare.

— Nu poţi numi scandal faptul că cinci băieţi au dansat cu o fată necunoscută, pe faleză, de la miezul nopţii până în zori.

— Nu cunoşti vârsta a treia şi felul ei de a urî, prefăcându-se că apără lumea, liniştea, viaţa. Pe mine nu m-a deranjat nici muzica, în tonalitate maximă, nici chiotele băieţilor. Pentru că eu aşteptam scandalul. Eram curios să văd numai ce formă va îmbrăca, fiindcă de zece ani, în cele două săptămâni de îngăduinţă şi tăcere pe care le petrec, în august, la Mare, un incident neînsemnat, care ia proporţii alarmante în mintea celor vârstnici, trebuie neapărat să se producă, urmând legea seriilor, a simţurilor căutând descătuşarea din mireasma iodului şi a sării, a speranţelor de înnoire. Eu şi câţiva prieteni ai mei considerăm incidentul un snop de pelin care se furişează în planul odăilor noastre, nevăzut, ca să ne umple inima cu arome amare. Dacă cei tineri ne-ar trăda în patima noastră de aventuri, pe care nu mai îndráznim a le încerca, lăsând tim-

pul să se scurgă monoton, numai arşiţă, vânt domol, greieri, înfrângerea ierburilor, susurul frunzelor, silueta risipită pe zări a unei corăbii, am rostogoli un suflet, la întoarcerea acasă, o aripă ruptă. Spre cinstea lor, tinerii găsesc totdeauna destulă baligă de cal de Mare ca să sature focul mocnind sub spuza bătrâneţii noastre. Scandalul de aznoapte, mărunt şi în firea lucrurilor, a schimbat culoarea odăilor şi a locatarilor din aceste vile contemplative. O doamnă, care-a omorât un copil cu automobilul şi a scăpat de pedeapsă prin protecţie înaltă, cerea, azi dimineaţă, să fie evacuaţi din staţiune toţi băieţii de la şaisprezece ani în sus, alta, care-şi înşeală soţul cu şoferul acestuia, a telefonat la miliţie, somându-l pe comandant să ia măsuri pentru menţinerea ordinei, familiile ale căror băieţi s-au dovedit vinovaţi de hărmălaia iscată, ameninţate cu izolarea sau cu surghiunul, au tăbărât asupra fiilor rătăciţi, să dea în vileag numele fetei şi al hotelului unde locuieşte. Băieţii au refuzat...

— Poate că numele fetei nu se potrivea cu vara. Şi atunci n-are rost să-l dai în vileag.

— Cei cinci au fost trimişi acasă, cu trenul de ora 12,45.

— Mi-ar plăcea să urc în norul ăla care seamănă cu o yolă. Pe trepte de aburi.

— Să trag de sfori să-l aduc pe pământ?

— Pentru că, domnule Zaur Caragica, sunt nume care se potrivesc numai cu iarna...

De pildă, cu iarna asta, plină mai degrabă de un zbucium solemn decât ameninţător; oricum, turmentată de vântul care lovea, soldăţeşte, uşa de la casa Anichii. Maria Custura izbi cu pumnii în tăblii — vântul buşea mai cu putere — strigă, se ismeni la geam: cucurigu! — sărută pe bot o capră scăpată din şopron, amestecă în picioare zăpada vânătă cu umbrele ei goale, şi, după ce făcu din prispă un câmp de onoare al degeraţilor, descoperi că Anica, stând cu fundul la lume,

frământa aluat pentru cozonaci în bucătăria de vară.

— Maria Custura! făcu Anica, uimită, şi braţele ei bălăi se înălţară deasupra capului. Să nu faci nici o prostie. (Tihna odăii se uimise de sine.) Mama mă-si de ticălos! Tu eşti fată frumoasă, deşteaptă... să nu plângi.

— Am venit să-mi dai o creangă cu gherghine.

— Vrei să spui că n-ai auzit?

— Ce s-aud?

— Aznoapte, Mircea Răducanu Cheşereu s-a logodit cu Letiţia Oţelea, inginera de la sonde. Grasă şi bogată... Zece pogoane de fân, la Slănic, muntele de sare, două maşini... O să crape mâncând... Astă toamnă, când au jugănit armăsarii de la herghelia Jugara, a băgat în ea o căldare de fudulii.

— Mircea? Nu se poate!

— Da, Mircea!...

(Pauză lungă.)

Şi se iscă în Maria Custura timp parşiv. Sus, la creasta casei, se năştea ora şapte dimineaţa, răsărea soarele; jos, lângă prag, o pendulă suna orele unsprezece — soarele apunea? Gherghinele, boabe de lut roşu, sania, trecătoarea lupilor...

Prin aprilie, cobora din piemontul Râmnicului spre Brăila o căruţă cu coviltir de rogojini.

Tatăl către fiu:

— Uită-te-n dreapta, lacul Crucea împuşcată. Astă iarnă, în seara de Bobotează, pescarii au scos cu năvodul o rusalcă.

VRĂBII-FLUTURE

Umbra zilelor de-atunci nu mai e perfectibilă. Şi totuşi mă recunosc în ele. Iulie. Bunica Tasica şade pe o carpetă scoasă-n curte, cu coatele sprijinite pe două scăunele, mănâncă smochine tescuite şi numără urşi; adică tălmăceşte vise. Alături, îngenuncheată în praf, dada Măcrina, care, noaptea, a visat unşpe îngeri scăldând unşpe mânji albi în vadul Dunării mici.

— Măcrino, pe tine, aznoapte, te-au lătrat câinii. Eu n-am văzut mânz alb din tinereţe, şi tu, hop dintr-o dată cu unşpe! Păi nu sunt unşpe mânji albi în toată câmpia. Da-n vis merge; deci, mânji albi, scăldaţi de îngeri de vei visa, înseamnă că intră în portul Brăila vasul cu măsline greceşti.

Dada Măcrina e năpădită de o bucurie năvalnică. Pe vasul ăla lucrează un marinar grec, cu care s-a avut bine, mai demult. De fiecare dată, când vine la Brăila, grecul îi aduce răşină de mestecat.

În dreapta bunicii, pe rogojină, eu bat un pachet de cărţi de joc şi-ncerc să-mi servesc o chintă regală. Nu izbutesc, o iau de la capăt şi, plin de speranţă, muşc din aerul cald ca dintr-un fagure. În iulie, suculenţa luminii atinge punctul din care ţâşnesc rebeliunile. O lumină grea, argintie şi foarte gustoasă pluteşte în coroanele celor trei mesteceni sub care ne-am adăpostit, singurii din sat, dacă nu chiar din câmpie.

Nişte copaci minunaţi mestecenii, dar în comparaţie cu salcâmii se lasă prea uşor învinşi de viaţă. Trag o carte. Valetul de treflă.

— Mamaie, cu cine seamănă grăsunul ăsta?

— Cu frate-tu mai mic, cu George. Auzi, Măcrino, ieri l-a suit pe frate-su în spinarea câinelui, i-a legat picioarele cu o sfoară şi a luat câinele la bice, vrând să-l facă să se strecoare, cu povară cu tot, printr-o spărtură a gardului livezii.

— Am plătit; m-a croit bunicul cu cârja de frasin.

În clipa aia apare frate-meu George. Este el, de la gât şi până la călcâie, dar capul nu i se vede; capul e ascuns într-o oală cu toartă.

— Mă, strigă mamaia, scoate capul din oală, zevzecule!

— Nu pot. L-am vârât în oală ca să mi se dogească vocea şi acum nu mai pot să-l scot.

— Te ajut eu.

Părăsesc pachetul de cărţi, îl iau de mână pe George şi-l duc lângă peretele casei. Miroase a caş întins pe acoperiş ca să-l dospească soarele. Caşul, înconjurat de mănunchiuri de mărar, are culoarea aluatului pentru cozonaci când îl frământă mama cu braţele goale. Peste o săptămână o s-avem făină nouă.

— Lasă gâtul moale, îl sfătuiesc pe George şi, brusc, îl izbesc cu capul de perete.

Oala se face ţăndări, fruntea lui George sângerează, dar el râde şi nu-mi dă voie să sfărâm şi buza oalei, care i-a rămas zgardă pe gât. Cedez, cu gândul că, cine ştie, poate mai încolo-l duc în lesă. Mă întorc la cărţi şi trag din pachet un popă; tot de treflă. Îl aşez, la distanţă de-o palmă, în dreapta valetului (locul dintre ei îi este destinat damei, nu?) şi încep să râd: George, la spatele dadei Măcrina, închipuie, călcând pe loc, mersul ei de femeie şchioapă.

— Ce-i cu tine? se răsteşte bunica. Te bucuri ca şi cum ai fi spart un rând de geamuri din trupul şcolii.

— Am văzut o vrabie-fluture.

— De-atâta căldură, zice dada Măcrina, omul căpiază ca oaia — şi scoate din buzunarul fără fund al şorţului negru o sticlă de lichior de coacăze.

— Bogdaproste, zice mamaia, iar dada Măcrina, care nu mă are la lingurică, pentru că i-am aşezat două lumânări aprinse la cap, când am găsit-o dormind în cimitir, nu scapă prilejul să mă beştelească.

— Băiatul ăsta, zice, e soi rău. Alaltăieri, oamenii care treieră grâu la batoza din spatele viei lui Lascu-sanitaru l-au trimis cu căruţa la Dunărea mică să le-aducă un butoi cu apă de băut. S-a întors vârât până la gât în butoi. Dacă puneau mâna pe el...

— Tărăboiul, mamaie, încerc eu să schimb cârma, s-a iscat când au dat de George stând ghemuit pe fundul butoiului şi jucându-se c-o ştiucă.

— George! strigă mamaia, cu mânie prefăcută, căci George-i e mai drag decât mine.

— Nu m-au prins în butoi, mamaie, nu te speria — şi-ncepe să se-mbrobodească în vorbe nepereche, pe care eu le ascult, plin de încântare, ca pe nişte unde de sunet fermecat. (Şi nici o adiere nu însufleţeşte căldura!)

Şi George:

— Tocmai când se pregătea să mă înşface de ceafă şi să mă tragă afară de urechi fata lui Neculai Branga, sluta dracului!, soarele a schimbat în aburi alea vreo trei căldări de apă rămase pe fundul butoiului şi aburul m-a ridicat într-un nor.

Între timp, eu aşez dama de treflă între valet şi popă. Dama asta e fata care-a curs într-o luntre, pe Dunărea mică, mânând spre Tulcea, la vânzare, cincizeci de butoaie pe care oamenii din satul ei le înecaseră în marginea fluviului, pentru ca apele să le cureţe de mirosul de varză acră. Bunicul, care pe atunci era tânăr, a azvârlit cangea, a tras luntrea la mal, a suit-o pe fată pe un snop de grâu şi-a dus snopul în casă.

— Tot urcându-mă eu la cer, se laudă George, mi-am julit

genunchii pe treptele norului.

Năuceală. Ameţeli. Peste lume, stigmatul pelinului. Bat cu deştul cartonul cu chipul popii şi zic:

— Seamănă nemaipomenit cu bunicul. A fost hoţ în tinereţele lui bunicul?

— Cel mai mare. Hoţul hoţilor.

— Şi de ce nu-l arestau?

— Nu-i lăsam eu să-l bage la temniţă. Cu toate că şi pe mine mă furase.

— Nu-i lăsai, se amestecă George, fiindcă te ducea la baluri. Cum era la un bal, pe vremuri, mamaie?

— La bal, oricare băiat care venea să te invite la dans se înclina în faţa ta şi zicea: poftim o floare, domnişoară. Şi din mână-i ţâşnea o floare pe care n-o avusese acolo.

— Unde-o ţinea?

— Nicăieri.

— Şi atunci?

— Nu mai puneţi atâtea întrebări, sare dada Măcrina, c-o s-ajungeţi spioni, vai de capul vostru! Sau măcar unul din voi o s-ajungă. E-he, ce-o să vă mai ţiuie gloanţele pe la urechi!

George, care n-o suferă pe dada Măcrina din ziua când l-a pârât pe Aliuţă Panait-ţiganul pescarilor că le dijmuieşte, noaptea, vârşele înecate în baltă, iar ăştia, făcând pândă, l-au prins şi l-au îndopat cu peşte crud, de-a zăcut ţiganul trei zile pe moarte, necheză tremurat şi începu să cânte, fudul, cântecul cu care se ameţeau Fusulache, Şterpelache şi Vili Gâtilici, elevi la un liceu din Brăila şi vecinii noştri:

...Păi, în gură c-o ţigară,
Să tragi chiulul pe la gară,
Păi, asta-i viaţa de elev...

— Încetează! se răsteşte mamaia, şi dă-te mai aproape să văd dacă nu miroşi a tutun.

Gura unui copil care a mâncat vreo zece pere din cele vreo

câteva sute strânse în lăzi, pentru vânzare, e un complot al miresmelor. Bunica îl sărută, lăsându-i în creştet o pată uleioasă de lichior de coacăze.

— Mamaie, rosteşte George, fericit c-a-nşelat-o, azi dimineaţă am întrebat o salcie: cum ţi-a venit în gând să te faci salcie, fetiţo?

— Şi ea ce ţi-a răspuns?

— N-a găsit timp să-mi răspundă, fiindcă sunt prea scund. Cu Petruş le place lor să vorbească.

— Răbdare, o să te lungeşti şi tu în curând. George surâde bucuros, ca şi cum s-ar fi suit cu adevărat la ceruri şi s-ar fi întors de-acolo cu un sac plin cu ştiuci şi cu un braţ de cimbru violet, care-i mâncarea spiriduşilor.

Tăcere albă. Se aude numai sfârâitul deştelor mele, căutând după asul de treflă. Căldura, pulsând flexibil, a mistuit parcă toată vlaga din noi. Capul meu e al unei vrăbii-fluture în care fierbe o bâlbâială încâlcită; zilele astea de vară, năucitoare, se duc grămadă într-o altă vară, necunoscută nouă; oare ce le-or fi spunând despre noi oamenilor cuprinşi în vara aia de neatins cu viaţa?

— Poveşti, rosteşte mamaia, care, fără nici o îndoială, e vrăjitoare.

Deodată, din linia cu mori a satului, se porni o adiere cu miros amar de lişiţă friptă (se îmbuibau ticăloşii de morari). Păducelul din fundul curţii, slut, strâmb, ţepos, chipul decepţiei, în două vorbe, colcăia de vrăbii-fluture. Zăpuşeala ne sorbise toate simţurile şi intrasem într-o părăsire confuză. În această zi ca un puf de piersică, zeii mărunţi ai câmpiei, cei cu geniul lacrimei, uneltiră să ne dăruiască un ceas de viaţă măgulitoare.

— Azi, oftă bunica, se împlinesc cincizeci şi cinci de ani de când Petrache a tras cu cangea la mal luntrea în care pluteam spre Tulcea. Pe atunci, uşa casei ăsteia se închidea cu un pui

de iepure de câmp şi se deschidea cu un miel; hornul se astupa cu un coş de nuci în care se fuduleau două veveriţe şi-n fiecare geam îşi desfăşura aripile un cocor.

— Tuşă Tasică, strigă de peste gard bătrânul învăţător Chircan.

E cocoţat în hamacul legat între două crengi ale nucului şi-şi face vânt cu pălăria. Scorpia de nevastă-sa se leagănă singură, lungită într-o albie, lălăind o melodie nătângă.

— Mi-au fost jefuiţi cinci butuci de struguri ananas. Dacă nu puneţi joarda pe cei doi pui de lele, o să fac eu să fie amestecaţi şi-n furtul de odoare din biserica satului.

Cu o încetineală mistică, probabil ca să ne dea timp de repliere, bunica trase spre rogojină o nuia de alun.

Eu şi George, între timp, dispăream în podul cu fân. Printre şipcile peretelui larg, îl vedeam pe armăsarul Talaz îngenuncheat la conovăţ; o nevăstuică-i împletea coama bogată; iată, deci, cine-l dichiseşte în fiecare zi şi noi nu ştiam!

— Ia, mă zgâlţâi George de umăr. Mamaia a dat timpul cu cincizeci şi cinci de ani îndărăt.

Priveam uimit. Un miel alb, ca un sentiment fugar în urma căruia rămâne doar abnegaţia speranţei, deschidea uşa casei, un iepure cu două capete, cel din dreapta înfundat într-un câmp de lucernă, cel din stânga într-un pepene galben, ieşi fuga din casă pierzându-se în via învăţătorului, înconjurată cu sârmă ghimpată în rânduri dese şi înalte (chiar şi văzduhul de deasupra părea plin de ghimpi), iar în urma lui săltară peste prag, în curte, douăzeci de cocoşi.

— Îi cunoşti ? mă întreabă George.

— Drace! îmi scapă o-njurărură, au înviat cocoşii zugrăviţi pe fundul talerelor de lut şi cei cusuţi cu arnici şi mătase în ştergarele de bumbac.

Sunt mărunţi, vânoşi, uscaţi. În aripile lor, învolburate nu pentru zbor, ci pentru luptă, strălucesc vedenii de curcubeu;

învăpăieri albastre, corbii, violete. Ciugulesc din mers boabe de mei împrăştiate pe bătătură şi înaintează în grup compact, conduşi de-o durere severă, de-un avânt inconştient spre a se azvârli, într-o năvală suplă, asupra cocoşului din curte care, lovit pe neaşteptate, se rostogoleşte la pământ, ca dovedit de hultan. Cocoşii cei mici îi smulg cele mai frumoase pene din coadă şi se duc de le înfig într-o ramă de sidef, alcătuind un evantai pe care-l pun în mâinile obosite ale bunicii.

— Lucrul ăsta trebuia să-l facem noi doi, zice George, cu glasul trecut parcă prin vijelia de mătase şi arnici.

Îi răspund altceva.

— Un băiat din Brăila, îi zic, care-a venit la bunicii lui, pe uliţa a doua de la noi, mi-a spus că filipinezii care intră cu vapoarele la Brăila cumpără căţei pe care-i mănâncă.

— O, la, la, se plesneşte George peste frunte, păi domnului Chircan tocmai i-a fătat căţeaua.

Coborâm pe scara din dos a podului şi pornim spre Dunărea mică, să ne scăldăm. Peste creştetele noastre zboară, în ocoale din ce în ce mai mici, două vrăbii-fluture.

Oricât de neperfectibilă, umbra zilei de iulie s-a înscris în noi ca o recucerire a timpului, pe care o datorăm mereu celor bătrâni.

Mergând spre Dunărea mică, George cântă cât îl ţine gura:

Eu ţi-am închinat bucuria,
Căci în tine m-am încrezut...

VARĂ BUIMACĂ

— Ce buimăceală, Doamne! spuse baba Anica, dar George, împingând strachina din care mâncase tocană, se împotrivi:

— Nu, nu aşa. Altfel m-ai învăţat să zic: “O, ce vară buimacă, în vara asta mi-a zburat cocoşul în lună!”

— Atunci zăceai de gâlci, era altceva. Acum, dac-am zis, am zis despre furtuna asta cu căldură.

Scundă, scobită de vărsat, baba Anica avea optzeci de ani şi era slabă ca hârtia, căra apă morţilor de slabă ce era.

— Vrei să mă înşeli, babă Anico, spuse George, şi în aceeaşi clipă câmpia fără margini dispăru, drumul cu plopi se topi în ierburi, liniştea şi lumina albastră se stinseră între hotare şi veni o noapte adâncă, cu ploaie.

Dar nu ploua în câmpie, ploua pe munţi, iar vuietul ploii, străin şi parcă de pierzanie a unor lumi ascunse şi nedesluşite, scurgerea aceea împerecheată, de vânt şi de ape, apăsa în sângele oricui şi simţeai cum în gânduri îţi plânge cineva şi se vaită.

— Plouă la munte să crească pietrele şi pe noi iar nu ne atinge, iar ne ocoleşte, zise baba Anica. Totdeauna plouă mai departe de noi.

Fulgere se izbiră în fereastra cârpită cu ardezie, se zbătură halucinant şi muriră izbite de-un tunet care se prăbuşi în groapa nopţii.

— De ce mi-ai pus din nou pelinul sub pernă? se plânse băiatul. Mă ameţeşte.

— Pelinul goneşte puricii, răspunse baba Anica, şi îndreptă împletitura de spice de orz din colţul icoanelor.

Boneta de noapte, cu ciucure de lână, îi căzuse pe legătura de cânepă de lângă pat, vru s-o ridice, un junghi îi reteză răsuflarea în coşul pieptului şi se lungi sau, mai bine zis, căzu alături de George. Părul ei alb şi rar atinse umărul gol al băiatului, şi acesta se trase către perete. “Urâtă e bătrâneţea! îşi zise baba Anica. Am păr aspru, păr de iele, numai moartea îşi mai trece degetele prin el.”

Respirând greu, îi spuse lui George:

— Eşti gras, George. Ai dinţi sănătoşi, rupi cu ei lacom cum rupe câinele şi te-ai îngrăşat ca un cuc după Sân-Petru.

— După Sfântul Petru, cucii nu mai cântă şi de-aia se-ngraşă. Mama zice...

— Mă-ta e o putoare.

— Babă Anică! răsună din tindă vocea lui Mihai Droc. De ce umbli să i-l faci duşman Aureliei pe băiat? E fii-ta şi aşa ai crescut-o. Nu s-a apropiat niciodată de mine fierbinte, rece ca bruma a intrat sub plapuma mea totdeauna. M-aţi minţit, neam de cutre ce sunteţi!

— Aude copilul, Mihai, zise cu imputare baba Anica.

O licărire de lumină searbădă, însoţită de un scârţâit de fier ruginit care-ţi roade nervii. Din prag se rostogoli, gâfâită, vocea lui Mihai Droc:

— Ce-ai auzit, George? Spune, să ştiu şi eu ce-ai auzit!

— Baba Anica e bolnavă şi vorbeşte gâjâit, răspunse băiatul.

— Plăteşte pentru optzeci de ani. Fiecare ne dăm birul când ne vine rândul.

— Eu o să trăiesc mai mult decât voi toţi, pentru că am în palmă două fulgere. Mi-am plimbat mâinile pe două piersici descântate de baba Anica şi pot să fulger pe cine vreau eu.

— Da, alte prostii! zise Mihai Droc şi se aşeză pe prag.

Luna, scăpată printre nori, îşi rupea coarnele în fereastră.

Mihai Droc se adunase lângă tocul uşii ca o grămadă compactă de umbre. Deasupra lui, spre tavan, şi dincolo de geamuri, spre câmpie, întunericul se lichefia, transformându-se într-o cocă lăptoasă, cu spumă verde, când sforile de foc, jucând peste munţi, rădeau cu vârfuri de gheară şi câmpia.

Tăceau. George, nesimţit de nimeni, scotea smocul de pelin de sub pernă, ca să-l arunce pe podele. Mihai Droc, suflând şuierător pe o singură nară — în cealaltă îndesase un fir de spânz învelit în două foi de leuştean, ca să-i răcorească creierul înfierbântat — răsucea capătul curelei între buricele deştelor — în spinare simţea răcoarea a opt capace de la sticlele de bere, pe care George le bătuse în cuie pe scândură — iar baba Anica împietrise cu genunchii puţin îndoiţi, poziţie ce-i uşura cât de cât usturimea pornind de la lingurică şi pătrunzând, rea, între coaste.

În odaie mirosea a tinctură de iod, a coajă de mămăligă arsă şi a mirişte. Orzul de la icoană fusese secerat laolaltă cu multe fire de mohor. Cerul se înseninase, pentru că în curbura de sus a ferestrei, pe dinafară, se vedea atârnând, rotund, un cuib de rândunică. La două şchioape de el, spânzura un ferăstrău de mână.

Baba Anica vorbi cea dintâi.

— Totdeauna, zice ea, m-am gândit că o să mor de dropie. Dar nu e niciodată cum te aştepţi.

— De dropie mor numai ăia care au băut mult în viaţa lor. Li se umflă ficatul şi le creşte apă în burtă. Tu n-ai băut.

— N-am băut, dar am mâncat de frupt. Şi la noi plouă rar. Trebuia să ţin toate posturile. Când mori de dropie, lumea nu te uită repede, te căinează.

Pe masa din colţ, sună ceasul deşteptător. Era ascuns sub un ştergar de tort şi suna înăbuşit. Parcă se băteau nişte lăcuste pe o lamă de sticlă.

— E ora zece, babă Anico, şi tot n-a venit. Aştept de când a asfinţit soarele şi pun ceasul să sune din oră în oră. Tu ai ştiut ce face.

— Şi tu ai ştiut, Mihai Droc, răspunse bătrâna. Nu se poate să nu fi înţeles nimica. Ar trebui să fii prost, şi tu nu eşti deloc prost. Ai văzut-o când a luat cofele şi când şi-a înnodat basmaua sub coc, spoitoreşte. De altfel, te-ai dus prin grădină tiptil, să asculţi, stând ascuns în râpă, ce-şi spun ei doi. Dar n-ai avut putere să rămâi, ţi-a fost frică sau ţi-a fost ruşine.

— Trebuia să crăpi înainte de a veni aia. Era altfel acum.

— Aurelia seamănă cu mine, tot s-ar fi dus.

— După ce-am trăit cu ea şase ani?!

— Şase ani a stat şi Danacu la puşcărie.

— Nu l-am băgat eu. Era el făcut să se cufure zece ani la hârdău. Şi Aurelia m-a luat, să nu rămâie fată bătrână. Neamul vostru, babă Anico, a nenorocit mulţi oameni. Aţi venit din munţi cu târla, lua-v-ar dracu, şi pute a bălegar de oaie în tot satul de când v-aţi aşezat aici. Numai mie nu mi s-a făcut greaţă de voi când trebuia. M-a chiorât dragostea. Oh, şi cum m-aţi vândut! M-aţi scuipat în suflet. Nu trebuia să mă bag între voi. Ştiam doar că socru-meu a vândut şase inşi.

— Ăia nu erau ca Danacu, ăia făcuseră moarte de om.

— Da? Şi de ce să-i vindeţi voi? Pe deasupra, doi din ei vă erau veri. Au venit la stână, hăituiţi, şi le-aţi dat să mănânce lapte în care aţi amestecat păr de capră tăiat mărunt cu cuţitul, iar când au vrut să fugă n-au mai putut, că i-a săgetat la burtă şi i-au prins ăia sub salcâm, cu pantalonii în vine.

— Vorbeşti degeaba, atunci a fost într-un fel, acum în alt fel. Danacu s-a întors de douăzeci de zile. L-au liberat înainte de termen, şi de când a venit, în fiecare seară se duce la vad la gârlă şi aşteaptă. Acolo s-a iubit el cu Aurelia şi îi caută urmele paşilor prin râpele alea roase de lepră. I-au spus mă-sa

şi ta-su: “Măi Ioane, n-avea cum să-ţi ducă doru atâta amar de vreme, că tu erai plecat ca şi pe viaţă“. Dar el n-are cum să înţeleagă, şi-şi face de treabă prin vad. Tu l-ai bătut într-o seară cu bolovani, eram după porumbar şi te-am văzut. Nu ţi-am spus atunci, îţi spun acum. El nu s-a ferit. Fluiera şi se spăla pe picioare. Aştepta.

— Şi acum ai trimis-o la el pe Aurelia, gloabă bătrână!

— N-am făcut-o atentă nici c-un pai, dar ştiam că are să se ducă. Ardea pământul sub ea până la trei stânjeni. În locul ei, şi tu te-ai fi dus, Mihai Droc, că poate să-ţi îndruge oricine, orice vrei, dar numai femeia la care te-ai gândit mereu în şase ani ştie să-ţi desferece obida.

— E o târfă, n-are să se mai întoarcă.

— Caut-o! se răsti bătrâna.

— Dacă n-am găsit-o în şase ani...

— Hei, Mihai Droc, chiar dacă se întoarce, ţie de seara asta o să-ţi fie frică toată viaţa. Eu o să mă aşez în cimitir...

— Du-te, e loc destul şi e cărarea bătută şi răzbătută! zise Mihai Droc, şi se ridică.

Dezveli ceasul din ştergar, clipi privindu-i cadranul fosforescent şi, încet, chinuitor de încet, răsuci cheia lată cât un fluture, fixându-l să sune pentru ora unsprezece. Apoi, înalt, cu cămaşa ieşită din pantaloni, lunecă masiv şi cenuşiu, ca un oblon de la vagoanele de cale ferată, prin dreptul geamului cârpit cu ardezie, astupându-l un moment în întregime, şi pieri în tindă. Bătrâna îl urmărise tremurând.

— Ţi-e frig, babă Anico? întrebă George.

Baba Anica uitase de băiat. Întinse mâna uscată, grea de neputinţă, şi-i potrivi, cu degete trosninde, marginea plăpumii sub şale. Afară scârţâia, ca şi cum ar fi mestecat praf în măsele, vântul de început de iunie, secetos. Agudul din curte îşi învălmăşea frunzele, atingând cu ele ţiglele acoperişului. Umflat de arşiţa de peste zi şi strâns acum de răcoare, un

nod din grindă plesni, împrăştiind o dâră de răşină râncedă. Bătrâna avu impresia că cineva a lovit în cercevele, se ridică anevoie, ţinându-se cu mâinile de pervaz, şi ascultă. Dar nu era nimeni. Văzu, departe, numai luna, care atârna coaptă peste câmpie.

— Nu plouă, îi zise lui George, au fugit toţi norii. Dar câmpia tot o să rodească. Orz, grâu, porumb.

— N-a căzut picătură de apă, de unde să se facă bucatele?

— Or să se facă, zise bătrâna. Înainte de-a se crăpa de ziuă, eu plec s-aduc caii grâului. Pe sub pogoanele unde trec caii grâului, spicul se umflă cât coada vulpii. Plec şi vin cu ei pe sub pământ, şi ei or să necheze sălbatic. Caii grâului, George, au trup de grâu, picioare de grâu, cap de grâu. Tu singur o să-i auzi. "Di, caii grâului!" o să strig eu, şi o să fiu într-o căruţă cu roţi de floarea-soarelui, spiţe din cotolani de porumb, coşul — din viţă-de-vie împletită, şi faraoancele — patru creste de pepene. Să mă aştepţi şi o să viu. Tat-tu şi mă-ta or să spună că am murit, dar numai tu o să ştii unde m-am dus.

— Închide ochii, zise George, vreau să mă joc niţel cu fulgerele pe care le am în palmă şi o să te frig.

Baba Anica se lungi în pat, dar rămase cu ochii larg deschişi.

— Ce buimăceală! zise George, supărat că baba Anica nu-l ascultă.

Apoi tresări speriat: în tindă, ceasul suna de ora unsprezece. Cheltuială de sunete pe care o îneca foşnetul agudului.

Mihai Droc încerca o împărţire a timpului pentru a-şi osteni durerea. Dar, ciopârţit astfel, timpul dezvolta îngăduinţă.

ZGOMOTUL

Când află cine şi de ce făcea zgomotul acela cumplit, dincolo de perete, Tudor se retrase de-a-ndărătelea pe scara îngustă, umedă şi cleioasă, luminată de-un bec stropit cu var, înşurubat sub un capac ca de scuipătoare, străbătu curtea întunecată, călcând peste o ladă de gunoi desfăcută — duhoare grea de resturi de mâncare mucegăită, smocuri de păr de câine, muşte grase —, ieşi în strada pustie, unde mirosea a malţ de la fabrica de bere şi, strângând sub braţ servieta galbenă, începu să fugă, cu coatele strâns lipite de corp. Vorbele copilului scund, gras, cu cămaşă în carouri, bretele încheiate răsucit şi fulgi de găină în păr, aerul de agresivitate din ochii lui rotunzi — băiatul vrusese să-i arunce în cap o pedală veche de bicicletă — dâra de salivă din colţul gurii mici, cu buze subţiri, se zvârcoleau, se precipitau, goneau în fuga lui Tudor. Îl ascultase cu încordare iritată — nu explicaţia, ci faptele îl uimiseră, explicaţie poate nici nu exista — şi deodată, tremurând, se găsise făcând observaţia tâmpită că în câmpul electric — un metru pe un metru — din mijlocul odăii prin care gonea, ţăcănind şi şuierând la barierele vărgate, o locomotivă de mărimea unei pisici, nu trebuie lăsată să intre maimuţa aia golaşă care se scarpină pe bot cu laba şi cu vârful cozii.

— E de gumă, i se răspunsese, nu strică nimic, într-o zi am pus-o într-un coş de iepuri şi l-am păcălit pe moş Anghel din piaţă, credea că e vie.

— Am văzut eu şi milogi cu picioare de gumă care stricau, retezase Tudor, şi lunecase îndărăt, atingând cu şoldul clanţa turnată grosolan în bronz.

După două sute de metri, se opri. *“O seară plăcută la Frumoasa de lângă fluviu.”* La intrarea în restaurant, de o parte şi de alta a uşii, două felinare în formă de butoiaş. Înăuntrul lor, doi pitici, cu scufii roşii, lungi până-n călcâie, făceau temenele.

Intră, fără să dea atenţie portarului de noapte, ceru o sticlă de vin şi bău un pahar îndoit cu sifon ţinut la gheaţă. Lume puţină, multe mese goale, chelneri mişcându-se discret pe covoarele pluşate. Un cunoscut, Ciclistul, retras într-o nişă cu un individ căruia Tudor nu-i vedea decât spatele gras, îl salută.

— Toate contabilele din oraş au îmbrăcat pulovere de relon şi-au plecat să facă inventar la magazinele săteşti.

— Da, ştiu, murmură Tudor, scârbit de gluma asta răsuflată, şi înghiţi, cu sâmburi cu tot, câteva măsline murate.

Avea gura amară, sta prost cu fierea. Se întoarse în scaun, enervat de râsul strident al unei femei de la o masă cu trei ofiţeri, şi-şi opri privirea asupra celor cinci muzicanţi care mimau disperare. Se porni să-i înjure în gând, fără întrerupere. Ştia că dacă va lăsa o singură clipă albă va începe să plângă. “Dobitocilor, v-aţi sugrumat burţile cu centuri cu catarame şi... Nu mă-ntreba unde mi-e gândul... Poate că Ciclistul are dreptate: contabilele au plecat. Tutungiul din colţul străzii a lipsit şi el toată ziua: «Nu sunt aici». Fructarul a scris cu cretă pe oblon: «Plecat după marfă». Eu sunt singurul care *stau mereu*. Ciclistului nu-i place odaia mea. «Şi ce dacă are geamlâc şi vezi Dunărea şi balta? E putredă.»”

Ciclistul era băiat frumos, *alurat,* ars de vânt — făcea ciclism de şosea, câştigase curse grele, şi când venea la Tudor se aşeza pe un scaun cu spetează de fier şi privea minute în şir trapa murdară din dreptul uşii cu clopoţel.

— De-aş avea eu atâţia bani câţi s-au fabricat în găoacea aia! Dar să fie buni, nu falşi. Băcanul care-a trăit aici, pe cât era de şmecher, pe atât era de leneş, puţea carnea pe el, băgase maşina sub uşă, clientul deschidea, dedesubt manetele clănţăneau şi scoteau o bancnotă. La plecare — alta. Toţi erau hoţi, vasăzică, dar numai el câştiga. Vrafuri. Au păţit-o şi nemţii cu el, nemţii însă plăteau pentru ouă. Pe strada asta erau o groază de butoaie. Nemţii aduceau ouă cu camionul din sate, le spărgeau, puneau gălbenuşul în butoaie şi aruncau cojile. Seara, înfundau butoaiele, le rostogoleau pe vapor şi le trimiteau în Germania. Eu am fost la München, am bătut două etape, puteam să ies primul, dar am ieşit al patrulea, mi-au furat cinci minute la o barieră. "Dragă, drăguţă, mi-a spus doctorul Arghiropol, la biliard, să fii atent, te rog, o să vă dea omletă, dimineaţa, caută să intri pe la bucătărie şi să vezi: au sau n-au ouă întregi?" Cu Arghiropol nu te saluţi, a mâncat averi la cărţi, vrei să-ţi spun chestia aia cu bunicu-su? Bătrânul avea un ceas cu lanţ de aur, lung de vreo trei metri; îl înfăşura de câteva ori în jurul gâtului, şi pe urmă îl băga în buzunarul de la vestă. Zgârcit, nu-i dădea o para lui Arghiropol, dar Arghiropol îi desfăcea în fiecare noapte câte-o verigă de lanţ. În ziua când a murit — a murit mâncând dulceaţă de smochine — a întrebat aşa: "Două lucruri nu ştiu eu şi-o să mor: de ce nu-mi mai intră capul prin lanţul de la ceas, la bătrâneţe capul omului se-ngroaşă?" Al doilea lucru nu l-a mai spus, n-a mai apucat. Arghiropol crede că nici nu mai avea nimic de spus, pentru că nu mai era în toate minţile, cu două zile înainte de a-i spune asta şi de-a muri fuseseră amândoi la statuia fiilor oraşului căzuţi în primul război mondial şi-i spusese: "Totul stă scris în aerul care curge printre picioarele soldatului de bronz". O aiureală.

O fată cu părul roşcat, tăiat scurt — la ceafă, briciul, mânuit prost, îi făcuse două răni sângerânde — se apropie de el, molatic, şi-i oferi, în şoaptă, ţigări americane de contrabandă, la

un preţ nimicitor pentru vânzarea liberă. Zâmbea temătoare, arătând nişte dinţi umezi.

El o mângâie pe braţ şi o sărută la încheietura mâinii.

— Stai jos. Şi să-ţi pui o brăţară unde te-am sărutat. Acolo se zbârceşte pielea întâi, când o fi să ai patruzeci de ani.

— Cumperi?

— Oh, oh! şi se crispă.

Ciclistul, prefăcându-se uimit, îşi trăsese bereta pe ochi şi se ciupea de urechea dreaptă. Şi Tudor continuă:

— Eşti fată de marinar — ştia că vorbeşte la întâmplare, dar trebuia să vorbească, pentru că pe undeva pulsa clipa de care-i era frică, o auzea zbătându-se, o auzea ca pe un bulb viu, translucid — locuieşti pe un şlep, ieri frecai nişte tingiri pe punte, erai în pantaloni albaştri şi am aruncat în tine, de pe mal, cu pietre lucioase. Ai şi un frate, care e barcagiu, ăştia ştiu să petreacă, ieri se juca îndrăcit cu o vulpe, o punea să sară peste o nuia.

Fata râse, ochii i se alungiră spre tâmplele pline — ochi întunecoşi, sub pleoape grele, placizi, fără expresie — toboşarul din orchestră, prins într-o dâră de lumină verde, roti o faţă neomenească: dinţi verzi, buze groase, verzi, orbite adânci, de strigoi îmbrăcat de ape, şi deodată începu să miroase greţos a vin. Se spărsese un butoi în pivniţă, fapt care explica şi strigătele nervoase ce răzbăteau din subsolul unde se afla şi bucătăria. Mirosea a vin, dar şi a coamă de leu împuşcat. Tudor nu văzuse niciodată un leu împuşcat, dar putea să jure că ăsta e mirosul de leu împuşcat.

Se aplecă spre fată şi-i spuse că vrea să-şi cheltuiască toţi banii cu ea.

— Am mâncat, zise ea. Şi de băut, nu beau. Nici tu nu ştii să bei.

— Nu ştiu, adevărat, dar am bani destui. Câştig bine uneori şi-mi place să fiu mână spartă, pentru că până la douăzeci de ani n-am avut decât o singură pereche de pantofi. Îi

încălţam numai duminica, pe seară, şi trei zile din săptămână stam în curte, sub un tei, cu picioarele băgate în nişte botniţe de lemn, bine bătute în cuie, ca să împiedic îngroşarea labelor. Înţelegi, nu puteam să risc, frate-miu mai mic aştepta.

— Pot să iau o ţigară? întrebă fata.

Povestea lui n-o interesa, cu câtva timp în urmă se culcase cu toboşarul din orchestră, şi aseară îl văzuse pe dig cu nevastă-sa, care avea nişte picioare nenorocite, că te-apuca greaţa.

— Sunt ale tale, mi le-ai plătit, se scuză ea.

Tudor nu fuma. Rupse pachetul şi-l răsturnă pe masă. Fata purta o bluză albă, cu dantele late. Ochii mari i se întristară. Trase fumul adânc în piept, parcă ţinea să-l distileze în plămâni, apoi îl azvârli uşor printre buzele întredeschise, şi fumul urcă spre tavan, într-o şuviţă străvezie.

“Cu bluza asta pare o rusoaică de la sfârşitul secolului trecut, îşi spuse Tudor. Dintr-o gubernie din stepă. Stă închisă într-un conac unde miroase a varză acră şi a pâslari, împleteşte la gura sobei până după miezul nopţii — un şal? amintiri? — şi-l aşteaptă pe Vronski sau pe mai ştiu eu cine, bate vântul, învălmăşind mesteceni, paiele izbelor şi lupii ieşiţi după mâncare, undeva se zbat zurgălăii, şi Vronski, sau cine-o fi ăla, vine beat, cu mustaţa încâlcită de viscol, miroase a votcă, a ger şi a castraveţi şi vrea să vâneze, a venit cu puşti şi cu ogari, unge puştile şi loveşte ogarii cu cizmele de pe care se scurg dâre de noroi, şi vorbeşte despre Sankt-Petersburg —, dar ea aştepta un alt Vronski, şi după ce Vronski ăsta va pleca, fericit, vesel, cu picioarele înfundate într-un maldăr de piei crude, va continua să-l aştepte, nu pe Vronski care există, ci pe acela care trăieşte în mintea ei şi care, poate, nici nu există, nu, în mod sigur nu există, pentru că ea singură i-a născocit chipul, vorbele şi iubirea, şi-l va aştepta în toate iernile şi se va stinge înainte ca el să apară cu adevărat, fericită totuşi că l-a aşteptat şi iertându-l. “Doamne-Dumnezeule, va murmura, ocroteşte-l!” şi, brusc, prinzând-o de mână:

— Cum te cheamă?

— Lucia.

— Ai avut vreodată halucinaţii?

— Nu, dorm bine.

— Halucinaţiile n-au legătură cu somnul. Vin din cauza oboselii... sau fiindcă le doreşti. Mai înainte, timp de câteva minute, m-am uitat fix la bârnele alea false şi-am aşteptat ca în fiecare să înflorească un cap de înger. M-am concentrat, am îngustat ochii, m-am despărţit de toate amintirile şi-am aşteptat.

— Îngeri?! întrebă ea curioasă, punând cotul pe masă şi bărbia în podul palmei.

Fumul de la ţigară îi atingea tâmpla şi i se încurca în păr ca o pâclă.

“Capul unei împuşcate, gândi el, de care fumul pulberii ucigaşe întârzie să se despartă.”

— În locul capetelor de îngeri mi-au apărut numai capete de administratori de bloc. În fiecare bârnă, un cap de administrator de bloc.

— Aiurezi, spuse ea încet.

— Nu, nu cred. E altceva. Cum să-ţi spun? Uite, odată am visat ţânţari, şi după aia, două zile mi-a mirosit a muşiţă.

Trecea un chelner, purtând o tavă cu pahare. Tudor îl opri.

— Spune-i trompetistului să cânte *Din fier vechi, unelte noi.* E marşul care le place cel mai mult administratorilor de bloc.

— Au program fix.

— Plătesc, dacă e nevoie.

— Lasă, interveni Lucia, glumeşte.

Chelnerul se depărtă.

— Iei totul în bătaie de joc, zise fata. Ce lucrezi tu *acolo*?

— Unde... *acolo*?

— La Bucureşti. Oricine poate să-şi dea seama că eşti din Bucureşti. Voi, ăştia din Bucureşti, spuneţi tot ce vă trece prin cap şi-aveţi aerul că nu vă pasă de nimic. Chiar nu vă pasă?

— La Bucureşti nu lucrez. Acolo încerc să vând. Şi nu prea vând. Când vreau să lucrez, plec. Sunt pictor.

— A, de-aia aşteptai îngeri, fiindcă voi zugrăviţi biserici!

— N-ar fi rău să fie aşa. Dar e pe dos. Eu am vrut să zugrăvesc un perete de la Mănăstirea dintr-un lemn, e în Oltenia o mănăstire făcută dintr-un lemn şi chiar aşa-i zice, dar mi-au retras comanda. Am un frate profesor, acum cincisprezece ani s-a îmbătat şi-a cântat *Imnul regal.*

— Şi-a făcut închisoare?

— Nu. L-au reclamat directorului. Iar ăsta l-a lungit pe podele în cancelarie şi l-a călcat în picioare. O jumătate de oră l-a pisat, mai erau de faţă trei profesori, şi el n-a scos o vorbă, a răbdat. De când am aflat asta, nu pot să-l mai văd. Mai bine făcea închisoare. I-am spus toată treaba unui coleg, ăla a spus mai departe şi...

— Şi eu am un frate. E în armată, caporal. Vai, ce urât l-au tuns! A venit în concediu şi era chel în cap. Mama a plâns, eu am vrut să-i cumpăr o perucă, dar el mi-a luat banii şi i-a băut. În fiecare zi se îmbăta şi mânca numai pe la prieteni. La plecare i-am dat patru crapi afumaţi, un cunoscut ne-a spus că a vândut doi în tren. Ce să-i faci, a luat obiceiuri proaste. Eu ţin mult la el, în copilărie, toamna, ne era milă de frunzele de plop că se îngălbenesc şi cad, şi le căram în odaie şi le băgam sub pat, să nu degere. E tâmplar de mobilă — lustruieşte scaune, mese şi face şi cercevele. De la el ştiu că chitul se pune la geamuri numai pe dinăuntru, ca să oprească ploaia. Întâi voia să se facă potcovar, dar asta nu mai e astăzi o meserie, nu-i aşa?... Uite, zise ca speriată, vine Ciclistul.

— Bună seara, spuse Ciclistul, trăgându-şi un scaun. Mă uitam, Lucia, că ţi-ai scurtat părul. Se întoarse către Tudor. Când stai de vorbă cu Lucia, trebuie să ai băţul pentru şerpi la tine.

— Şi taci odată! spuse fata. Taci şi lasă-mă-n pace!

Fraza aceasta, clădită biblic, o repetă cu voce joasă, dură, cu violenţă nestăpânită.

Tudor îşi frământa buzele vinete, subţiri, nasul ascuţit îi tremura. Ciclistul zâmbea satisfăcut, clătinându-şi uşor omoplaţii viguroşi. Zâmbetul îi urâţea faţa lungă, cioplită în linii ferme.

“Eşti un idiot vesel”, vru să-i spună Tudor, dar se deschiseră uşile spre verandă, şi renunţă.

Dincolo de verandă, aerul era curajos, captivant, din nişte nori mici, înfundaţi în bezna nopţii, mici şi aranjaţi cu cochetărie, ca nişte coafuri de femei tinere, scăpărau fulgere mov-alburii, ca nişte sărutări de foc în gura unei flinte. Se contracta în convulsii aiurite, semeţ, trufaş, necunoscutul, şi, desprinsă parcă din zvârcolirile lui, de pe verandă apăru o femeie în rochie lungă de tafta şi trecu pe lângă masa lui Tudor, purtând în mână o vază înflorită cu migală şi care semăna, din pricina luminii molatice pe care o răspândeau braţele şi ochii femeii, cu o creangă pe care s-a oprit un soare albastru, lipsit de putere şi de căldură, dar scânteietor de albastru, ca o pulbere de cer închegată într-un vis.

— Face jonglerii şi vinde pocnitori, zise Ciclistul.

— Ce? întrebă Tudor, fără vlagă, privind la tipul în haine negre care ieşise pe ring şi bătea step.

— Vreau să m-asculţi, ceru Ciclistul. Mă aflu într-un moment hotărâtor pentru viaţa mea. Vreau să mă însor.

— Cu cine? întrebă Lucia.

— Cu casieriţa din schimbul doi de la aeroport.

— A, nemernica aia cu pulpele scobite! făcu ea cu dispreţ.

Pentru Lucia, toate femeile erau “nemernica cu pulpe scobite”.

— Te-ntinzi prea mult, făcu Ciclistul, întărâtat. Nu-i cine ştie ce, Tudore, dar vorbeşte frumos, eu cred că-şi alege cuvintele din cărţi. Azi mi-a spus că m-a văzut rulând şi că-i

tremura inima ca un joc de maci. Trebuia, dacă eram deştept, să mă fi însurat cu Iulia, care-a fost alergătoare pe suta de metri şi-acuma zboară pe Bucureşti—Paris, am pierdut ocazia, azi eram îmbrăcat din cutie şi-aveam maşină. Dar o să am. "Nemernica cu pulpe scobite", cum îi zici tu, Lucio, săptămâna asta intră la zbor. Stewardesă. (Pronunţa: stevardesă.) A căzut avionul de Frankfurt şi s-au făcut două locuri libere. E cea mai bună partidă, Arghiropol zice să bag actele chiar mâine. Haine, bani, şi când pleacă, pleacă. Chiar dacă are ceva bănuieli, nu poate să se întoarcă din drum. Astea de pe pământ sunt totdeauna cu cuţitul atârnat de cingătoare. O stevardesă e cu totul altceva. Zboară un an, aduce, şi pe urmă mai zboară ce mai zboară, şi într-o zi cade. Patruzeci şi opt de mii nouă sute de lei, atât se dă despăgubire. Ce zici?

— N-are importanţă ce zic eu. Tu ai socotit totul.

— Adevărat, aprobă Ciclistul. Dar am vrut să-ţi spun, şi tu nu eşti în apele tale. Eu sunt cu un tapiţer, are la el arcuri şi sfoară şi mi-a dat un furtun pentru benzină... E nenorocit că nu poate să picteze ce vrea, îi spuse Luciei, are nişte idei anapoda, nu ştiu dacă nu ţi le-a spus, mie mi le-a spus, dar n-am înţeles mare lucru. De ce stai cu ea, dacă nu-i spui nimic?

— Seamănă cu o soră a mea care s-a spânzurat, zise Tudor, şi gura i se lăţi într-un zâmbet chinuit.

"La ce bun toate astea?" se gândi el şi, brusc, îşi dădu seama că Lucia avea într-adevăr înfăţişarea Olimpiei, nu a Olimpiei care se spânzurase, ci a Olimpiei care ar fi fost astăzi.

— Era tânără? întrebă Lucia. Nu trebuia să se omoare.

— Spui nişte prostii! zise Ciclistul. Fetele nemăritate sunt întotdeauna mai aproape de moarte decât bătrânele de şaptezeci de ani. Vă las, mă cheamă tapiţerul. Poţi să-i spui despre tablouri, Tudore, te-ascultă, că şi ea are idei anapoda, dar într-o zi o să dea de dracu cu ţigările de contrabandă. Şi-o să-mi pară rău, odată am făcut amândoi una trăsnită, era iarnă,

am petrecut la onomastica fetei şefului de gară, şi dimineaţă am făcut baie, sus, în castelul de apă. Cine şi-a pierdut brăţara acolo, Lucico?

— Nu ştiu, spuse ea, du-te.

— Ah, Lucico, când oi avea un butoi de bani, să stea sutele maldăr ca frunzele de viţă la saramură...

— Du-te, se rugă ea chinuit.

— Plec, dar eşti rămasă pe loc într-o perioadă când toată lumea avansează. Broasca aia afurisită a pus lăbuţa pe un cadou, arătă el spre femeia în rochie de tafta care se rotea pe scaunul cu şurub al pianistului, bătând ascuţit din picioare şi strângând între sâni o sticlă de şampanie trimisă de la o masă. Sticla era desfundată, spuma albă se revărsa pe pieptul femeii, fardat şi năduşit.

— Uite, zise Tudor deodată, întinzând mâna spre bârnele false.

— Eşti bolnav, făcu Lucia. Nu trebuia să bei.

El lăsă mâna moale pe masă şi întrebă:

— Tu chiar nu vezi nimic?

— Ce să văd? întrebă fata, şi se gândi că e nebun.

— Capetele administratorilor de bloc. Uită-te, sunt câte două la fiecare bârnă. Administratori sănătoşi, fălcoşi.

— Eu nu văd nimic.

— Put a rachiu şi le tremură nările de poftă. Cumpăr un coş de pocnitori şi li-l dau. Or să le mănânce pe toate, ai să vezi.

— Spune-mi despre sora-ta care-a murit, se rugă ea. S-a omorât din dragoste?

— Cred că s-a jucat. Oricine poate să se joace şi să moară, aşa, pe degeaba.

— Nu, de ce! Eu vreau să trăiesc, mi-e frică de moarte.

— Tu nu ştii aia, zise Tudor, *Trandafiri cu ochii scoşi, numai morţii sunt frumoşi*. Şi pe urmă spuse: Era joi în săptămâna Paştelui...

Şi se făcu joi, şi un vânt începu să bată dinspre Râmnicu-Sărat spre Buzău, trecând prin răsăritul soarelui şi peste un grup de patru ţărani, în flanele cenuşii, cu buzunarele înfundate cu tutun tocat, strânşi pe maidanul din faţa primăriei. Bărboşi — unul are, întinsă pe toată falca, o cicatrice în formă de copită de cal — se rotesc în jurul salcâmului de care atârnă Olimpia. Sus, Tudor izbeşte cu toporaşul în funia de cânepă înnodată pe cracă. Olimpia are brânduşi prinse în rochie şi miroase a fund de râpă în care s-au tăvălit lupii. E o primăvară nemernică, peste noapte s-au furat patru cai, au înflorit zarzării, pe izlaz pluteşte un abur alburiu, în zori Olimpia a ieşit să tragă clopotele pentru denii, pentru cele douăsprezece îngenuncheri, şi nu s-a mai întors...

— Căscam, avea să povestească mai târziu primarul, şi-odată încep să urlu, intru cu capul prin geam şi mă tai la obraz şi la ceafă. Aia nu cade, nu se dă huţa, e moartă. Şi-nainte tocmai mă gândeam: Ce nopţi, mă, acuma clopotele, sub luna asta galbenă ca lemnul de fag, nu mai sunt de fier, sunt de iarbă, un culcuş de păsări, vasăzică. Atât de tânără, şi să-şi bage capu-n laţ! Avea braţe albe, pesemne că se spăla numai cu rouă, Dumnezeu s-o ierte...

— E mult timp, spuse Tudor, nu mai ştiu bine ce-a mai fost, cântau lăutarii, şi învăţătorul plângea în curte, pe o buturugă. Eu am gătit pomul în care s-a spânzurat, am legat în el covrigi şi mere, şi de sus vedeam conacul. În iarnă, acolo se împuşcase boierul tânăr. Au făcut petrecere, el a ieşit să se plimbe cu fosta nevastă, ningea, şi ei mergeau pe sub copaci şi toţi se gândeau c-or să se împace. Pe urmă ea a intrat în casă — o răzbise frigul — el a rămas în zăpadă şi s-a împuşcat lângă nişte tufe de trandafiri, şi unde a murit, zăpada s-a făcut roşie, roşie. Ea l-a văzut de la fereastră, purta un şal mov pe umeri... dar asta nu are nici o importanţă, spuse el, turnând vin în pahare.

— Trebuie să zugrăveşti o biserică pentru sora ta, zise Lucia. Trebuie neapărat.

— Mai târziu, spuse Tudor, acum vreau să pictez altceva, vreau să pictez *zgomote,* înţelegi?

— N-ai cum, zise fata, zgomotele nu se văd, vrei ceva care nu se poate.

— La fel spune şi Ciclistul: "Vrei tot ce nu se poate". Dar nu trebuie gândit aşa. Sunt prea mulţi proşti pe lume care gândesc aşa, şi nimeni nu mai încearcă altfel. Sunt în oraşul ăsta de trei săptămâni, şi de două săptămâni nu pot să dorm, să lucrez, să mă odihnesc. Stau într-o cameră unde s-a tras cu puşca, pe băcan l-au legat de un catâr şi l-au dus — astăzi nimeni nu mai ştie de el — am un cămin necurăţat, glonţul tras asupra băcanului a spart o placă, ieri am luat ciocanul şi dalta ca s-o înlocuiesc. Dar parcă mă pândea cineva prin perete şi imediat a început să urle şi să bată fier pe fier. Un ceas întreg, care urma altor ceasuri pline de urlete, înşirate pe parcurs de două săptămâni, dar de data aceasta totul era peste puteri, zgomotul creştea mereu, am început să transpir, am ieşit în curte, am ocolit şi-am urcat pe nişte trepte întunecoase şi-am sunat, şi-un copil a vrut să-mi dea-n cap cu o pedală de bicicletă. "De ce urli? am strigat. De două săptămâni nu se mai poate trăi aici." Zice: "Întâi a plecat tata, şi-am urlat cu frate-miu, am făcut zgomot ca să nu se simtă c-a plecat. Ieri a plecat şi frate-miu, şi acuma trebuie să fac zgomot şi pentru el."

— Unde au plecat? întrebă Lucia.

— Despre taică-su nu ştie să spună nimic. Frate-su e la şcoala de corecţie. A furat prăjituri dintr-o cofetărie. A intrat să ia şi să fugă, dar s-a apucat să mănânce, a înfulecat paisprezece prăjituri, i s-a umflat burta şi-a adormit pe tejghea, cu capul pe un sac cu făină. Dimineaţa au tras mult de el până să-l scoale. Nu se împăca el cu nimeni, se înţelegea

numai cu câinii, cu ei se juca, îi învăţa să facă salturi, să se târască pe burtă după şoareci. Când pleca dimineaţa, douăzeci de câini îl aşteptau în faţa porţii şi-l duceau până la şcoală. La douăsprezece îl aşteptau din nou şi-l aduceau acasă. Nu ştiu dacă voi aţi avut câini, noi am avut, câinele e cel mai simţitor animal. Sunt oameni care vorbesc cu păsările, eu cred că băiatul ăsta ştia să vorbească cu câinii. Poate că toţi câinii ăia se gândeau că şi băiatul ăla e un câine, sau poate el credea că e câine.

— Hai să plecăm, zise fata, s-a făcut târziu, trebuie să se lumineze şi mă apasă aerul ăsta din cârciumă.

— Bine, căzu el de acord, şi se gândi că de cu seară fusese gata să plângă, iar acuma nu mai simţea nimic, avea sufletul gol.

Trecu printre mese, în urma Luciei, ţinând servieta lipită de picior, aruncă o privire inexpresivă spre bârnele false, lustruite, băgă un pumn de bani în mâna femeii de la garderobă şi-şi umplu buzunarele cu pocnitori mici şi cafenii, aşa cum sunt castanele, dar aspre la pipăit. Cerul deasupra fluviului era înalt, sălbatic, fata îl apucă de braţ şi îl duse la capătul digului, unde era o limbă de nisip — el avu impresia că va vedea jos, lângă tufele de mărăcini, stârvuri de vită — şi ea îşi scoase rochia şi rămase goală, ca să facă baie, şi-i spuse şi lui să se dezbrace, dar el nu vru, răspunse că e bolnav, se lipi cu spatele de peretele de piatră şi-o privi cum încerca apa cu piciorul. Avea o carne moleşită şi blondă, lascivă mai mult decât moleşită şi care, frământându-se în mers, îşi trăda condiţia de masă amorfă care nu ştie să fie neîndurătoare.

— Am un săpun în poşetă, dă-mi-l, ceru ea.

Tudor deschise poşeta, scoase săpunul, înfăşurat într-o hârtie, şi i-l duse. Ea îl privi pe Tudor, râzând, fără să se ruşineze de goliciunea ei. Avea sâni mari, cu urme galbene, de muşcături vechi, înmiresmaţi şi răcoroşi, ea încerca să-l

aţâţe, scuturându-şi-i, dar el se retrase, fără să vadă urmele acelea brutale, de parcă i-ar fi fost nevastă şi o cunoştea din toate nopţile, şi, retrăgându-se, închise ochii şi încetă să mai fie acolo, în malul fluviului, pătrunse într-o câmpie înconjurată de zări mişcătoare, pe care putea să le mute unde vroia, şi veniră cu el douăzeci de câini şi un băiat care păzea câinii şi vorbea cu ei şi câinii îl înţelegeau, pentru că şi băiatul era un câine.

— Am venit să vă spun că... să vă duceţi dracului. Se poate să nu-mi spuneţi că veniţi la baie?!

Era Ciclistul. Scăpase de tapiţer şi sta în muchia de piatră a digului, clătinând încet un picior musculos. Aerul străveziu al dimineţii îl îmbrăcă într-o suflare răcoroasă, cu miros de nămol. Tudor nu se întoarse, ridică uşor privirea peste cap, rostogolindu-şi ochii, şi se gândi că are douăzeci şi opt de ani şi că nu va putea niciodată, chiar dacă va fi să trăiască şaizeci sau şaptezeci de ani, să deseneze zgomotele, creşterea şi agonia lor, ci numai le va auzi mereu. Atât: le va auzi mereu.

— Ai cumpărat pocnitori, spuse Ciclistul. Dă-mi şi mie.

— Ia-le pe toate, zise Tudor, şi i le dădu.

Iar Ciclistul începu să le izbească în piatră.

ÎN SEPTEMBRIE

George se oprise în dreptul porţii şi strigă:

— Mamă Tudorăă, mamă Tudorăă!

În acelaşi timp întărâta câinele din curte, trăgând pe gard c-un ţăruş de scos brânduşe.

— Ce-i, mă, afurisitule, se răsti mama Tudora, a dat benga-n tine de nu laşi câinele-n pace?!

— Cine-i benga? vru să ştie George.

— Un drac bălţat.

— Fac cruce cu limba-n cerul gurii şi scap de el. Dar câinele ăla-i răguşit rău. Intru în baltă şi-i aduc nişte ouă.

— Păi, da, că gâştele sălbatice ouă-n septembrie!

— Nu ouă?

— Nu. De ce m-ai strigat?

— M-a trimis mamaia Tasica să te-ntreb dacă l-alde matale s-a legat magiunul? La noi fierb cazanele de azi dimineaţă şi nimic, terci.

— Cu ce face bunica focul?

— Cu stuf.

— Să schimbe focul pe lemne.

— Fug să-i spun.

— Las' că-i spui mai târziu. Vino să-ţi arăt pământul fermecat.

— Vrei să mă tragi de urechi, se codi George, fiindcă ţi-am furat din grădină nişte iarbă dulce.

— Mi-ai furat tu şi nişte căpşuni târzii, dar cu treburile astea ne socotim altădată. Vino.

George se strecură în curte, crăpând poarta, puse la loc zăvorul de lemn şi schiţă un salut uscat spre câine.

— Dacă nu-ţi mai rânjeşti colţii tăi nemernici, când mă trimite bunica să-i cumpăr gaz, ţi-aduc un ou. Îl sparg şi-l bei din palma mea.

Câinele hăpăi o muscă şi puse botul pe labe: învoiala se făcuse. Mulţumit, George porni pe urmele mamei Tudora, pe sub caişii cu frunză galbenă, şi intră în livadă. Cunoştea bine locul, fiindcă-l prădase toată vara, începând chiar din săptămâna când se pârguiesc vişinele. Nu mai târziu decât ieri, scobise o groapă sub gard şi târâse în drum o pepenoaică. În aracul ce sprijină perdeaua de mărar atârnă un petec din cămaşa lui: "Ce-ar fi să încerc să-l iau?" Făcu un pas, uşurel, spre stânga, dar mama Tudora-l simţi:

— Semnul rău rămâne la locul lui!

Şi el, ca şi cum salcâmii se scărpinau la subţioară:

— Mamă Tudoră, sfinţii din icoane au fund?

— Mă, blestematule, cum de nu se scufundă cărarea sub tine?!

— Aşa zicea nea Aliuţă Panait-ţiganu' când am trecut pe sub geamul lui.

— Uită-te pe baltă!

— Mă uit.

— Ce vezi?

— Văd luna. Parcă-i o şuviţă de slănină. Ştii că-mi vine să râd?

— Şi sub lună ce vezi?

Sub lună, pur şi simplu, cu toate că eram la mijlocul lui septembrie, ningea cu fulgi mari.

— Ninge cu fulgi mari cât o falcă de iepure.

— Mă, tu eşti bolnav la minte?

— Am zis prostii? Am zis iepure, fiindcă fulgii ăia tremură necontenit.

Cu piciorul rupse un dovleac din vrej şi-l împingea către tufele de liliac; cu mâinile nu putea lucra, cu ochii alese cea mai frumoasă gutuie... frumoasă ca luna de miere... ce drac-o fi aia!?... Tăicuţă, începu să cânte-n gând, susaiul tomnatic e amar, fluturii sunt o otravă pentru leuştean, o să mă gândesc la un peşte albastru, o să încasez o mică chelfăneală... şi, totuşi, de ce ninge când afară e cald?

— Mamă Tudoră, ninge fiindcă n-are încotro.

— Cine?

— Un om, un înger, o salcie. Parcă poţi să mai ştii cine ninge şi cine nu în ziua de azi? S-au schimbat lucrurile.

— Faţă de cine?

— Faţă de împrejurări.

— De unde-ţi vin vorbele astea în cap?

— Le visez cu ochii deschişi. Trestioară... Nea Miti Bleandră, cu frate-su Taur şi cu Constantin Milea.

— Şi cu bezmeticul ăla de Ştefan Covache...

— Pe toţi îi ştii matale, mamă Tudoră.

— Sunt nişte haimanale.

— Cei mai buni pescari şi cei dintâi hoţi de cai.

— Îţi place de ei?

George se dădu un pas îndărăt şi, ca un făcut, rupse cu călcâiul un castravete.

— Dacă-mi dai voie, mie nu-mi place decât de bunica şi de matale.

— De mine de ce-ţi place?

— Fiindcă ai grijă ca să miroase a izmă pe-aici.

— Într-o zi o să rup o nuia pe spinarea ta.

— Merit. Pe cuvânt de onoare. Sunt un ăla... un mucos nesuferit.

— Nu-i adevărat.

— Nu-i adevărat?

— Nu. Uită-te pe baltă şi spune-mi: ce vezi?

— Pleacă berzele. Şi eu m-am prefăcut că ninge. Vrei să le număr?

— Vreau.

George se aşeză pe mal, cu picioarele atârnând în chipul gârlei şi ridică mâna spre cer.

— Ele nu pot fi numărate, mamă Tudoră.

— Nici nu-i drept să fie numărate. Ar însemna să le urseşti să piară pe drum.

— Hora lor se-ntinde de la răsărit la apus. Stai, dar văd plutind pe baltă o buturugă în flăcări.

— Nu, ăla-i pământul fermecat — un plaur mic şi rotund, înconjurat cu stuf, iar în mijlocul lui o pasăre mare, un flaming.

— Eu cred că e chiar inima bălţii.

— Flamingul păzeşte inima bălţii. Şi tu trebuie să mergi să-l prinzi.

— Vrei să-i jumuleşti penele? Nu ţi-l aduc.

— Trebuie să-l am în casă, o noapte, fiindcă inima bălţii se mută după el. Ea bate numai atâta vreme cât simte deasupra pământ fermecat, altfel se usucă şi apele se mută în alte părţi. Vreau să cobor în inima bălţii, să mă scald în boarea ei şi să văd acolo unde o să găsim noi doi o comoară în toamna asta.

— Dacă-i aşa, se bucură George, mâine îl prind, îl îmbrac în cămaşă de borangic şi ţi-l aduc. Îl ascund în cămaşă de borangic, ca să nu-mi ardă ochii...

Şi porni spre poartă.

— Mamaie Tasică, strigă George, întorcându-se în ograda lor, schimbă focul pe lemne. Cele mai bune sunt alea de mesteacăn, când o să mâncăm magiun, la iarnă, ne vin în minte sitarii.

Mamaia Tasica, bătrână, subţirică, mişcându-se iute ca inima porumbelului speriat, îl luă pe George de ciuf şi-l aşeză pe-un scăunel cu trei picioare, sub valul de viţă de vie ce acoperea peretele casei dinspre baltă. El îi zâmbi fericit şi

rămase cu ochii pironiţi la strugurii aurii. “Ce bine-ar fi să fiu eu o mierlă, se gândi, aş da o roată până la plaurul ăla şi mâine-aş şti din ce parte merită să pornesc atacul.” Dar zise altceva:

— Mamaie, zise, uite la scârbele-alea de viespi cum sparg boabele de struguri. Ieri am uitat un căuş cu pere pe masa din curte şi azi dimineaţă le-am găsit pe toate ciuruite de viespi. Şi măcar de-ar da şi ele un strop de miere! Viespea, asta va trebui s-o ţin minte, este o fiinţă nefolositoare.

— De ce-ai întârziat atât de mult la Tudora? Mi-a trecut os prin os, aşteptându-te.

— Am stat de vorbă cu câinele Tarzan, minţi George.

— Ai tu darul ăla să vorbeşti cu animalele?

— Cu toate jigăniile.

— Şi despre ce-ai vorbit cu Tarzan?

— Despre una, despre alta. De-ale noastre. E un câine deştept, dar nu ştie un lucru — şi nici eu n-am putut să-l lămuresc — nu ştie dacă o cămaşă de borangic te apără de farmece. Îţi place de el, mamaie, ce-l arde pe suflet? Fugi de-aici, măi Tarzane, i-am zis, mamaia Tasica are o maramă de borangic de înfăşori casa pe la mijloc cu ea şi tot se teme de tunete. Când plouă, intră în odaia din Crivăţ şi stă-n genunchi sub calendarul ortodox.

— Tunetul e una, farmecele, alta.

— Aşa zicea şi Tarzan.

Vântul susura în frunzele rugului de viţă. Focul suia limbi albastre pe blănile de salcâm, magiunul bolborosea în căldări.

— Mamaie, toate literele din calendarul ortodox sunt roşii ca boabele de mei.

— Numai alea care vestesc sărbătorile.

— Uite ce frumos asfinţeşte soarele, se miră George. Cel mai frumos se vede asfinţitul prin pânză de borangic. Mamaie, îmbrobodeşte-te cu marama, ca să fii din nou tânără, ca o mireasă-n poieniţă.

— Ei, na, că altceva n-am de făcut decât să mă sui în pod să scormonesc în ladă!

“Murgule, căluţul meu, chiui în suflet George, îţi voi da mărgăritare la cină! Vasăzică, tâmba aia de borangic acolo e.”

Se ridică, învârti într-o căldare de magiun cu lopăţica de lemn, gustă, dădu din cap mulţumit şi zise, apucând-o spre Dunărea mică:

— Mă duc s-arunc un maldăr de stuf în luntrea noastră. Cine ştie, poate bunicul o să vrea să iasă la pescuit la noapte.

— Ia te uită ce băiat vrednic, făcu mamaia Tasica, nu-i a bună cu tine!

George trecu în livadă, dar nu mai făcu un singur pas spre gârlă; furişându-se pe sub gard, ieşi în drum prin colţul ăla umbrit de pruni tineri, unde prinsese, astă iarnă, un iepure, şi se strecură în casă prin uşa din faţă. În tindă mirosea a busuioc şi a caise uscate. Potrivi scara pe gura podului şi se căţără cu îndemânare spre lumea de borangic în care avea să învelească un flaming de purpură. Sus, încremeni. În pod, mângâiat de razele soarelui, dormea somn leneş un pui de leu.

“Va trebui să mă lupt cu el”, îşi spuse băiatul şi încleştă mâna pe briceag, hotărât să-i sară în spinare şi să-i ia beregata. Încet, cu paşi veninoşi, ca şi cum ar fi călcat prin zodii strâmbe, se apropie de puiul de leu. Acesta, simţindu-l, se întinse, plimbându-şi mustăţile şi desfăşurând o coadă lungă şi subţire şi în clipa aia George descoperi că puiul de leu era motanul Cosi al mamei Tudora, venit să bată vânătoare de şoareci în podul casei lor. “Camforu’ mă-ti de vânt năuc, înjură băiatul, repetând vorbele bunicului, când ieşea la pescuit şi se stârnea din senin vânt neprielnic, te spânzur, măi Cosi, de bagdadie şi-aduc din leasa de porumb două căciuli de şoricei ca să joace pe călcâie, fericiţi, în vreme ce tu-ţi dai duhul.” Se bucură de idee ca de-un ospăţ cu mere coapte-n cuptor. Şi, totuşi, n-o duse la capăt. Înhăţă motanul de ceafă

şi-l azvârli afară printr-o răsuflătoare a podului. Motanul se izbi de-o cucuvea ghemuită sub sprânceana de lemn de care atârnau nişte struguri puşi la păstrare pentru iarnă şi zburară împreună pe acoperişul de tablă. Jos, în curte, mamaia Tasica-şi făcu cruce, speriată. Bine i-ar fi prins să se afle bătrânul acasă cu puşca lui cu două ţevi.

În pod, George desfăcu lada cu colţare de fier şi tăie din trâmba de borangic o fâşie cam cât un ştergar de mare. Se mişca încet şi cu folos. La sfârşit, când închise capacul şi se aşeză pe el, ca să spargă două nuci rătăcite prin buzunare, nu se ştie cum îi veni în minte cuvântul *rouruscă*, auzit de la un moldovean care băuse nişte rachiu la ei. *Rouruscă-i* zicea omul ăla valului de iederă curgând pe perete, de la streaşină la temelia casei, *rouruscă,* zise acum, de trei ori la rând, George, şi dintr-o dată, în pod, coborî un fagure de cer şi într-un colţ al lui o nuia plină cu stele vii, albastre şi mari cât prunele. Numai în vârful nuielii îmbobocise o stea ca o floare de mac — cupă roşie adunată pe-un ochi negru. “Ce semn o fi ăsta, se întreba, de noroc sau de nenoroc?” Înhăţă nuiaua, coborî din pod şi-o apucă spre gârlă. La vad se întâlni cu o ceată de copii cu care se afla în război, dar ăia nu-l observară şi scăpă necotonogit. “Nuiaua, îşi spuse el, mă acoperă, e vrăjită.” Şi, ca să se convingă de adevăr, azvârli un bulgăre în ceafa unuia dintre duşmani. Ăla privi în jur aiurit, apoi se repezi cu pumnii în prietenii din jur, convins că ei l-au otânjit. George râse şi se sui în luntrea bunicului. Asfinţitul stăruia violet în zarea câmpiei; deasupra bălţii se învăluiau cârduri de raţe şi se iluminau miresme. Lovind rar cu vâslele, băiatul mână luntrea spre pământul fermecat. Stuful tămâia apele. Iar vântul, scornit în gropile malului de sub casa lor, umplea balta cu hohote de aur şi purpură. *Rouruscă,* spuse din nou George, şi în clipa următoare luntrea se izbi de-un grind pe care se aflau patru purcei mâncând peşte. Rupeau în colţi

numai crapi burtoşi, bibani, lini, ştiucă. Unul singur mânca fructe sălbatice. Steaua din vârful nuielii sună ca un clopoţel şi toţi purceii se prefăcură în purcei de azur împietrit, iar peştii se reîntruchipară în formele de-nceput şi lunecară în ape. Luntrea, cu nuiaua înfiptă în cheutoarea lanţului de la prova, pluti pe cărarea deschisă în stuf, ocoli o insulă cu sălcii plângătoare, se strecură pe un canal strâns între două maluri de tufe de gherghini şi răzbi într-un luciu pe care se clădea înserarea. Valuri line, domolite de patima somnului sau a povestirilor. Sute de plauri se roteau ameţiţi în jurul buturugii în flăcări pe care trona un flaming, păzind inima pământului. Băiatul scoase pânza de borangic şi lovi cu vâsla în undă. Vâsla împietri. Şi din dedesubt izbucni un glas: "Împăraţii tătarilor dorm în munţii Altai, pe ei îi cauţi, băiatule?" "Dă drumu' vâslei, răspunse George, ca să nu te pocnesc peste botul ăla de vulpe puturoasă!" Avea alături o nuia cu stele şi nu-i era frică de nimic. Dar în clipa următoare, flamingul ieşi de pe plaurul lui şi, călcând pe două panglici de flacără, porni spre el. Băiatul, înfricoşat, se trase ca într-o groapă în fundul luntrii. Pasărea care păzeşte inima pământului se opri la doi paşi şi-i zise:

— Eu ştiu cum te cheamă şi cine te-a trimis. Dar steaua ta te-a ursit să găseşti singur comoara pe care-o pofteşte şi mama Tudora. Vei da peste ea, după mulţi ani, într-o noapte de aprilie, când ai să arzi zahăr pe plită pentru o fată frumoasă. Va fi într-o noapte când apele Dunării, la Brăila, iau formă de amforă şi se adeveresc în migdalii vântului amar. Toată lumea se va chinui să înţeleagă de unde curge atâta dragoste, atâta melancolie, atâta colţ de înjurătură neagră. Acum, în Vârful cu dor al apelor, acolo unde-şi scapără amnarul tristeţea, zidit din mâhnire şi din vuiet lung de plopi bătuţi cu umbră de păsări călătoare, trece, îmbrăcată-n ninsori amăgite, o sanie. Atunci, ape şi ploi se vor împleti într-o stare

de maci şi o stare de clopot îngânându-se cu izvoarele austrului. Şi-n rama ferestrei, bogat de singurătate, o să spui: sărutări de mâini, prea frumoase sălcii, să nu mă spuneţi privighetorilor c-am adormit cu tâmpla sprijinită-n lună. Ţine minte, George: începutul din sânge se numeşte aprilie; gâlgâie mirarea sub drum deschis prin mărăcini; se-afundă-n neamul măceşilor, adică din neam în neam de floare, pasărea dulcilor iubiri; plouă cu lotuşi; vin din ocoale de cositor numai clipe fără de egal; inima se zbate ca perechea sitarului împuşcat, azi în zori, de bunicul tău; curcubeul frânge stânjenei.

— Dar mie mi-e frică să mă scald primăvara, întâmpină George. Un prost a făcut-o, i s-au aprins plămânii şi l-a luat benga, cum zice mama Tudora.

— Ei, tu atunci o să umbli atârnat de-un fluture.

— Când mă atârn de fulgi de zăpadă, mă gândesc cum i-au furat caii bunicului la prima ninsoare.

— În acel aprilie, o să te înalţi ca-n dimineaţa când aţi furat caii ălora de-au furat caii bunicului.

— Te cred, pentru că, primăvara, eu mă simt vrednic de dat în păsări, în tufe de cătină, în pelin roşu. Păcat că n-o să fie şi frate-miu Petruş aici, el e, acum, la liceu.

— Înfige vâsla-n val, c-am desferecat-o de blesteme.

Zicând, flamingul se întoarse pe plaurul lui şi numaidecât se înălţă un porumbel roşu care se năpusti în pieptul băiatului şi se schimbă într-un semn ce închipuie zborul. Se minună şi se întoarse acasă.

Dimineaţa, dând să plece la pescuit, bunicul găsi în fundul luntrei un cuib scris cu numele George: litere mici, subţiri — o boare de argint. Iar vâslele atârnau cu mânerele legate într-o nuia plină de muguri oacheşi.

— O să fie toamnă lungă pe pământul ăsta fermecat, zise bunicul, privind răchitele care scuturau în Dunărea mică picături de soare, ca să îndulcească eternitatea.

ALĂTURI SE JOACĂ BILIARD

În braseria Riegler, situată la odihna drumului ce urcă din Sinaia spre castelul Peleş, arhitectul George Filipescu, având în faţă un ceainic cu vin roşu fiert cu scorţişoară, îl aştepta pe bătrânul Artur Dragomir, vechi prieten al familiei, care, înghesuit de lipsuri, îi propusese, telefonic, ca în schimbul sumei de zece mii lei să-i divulge numele adevăratului său tată. Surprins de faptul c-a putut trăi în minciună vreme de treizeci şi cinci de ani, George acceptase. Acum, gusta vinul şi asculta îngândurat cântecul comandat de o fată, cea de-a doua clientă din local, la tonomat: "Aimez-moi, mon amour, aimez-moi..." Cântăreţul, mai mult ca sigur Aznavour, îţi smulgea cămaşa ca s-o schimbe într-un curcubeu al tristeţii şi-ţi lăsa, ca să te-nveleşti, o flacără dogorând de dor. Dincolo de geam, pe toată valea Peleşului, ningea. Ca o rupere de mari tăceri căzând. Din salonul de biliard s-auzea pocnetul bilelor de fildeş; două ţăcănituri armonios închegate: carambol. George surâse, unchiul Artur are un descântec aparte pentru bila roşie:

bilă roşie de mărgean,
neieşită la Ocean...

... Era un om ciudat bătrânul. La moartea mamei lui George, în semn de consolare, îi dăruise acestuia colecţia lui de fluturi. Sute de exemplare, multe exotice.

"Ninge fabulos şi mi se va dezvălui Adevărul. Nu-mi pare rău de bani, spargerea secretului merită acelaşi preţ ca şi Tăcerea".

În consens cu aşteptarea lui înfrigurată, pe platanul tonomatului urcase alt disc:

Prea multă iubire ne smulge carnea
Ce Dunăre neagră!
Şi eu nu ştiu să înot,
Sunt o corabie de hârtie
Şi fluviul curge numai în sus,
Ce nepricepută corabie!

— Admir bucuria cu care asculţi cântecele ce se potrivesc cu tristeţea ninsorilor vechi. Socotesc însă că textierul putea să fie mai scurt: tu eşti mai mare decât moartea, mă ucizi, dar ştii să mă şi înviezi; atât.

Scund, într-o scurtă cu guler de lutru, Artur Dragomir luă loc pe scaunul din faţa lui George, smulse mâinile din încătuşarea mănuşilor îngheţate, slujindu-se de dinţii mici, deşi puternici, ciuli urechile la pocnetul bilelor, întinerind de plăcere pe măsură ce jucătorii nevăzuţi înmulţeau numărul loviturilor în plin, şi rosti din nou, rotind ochii mici, sfredelitori, gălbui:

— Sunt în luptă, acolo, doi aşi ai tacului. Să nu joci niciodată, George, cu bila albă. Pe ea s-au curăţat toţi prietenii mei. Bila cu bob de piper, p-aia s-o alegi. Să nu te laşi sedus de paloarea târfei albe. Ştii cum o cânta colonelul Dan Vinhoverte?

Mi-ai smintit oasele şi m-ai lăsat fără aur,
rostogolirea mea de argint.
Iar te mint
Şi tu iar vei învia.
Ieşi din drumuri de nenoroc,
Piaza mea bună,
Piaza mea rea...

Eu, fetiţo, îi striga ospătăriţei, vreau ţuică fiartă. În ulcică de lut, cu patru ceşti de teracotă în preajmă... Gust din toate. Aşa-mi place mie: să fie bucuria largă.

— Domnule Dragomir, mă schimb, am fost de noapte.

— Eva, se îmbufnă Artur Dragomir, *făcând mutră,* Evuşca! Am zis: patru ceşcuţe de lut rotunde şi botoase.

— Aznoapte, zise fata, care se vedea că nu mai poate ţine povestea numai pentru ea, domnu' Dragomir, aznoapte, când nu mai erau decât vreo câţiva clienţi, ca acum, pe la trei dimineaţa, au venit lupii.

— Aici?! făcu, neîncrezător, George Filipescu.

— Nu, jos în drum, lângă peretele de gheaţă. Erau cinşpe, i-am numărat, şi erau sătui, fiindcă se jucau, îi puneau pe cei mai mici să suie peretele de gheaţă, ăia s-aruncau, zgrepţănau cu ghearele peretele ca sticla şi cădeau mototol în spinarea celor bătrâni. Era o hârjoană a lor şi, poate nu vreţi să mă credeţi, lupii bătrâni se tăvăleau de râs când le cădeau puiandrii în cârcă. Râdeau, zău. Şi ningea fin, fin, fin. Bogdaproste, Doamne, că nu s-a nimerit vreun client întârziat.

— Cele mai ale naibii poveşti, dragul meu George, sunt poveştile cu lupi. Fiarele, când sunt crude, când sunt simpatice foc. Împăratul cu coroană de solzi de ştiucă — astea-s poveştile cu lupi. Dar Vinhoverte, care avea cel mai important rastel de pipe şi cea mai strălucitoare panoplie de florete şi pumnale, s-a bătut o juma de noapte cu doi lupi înfometaţi. Avea sub ordine un regiment la Câmpulung-Muscel, şi când l-au atacat lupii venea din comuna Bughea de Jos, de la o amantă. I-a dărâmat cu pumnalul de argint, dăruit de mareşalul Antonescu.

— Mi-l amintesc prea puţin, zise George Filipescu — şi faţa lui era răsturnarea argintiu-brumată a frunzei de tei sub briza Mării: era frumos, acum (de cele mai multe ori se înfăţişa dur) un îndrăgostit de vechea lume, frumos ca un proscris.

— Dragă George, Dan Vinhoverte era întâi de toate un poet. Mulţumesc, Evuşca... pfuu, rachiul e din Argeş. Dă-mi degetul pentru topaze ca să ţi-l sărut. Ştii tu cine sunt eu, Evuşca?

Sunt împăratul vântului de seară,
Sunt singur înapoia mea
Şi într-o strună de vioară.
Mă izbucnesc de doi mesteceni...

Uite din ăia de colo; ce învolburaţi!

O cuprinse pe după umeri şi schiţă câţiva paşi de dans, alternând dorinţa lui vulgară cu avansuri argheziene:

Vai, tramvai cu cai frumoşi,
Niciodată nu miroşi
A trestii şi chiparoşi?
Sunt chip zidit în câmp cu sănii
Lângă fântână cu pelin.
Ca să mă ningă, ningă, ningă
Şi luna martie cu vin.
Eva! Evuşca!
Eu cu voi, şi voi cu lupii,
Hau, hau, iubirea mea...

— Unchiule Artur, îl întrerupse George, vizibil jenat, suntem aici pentru un lucru mult prea important ca să ne ţinem de şotii. Eu — şi era înalt, suplu, ochi de înţelept, ton cuprins de porunci înspăimântate — vreau să întrerupem jocul ăsta care te avantajează. Hai să facem un pas, fără să ne-mpiedicăm, pe deasupra maldărului de sute din buzunarul meu.

— Dimpotrivă, George, dimpotrivă. Ştii ultima prostie a lui Dan Vinhoverte? Ei, bine, noteaz-o pe breloc. Zice:

Fură-mi timpul din trup
Şi lasă-mi credinţa că te vei întoarce...
Tu, privighetoarea minciunii...

Nu-i aşa că era caraghios? Ofiţer, ce vrei! ce vrei! Cu toate ale lui, îşi iubea nevasta ca un nesăbuit... Eu ştiu ce-i în capul tău, acum. În capul tău, îţi zici: eu, în orice situaţie, i-aş fi dat unchiului Dragomir zece mii de lei. Nu găseai forma, aşa-i? Ei, la asta m-am gândit eu; să-ţi ofer forma; acceptabilă pentru amândoi, băiete.

— Deci, tatăl meu a fost colonelul Vinhoverte.

— Vai, vai! Cum poţi gândi una ca asta? Vinhoverte era ceea ce noi, bătrânii, numim o supă de bere. Sevastiţa, maica-ta, îl punea să cânte din fluier. Dar numai când era îmbrăcat în uniformă de gală.

— Lasă-mă să-l numesc eu pe tata, pretinse George Filipescu. Se numea Alexandru Vasile Irod.

— Mă faci să râd, dragul meu. Şi răneşti memoria Sevastiţei. Ia notă: n-am zis că o batjocoreşti. Sevastiţa sprijinea suferinţa. Irod iubea o româncă stabilită la Paris. Avea, doamna inimii lui, o fermă în Normandia. Aici, în braseria asta, dar în sala de biliard, l-a pus pe colonelul Vinhoverte să scrie un blestem împotriva ei... Rămâne între noi: Alexandru Vasile Irod vorbea franceza fluent, dar era semianalfabet. Îţi dau copia scrisorii — nu-ţi iau banii pe degeaba.

— Nu mă interesează.

— Păcat. Cuprinde câteva rânduri inspirate, cum ar fi: “cad peste umerii tăi, neştiindu-şi preţul, merele Normandiei... am venit să te fur, te vei lăsa jefuită? chipul meu nedormit veghează în pătratul geamului tău... târfă dulce, răstignită cu spatele la lume, noi nu ne putem întâlni ca doi oameni, ci mereu, la nesfârşit, ca două tristeţi... Vino cu cobiliţa cu două cofe ca să iei apă din vinul meu”. Ei, ce zici?

— Banalităţi.

— De acord. Dar toate astea sunt pe undeva şi chipul mamei tale pieptănându-se la oglindă. Numai Sevastiţa se pieptăna râzându-şi sieşi într-un fel care l-a făcut pe Ovidiu Corcoduş...

— Deci Ovidiu Corcoduş e acela.

— Nici pe departe, Ovidiu Corcoduş era un fel de stafie în papuci turceşti împodobiţi cu mărgele. Clădit din fălfâieli pe o pereche de iminei. Vânător de cocoşi de munte şi nebun de profesie. Scrântitul Dunării, de la izvoare până la vărsarea ei în Marea Neagră, nu prin trei, ci, ăsta e adevăratul adevăr, prin câteva zeci de guri. De Crăciun, în fiecare an, le cânta, la telefon, colinde tuturor femeilor frumoase pe care le cunoscuse. Toată noaptea. Odată — Sevastiţa petrecea sărbătorile la vila Gaizer de la Timişul de Jos, — isprăvind colindele, Ovidiu i-a zis: Sevastiţo, dacă mă îngădui măcar o singură noapte în patul tău, voi străbate, pe patine, Dunărea îngheţată, din Munţii Pădurea Neagră până la Sulina. Eşti bolnav, i-a răspuns Sevastiţa, ai sorbit supă de bere. Păi, eu v-am adus reţeta din Suedia, a zis el. Primeşti? Sevastiţa a râs şi el a luat râsul ei drept semnătură de contract şi a plecat în Germania, unde a întârziat doi ani, fiindcă nu îngheţa Dunărea şi, om de onoare, nu vroia să trişeze. Apoi a mai întârziat câte un an la Viena, la Budapesta şi la Belgrad. Şi pentru că înţelepciunea umblă în sandale de sfoară, nu pe patine, s-a întors în ţară în iarna lui 1945. Nu se teme de revoluţii smintitul Dunării şi vitejia asta de nebun i-a răsturnat viaţa. Dar n-a pierit. De frică să nu-l aresteze comuniştii — avusese fabrică de zahăr în Moldova şi una de postav la Braşov — a sculptat cu mâinile lui un bust al lui Stalin şi l-a aşezat într-o nişă la poarta căsuţei pe care-o primise după alungarea din palatele de pe Calea Victoriei. Treceam, priveam, salutam şi ne intra groaza-n oase. Bustul lui Stalin — în nişa în care-ar fi trebuit să se afle fotografiile strămoşilor... Bunica lui a murit sub o tufă de soc şi cui i-a murit bunica sub soc, îi lipseşte o doagă. Patinele cu care-a străbătut Sulina i le-a dăruit lui Mihai Logofătu Urda, în seara premierei de gală a unei piese de Aurel Baranga.

— Să-mi îndrept bănuielile spre Mihai Logofătu Urda?

— O, nu! Sevastiţa era ca un copil care izbucneşte dintre trandafiri şi cere să fie suită pe un măgăruş. Ea era mereu cu o zi înainte, iar Mihai Logofătu Urda, cu o seară în urmă. Actor de geniu, dar e ceva târziu în el... o împotrivire plecată dis-de-dimineaţă de-acasă şi neajunsă la timp unde ia naştere revolta.

— Dacă el e tatăl meu...

— O-la-la! Stai jos, respiră puţin piper şi puţin cimbru şi gândeşte-te că suntem doi lupi care vor să urce un perete de sticlă. Fata asta, Evuşca, nu-i proastă deloc. Ignorantă, însă frumoasă şi plină de sensibilitate. Uite, afară chiar că ninge ca-n iernile de altădată. Ninge în destrăbălare de ceruri şi munţi. Şi cât de minunat sună bilele de fildeş; facem şi noi o partidă? Ţuica fiartă m-a revigorat.

— Nu, stăm pe loc: când ninge, parcă nu merită să joci biliard.

— Ba merită al dracului, dar stăm pe loc, dacă aşa vrei. Văd cum te bucuri de ninsoare, şi-mi amintesc că taică-tu (cel adevărat) îi spunea Sevastiţei: “când ninge, semeni cu Maica Domnului”; amândoi erau aproape de Dumnezeu, când ningea. Mihai Logofătul Urda a băut şi el binecuvântarea Sevastiţei, tot pe vreme de ninsoare. Căci, pe undeva, Sevastiţa l-a iubit şi pe el. O iarnă întreagă am zburat, toţi prietenii în aceeaşi sanie, prin zăpezile de la Vârful cu Dor. Artist de prima mână, însă lipsit de caracter, Urda. Pe atunci, ca şi Vinhoverte, făceam şi eu puţină literatură. Sevastiţei îi plăcea o povestire, care începea astfel: “în vara aceea, un zeu bătrân, schimbându-se-n demon tânăr, se pripăşise la noi în casă. Dormea cu mine în odaie. El nu asimilase din experienţa anterioară decât ironia şi jocul, eu eram un spic de ovăz blond, plin de dorul de viaţă“... N-a fost publicată niciodată, am rătăcit manuscrisul... Kebab! Au kebab. Vrei o porţie? Acum e vremea lui.

Mirosuri orientale li se învălmăşiră în simţuri. George Filipescu ceru, odată cu kebabul, vin roşu, un Merlot — temperatura camerei, şi turnând în pahare, zise:

— Eu, pe Mihai Logofătu Urda mi-l amintesc ca pe omul care se scaldă în ospitalitatea casei noastre.

— Phuah!

— De ce-l dispreţuieşti atât?

— Da de unde! Ţi-l explic. Tu eşti tânăr. Şi tinereţea e ca viţa de vie când dă în floare, la sfârşit de mai, plină de bucurii generoase. Când se uita la Sevastiţa, avea închipuiri: "te văd, zice, într-un fel de-a dreptul minunat". Şi o vedea ca pe un schit sub geană de pădure înverzită; un schit de lemn învăluit, vara, în pâcle subţiri, e ca un ou pus de un copil într-un pahar de cristal cu ape albastre. Categoric, Mihai Logofătu Urda a fost, este şi va rămâne unul din marii actori ai acestor vremuri. Ursit să piardă şi să se nască a doua oară ca să piardă din nou. Şi să se bucure că pierde, aş adăuga. Prin 1945, anul naşterii tale, se încurcase cu o actriţă mai în vârstă ca el, dar ce cărnuri fierbinţi! Merg împreună la Mare, la munte, cheltuiesc sume exorbitante (ea juca în multe filme; el, Urda, mai rar), iar la întoarcere, toamna, Urda se căsătoreşte cu fata unui general. Peste un an, prin iunie, pe năduful cel mare, când Fata Morgana îşi dă poalele peste cap chiar lângă fereastră, Mihai Logofătu Urda se întorcea acasă, la nevestică, după un chef monstru, unde se serviseră până şi aripioare de rechin; ai mâncat vreodată aripioare de rechin?

— Nu.

— Păcat. Luptă-te s-ajungi în Asia. Aici, nu vei mai găsi niciodată mâncarea asta.

Se întrerupse ca s-o roage pe Eva, care apăruse, ieşind din sala de biliard, cu două ghivece cu begonia, să se oprească o clipă în dreptul ferestrei.

— Ce tablou suav, să priveşti ninsoarea, stând la căldură, între flori! Mulţumesc, Evuşca... M-a melancolizat figura,

ţine de superbie, de compromisul august al naturii. Tu, George, trebuie că ai oroare de flori, nu-i aşa? Pentru că nu împliniseşi încă două luni când Tudorel Filipescu a strecurat în odaia unde dormeai doi snopi de crini, ca să le sorbi otrava. Noroc că i-au descoperit la vreme gestul mârşav.

— Treci la Mihai Logofătu Urda, îi ceru George, întunecat.

— Deci, era ora zece când Urda, în frac, pieptănat lins, cu garoafă albă la butonieră, intră în Piaţa Universităţii. Atenţie, pe vremea aia, în Piaţa Universităţii se vărsau cheflii de la Dunărea, fostă Bavaria, de la 6/3 (Şase martie), Rustica, Zahanaua Mercur şi restaurantul Zissu. În piaţă, circulaţia întreruptă; se filma — un film cu acţiune în epoca postfanariotă; boieri, boieroaice, echipaje, călăreţi etc. Urda avea un rol bogat în acest film, dar nu şi-n secvenţa respectivă. Obosit şi euforic — după o noapte de chef cu actorii te simţi purificat de patimi, îţi vine să zbori, poţi să schimbi macazul vieţii — deci, Urda nu ocoleşte zona filmării, intră uşor prin marginea cadrului şi înaintează spre Palatul Şuţu. O boieroaică, pe un murg de toată frumuseţea, îi taie calea. Aparatul îi urmăreşte. Boieroaica se apleacă în şa, înjură ca birjarii şi jap! jap! jap! cu biciuşca peste fălcile lui Urda. El încearcă să se ferească, ridicând braţele, dar regizorul, intuind brusc avantajul pentru film al acestei scene insolite, urlă: nu, Urda, nu fugi! rabdă pentru mine!... Ce zici?

George Filipescu gustă din paharul cu vin şi răspunse, privindu-l în ochi:

— Mi-ar plăcea ca Mihai Logofătu Urda să fie tatăl meu cel adevărat.

Artur Dragomir îşi miji ochii gălbui, în care scânteia o deznădejde batjocoritoare, amestecată cu silă. Obrajii uşor încinşi de băutură îi tremurau. Se ridică în continuare, întări pieptul uscat şi rosti îngust:

— Tatăl tău sunt eu. Hai, banii!

George avu o împotrivire dureroasă, ca izbit de un blestem. Apoi, stăpânindu-se, vârî mâna tremurândă în buzunar, scoase teancul de sute şi-l întinse pe masă, uimit de bucuria cu care bătrânul înhăţă suma şi-o înfundă în buzunarul scurtei lui.

— Ninge frumos, zise Artur Dragomir, al dracului de frumos. Această zi, sunt convins, va rămâne pentru tine mai frumoasă decât toate sărbătorile frumoase la un loc: Crăciuni, Paşte, Moşii, sfinţii Petru şi Pavel... şi acum te las cu bine.

În tinda cârciumii, bătrânul o cuprinse pe Evuşca sub braţul drept, cu stânga smulse orbeşte din buzunar două sute de lei, i le vârî în sutien şi zise:

— Vino să dormi la mine, la hotel Palace, Evuşca. Tu dormi, şi eu te veghez. Dormi goală pe o blană de urs şi eu te privesc. Camera-i tapetată cu pluş galben canar, focul arde. Goală, Evuşca, trebuie să fii, ca un ou uitat de-un copil într-un pahar de cristal cu ape albastre.

În braserie, cântecul din tonomat urca pe serpentine de mahon: aimez moi, mon amour, aimez moi.

IZVOR CU DROPII

Lacul are un colţ de suflet liniştit. Acolo, între două pâlcuri de sălcii, mi-am legat moara de lemn. Februarie. Ninge, de două zile şi două nopţi. Lumea întreagă pare aşezată pe urşi, pe popi mâncaţi de lupi, pe o împletitură de crengi de brad. Prin lemnul morii se plimbă, cu cizme noi, un duh necunoscut. Se opreşte la icoană şi astupă cu două boabe de răsărit gaura din palmele lui Christos. Are chef de joacă, fiindcă azvârle pe fruntea mielului un sfârc de întuneric luat din miazănoapte. În zarea focului din vatră mişună furnici galbene. Papagalul stând în cuib în mijlocul covorului din perete mănâncă o frunză neagră. Cei doi păuni, lucraţi cu acul la dreapta şi la stânga lui, din aripile cărora se desprind două crengi care fac chenarul ţesăturii, privesc cu dispreţ pisica urcată pe o policioară ca să lingă cerceii de aur ai Ruxandrei. Fata, vârâtă până la gât sub plapumă, zâmbeşte — pisica face o treabă de laudă: deschide ochii cerceilor şi-i curăţă de gustul de fruct dulce care atrage hoţii. Un mănunchi de orz decorativ (fiecare fir e străbătut de o cărare albă) împrăştie miros de migdale. E un miros ce nu se leagă cu vântul rece, scormonind în sălcii şi-n canafii saniei de pe terasă, care gândeşte reni sau câini în hamuri de curele. Şi, ca într-o întâmplare de împărat, un greiere de catifea neagră cântă la o vioară de sticlă.

— Hei, tu, strigă Ruxandra, vreau să mai dorm, taci din gură!

— Dar şcoala? întreb eu.

— Nu mai există. Ieri, la prânz, împreună cu colegul meu Lăstun Ion, am uns-o cu puţin şorici de porc şi aznoapte precis au mâncat-o căţeii.

— Pe vremuri, se amestecă mama mea şi bunica Ruxandrei, pe de-alde tine îi punea învăţătoarea în genunchi, la colţ.

— Vreau şi eu în genunchi, la colţ, dar pe diamante, zice Ruxandra, răsucindu-şi părul în codiţe.

— Uite patru oameni de zăpadă, deschid eu uşa ispitei.

— Ce vor? întreabă fata.

— Se duc în odaia de sub moară, să joace biliard.

— În moara asta n-ai parte de-o clipă de linişte, se văită fata.

— Linişte sfântă şi adevărată găseşti numai în prima zi de după război, spune bunica. Pe urmă niciodată.

— După război, soldaţii cioplesc lemne cu sabia, răspunde Ruxandra, ca să facă femei tinere.

— Prostii de-ale Joiţei, aruncă bunica, nu te mai gândi la ea.

— Îmi spune dada Joiţa că miros tot timpul a grâu şi a ierburi pârguite.

— Gândeşte-te la altceva, n-auzi?!

— La ce vrei să mă gândesc?

— Închide ochii şi-ntr-o clipă o să intre pe uşă o creangă de ienupăr cu boabe galbene, ca să aprindă lampa aia cu abajur de mătase.

— Nu vreau, se întărâtă Ruxandra, dacă închid ochii, o văd pe Joiţa cum s-a aruncat în copcă, având la gât clopotul ăla de vacă. De ce s-a dus sub apă?

— Pe fundul lacului e un arbore de piper, încerc eu.

— Ăla sub care-şi ascut cuţitele nişte oameni de izmă ce se vor bate până la sânge? Pentru ce se bat?

— Ca să respire iarnă tânără. Pe cel ce va ieşi biruitor va trebui să-l primim în moară.

— Împreună cu câinele lui?

— Da, are un câine care mănâncă ouă de prepeliţă.

— Cel ce învinge e totdeauna un om bun?

— Mai mult, zic eu, cel ce învinge ştie cântecul vinului.

— Mama spune că tu ai luat o vergea de puşcă şi ai spart inima vinului din butoi. De ce-ai făcut asta?

— Fiindcă iubesc cântecul vinului glorificând carnea pusă în frigare.

— Vorbeşti viclean şi nu mai înţeleg. Imediat ce pleacă mama la serviciu, tu începi să vorbeşti viclean.

— Altfel nu te trezeşti şi întârzii la şcoală.

— Nu plec la şcoală până nu-mi spui de Joiţa.

— Cu două zile în urmă, când a început ninsoarea, Joiţa avea trei sute de ani.

— Dar cu trei zile în urmă?

— Cu trei zile în urmă avea numai şaizeci.

— Ce mult a îmbătrânit într-o singură noapte! se miră Ruxandra.

— Unde-i creanga aia de ienupăr? întreabă bunica.

— A coborât în pivniţă, zic, să le-aprindă pipele celor patru oameni de zăpadă.

— Mă duc s-o chem la masă, sare Ruxandra, luând-o la fugă pe scări.

Ruxandra are şase ani şi jumătate, doi ochi căprui, adânciţi până peste fire de două boabe aurii şi miroase pătrunzător a frunză de lămâi fărâmată-n dinţi, ca şi cum s-ar spăla tot timpul numai în ape adunate din zăpezi.

Eu rămân la fereastră. Ninge tulbure. Vântul e un râu cu sufletul risipit în arbori. Pe malul lacului se clatină chinuit un scaiete uriaş, lemn dur, braţe multe, rezistent ca o troiţă. Lângă el se oprea Joiţa, ca să-şi strângă broboada, când venea la noi cu coşul cu trufandale. “Tare mă minunez eu de dumnea-

voastră că v-aţi mutat de la oraş în moara asta din mijlocul câmpului! Vă plac pogoanele alea semănate cu maci, nu-i aşa? După ce treci de ele şi iei cărarea ce izbeşte-n lac, te dă gata o mireasmă de mărăcini înfloriţi. De unde să ai sufletul ăla ca să pierzi o moară!? Dincolo de lac, în păşune, hultanii au spart cu pliscul copitele unui mânz adormit într-o râpă, ce semn să fie ăsta? Să nu-mi spuneţi că umblau să găsească unde stă ascunsă prăsila fugii, că nu vă cred. Ce le trebuie hultanilor necazuri pe patru picioare?! Ei, când simt primejdia, întind aripi de-un stânjen, şi duşi au fost..."

— Omul moare ca să doarmă ca iarba, dar Joiţa, vai de sufletul ei, doarme pe maţe de peşte.

Tresar. Mama, vorbind, a crăpat uşa la care zgrepţăna vântul ca un câine, şi-n moară se strecoară, fâlfâind, o puzderie de fulgi. O clipă, flacăra lămpii se culcă şi zvâcneşte, iar în vatră pocnesc cele două ouă puse să se coacă pentru Ruxandra. Mama le adună pe o farfurie cu lopăţica de lemn. Şi, fixându-mă cu ochii întunecaţi, pătrunşi nu de tristeţe, ci de credinţa în durere, spune:

— De două săptămâni i se arăta în vis o zi de vară, o stradă lungă, mărginită de tei şi felinare aprinse, şi o pasăre zburând de ici-colo prin mijlocul străzii.

— Corbul prăvălindu-se să bea scânteia verde a galopului. Scânteia pe care, uneori, singuri o vindem pe un petic de somn negru.

— E mai simplu, zice mama, e mult mai simplu. Dar Ruxandra nu trebuie să ştie lucruri de-astea cu înecaţi şi aşa mai departe. Pe-un copil, când vine o năpastă, să-l ascunzi într-un buzunar de paie cu clapă de spice.

— Mamă, rostesc eu blând, apucând-o de umeri ca atunci când îi puneam o floare de negară în păr. Uite, am din nou şase ani şi jumătate, spune-mi: de ce s-a înecat Joiţa?

— S-a schimbat în Sfânta Vineri şi a plecat să-şi caute viţelul rătăcit.

— Însoţită de-o vulpe oloagă, de-o barză şchioapă şi de-un şarpe tăiat în două.

— Nu mă crezi. Bine! O să-ţi spun adevărul: s-a dus să scoată de sub ape un drum scufundat.

— Era un drum cu ochii cârpiţi de blestem?

— Era un drum îngust. În locul unde începe ieşeau aricii în prima noapte de primăvară şi mâncau melci în frunză de salvie, în timp ce, deasupra lor, luna se schimba într-o sapă de bronz în care vântul izbea cu un băţ de corn. Când isprăveau aricii de mâncat, se strângeau să petreacă flăcăii de şaisprezece ani. Înjunghiau un ţap şi-l frigeau. După aia, un ceas se băteau cu pumnii, pe urmă cărau un mânz şi-l îndesau cu nările într-o strachină cu miere. Îl lingeau pe bot şi apoi, căzuţi în genunchi, jurau să îndure fără crâcnire cazne şi temniţă, dar să nu trădeze. Un bătrân le da câte cinci fire de iarba fiarelor, ei şi le vârau sub piele, lucrând cu cuţitul, şi de-acum, gata, săltau din câmpie câte-o priocă de cai tineri, rotunzi, şi urcau în munţii Buzăului. La schitul de ape. Primeau banii şi lăsau caii. Şi intrau în Brăila după ibovnice. Drumu-i ascundea. Era viu numai sub hoţi, nu păstra urme, întârzia în soare până-ţi cocea scăfârlia, iar la fântâna lui Dimache, unde ţinea cârciumă Florica, până puneai cumpăna-n mişcare, drumul se strângea colac, lua loc la masă şi cerea două porţii de umbră. Prinţul, în schimb, cerea vin.

— Care prinţ?

— Prinţul de la noi. Drumul primea umbră, prinţul vin, şi Florica râdea mult şi înalt şi te despica în fulgere cu ochii viorii. Cârciuma ei se afla pusă-n scorbura unui roşcov vechi, căptuşită sus cu ceară roşie, să nu se lărgească rana, să nu curgă anii copacului. Lumina, venind de peste Dunăre, se oprea lângă prag, ca o femeie sosită din ploaie, strecurând înăuntru o dungă albastră. La cele două mese de lemn puteai să prinzi timpul între deşte, să-l răsfoieşti şi să te uiţi de-aproape la poveşti de demult.

— Florica ştia farmece? Pe la noi am auzit că se legau nopţile.

— Ca să legi nopţile, trebuie să-ţi tai părul, şi ea-l avea împletit în cozi ce-i băteau călcâiele. Îi plăcea să fie frumoasă şi era nerăbdătoare să trăiască. Într-o zi, prinţul i-a adus un măr din dealurile Râmnicului, Florica l-a rupt în două, din mireasmă şi seminţe a luat făptură un mânz care s-a azvârlit în câmpie, nechezând, şi un ciorchine de liliac galben. Liliac de sânzâiene, spuzit cu descântece, nevestele-l caută prin văi numai în nopţile când luna scoate pui şi-i schimbă-n stele ce ard peste casele cu cinci fete. Era atunci o vară bogată, tot să-ţi întinzi oasele-n ea. De atâta belşug de ierburi, iepele-şi sugeau una alteia ugerul. “Eu, a zis prinţul, punându-i o rămurică de liliac în păr, mă duc până la Brăila, diseară vin să te iau şi pe tine, între timp, zice, fă-i vânt hoţului tânăr pe care l-ai ascuns în snopul de sulcină de sub tejghea. Hai, drumule!” Drumul a dat fuga să se aştearnă, căci era făcut numai cu pământ din grădina prinţului, iar Florica a dezlegat snopul şi hoţul cel tânăr a intrat, fluierând, întâi cu genunchii, după aia cu şoldurile, după aia cu umerii şi cu capul în cele şase, şapte sau opt războaie pe care le purtau fluturii dintr-o zare în alta. Când se înveleşte ziua cu pâclă alburie, prinţul s-a ivit în prag. “Sunt gata, a zis Florica, să mă duci să petrecem cu douăzeci de lăutari.” “Te duc, dar mai înainte vreau să te urci pe comorile mele, ca să pui pe tine altoi de aur.” Auzindu-l, Florica s-a smintit de bucurie. Mergea, jucând fusta ei cu pietre ieftine pe poale, mari cât ochii iepelor când fată sau când nu găsesc apă, umplea noaptea cu închipuire de clopot, sorbea roua de pe ierburi. Drumul se sucea viclean sub jocul ei oacheş, dar Florica nu-l vedea, se uita cum deschide luna guri de pod în case de umbră şi cânta să-l frigă la inimă pe hoţul cel tânăr, care, fără doar şi poate, dormea pe-acolo prin borceaguri. Se gândea că mai târziu o să-l împace, lipindu-i un ban de aur pe frunza de

smochin de pe braţ, moştenită de la maică-sa. Când au fost în faţa unei porţi acoperite cu viţă deasă, s-au oprit.

— Prinţul era bătrân şi ostenise.

— Era tânăr. Era tulpină de plop în tulpină de luceafăr. Au intrat în hurbă ţinându-se de mână, şi de-atunci nu i-a mai văzut nimeni pe pământ. Doi oameni din Brăila, angajaţi de prinţ, au dărâmat poarta şi-au zidit locul. La miezul nopţii s-au întors în oraş, au tras la o casă bătrână, au ciocănit în obloane şi-au aşteptat banii. Plata a venit repede, dar din vârful cuţitului. În zori, roşcovul de la fântână a luat foc, iar drumul care se hrănea cu umbră a dispărut. Mai departe ştii totul...

— Mai departe ştiu că, înainte de-a începe ninsoarea, am adus trei fire de liliac galben, şi azi nu mai văd nici unul.

— Joiţa zicea că sunt trei semne de la soră-sa, Florica.

Îmbujorată de frig, Ruxandra se întoarce din odaia de sub moară.

— Ai găsit creanga de ienupăr? o întreb.

— S-a urcat pe casă şi-a sărit în lună.

— Înseamnă c-au izgonit-o oamenii ăia de zăpadă.

— N-au avut timp de ea. S-au băgat sub gheaţă ca să repare cele opt raţe de lemn pe care se sprijină moara.

— Treci la masă, o pofteşte bunica, ai două ouă răscoapte.

— Am doi ochi căprui şi astăzi n-o să mănânc decât zăpadă şi un ţurţure de gheaţă.

— Şi o mamă de bătaie, mă amestec eu.

— Tată, tu vorbeşti aşa, fiindcă nu mă cunoşti.

— Te cunosc foarte bine de şase ani şi jumătate.

— Aveam şase ani şi jumătate când am coborât să caut creanga de ienupăr. Dar adineauri, pe trepte, am împlinit paisprezece ani. Şi dacă mai fac un pas împlinesc cincisprezece.

Făcu doi paşi şi împlini şaisprezece.

Şi jur-împrejur se făcu vară.

Şi era seara.

Trei zile la rând luna răsărise peste odăile pline cu trandafiri din asfinţitul soarelui. Dar în a patra zi rămase neclintită în mijlocul cerului, de dimineaţă până spre miezul nopţii — întâi ca o sprânceană mirată, pe urmă ca un pinten de cizmă, apoi ca o nuia de alun plină de muguri şi îndoită de vânt. Ruxandra ar fi putut s-o rupă cu mâna, dar aştepta să se ridice de pe pământ o pasăre — şi e de mirare că pân-acum nu se ridicase nici una — care să-i atârne la vârfuri câte o piersică, drept mulţumire că luna ajuta grâul să se coacă şi-l rotea spre nemărginiri ca pe-o uriaşă revărsare de visuri bune. Vântul ridicat de pe lac adoptase o stare de melancolie, acoperea plopii cu suspine şi cu beţia de-a se înclina numai la trenurile trecând spre Bucureşti sau Brăila, tăia unghiuri curioase într-un nor singuratic şi umbla pe sub streaşina morii cu stoluri de porumbei ireali, făcuţi parcă din sticlă şi mătase topită. Dincolo de lac, într-un salcâm, o bufniţă dumica negură, o căruţă păcănea printre liniile de tutun, stropind sufletul cu tristeţe aromată, iar în grâu se spărgea un cântec moale, ca o patimă ce se stinge şi nu se-ndură să piară. Pe sub lună pluteau dantele verzi, dantele negre — şi dintr-o roşcovă de sidef (umbra lunii reflectată-n alte ceruri) se desprinse o fâşie de drum vechi, care se lungi prin mijlocul lanului de grâu, cu o trăsură ce gonea spre moară, trasă de cai cu scânteie verde în genunchi, cu patru oameni pe perne — doi de zăpadă, doi de liliac galben.

Ruxandra, la masa din pridvor, asculta cum se apropie trăsura şi-n ochii ei adânciţi până peste fire de două boabe aurii se strecura o umbră de spaimă şi de aşteptare nepotolită. Ar fi putut să se închidă în casă, ar fi putut să strige — grâul însă, în revărsarea lui ameţitoare, spărgea în spic mireasma somnului, şi-n timpul ăsta, pai cu pai se împletea ca să încununeze trecerea trăsurii. Lângă scaietele cu lemn şi destin de troiţă, caii ieşiră din hamuri şi intrară în ape ca să bea, cei doi oameni de zăpadă izbiră cu cuţitele în oamenii de

liliac galben, ăia se clătinară şi răspunseră tot cu cuţitele. Se rostogoliră în grâu, izbindu-se cu ură — şi luna se adună într-un cuib de rândunică. Vântul se turtise pe vale, s-auzea numai şuierul cuţitelor, trosnetul buruienilor frânte sub trupuri şi legănarea neostenită a apelor. "Se bat două anotimpuri, înţelese Ruxandra, ninsoarea iernii şi ninsoarea verii, ca să se vadă cine a dat glorie grâului." Caii ieşiră din ape, se scuturară, fornăind, culeseră răniţii şi întoarseră trăsura. Patru siluete se închinară tăcute spre Ruxandra şi dispărură în zarea roşcovei de sidef. Drumul se strângea în val la spatele trăsurii şi când Ruxandra părăsi pridvorul şi fugi să caute urma întâmplărilor, găsi în marginea lanului de grâu cornul lunii, picat într-o tufă de floare galbenă. Printr-un capăt al lunii curgea, bolborosind, o vână de apă, prin celălalt răsăreau dropii, întindeau ciocul să prindă libelule, apoi se înfundau în grâu şi-n ierburi, înfiorate de ţipătul vulpii şi răscolind mândria vântului.

În februarie, când ninge în şir două zile şi două nopţi, se petrec tot felul de lucruri ciudate. După ce avu şaisprezece ani, Ruxandra mai schiţă un pas şi se întoarse la vârsta de şase ani şi jumătate.

— Tată! mă strigă ea în clipa aia. Uite, creanga de ienupăr e din nou sub grădină — şi, vorbind, îşi răsuceşte părul pe deget, după un obicei prost.

— Au adus-o înapoi patru iepuraşi, în timp ce tu aveai paisprezece, cincisprezece şi şaisprezece ani.

— Unde sunt?

— Dorm. Şi, după câte au păţit, o să doarmă până deseară.

— Vreau să ştiu ce-au păţit.

— Păi, uite cum a fost. Ei trăiau, împreună cu mama lor, într-un loc unde e numai vară. Azdimineaţă s-au sculat flămânzi, maică-sa le-a pus pe masă un pepene şi le-a dat fiecăruia un cuţit şi o furculiţă. Ca să nu se murdărească pe

blăniţă, le-a legat fiecăruia o foaie de varză sub bărbie. Au mâncat, bineînţeles, şi foile de varză. Maică-sa trebuia să plece în pădure, după scoarţă de copac tânăr. Îi culcă într-un pat căptuşit cu iarbă şi închise uşa cu cheia. Dar ei n-au somn şi, lacomi, mănâncă duşumeaua care era făcută din morcovi şi cad toţi, bâldâbâc, tocmai pe malul lacului nostru, în zăpadă. Îngroziţi de frig, se reped în buzunarele unui om care spărsese o copcă în gheaţă ca să dea la peşte. Stau acolo vreme de un ceas, până omul vede că nu e rost să prindă vreo ştiucă, şi pleacă la cârciumă, să-şi încălzească oasele c-un păhărel.

"Dă-mi nişte rachiu, măi băiete", strigă omul, cum intră în cârciumă, şi bagă mâna după bani. Dă de ăi patru iepuraşi, îi trage afară de urechi şi-i pune pe tejghea.

Vânzătorul îi adună cu braţul şi-i bagă în sertar. Acolo era şi creanga de ienupăr.

— Nu se poate, creanga răsărise în lună.

— A vrut să sară în lună, dar la jumătatea drumului s-a poticnit şi-a căzut în pragul cârciumii. Iepurii, lacomi, s-au apropiat s-o ronţăie, însă, când au văzut-o că aprinde focul în fructe, au dat îndărăt, speriaţi.

— Şi cum au scăpat de-acolo?

— Lemnul din care e lucrată tejgheaua e neam cu lemnul din moară şi chiar cu alea opt raţe de lemn pe care se sprijină moara. A pândit un om şi mi-a trimis vorbă. Omul ăla s-a nimerit să fie tocmai colegul tău, Lăstun Ion. Se joacă afară cu sania, aşteaptă să te-mbraci şi să plecaţi la şcoală.

— Şcoala nu mai există. Ieri am uns-o cu şorici de porc şi precis au mâncat-o căţeii.

— Da' de unde! Toţi câinii din împrejurimi s-au bătut aznoapte cu lupii şi n-au avut timp pentru altceva.

— Bine, zise Ruxandra, o să plec cu Lăstun. Însă când mă-ntorc, vreau să stau de vorbă cu iepurii. Singură.

Ninge. Şi eu stau şi mă întreb: de unde să fac rost de patru iepuri care ştiu să vorbească?

CERCEI DE AUR

Vinul roşu care se face la noi în bălţi are sufletul clocotitor al ţipătului ce suie de pe buzele fetei în clipa scurtă şi speriată a pierderii neştiinţei. Îl bei şi începi să înveţi şi să crezi că doar înfrângerea e veşnică pe pământ. Eu îl beau cu nădejde de patruzeci de ani şi mă numesc Neculai Culcuş Înfrântu. Un nume melancolic, ca şi cum lumina ar face dropii şi porumbei peste iarba roasă de turme. Stau pe malul lacului Ozânca. Până-n fundul zării, spre Dunărea veche, o fâşie de apă clătinată, verde şi senină, iar pe amândouă coastele, rânduri de vie curată, aşa cum e lumea duminică dimineaţa, zi de vară: cer înalt, sprâncenat, vioriu, din tâmplele căruia curge o fluturare de argint ca să se împerecheze cu nebunia apelor, să ridice împreună roiuri de furnici zburătoare; sălcii, plopi, sunt sate ce plutesc într-o ninsoare închipuită; munţii acri ai Dobrogei spun o poveste lungă, încâlcită şi somnolentă; iar oamenii, când se văd, înaintează numai de la brâu în sus. În locul ăsta-mi place să trăiesc. Mai demult, când lăutarul nu-mi mişca inima cu versul:

M-am zbătut toată viaţa
în sălbatec nenoroc...

am slujit în viile din insula Izvor T. ale curţii regale, sub ordinele lui Pierre Valdemar. Francezul avea o vorbă: vinul roşu e de-o seamă cu iepurii, de-aia se şi potrivesc atât de bine pe masa de petrecere. Dar mai spunea că nu s-a ivit încă puiul

de iepure sau de cerb pe-a cărui pulpă, bine rumenită la foc, să merite să risipeşti o cană de vin roşu de la Izvor T.

În 1947, cu opt sau nouă luni înainte ca Mihai I de Hohenzollern, regele tuturor românilor, să fie azvârlit din scaunul ţării, Valdemar a cerut încheierea socotelilor, ca să se întoarcă în Franţa. Vinul trecut prin mâinile lui n-ajungea niciodată să uneltească împotriva capului, şi s-au atârnat de el, cu disperare, să-l oprească: uite, îi dublează leafa, îi căptuşesc odăile cu fulgi de înger, îi aduc muieri viforoase din toate oraşele deocheate ale ţării. Dar el luase hotărâre de nedespicat: "Plec!" — şi-şi scutura cerceii de piatră scumpă atârnaţi în sfârcul urechilor. Mareşalul curţii regale s-a rupt de lângă scara voievozilor din palatul de la Bucureşti şi a venit să-i spună:

— Cântăreşti, domnule Valdemar, 65 kg, vei primi 65 kg aur. Rămâi?

— Ah, nu, domnule, vă rog să înţelegeţi, s-a sfârşit.

Şi a plecat. Iar tu, care-ai crescut aici, poţi să-mi spui de unde dracu' ştia că se sfârşise totul pentru totdeauna?! O să zici că, om deştept, urmărise mersul războiului, citea cărţi, asculta radio. Eu, însă, înclin să cred că l-a pus în mişcare Gil Calabria din Turnu-Măgurele. Valdemar, ca toţi francezii, era rău după muieri, repede le răsturna-n bălării. Le plătea, iar când venea cazul, nu se da înlături să scoată pistolul şi să ameninţe. De obicei se lega de ţigănci. Fiindcă se născuse-n hotar cu Spania, ştia ce bucăţică e scumpă. Nu se sătura de nici una şi nu le lepăda, le păstra pe toate. De cum începea să pâlpâie floarea în prunii de pe grinduri şi până toamna, la cules, când gutuiele cădelniţează brumă peste tufele de călini roşii, întindea masa pentru iubite, în fiecare sâmbătă seara, în curtea mică a casei, deschisă spre o gârlă îngustă. Avea casă de lemn, numai a lui, cu pridvor pe stâlpi. Când o vedeai, îţi venea s-o crestezi cu briceagul şi să semeni în tăietură botul unei stele, un pumn de libelule sau un cuib de mierle de apă.

Beau vin rece, scos cu ciubărul din pivniţă. Ţigăncile cântau şi jucau, iar una dintre ele, ultimul boboc răpus cu daruri, spălată-ntâi în lapte, care împietreşte carnea, şi limpezită-n vin, care aţâţă poftele, aştepta, supusă, în cămaşă de nălucă, sub cortul dintre două sălcii, ca să dezmierde sângele francezului. Uneori, foarte rar, cortul rămânea gol, semn că vânătoarea din săptămâna aia dăduse greş. Atunci nu mai erau cântece. Se aprindea foc într-o groapă şi se ardea peşte uscat. Zece sau cincisprezece coşuri. Crap lat şi căpăţânos. Fumul, gras, greu apăsa pe baltă. Pline de greaţă şi negăsind în ele curaj să-şi taie din viţelul bucuriei câte-o halcă pe măsura foamei, ţigăncile o blestemau de moarte pe aia care le opărise veselia. Valdemar părea că nu le aude. Sta într-o margine, tăcut, cu capul mândru şi frumos sprijinit pe stinghia gardului. Ai fi zis că aştepta să moară de umilinţă şi din timp în timp ridica două degete să i le boteze luna, apoi le băga în gură şi le muşca: "Mă doare; cineva îmi zgârie şi-mi hăpăie ficatul". Târziu, ca să nu plesnească, fiindcă la mânie oasele cresc să spargă adăpostul, se răsucea spre cea mai tânără dintre ţigănci şi, lup alb, o implora:

— Hai, vino să te miluiesc şi du-te la ea. Să-i spui c-am s-o îmbrac în aur din cap până-n picioare.

O aşeza cu fruntea pe genunchi şi-i împletea părul în două cozi, încheindu-le într-un mic luceafăr de aur. Apoi ţiganca pleca şi venea, lunecând pe cărări ascunse; cei din curte îi pândeau mersul nepoticnit şi înţelegeau de departe — lampa aia fructiferă luminând ascuţit simţurile oamenilor din bălţi — dacă dogoarea aurului rupsese în două malul de gheaţă. Se pare că aurul arde cu pălălăi mai cu seamă pe zăpezi împietrite, fiindcă francezul primea mereu acelaşi răspuns:

— Joi sau vineri te tăvăleşti pe carne proaspătă.

Când aştepta să-i pice din limpezimea plină de speranţă a cerului o gâscă sălbatică, francezul mă punea să-l trec Dunărea

cu barca la Turnu-Măgurele. Intra în oraş să se îmbăieze, într-o casă de pe uliţa ruşinoasă, în apă de floare de portocal. Şi ca să-i lustruiască pantofii Gil Calabria, un ăla dărăpănat de vise leneşe, care lăsa impresia că lucrează cu periile doar ca să se gândească din ce parte ar fi mai nimerit să apuce el curcubeul şi să-l scuture de pureci. Francezul îl dispreţuia şi când Gil îi apuca în palme laba piciorului, mică, subţire şi lată, zvâcnea nervos din şold, temându-se instinctiv că Gil Calabria o să-şi înfigă trei dinţi de viplă în pantoful lui. Poate că Gil ar fi căzut în păcat, dar cu condiţia să aibă sub nas o pereche de bocanci bine pătrunşi de untură.

În martie '47, un martie hămesit ca un puşcăriaş, Valdemar avu din nou o săptămână liliachie. De data asta îl băgase în căpăstru de sânge o fată adusă în insula Izvor T. de vântul ăla zurliu care scarpină pe spinare caii de abur răsăriţi o clipă pe dâmburi să adulmece mirosul de nuia de salcie. Ţin minte, la Izvor T. tocmai avea loc nunta veveriţelor, întinzându-se pe şapte stejari. Seara, când în cer iau foc ultimele gunoaie ale zilei şi iese luna ca să risipească boabe de ienupăr prin râpi, fata aia, la urma urmelor venită de peste Olt, din viile de la Segarcea, se furişa în poiana de sub stejari, ca să-şi umple inima cu pierderea minţii din crengile lor. Îl găsea acolo pe francez c-un călugăr bătrân şi izbucnea în râs:

— Sfinte călugăr, nu ştiu de ce-mi vine să zic că eşti un fel de călugăr de lemn, care stă să citească dintr-o carte de lemn, dar până una alta, a băut nişte rachiu de lemn şi-i curg din barbă picături de lemn.

Un clopot bătea încet la bisericuţa din pădure. Dogit, ştirb, fără miere. Parcă da un măgar de popă cu copita-n geam, strigând: “Alabala, eu vă-ngrop pe toţi”. Ascultându-l, fata se zdruncina. I-ar fi plăcut, îi strecură francezului, un clopot să facă streaşină de bronz, creastă de sunete tinere şi

înalte. La mănăstirea Plumbuită din Bucureşti se toarnă clopote cu buza delicată şi fierbinte, cică meşterii de-acolo pun în ele privighetori învelite-n argint.

— Trimit un om la Plumbuita să cumpere. Şi vineri vii la mine.

— Şi vineri şi sâmbătă seara. Dar să fim singuri.

— I-auzi la ea! râse ăla. Ah, ce mai jăvruţă!

L-a mânat la Bucureşti pe călugărul bătrân. Iar el, dând voios din coadă, m-a pus să-l trec Dunărea la Turnu-Măgurele.

Era o zi vânătă, friguroasă şi proastă. Trebuie să cunoşti ce-i asta, cum vine şi cu ce se mănâncă, fiindcă zile tâmpite sunt vreo trei sute cincizeci şi ceva într-un an. O zi tâmpită, să fim clari, e aia când simţi, de dimineaţă, că ţi-a făcut o gaură în beregată şi-ţi bea norocul.

Iani Kaţighera, care ţinea case dulci pe uliţa ruşinoasă, l-a primit pe francez, frângându-şi mâinile şi văicărându-se. Fusese călcat de poliţie, pârât că ascunde tutun bulgăresc de contrabandă şi agenţii îi băuseră ultima vadră de apă de floare de portocal, bolborosind printre râgâieli: "Bogdaproste, Doamne, c-am ajuns clipa să bem şi noi lapte de cămilă".

— Prăsilă de derbedei, domnule! i-a înjurat grecul.

— O zi cu ghinion, a zis francezul.

— O zi bună s-o pui cu faţa la zid şi să-i zbori creierii fără milă, a-ncheiat grecul.

Mai departe, Valdemar a luat-o spre piaţă, ca să dea de tulpina aia de bujor negru numită Gil Calabria. În piaţă bătea vântul. Pare o nebunie ce spun, dar la Turnu-Măgurele, primăvara, vântul e alb, ca şi cum şi-ar serba nunta de argint, şi miroase a dropii. Gil Calabria, bineînţeles, nu era pe scăunelul lui. O femeie care vindea dovleac copt îi spuse francezului că un prieten de-al lui Gil, comunist, îl instalase pe Gil Calabria administrator la conacul de la Vetrişoaia al generalului Donici, criminal de război fugit din ţară ca să se salveze de glonţ.

— E acolo de câteva săptămâni şi lumea zice că se îndoapă numai cu porumbei şi potârnichi prăjite. Ţine porumbeii în două fântâni, taie câte douăzeci odată, mănâncă până simte că se face taur şi după-masă se plimbă călare pe sub nuci şi râde: “Săru’ mâna, domnişoară livadă, fă-te mai repede ţuică, să-necăm în poveste valea asta mănoasă“.

Era după-amiază şi răsărise luna. Ieşise, cum zice credinţa noastră, a celor din bălţi, să rupă un mănunchi de pelin crud, să-l presare în calea lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să-şi aducă aminte că pe pământ e primăvară şi că e dator să coboare din cer, să ia chipul Dunării şi să ne hrănească.

“Hei, lună subţire-n frunză şi vicleană ca o vulpe, i-a strigat în gând francezul, învaţă-mă ce să-i duc eu fetei ăleia ca să nu le-alunge, sâmbătă seara, pe ţigănci.” A trecut în strada mare să caute în prăvălii. Mergea încet, supus plăcerii de a iscodi şi de a se lăsa pândit. Aproape de gară, s-a oprit în dreptul unor geamuri late, dincolo de care forfoteau sute de păsări în voliere. “Iată, îşi zise, în cinstea ei o să gătesc casa cu păsări şi clopoţei ascunşi în flori.” Dar când să apuce uşa, s-o deschidă, încremeni. De la gară, prin mijlocul străzii mari, venea spre centrul oraşului, atârnat pe trupul deşălat al lui Gil Calabria, costumul pe care-l îmbrăca generalul Donici când ieşea să sape răzoarele de trandafiri: pantaloni roşii, vestă galbenă, haină albă, pălărie de pai cu panglică neagră înnodată în cruce. Ţinea scurt de zgardă doi câini uriaşi, cu pieptar şi botniţă de piele sau, mai bine zis, câinii ăia îl târau voiniceşte ca să ia în primire prefectura, piaţa şi grădina publică, iar el se împotrivea cât putea, fiindcă înainta lăsându-se mult pe spate şi înjurându-i astfel:

— Mă băieţi, mă nebunilor, mă fiarelor! Eu vă iubesc, lua-v-ar dracu, şi voi sunteţi răi şi porci.

Francezul n-a mai cumpărat nimic. S-a întors în vad la Dunăre, strigând de departe:

— Gata, înapoi în insulă!

Iar la Izvor T., după ce mi-a spus întâmplarea, a adăugat:

— Şi înapoi în Franţa!

— Prostii, i-am zis, or să-i ia repede şi hainele şi câinii.

— Dar cerceii?! Purta în fiecare ureche câte-un ciorchine de aur. Eu am o inimă deşteaptă şi inima-mi spune: Valdemar, fereşte paharul cu muşte până nu le sare ţandăra tuturor ăstora din Balcania... Numai voi, românii, sunteţi capabili să ziceţi, după ce-aţi pierdut totul: "Nu-i nimic, sus în genunchi, şi de la capăt!" Eu nu pot...

JOCUL DIN AMURG

În odaia mică şi goală, ca un os cu măduva suptă, murise, nu demult, bunică-sa. Sprijinit cu bărbia pe spătarul scaunului şi cu genunchii potriviţi în rana făcută de bătrână, cu solzii unghiilor, în perete, când nu mai avea nici glas să geamă, Dragomir se uita în câmpie, peste râul îngheţat. Pâclele înserării de ianuarie risipeau în sufletul lui o stingere lungă. Clipele-i dormeau sub pleoape, un braţ de izmă uscată ardea pe foc sub plita la care-şi dezmorţeşte mâinile uitarea.

În uliţă, peste încă două odăi, sau peste două vrafuri de timp, Iancu Peleagă striga la Gheorghe Ţigănuş: “Trimite-mi, mă, bastonu' ăla cu cui în vârf, ca să vin la tine să bem o oală de vin”. În creasta casei fierbea, cu zvâcniri scurte, o vâjâitoare de lemn, dar el n-auzea nimic, lumea toată se petrecea pe de lături, în tăcere, ca un cal cu copitele înfăşurate-n cârpe. Departe, dincolo de râu, la fântâna cu cumpănă de lângă plopii lui Dimache — erau trei, şi cel din mijloc părea că tocmai se întorsese din deportare, crăcile-i atârnau toate frânte — se ivise un lup. “Ia, îşi zise Dragomir, cu mirare, e mort de foame, afurisitul.” Luă din farfurioara pusă pe pervaz o coadă de scrumbie şi începu să sugă din ea aşteptare. Singurătatea din odaie simţi că trebuie să-şi încalţe cizmele şi s-o ia la picior. “E groasă povestea cu ăsta”, se trezi Dragomir vorbind, când descoperi că lupii, cu umerii în jugul foamei, o pornise spre sat. Fiara venea încet, ca să fie la malul gârlei în acelaşi pas cu amurgul. Nimic primejdios în vântul ridicat din malul satului, fiindcă lupul înainta calm sau

poate se cenzura sever. “E bătrân, are experienţă, ştie să rabde, aprecie Dragomir. Ăsta, dacă n-are-ncotro, rupe pământul cu colţii şi-şi amăgeşte foamea, dar nu se vâră ca prostu-n capcană. Dar nu trebuie, frate, să te laşi ispitit cu una, cu două de sângele mielului. Sunt destui care se bat pentru blana lui.” Se opri, uimit. În spatele lupului veneau cei trei plopi şi fântâna cu cumpănă. Dragomir scuipă oasele scrumbiei peste un morman de lână şi peste daracul în care urma să fie scărmănată lâna, îngustă ochii forfotind de-o neizbăvire a dorinţelor, trecu două deşte peste mustaţa blondă, ce se-n-căpăţâna să nu s-azvârlă cât ar fi vrut el, şi căută să înţeleagă cum umblau plopii şi fântâna. Renunţă imediat, poate erau pe-o corabie descântată, lemn ursit să nu se vadă şi lunecând pe o pojghiţă de marmură întinsă tot nevăzut, sub picioarele lupului. Întunericul, cuprinzând în el fântâna, plopii şi lupul, se opri la câţiva stânjeni de râul îngheţat. Tremura, înalt şi de nepătruns, ca un jurământ zidit în sticlă albastră, ondulată vânăt de şuierul vântului ridicat din râpile malului, din prunduri sterpe. În noaptea de dincolo era stăpână taina; aici — drace! stai puţin, lupul s-a rupt din întuneric, făcând o gaură cât uşa cuptorului, s-apropie de-o copcă, înfundă botul în ea, soarbe două-nghiţituri, plimbă printre dinţi o flacără roşie, se-ntoarce cu tot trupul şi ciocăneşte cu laba în peretele albastru. Pe sala în care se deschide odaia de unde priveşte Dragomir, vântul da cu măzăriche în streaşina de tablă a troiţei pe care-au cumpărat-o ieri ca s-o fixeze într-o răspântie, pentru pomenirea bătrânei. Ia te uită, lupul s-a-nghesuit în spărtura de mai-nainte, astupând-o, şi, în schimb, a ieşit din întuneric fântâna. Dar pentru ce? Ca să se încarce cu apă din copcă. Nemaiauzit! O sută de găleţi. Două sute. Cumpăna s-apleacă şi se-nalţă, smucită de-o fată întoarsă cu spatele spre Dragomir. Poartă cojoc tăiat în poale şi fustă verde fata, năframa i-a lunecat din cap pe umeri şi părul negru i-l umflă vântul într-o parte. E de mirare cum o zbatere atât de bogată şi

nesfârşită n-o târăşte pe fata aia la vale, pe sub pod, în necuprinsul iernii. Fântâna s-a umplut şi se întoarce în întuneric, pe uşa ei, fata a pierit, iar lupul, cu urechile alungite, traversează râul, îngheţat, târând în spinare acoperişul nopţii. Acum nu se mai vede nici el, a pătruns în unghiul orb pe care-l face malul grădinii, însă Dragomir îl simte că nu s-a oprit, e chiar sub răchitele încărcate de zăpadă luminoasă, o izbitură, un zbucium nervos în pereţii casei, şi lupul a pătruns în măruntaiele pământului de sub grădina lor. Dar pentru ce?

Un şuvoi de aer rece clatină odaia şi un glas întreabă răstit:

— Dragomire, ai adus lemne la sobă?

— Dar pentru ce?

— I-auzi, domnule, vorbă la el! Afară se lasă o noapte scârbos de geroasă şi el întreabă pentru ce! Ia-ţi o haină în spinare şi ieşi la treabă.

— Bine, tată, ies, dar spune-mi, o fi adevărat ce-mi spunea bunica înainte de-a muri? Zicea că într-o iarnă, demult, un lup a intrat sub pământ, chiar în mijlocul grădinii noastre, şi la o săptămână a ieşit în partea ailaltă a satului.

— E adevărat.

— Tu de unde ştii?

— Păi lupul ăla a ieşit chiar sub malul grădinii lui socrumeu. M-am dus să aflu pe unde intrase ca s-ajungă la noi în sat, şi de-atunci stau aici.

— Aha, făcu Dragomir şi ieşi afară.

Umplu lăzile cu lemne la sobele din două odăi, aduse apă de la gârlă, ca să pună maică-sa fasole la fiert, apoi, lovind c-un ciomag cărarea îngheţată, porni spre marginea ailaltă a satului. Se opri lângă un pâlc de salcâmi, în capul vadului ce cobora spre bălţi, şi aprinse o ţigară. O stinse imediat: în casa din stânga vadului, cineva plimba o lampă prin dreptul geamului, ridicând şi coborând fitilul. Râzând, Dragomir lovi cu ciomagul în zăpadă. În pământ se căscă o groapă şi răsări un lup, apoi o fântână şi trei plopi — cel din mijloc părea că tocmai s-a întors din deportare, crăcile-i atârnau învinse.

ÎN STEPĂ

Şeful plutonului de execuţie mergea în rând cu condamnatul, aproape atingându-se cu umerii, un sergent-major, ducând sub braţ un sac de iută, împăturit, mergea în faţă, iar patru plutonieri, cu carabinele pe şold, veneau din spate, târându-şi picioarele prin iarba curată şi moţăind de somn încă din primele ore ale dimineţii.

Senin uscat şi tăcere. Pe dealurile din fundul zării, cotropite de cimbru, suiau spre cer pelerini de abur.

— Parcă dumneata mi-ai dăruit în primăvara asta o tabacheră de lemn plină cu buburuze...

— Eu, domnule locotenent, recunoscu condamnatul.

— Oh, îmi pare rău, dac-aş fi ştiut, m-aranjam să schimb c-un coleg. Ţi-am înapoiat tabachera?

— Nu!

— Puteai să-ţi aduci aminte şi să mi-o ceri. În ultimele două săptămâni ai lucrat la săpatul grădinii — toţi condamnaţii la moarte au dreptul ăsta — băteai frumos la uşă şi mi-o cereai.

— Nu-mi mai trebuia. După judecată, până la pronunţarea sentinţei, mi s-a luat dreptul de-a primi ţigări.

— Da, legile sunt aspre. Dar nu scrie nicăieri că celui condamnat la moarte i se iau bocancii.

— Nu mi i-au luat. M-am descălţat singur şi i-am dat unui profesor bătrân. Suflet bun, în fiecare seară de iarnă ne spunea câte-o poveste.

— Ne apropiem. Sergent-major, schimbă vocea locotenentul, nu-ţi permit s-aprinzi ţigara.

— Vă mulţumesc, spuse condamnatul. Fumul ţigării m-ar fi-necat cu aduceri aminte. Să ştiţi c-aveţi un şoim frumos. În tinereţe şi eu am vânat mult cu şoimul. Dar vă trebuie o mănuşă bună, englezească, cu plăcuţă de aramă şi inel. Mănuşa, cum s-ar zice, e crângul şoimului. Aia pe care-am văzut-o la dumneavoastră nu mi-a plăcut. Pe urmă, trebuie să hrăniţi şoimul, din când în când, cu albine negre şi să-i daţi să scoată ochii la bufniţe. Asta-l ţine în formă.

— Şoimul cu care m-ai văzut dumneata mi-a murit.

— Îmi pare sincer rău, să ştiţi.

— Mai am încă doi, nu-i cine ştie ce mare pierdere.

— În cazul ăsta pot să vă fac o rugăminte?

— Fără îndoială.

— Am cerut, dar nu ştiu de ce nu mi-au permis să mă spovedesc şi să mă împărtăşesc. Vă rog să ordonaţi ăstora patru să mă împuşte: unu-n cap, altu-n burtă şi ăilalţi doi în umeri. Iar dumneavoastră să-mi daţi lovitura de graţie în coşul pieptului.

— Semnul crucii? Bine! Altceva?

— Altceva, nimic...

— Dacă vrei să-mi spui de unde eşti...

— Nu-mi aduc aminte.

— Pare neverosimil.

— N-am în urmă decât un butuc de glicină, un snop de nuiele roşii peste un morman de lemne cojite şi o suveică de argint lunecând prin dreptul unui geam.

— Păi, asta-i casa unde locuieşte comandantul închisorii, cu nevastă-sa.

— Doamna are un suflet foarte bun. De câte ori s-a întâmplat o execuţie, luna asta, dânsa a trimis un coş de cireşe, numai cercei, copiilor de la orfelinatul din Constanţa.

— Directorul n-are suflet bun?

— Şi dânsul are suflet bun. În martie, când l-au înmormântat pe Stalin, s-a dat ordin ca toată lumea de pe faţa

pământului să se oprească din lucru şi să salute. Noi, zece inşi — iată, cu mine se duce şi-al zecelea —, nu ne-am oprit. După patru ani de muncă forţată, am vrut să lucrăm cinci minute de bună voie şi domnul director a închis ochii. Cei mici ne-au pârât.

— Înseamnă că plutonierii şi sergenţii majori n-au suflet bun.

— Nu. Şi ei au suflet bun. În noaptea de Înviere am căzut la lucru, într-o groapă de cretă, cu trei sute cincizeci de popi şi, fix la ora 12, când în biserici se aprinde lumină din lumină, toţi ăia trei sute cincizeci de popi s-au pornit să cânte Christos a înviat, iar plutonierii nu le-au rupt oasele. Hei, făcu el mirat, am ajuns la groapă. Ce adâncă e! De când mi s-a adus la cunoştinţă sentinţa nu mă gândesc decât la ce mi se va întâmpla în prima noapte în pământ. Greu o să-mi fie.

— Trebuie să te legăm la ochi.

— Nu primesc.

Locotenentul îşi retrase oamenii la zece metri, le spuse care unde trebuie să ochească şi se întoarse spre condamnat, vorbind încet:

— Dacă mai ai vreo dorinţă?

— Nici una.

— Atunci am eu una. Spune-mi, dumneata ce crezi, Dumnezeu sau dracul, care dintre ei are suflet rău?

— Asta, domnule locotenent, cu siguranţă c-am s-o aflu dincolo.

— Foc! urlă locotenentul şi carabinele trosniră.

Omul de pe marginea gropii se îndoi spre stânga, apoi zvâcni înapoi, cu spinarea curbată parcă ar fi încercat să se înscrie ca un obstacol rotund şi confuz în dogoarea ce începuse să dospească în stepă, genunchii i se frânseră şi căzu adunat deasupra pântecului. Toţi cei patru plutonieri trăseseră în burtă.

— De ce, mă, fraţilor? întrebă locotenentul.

— Ne-am gândit, răspunse unul, ca măcar în ultima clipă să simtă şi el ceva cald în stomac.

— Îngropaţi-l.

Sergentul major vârî mortul în sacul de iută şi-l târî în groapă. Ceilalţi săriră cu lopeţile.

În timpul ăsta, locotenentul se trântise într-un petic de iarbă deasă, netocită de paşi sau de umbletul vântului, şi culegea buburuze pe care le vâra în tabacheră.Una-i urcă, din podul palmei, pe strunga dintre degetul mare şi arătător, şi, văzând-o că stă să-şi desfoaie micile-i aripi, locotenentul vru să-şi cerceteze soarta

Gărgăriţă-riţă,
Unde-o zbura,
Acolo m-oi însura...

Umbra sergentului-major i se lipi de genunchi. Ăla fuma o ţigară puturoasă şi-şi scutura bocancii de pământul prins pe tocuri, dar mai mult tropăia ca să atragă atenţia.

— Raportează, îngădui locotenentul.

— Avem nişte bere rece.

— Sergent major, răspunse locotenentul, stăpânindu-şi tremurul mâinii, ca să nu sperie buburuza, ştiinţa susţine că omul, cantitativ, e alcătuit trei sferturi din apă. S-ar putea zice, prin urmare, că o fată frumoasă e făcută trei sferturi din rouă. Exact ceea ce mi-ar trebui mie în arşiţa asta a Dobrogei: o fată cu suflet bun, de aur, şi cântărind patruzeci de kilograme de rouă. În lipsă e bună şi o bere rece. Ad-o.

LEBĂDA NEAGRĂ

Din partea autorului

Pentru că îmbătrânesc spunând sau scriind poveşti — spre deosebire de mulţi alţii care, spre binele lor, îmbătrânesc trăind — umblu prin lume cu urechea plecată, ca să prind toate vorbele ce se rostesc în apropierea mea. Pe drum şi departe de casă mai ales, oamenii cred că zeii sunt duşi să se iubească prin crânguri sau să spună minciuni fetelor şi atunci încep şi ei să tragă timpul de urechi, să se scufunde-n spice viorii.

Eram într-un tren de noapte, acum în septembrie, luna plutea ca o movilă de grâu deasupra câmpiilor şi cineva-şi depăna gândurile, amăgitor şi leneş:

— Pe Dunăre, la începutul toamnei, apa-i groasă de-atâta peşte. Păi, ce crezi, de când a urzit Dumnezeu pământul, banii se prăsesc la cine-i iubeşte, iar crapul numa-n apele care păstrează fulgerul. Din fulger, îşi fac crapii spadă. Dar pescăruşi pe Dunăre, în dreptul Brăilei, foarte rari, domnule. Se leagănă cu miile pe Lacu-Sărat, dac-aţi mai auzit. (Aţâţător şi pus pe hulit.) Şi-acolo nu-i peşte. Iar ei, puzderie de scântei albe, bătute de-un blestem să scapere şi să dăinuiască fără luptă. Întâi zici că-s porumbei şi-ţi pare rău că n-ai să le-arunci nişte grăunţe. Pe urmă, când se ivesc dintr-o margine şase lebede albe şi una neagră, plutind fantastic, pe o linie a lacului care trebuie că pe dedesubt e trasă cu mărgăritar, înţelegi: sunt pescăruşi, fiindcă ei au de-a face cu lebedele.

Atenţie, nimic obscen, sunt logodiţi de la distanţă. Eu, când văd o lebădă neagră, mă gândesc la timpul când furam cucuvelele dintr-o clopotniţă şi le aruncam în casa preotului, fiindcă fata lui, pe care o iubeam, se plimba cu altcineva. Mai bine zis, cu un prost de băiat, care nici măcar n-a luat-o de nevastă şi o trăgea cu sania, vara, prin iarbă. La Lacu-Sărat, de câte ori m-am dus să văd lebăda neagră, am văzut şi-un cal bătrân care, fix la orele opt dimineaţa, intra în apă până la genunchi şi şedea acolo până la prânz. Era bătrân, cu oasele bolnave şi venea să se vindece. Îl bâzâia musca, mişca greu din ciotul cozii, dar nu ieşea din apă. Ar urma să cred că şi pescăruşii ăia sunt bolnavi, însă altceva se întâmplă cu ei: acolo, pe lac, mă gândesc, ei fac de gardă, cu schimbul, în jurul lebedelor. Năuci de beţie, sau de iubire. Cazacii albi ai ţarului rus. Le-aş tăia capul cu sabia. Sunt în misiune secretă, neîndoielnic. E o idee, dumneavoastră ce ziceţi? Eu mă numesc Paul Pietraru.

— Nu zicem nimic, răspunse un glas vesel. (Mă prefac că dorm, dar printre pleoapele scăpătate îi iau măsura: smead, solid şi cu dispreţ la adresa romanticilor — cel puţin aşa mi-l descifrează faţa turtită, ca de tătar.) Dumneata trăieşti, după cum se pare, doar întâmplări frumoase. Eşti ca fata aia care zice: “Mamă, am găsit un boboc de trandafir în chiuvetă, de ce la şcoală nu ne-au spus că trandafirii cresc şi-n faianţă?!” Eu, află dumneata, nu ştiu cum se întâmplă, atrag asupra mea tot soiul de întâmplări ridicole. De pildă, m-am urcat într-o zi în troleibuz, la Bucureşti, fără bilet. În staţia respectivă ne-am urcat vreo douăzeci de pasageri şi sunt convins că nici unul n-avea bilet. Eram studenţi. Ei bine, după o jumătate de minut, doi inşi s-au apropiat şi mi-au cerut biletul la control. “N-am.” “E rău, scoate suta şi coboară.” “N-am decât cincizeci de lei.” “Dă-i încoace şi zi mersi că ne-ai întâlnit pe noi.” Mi-au luat banii şi-au sărit din mers. Erau, vă daţi

seama, doi şnapani care au tulit-o direct la cârciumă cu banii mei. Şi bagă de seamă, mă duceam să întâlnesc o fată. Eu, domnule, stimez corbii, lebedele negre mă lasă cu deştul mare în gaura cheii. Dumneata cânţi poveşti cu orga pe piept, pfiii, şi-ţi închipui că lumea se dă-n balansoar de plăcere şi bucurie şi mai aruncă şi doi cartofi în spuză ca să miroase viaţa a pace şi belşug. Eu, pe ăştia de-alde dumneata i-aş trimite să umple sifoane şi să stropească cu ele târnurile de mărăcini, pân-or da în floare.

— Astâmpără-te, domnule, intervine un al treilea în discuţie, omul n-a zis nimic de rău. A spus, aşa, un fel de poveste de iubire.

— Nu v-amestecaţi, se roagă prietenul lebedei negre, n-am nici un interes să mă supăr cu dânsul. Eu sunt arestat şi dânsul mă escortează.

— Nu se poate! îi scapă vecinului meu.

— Ba da, domnule. Sunt victima crizei de petrol.

— Şi a belşugului de struguri, completează însoţitorul.

— Mai precis, a sacilor de nailon, precizează prietenul lebedei negre. Sunt o fire scormonitoare, domnilor. Pe vară, când mă duceam să mă-ntâlnesc cu lebăda...

— Spune mai bine că te duceai să priveşti cu binoclul plaja nudistelor.

— Alţii priveau cu binoclul, eu ştiu ce-i aia o femeie goală. Prima din cele şapte minuni ale lumii. Nemuritoare. Cel mai de seamă adevăr al vieţii. Chipul lumii plin de uimire, răsfrângeri de aur lângă un izvor de marmură roşie. Nu, nu mergeam cu binoclul. Asta o făceau nişte băieţandri şi un bătrânel ramolit. Transpirau şi puţeau a ulei de rapiţă. Luai spuma de pe ei şi-o băteai cu telul. Eu, domnilor, ştiu ce-i o femeie goală. Iar cine n-a privit o femeie goală şi n-a rămas bolnav de mirare e o nulitate. Eu mă duceam pentru lebăda neagră. Îmi aducea aminte de fata aia pe care-o iubisem şi

murise. Ziceţi că priveam nudistele, fiindcă lebăda trecea, la intervale parcă anume calculate, pe lângă plaja lor. Şi era o desfătare să le vezi pe femei cum se ridicau s-o salute, s-o cheme şi să-i arunce pâine sau fructe. Sunteţi naivi, domnilor. Toate femeile câte se sculau în picioare nu vroiau altceva decât să se măsoare-n frumuseţe cu lebăda neagră. Lebăda le sfida, şi ele, înfrânte, ar fi înfulecat-o de vie, tăvălită prin balsam de Peru, dacă ştiţi ce-i aia. Iar Dumneavoastră, domnule, care mă escortaţi, n-aveţi dreptul să-i bănuiţi de hoţie pe toţi oamenii. De exemplu, ăia doi controlori...

— Erau studenţi, chiar în seara zilei când te-au jecmănit au fost repartizaţi, la cămin, în acelaşi dormitor cu tine.

— Domnule, povestea asta e o târtiţă de lişiţă bine rumenită pe jar. Lebăda e altceva. E jocul cel mai delicat al apelor. Firul de lumină legând pământul cu stelele. Mergeam să văd lebăda neagră şi de fiecare dată — în staţia tramvaiului pentru Lacu-Sărat...

— Şterpeleai un portofel.

— ...cumpăram două cornuri şi o pungă cu lapte. "Ia te uită, descopăr eu la al nu ştiu câtelea drum, ăştia au băgat laptele-n pungi!" Ce lichid se mai poate vârî-n pungă? Apa? Ei, bine, apa n-are nici-un chichirez şi de când mă ştiu mi-a jucat numai ranghiuri urâte. Să mărim punga până la dimensiunile unui sac. Nici nu e nevoie s-o mărim, mă dezvolt eu logic, avem sacii pentru îngrăşăminte chimice. Fiecare poate cuprinde cincizeci de litri. Mi-am găsit un asociat la rafinăria Brazi şi am făcut proba cu benzină de 98 octane, 225 lei sacul. Tâmpit, am coborât în mediul rural. Pentru o plimbare în aer liber. Seara, am asistat, jenat, cum, la intrarea în comună, miliţia-i controla pe ţăranii care se întorceau de la culesul viei C.A.P.-ului şi le confisca strugurii furaţi. "Sacul!" mi-am zis, şi-am rămas pe loc ca să-i învăţ pe câţiva ţărani cum să evite controalele alea cel puţin stânjenitoare.

La căderea serii, unul dintre ei rămânea în vie, zdrobea strugurii şi umplea cu must cinci saci, îi lega la gură şi le da drumul pe râul Buzău. Celălalt aştepta în dreptul casei lui, îi pescuia şi-i răsturna în cadă...

Luna era acum în scădere — sclava unei împărăţii învinse. Şi din ruina depărtărilor, trenul de noapte, nu există îndoială, se vedea plutind prin ierburi ca o lebădă neagră.

— Vedeţi, domnilor, zise Paul Pietraru, luna e o rană deschisă.

Raportul locotenentului Tudor Roşioru

Raportez. L-am luat în primire pe arestatul Paul Pietraru în seara zilei de 21 septembrie, cu ordinul de a-l escorta la Bucureşti unde să-l predau Inspectoratului general... Am plecat cu trenul de 22,40 şi am convenit ca pe durata călătoriei să nu-i pun cătuşe... “Domnule locotenent, n-am de gând să fug şi nici n-aş avea unde, suntem o ţară mică, totu-i ferecat, faceţi-mi hatârul şi lăsaţi-mi mâinile libere, mâinile sunt flotoarele năvodului, nu decid nimic, în schimb anunţă toate mişcările ce se petrec în adânc, vreau să le ţin ascunse în buzunări.” L-am privit lung în ochi şi am consimţit: perfect. În albastrul fascinant al ochilor lui Pietraru, nici o evocare de pajişte cerească! dimpotrivă, stau la pândă doi tăuni, gata de-a se năpusti rugăminţii lui Pietraru nu din criterii sentimentale, ci mânat de-o pornire aventuroasă, în total dezacord cu obiceiurile şi firea mea; vroiam să surprind, în desfăşurarea lor sinuoasă, etapele repezi pe care le străbate un arestat din clipa când s-a hotărât să evadeze de sub escortă până la punerea în aplicare a planului. Îmi închipui că ideea de a mă păcăli i-a răsărit în gând când ne-am urcat în maşină ca să mergem la gară şi el a zis, scăldându-şi faţa în lună: “O secundă, domnule sergent, să muşc o gură din lună, asta aduce noroc”, iar sergentul de la volan, complet nein-

spirat, a râs strâmb: “Tovarăşe locotenent major, Pietraru ăsta suge un os dintr-o povaţă veche, fără să ajungă vreodată să înhaţe şi-o bucată de măduvă“. “Ia te uită, s-a mirat Pietraru, mi s-a pus ca escortă un ofiţer, înseamnă că sunt un curcubeu la oglindă“ — şi-n sinea lui a chibzuit că e de rău, că pe undeva s-a produs o ruptură mult mai importantă decât zece saci cu benzină furaţi de la rafinăria Brazi şi treizeci de saci cu must aduşi din viile C.A.P. în sat, pe cea mai ieftină cale de transport. În gară, un omuleţ roşcovan şi cam ghebos — am aflat că se cunoşteau de la Galaţi — i-a dăruit două brănişoare şi patru mrene, înfăşurate într-o bucată de pânză de sac udă: “Mănâncă-le sănătos, Pietrarule, brănişoarele poţi să le mănânci şi crude, dar după-masă să dai pe gât o juma de rom în cinstea mea, salut şi sărută fetele frumoase!” Gara, după calculul meu, era prima etapă din planul evadării, indiferent că întâlnirea cu pescarul ăla roşcovan nu putea să fie decât întâmplătoare, absolut întâmplătoare. Astăzi îmi dau seama că n-a încercat nimic în gară, fiindcă mai era cu mine şi sergentul în uniformă, fapt care impune — iar aglomeraţia de pe peron, socotită de unii ca ideal punct de sprijin în evadări, pe Pietraru îl dezavantaja, peronul fiind aproape în întregime ocupat de vreo sută de soldaţi, aşteptând să se îmbarce în aceeaşi direcţie cu noi. “Trenul e locul atacului”, mi-am zis şi-am aşteptat. În meseria noastră, dacă-mi permiteţi o mică digresiune, trebuie să posezi întunecata, neclintita putere de-a răbda, egală doar cu puterea de aşteptare a ţăranilor în faţa spitalelor, ca să afle veşti de la cei dragi şi închişi între zidurile urâtului. În compartiment, am stat faţă-n faţă cu Pietraru, pe locurile de la fereastră. Până la Brăila, ceilalţi patru tovarăşi de drum călătoriseră cu lumina stinsă şi n-am îndrăznit nici eu s-o aprind. De altfel, luna atârna cu toate oasele goale chiar pe fereastra noastră. Oase goale şi brăţări de sticlă. Pietraru a strecurat pachetul cu

peşte sub banchetă, şi-a trosnit oasele, apoi s-a lipit cu obrazul de geam şi a respirat adânc, pătruns de-o nestăvilită dragoste pentru câmpie, de teama c-ar putea s-o piardă, adică să moară de dorul ei, fără s-o mai vadă vreodată. Era în el o spaimă teribilă, încinsă, pustiitoare şi tăcută — spaima pe care-o resimte şi tatăl meu când, auzind în dedesubtul vremii iarna, urcă, gâfâind, până-n muchea gorganului ca să mai bea o gură de vânt sărat, amestecat cu sălbăticie, cu miros trăsnit de ierburi coapte, de bălării clătinate de căţelele frecându-şi în ţărână burţile săgetate de durerea laptelui nesupt. Cel din urmă vânt al toamnei, bătând toaca în coloanele salcâmilor şi lipind câte-un fulg de zăpadă pe botul cailor, încearcă eschive de vulpe pe buza hornului, îşi clămpăne pingelele rupte lângă praguri şi minte excesiv, fiindcă împrăştie în suflete cel mai aţâţător miros, mirosul de subţioară de muiere. La un sfert de oră după plecarea trenului, Pietraru, scăzând din umeri, s-a aplecat spre mine şi mi-a şoptit: “Mă simt tare bine, domnule locotenent major. Nu ştiu ce se va întâmpla mai departe, dar acum mă simt tare bine”. Şi, pe neaşteptate, s-a apucat să depene o poveste despre Dunăre, Lacu-Sărat şi o lebădă neagră. Mă irita, ca un act de laşitate, glasul domol, insinuant, precum şi darul lui de-a se face ascultat de nişte oameni necunocuţi. (De altfel, după cum vedeţi, am împrumutat stilul lui.) Toate astea mi se păreau capcane ascunse în câmpul meu sau un fel de joc neinteligibil la sfârşitul căruia urma să-mi frâng gâtul. Acum îmi părea rău că nu-i pusesem cătuşe şi că mă cercetam febril să dau de punctul slab pe care îl descoperise în mine cu o intuiţie fabuloasă. Enervat, l-am înghesuit, silindu-l să-şi declare identitatea şi raporturile dintre noi doi. A făcut-o fără pic de înconjur şi lipsit de sfială, dovedindu-mi că eu eram cel ce rămânea în continuare vulnerabil. “Secătura, l-am înjurat, a-nvăţat s-alunge ţânţarii punând tămâie pe foc. Mama proceda mai

simplu, azvârlea două smocuri de pelin şi ne izgonea pe noi în casă.” Rânjind, am zis tare: “Pietrarule, fluturi ca pe-o ispitire vicleană lebăda aia neagră, însă ar fi cazul să-ţi dai seama că pentru dumneata lebăda neagră e cel puţin un început de prohod.”

Din partea autorului

— Aş putea să spun că gândiţi straniu, domnule locotenent-major, dar luna asta ca o rană deschisă îmi dă de bănuit că totul poate sfârşi rău, zise Paul Pietraru.

— O rană în burta unui mânz sau pe obrazul unei femei? întrebă, dezgustător, ofiţerul de escortă.

— Domnule locotenent-major, întâmpină arestatul, femeile sunt orice, dar numai foarte rar sunt picături de lumină neagră într-un râu de sidef. Din câte femei cunosc, gloria asta a avut-o pe lume doar Nazara Bucur. E un nume, nu-i aşa, pe care te simţi îndemnat să-l repeţi în gând până ce gândul se schimbă, cu de la el putere, în cântec. Atunci, dacă eşti lungit în pat, te scoli, scuturi tocul ferestrei, scoţi un greier din crăpătură şi pleci să dai cu el la mreană sau la clean. Dar fiindcă veni vorba, are cineva un praf de sare ca să mâncăm două brănişoare crude?

— Peşte crud? Ferească Dumnezeu! se scutură vecinul meu.

— Pesemne că ţine de vreun obicei al hoţilor, aprecie ofiţerul de escortă. Lebăda neagră, religie neagră...

— Inexorabila cădere, declară ironic arestatul.

— Cădere în ce?

— Cred că sunteţi un spirit vindicativ, domnule locotenent-major, că vi se adună pielea în broboane cât sfârcul de nuia numai cât mă auziţi vorbind. Dar eu voi vorbi înainte ca să se deschidă o noapte de vară şi Nazara Bucur să intre pe insula mică din mijlocul râului Buzău, legată de mal cu o punte din două bârne printre care răsăreau fire de izmă.

— Pietrarule, anunţă uscat şi rău ofiţerul de escortă, ce de ţăndări de lună pe faţa dumitale! Pân-acum n-am mai văzut un caz ca ăsta. Eşti primul om pe faţa căruia lumina lunii nu se-ncheagă. Porţi, înfipte în obraz, cioburi de lună, pricepi? E ceva bizar la mijloc.

— Dumneavoastră vreţi să spuneţi altceva, vreţi să spuneţi că oamenii de soiul meu sunt foarte ieftini pe piaţă, chiar mai ieftini decât foamea, care-i obiceiul cel mai ieftin de pe pământ, deoarece nu presupune nici un efort. Nazara apărea înfăşurată într-un şal negru, plutitoare ca o simbrie menită duhurilor blânde, şi luna, scobind cearcăne de aur în carnea apelor, îi lăuda cerceii, umplându-i cu vuiet senin. Un păducel scutura spini bolnavi. Ea-i auzea căzând în nisip şi era Maica Domnului sfinţind spinii cu suferinţa unei rugăciuni — exasperant de aievea cu Maica Domnului din iconostasul bisericii unde slujea părintele Bucur, tatăl ei, cel ce mai crede într-o nouă apariţie a Regelui Mare Preot Ioan — ştiţi povestea Regelui Preot din ţinutul unde izvorăşte aurul şi care va salva creştinătatea. Intrând pe insulă, Nazarei îi plăcea să-şi închipuie că e o femeie uitată sau părăsită acolo, fiindcă în serile când am văzut-o şi eu, îngenunchea ca lipsită de ocrotire, îşi aduna palmele în dreptul frunţii şi prindea să-şi rotească îndelung trunchiul, ameţită — mişcarea tulbure a păsării bolnave când se leapădă de contactul cu pământul, trecând din odihna fricii în aromele morţii, pentru că eu socotesc că zborul e biruinţă numai în clipa desprinderii de sol, în rest e provocare, omul înfruntându-l pe Dumnezeu: “Iată-mă creatorul desăvârşirii, putere separată de puterea Ta...” Aş fi putut să mor, privind-o, dar eram tot numai o înviere albă şi imprudent de fericită. “Nazara Bucur”, murmuram plin de emfază. Părul ei negru şi lung, nestăpânit în scăpărări, era tot timpul cu o jumătate de măsură în urma plutirii şalului, ca un pui de lebădă neagră pierzându-se în stufărişuri, după

maică-sa. O priveam, ascuns într-un lăstar de plop, iar pe malul celălalt tremura Tex, strângând în braţe sania în care-o adusese pe Nazara. Tex şi nimic mai mult, fiindcă numele adevărat nu i l-am ştiut niciodată.

— Pietrarule, rosti ameninţător ofiţerul de escortă, coboară mâna de pe mânerul geamului. Cea mai mică nechibzuinţă, te avertizez, va fi eroarea ta fatală.

— Oh, da, sunt o captură de preţ. N-o să fug sau n-o să fug în noaptea asta.

— Repet! Lasă mâna jos.

— Nazara lucra sticlă roşie. Roiuri de sticlă, roşii... Petale de Murano... Prin părţile astea, domnule locotenent-major, sunt multe fântâni cu cumpănă. Aş fi vrut să le mai văd măcar o dată prin geamul deschis. Într-o gară, foarte aproape de aici — păcat că nu opreşte trenul măcar un minut — sunt adunate la un loc şapteşpe fântâni cu cumpănă. Şapteşpe lebede ţinând în pântece toată ploaia şi zăpezile, clopoţei, vârtejuri şi clipoceli la care visează sângele, în iulie, când ţi se usucă gâtul de sete, când te asaltează fanfare de aburi morţi, avatarul Bărăganului, micile lui cărări împleticindu-se spre ospiciu.

— Mâinile-n faţă, porunci ofiţerul, prinzându-i mâinile-n cătuşe. Ai intrat în faza veninoasă.

— Chiar e nevoie de-atâta umilinţă, tovarăşe locotenent-maior? îi reproşă cineva ofiţerului de escortă.

— Am oroare de oamenii care scormonesc cu vătraiul în propria resemnare, explică ofiţerul de escortă. Ajung să dispreţuiască viaţa.

— Pentru mine rămâneţi robul regulamentelor hidoase.

— Îmi pare bine că i-aţi spus-o de la obraz, zise Pietraru, zornăind cătuşele. Dar, domnilor, de acum înainte totul devine mai interesant. Un om în cătuşe n-are de ce să se căznească pentru a fi crezut. Toţi ceilalţi devin, fără voia lor, complicii

lui... Uitaţi-vă, Nazara se înalţă goală şi, săltând pe vârful paşilor, îşi înfundă obrajii în florile albe de soc. Tex, rezemat de năluca saniei, şi-a pierdut răsuflarea. Pentru el, vraja dă în viscol dincolo de apă şi dincolo de iadul unei tufe de soc. Ceea ce pentru el e un descântec misterios, pentru mine e un stol de flăcări. Roiuri de sticlă roşie, petale de Murano. Devoţiunea jocului se consumă pentru Tex, dar eu sunt cel ce-şi desfătă ochii cu lăcomia aglomerată a lunii în pâraiele puiului de lebădă neagră. Sorbind destin văratic, Nazara-şi întinde braţele, rupe crengi dintr-un pom cu stele — stelele trosnesc ca un picior de rândunică în gura pisicii.

— Multe urdori în javra gândului tău, Pietrarule.

— Era o rotire a trupului, sfruntată. Scornea un cântec din drojdie de ură: “Am să-ţi pângăresc buzele cu mure... am să te-ntunec pe obraz, privindu-te... c-o lingură de lemn am să-ţi beau ochii”. Domnule locotenent-major, în candela ei ardea o vână din apa Buzăului, cel mai al dracului râu...

În clipa aceea, frânele trenului scrâşniră. Parcă se fărâmau movile de oase, într-o izbucnire de chiot negru. Ne clătinarăm şi ne izbirăm de pereţi. Un geamantan se rostogoli pe genunchii noştri, vecinul meu înjură scârbos căile ferate, ofiţerul de escortă ceru să se aprindă lumina, eu răsucii comutatorul, un bob de lumină, ca un plod de ou, licări în plafon, iar Pietraru zise, batjocoritor:

— Iată-ne feţele, Doamne, suntem mugurii drumurilor Tale, pe cei mai urâţi dintre noi arde-i peste şale cu nuiaua de răchită, pe cei mai frumoşi îndrumă-i spre cazanul de ţuică. În tinereţe am cântat în corul unei biserici, acolo am deprins cusurul să împart lumea în buni şi răi, urâţi şi frumoşi, deştepţi şi tâmpiţi.

— Toată lumea jos! strigă conducătorul pe coridor. Luaţi bagajele şi coborâţi!

Raportul (continuare)

Oprirea trenului în câmp şi ordinul de-a coborî cu bagajele sunau ca o-ncununare a batjocurii lui Pietraru. Vociferări, îmbrânceli, vorbe morocănoase; lenea călătoriei e o hârtie opacă, detestă sau în cel mai bun caz înregistrează cu multă dificultate neprevăzutul. De la conductorul care ne zorea să coborâm aflarăm că la un kilometru dincolo de gara Movila Oii deraiase un marfar, rupând linia, şi urma să facem transbordarea într-un tren care plecase din Bucureşti, special pentru noi. Nu fusese, propriu-zis, ceea ce numim o catastrofă de cale ferată, dar pasagerii, lacomi de senzaţional, tăiau stânjeni de groază din toracele Americii ireale şi se îndopau cu scorneli din Ţara petrecerilor neaşteptate. Numai Paul Pietraru, coborând pe cărarea mirosind a narcise de toamnă, pelin şi cimbru, bătu mărunt cu botul cizmei într-o tulpină de porumb şi zise: “Domnule locotenent-major, nu sunt urme de iepuri pe zăpada de la colţul casei, însă ei, priviţi-i, toţi cu armele în mână şi cu deştul pe trăgaci. Toţi cumpără vorbe, ca să vândă mâine fantome. Aş putea să le vând cizmele mele de lac drept cizme din piele de girafă, brodate cu ferăstrăul coadă de şoarece, m-aş îmbogăţi. Daţi-mi mie pachetul cu peşte, vă împute mâinile.” “Mergem în gară, Pietrarule.” “Mă vreţi gol în zoaiele becului de la closetul gării? Vă e teamă, domnule locotenent-major, fiindcă nu ştiţi unde şi când se va produce scindarea. Să vă spun eu: a treia încercare de evadare sunt amintirile. Vi se pare că lângă lanul ăsta de porumb întunericul momeşte umbre periculoase, să mergem în gară, chiar vreau să salut felinarul ăla care se holbează cu negură spre... ce-i aia? o vânturătoare?”

Pe peronul gării, uitată sau ajunsă acolo aiurea, cu gura spre puiul de vânt care sufla din luna prefirând şuviţe de sânge, o vânturătoare veche scutura pe site gozurile nopţii şi

larma călătorilor înghesuiţi pe peronul îngust. Biroul impiegatului era ticsit de lume. O pendulă uriaşă, în lemn de nuc, măsura agonia unei muşcate îngropate într-o halbă plină cu apă, aparatul Morse clănţănea fălci rupte, pe dormeza impiegatului o doamnă cu voaletă lustruia, bătând cu degete lungi, catarămile poşetei, o altă doamnă, în haină de piele, mânca porumb fiert, un ţăran scărmăna coada unui căpăstru de funie, mai mult ca sigur furat, fiindcă partea care se pune-n capul calului o ţinea vârâtă sub flanea, iar impiegatul, tânăr, oacheş, cu mişcări zvâcnite, lua din sobă, cu un cleşte de zahăr transformat în vătrai, bucăţi de jar şi le vâra în pipele ţiganilor bărboşi, ghemuiţi pe vine de-o parte şi de alta a uşii: erau trei şi ţineau lipite de genunchi uriaşe căldări de aramă în care dormeau nişte copii cu buricul dezvelit. “Meduze şi paiaţe, domnule locotenent-major. Sunt desenul meu. Cine mişcă o păţeşte îndată. Multe daruri ne-a făcut Dumnezeu, de exemplu — merele la cuptor, nopţile astea de toamnă: limpezi până-n miezul lor de floare vânătă. Doarme vişinul la poartă în zăpezi de ştergar. Ehe, adânc se scufundă nopţile astea în urechea celor încornoraţi, nu-i aşa? Vă rog frumos, ciocăniţi uşor în geam, ca s-o faceţi atentă pe doamna cu voaletă. Credeam că n-are să vină, dar iat-o, e aici: vă rog.”

Am atins geamul cu vârful unghiilor. Doamna cu voaletă a tresărit, înălţând capul, a sorbit cu nările tremurând repetarea semnalului, s-a sculat şi a ieşit pe peron. Voaleta părea un halou de aer albastru în care pluteau buburuze albe. Ce iscusită dezmoştenire a trădării! Femeia asta era acolo, dar voaleta o ţinea-n otrava depărtării. Din câmpie venea năduf de pelin. Luna, ca o muiere de la ţară, s-aşezase pe prispa unui nor şi-şi scotea un ghimpe din talpă. Bat câmpii, tovarăşe comandant adjunct, un raport trebuie să fie scurt şi exact, însă în preajma lui Paul Pietraru, sau după o-ntâlnire cu el, ţi se-ncarcă fiinţa de-un fel de polen dulce. Vedeţi, chiar şi-acum,

vorbele mă cotropesc cu energia răzleţită-n vis a lui Pietraru. O iau câş, ca un pelican care-ar nimeri într-o casă bogată, pe scara păpuşilor. Doamna cu voaletă mirosea a pale de iarbă proaspăt cosită.

— Domnule Pietraru, zise ea, venind spre Pietraru şi râzând, sunteţi o antologie de poze de Crăciun. Tocmai lopătam în gând troieni de zăpadă când aţi bătut în geam.

— Sunt arestat, doamnă, îmi cer iertare că nu vă pot săruta mâna.

— Dumnezeule! scoase femeia un strigăt în vânzare.

— Domnu' locotenent-major, de faţă, mă duce să mă predea la Bucureşti.

Sub respiraţia ei întretăiată, voaleta se umflă ca o muşcătură de cal. Mă privi lung şi cu încordare. Parc-ar fi stat cu coatele pe fereastra unei mori şi-ar fi pândit fulgerarea păstrăvilor în pârâu. Aşteptarea e netrebnică în orice împrejurare. Sub privirea unei femei devine de nesuportat. Simţeam cum mă strânge, cum mi se înnoadă o venă de la picior, jos, deasupra călcâiului; mişcam laba în pantof şi-mi venea să urlu, parcă aveam prea puţină piele. Un cârcel nemernic. Trebuie să fi avut aerul năuc al omului care conduce cu viteză şi e atacat brusc de-un roi de albine năvălit prin fereastra deschisă a maşinii. Auzeam cum ţiuie tăcerea. Nu a câmpiei, tăcerea în sine, ca idee şi concept, tăcerea calmă şi atotstăpânitoare, cu pasul numai înapoi, către fundul pământului, acolo unde fierb dezastrele.

— Domnule locotenent-major…

Când vorbi, primul meu impuls a fost să fac un pas îndărăt.

— …suntem în noaptea echinocţiului de toamnă, n-aş fi crezut că şi în noaptea asta învinge mizeria, desuetudinea, mica înţelegere a degradării, mica Antantă a veninului. În mintea mea, cele două nopţi de peste an, perfect egale cu ziua, alcătuiesc o pereche de mănuşi în care-şi încălzesc mâinile

toate femeile îndrăgostite. E dureros că, acuma, nu se potriveşte să fie aşa. Să mergem la fântâni.

De pe colnicul din spatele gării venea mireasmă de sălcii jupuite; un drum prăfuit, liliachiu sub lună, sălta cu mândrie creasta ca o spinare de lup zburlită şi se scufunda, printre doi salcâmi negri, în câmpia ruptă de scâncete de hârciogi.

— Doamnă, îndrăznii, n-am voie să risc...

— Toate gările sunt roşii, mă întrerupse ea, dispreţuitor, iar ofiţerii care escortează arestaţii poartă rochii de diftină. Ca să nu se vadă că tremură de frică.

După asta, porunci unui ţigan lung, în cămaşă albă — un ciolan de cositor — care venea în stânga noastră, târând în căldarea-i de aramă doi copii adormiţi, să o ia înainte şi să dezlege din belciugul îngropat într-un jgheab de piatră lanţurile care ţineau aplecate de grumaz trei cumpene de fântână. Eram la cele şaptesprezece lebede de lut păstrând în pântece ploaia şi zăpezile câmpiei: paisprezece-şi scuturau ciuturele pline cu bale de lună, cu pâclă, cu miros de cal şi iz de buruieni, cu spicul căzut în călcături de jivină, celelalte îşi pierduseră semeţia, stând cu spinările plecate supus, pătrunse de presimţirea viscolelor, năruite de teama toporului. Le lingea spinările năpârlite, strâmbe şi încovoiate, un vuiet ciunt — acelaşi care se distinge în sârmele de telegraf căzute la pământ. “Vedeţi, domnule locotenent-major, zise Pietraru (dialogurile cu el le notez cu ghilimele, fiindcă-mi stau în cap mult prea tulburi, încâlcite, apăsate de somnie), Gara Movila Oii e cea mai pustie localitate sau cea mai pustie întâmplare din câmpia Bărăganului. Nimic nu durează aici decât destrăbălarea timpului: se învecheşte zburând pe loc, fără să-şi împrospăteze vreodată aripile. Când Tex pleca împreună cu Nazara la Brăila, aici veneam şi-i pândeam. Sămânţa urii care suie-n măciulii de mac. Ultima oară am stat lângă fântânile astea toamna trecută. Fumam ţigări cu

otravă de maci albi. Să nu pufăiţi niciodată otravă de maci roşii; cine-o face ajunge la balamuc. Fumam şi mă uitam la o biserică mică şi oropsită, care sta pe brânci în faţa fântânilor...” “Un alt muşteriu al otrăvii de mac, Pietrarule, mi-a vorbit de o turlă de biserică făcută dintr-un singur boboc de trandafir...” Glumea sau poate era bolnav. Eu am alt desen. Nu ştiu ce rugăciune-i umbla bicericuţei prin pântec, fiindcă într-o luntre legată-n coapsă, lângă altar, se năşteau din nimic trei viţei, steaua unei ţâţe de fată plângea pe vâslele rupte, de jur împrejurul bisericii era caldarâm de sidef, bătut arţăgos de lună, la intrare străjuia o cruce de furnici, grinda arhanghelilor fumega de carii, în tindă un voievod sculat din mormânt ascuţea o sabie de apă pe zidul vechi, şiroaie de scântei fluide ţâşneau neruşinat din piatră, transformând în cenuşă toate faptele verii (ştiţi, numai chindiile din iulie scăpau, fiindcă astea fac clăbuc), iar o lumânare albă, picurând pe buza unui pahar, scria cu îndoituri de flacără: 0,41. Am înţeles că e ora când vor trece cu trenul prin dreptul fântânii Nazara şi Tex. Iarba din nesfârşirea câmpiei trosnea în dinţii şarpelui de pâclă. Tufele de mei tătăresc de pe colină revărsau boabe galbene. Luasem de-acasă un târnăcop. Mi-am încordat puterile şi-am dislocat douăzeci de traverse. Sleit de oboseală, m-am culcat pe hula văii de colo, plină, atunci, de căpiţe de cânepă. Am aţipit. Iar în timpul ăsta, acceleratul de 0,41 a trecut fără să simtă că traversele nu erau la locul lor, lăsând în urmă un fel de strigăt sau de îndemn latent: fie-vă frică de urechelniţe, nu dormiţi pe pământul gol.

Ţiganul ăla ca un ciolan de cositor dezlegase lanţurile adunate în inelul zidit în jgheab şi cumpenele fântânilor din margine înfipseseră în cerul de azur aburit două piroane ruginite parcă în sânge închegat. De lanţul cumpenei din mijloc, ţiganul fixă căldarea de aramă cu copiii adormiţi. Sărută câteva zale şi toarta căldării şi, smucind din umeri, cu picioa-

rele îmbrăcate în pantaloni de molton, larg desfăcute, prăbuşi căldarea în adânc.

— Ce faci, am urlat, copiii sunt în căldare! Scoate-i imediat afară!

— Păi de ce, fir-ar mama lor a dracului?! Lor le place să se scufunde unde e mai bine.

Luna se oprise din pribegie deasupra fântânilor. Dogorea de-ţi jupuia pielea. Doamna cu voaletă, învelită parcă într-un fel de pâclă diafană, înconjură cele două fântâni fără găleată şi-n lanţul fiecăreia, la capăt, apăru câte-un cuib împodobit cu gherghine. Simţii o sfârşeală cumplită. Mă pătrunse dintr-o dată o asemenea oboseală, încât îmi cădeau cucuvele din oase. Mă aşezai pe un snop de cânepă, iar Pietraru se trânti alături, pe un maldăr de sulfină scuturată. Tufe de pălămidă căruntă scârţâiau în vântul ascuţit şi încărcat de năluciri. Ţiganul nu mai era de cositor, părea acum făcut numai din noduri de întuneric. Ţinu timp lung căldarea în fântână, şi când o scoase o răsturnă la picioarele doamnei cu voaletă. Căzură două păsări mari, care se urcară, zvâcnind din aripi, în cuiburile împodobite cu gherghine. O slujnică dolofană le întinse câte-un blid cu grăunţe. Ţiganul mai scufundă o dată căldarea şi, vărsând-o apoi în ierburi, dădu la iveală un golf al Mării Negre, în care eşuase, azvârlit de furtună, un vapor grecesc. Se mai zăreau afară din apă botul provei, cu nările de ancoră îndopate cu scoici, un sfert din puntea superioară, arsă violent de soare, un coş pântecos, cu două dungi albe. În jurul lui jucau în valurile mici, ca şi cum Marea le-ar fi aruncat din adâncuri, într-o clipă de totală nechibzuinţă, puzderie de portocale. Golful era înconjurat de pâlcuri de dropii ieşite din văile stepei în muchia malurilor de calcar, iar în ape, târând năvoade şi plase, o sută de oameni se căzneau să aducă la mal fructele, să le încarce în două camioane şi vreo douăzeci de căruţe şi să dispară cu ele pe drumurile de

stepă, pierzându-se spre zări, printre buruieni înecate-n bale de păianjeni, spinării şi negură de nisip. Mă despărţeau de Mare poate şapte metri, însă n-aveam acces la ea. Fântânile de mai-nainte se aflau acum pe ălălalt mal şi erau triste ca lepădarea săracilor în prag de mănăstire (spânzurători de lemn făcute să nu urce în ele vinovaţii), lângă mine, în noaptea câmpiei de la Movila Oii, trosneau tuburi de cucută, foşneau uscat urzici bătrâne, cutreierate de nevăstuici sau de dihori, vântul lipăia cu tălpile goale într-o băltoacă sângerie ca un ochi injectat de alcool. Simţurile mi-o luaseră razna, lătrate de un soi de dezgust coclit care-mi strângea dureros inima. În faţă, Marea Neagră, arcanele verii, aburi verzi închipuind mori de pânză — iar în spate, pe umerii şi pe creştetul meu, noaptea echinocţiului de toamnă, bântuită de cadenţa tulbure, apăsătoare a unui accident de cale ferată şi de prezenţa în întâmplări a unei lunecări de lebădă neagră. Mirosea a scorniri de Asie, legănate în vânt sărat, a nămol furnicat de crabi şi peşti puturoşi, dar mirosea mult mai pronunţat a pelin de Bărăgan, argintiu, veninos şi cu moţul rupt de lună, mirosea dinspre Dunărea Brăilei a maidane colcăind de haimanale murate-n vorbe trandafirii, iar dinspre munţii Buzăului a cetină plouată. Pe malul Mării, zece tătari goi până la brâu spărgeau gheaţă în hârdaie, izbind cu ciocanele. O amestecau cu sare şi îndesau înăuntru sticle cu vin. Nu-i interesau portocalele. Sau, plătiţi bine de vreun staroste de nunţi, îşi concentraseră pustiitoarea lor putere de-a răbda numai asupra lucrului pentru care fuseseră angajaţi. Roate de pescăruşi flegmatici ţipau straniu deasupra plaselor, crezând că vor găsi peşte. Paul Pietraru se dezlegase din cătuşe, le învelise în cămaşă şi intrase în Mare, ţinându-se de mână cu doamna cu voaletă. Poşeta ei se odihnea pe genunchii mei. Doamna intrase în Mare în costum de baie, însă păstrând voaleta. Şoferii celor două camioane şi

ţăranii de la cele douăzeci de căruţe o priveau, scărpinându-se semnificativ pe burtă cu coada biciului sau schimonosindu-şi feţele într-un rânjet de lup. “Doamne, de-am prinde-o singură într-o văgăună, ce trânteală ar mai fi pe-aici!” Pietraru şi doamna cu voaletă dezghiocau portocale şi muşcau lacom din miezul auriu. Ţăranii, după ce mai întâi înţepeniseră de uimire, apoi mâncaseră, udându-şi pieptţii cămăşilor cârpite şi îmbibate de sudoare ca păturile de cai, se bulgăreau veseli cu fructe cu care nu gândiseră să ajungă vteodată să se ghiftuiască. În preajma vaporului spart de valuri, cei cu năvoadele se bălăceau înjurând, strigau, ţipau, guiţau — cu toţii suiţi în extaz de neaşteptata revărsare a splendorilor mediteraneene în gâlceava, cel mai adesea întunecată, a Mării Negre. Dar sărbătoarea, sau partea de sărbătoare din acea zi, se petrecea pe plajă. Acolo, un cârd de fete de la ţară, în combinezoane de milaneză lipite creţ pe trupurile ude şi înfrigurate, năpădite de nebunie tinerească, fluturau, ca să le usuce, vrafuri de batiste, scoase de un flăcău dintr-o cabină situată sub puntea superioară rămasă nescufundată. Batiste albe, albe cu dungi de azur, roze, galbene (galben abrupt, de rom ordinar), verzi şi din nou alb-imaculate.

— Ia te uită la ele, putorile, ce se mai fandosesc, spuse un cerşetor bătrân, vânăt ca o raţă sălbatică jumulită şi smucind să îmbrace o pereche de pantaloni căpătaţi de pomană.

— Cârpe frumoase, râse, scoţând bobiţe de scuipat pe la colţul buzelor, ticăloasa de nevastă-sa. Şi le trec printre picioare după clipele de mare bucurie.

— Vacă păduchioasă. Vorbeşti din broască-n doască! Scorpie ştirbă. Ho, ho, crapă de foame şi, când colo, se gândeşte la armăsar, pocitania!

— Am fost o scrumbioară albastră, lasă...

— Hai, saltă-mi pe umăr traista cu portocale şi să mergem la cherhana. N-ar trebui să ne vrăjmăşim ca doi nătângi, dar ai suflet viclean şi o glavă tâmpită.

Dispărură în stepa Dobrogei, închinându-se larg înaintea unei troiţe: peste îmbucătura în cruce a lemnului vânăt, spălat de vânturi, suferea un Dumnezeu proaspăt pictat pe-o bucată de tablă de conserve.

Paul Pietraru, împreună cu doamna cu voaletă, se apropiară de mal, lipăind cu tălpile goale prin spuma albă ce-o arunca Marea pe nisipul cafeniu, răscolit de paşi, iar pe alocurea adunat în muşuroaie de cârtiţă. Veniră spre mine. Pietraru îmi aruncă o portocală, dar fructul nu depăşi hotarul verii. Ne despărţea un anotimp.

— Domnule locotenent-major, îmi zise doamna cu voaletă, în faţa dumitale mă simt ca o vânzătoare de mărţişoare într-o zi de martie.

— Şi cum se simte o vânzătoare de mărţişoare într-o zi de martie?

— Zgribulită de frig, dar prevenitoare cu clienţii.

— Nu cumpăr nimic de la dumneavoastră.

— Se poate. Însă eu vreau să-ţi vând câte unele.

— Rufărie de corp?

— Mi-a spus un doctor, continuă ea, fără să ia în seamă ironia searbădă, că numai mamele şi fiicele sunt capabile să doneze un ochi pentru a fi transplantat unui soţ sau frate; bărbaţii, fricoşi sau de piatră, ţin să rămână până la sfârşit întregi.

— Era un bărbat bine medicul ăla?

— Era, însă într-o zi s-a îmbolnăvit grav de rinichi, profesorul care l-a operat a zis că-i mai dă o lună de viaţă şi nevastă-sa l-a părăsit. Dar el s-a încăpăţânat să trăiască, a chemat-o pe nevastă-sa şi ea a revenit. După cinci ani, s-a îmbolnăvit din nou şi nevasta l-a părăsit a doua oară. El pleacă în Franţa şi de-acolo în Belgia, la un spital specializat în transplantul de rinichi. Acolo i se spune că pentru transplant, ca să

prindă, e nevoie de-un rinichi de la un membru al familiei. Seara, îi telefonează maică-si; n-o avea decât pe ea. Bătrâna îi cere un răgaz de gândire de 24 de ore. El aşteaptă năucit şi disperat că maică-sa poate sta pe gânduri când la mijloc e vorba de viaţa singurului său fiu. A doua zi, bătrâna-i telefonează şi-i spune plângând: "Dragul mamei, îţi dau tot ce vrei, sufletul, inima, dar un rinichi al meu n-o să-ţi folosească niciodată, fiindcă tu nu eşti fiul meu, te-am găsit în faţa casei noastre, când aveai numai vreo trei luni". În aceeaşi seară doctorul s-a aruncat pe fereastră, de la etajul şase.

— Nu-nţeleg nimic. Mi-aţi servit o porţie de ovăz încolţit, dar eu n-am cal.

— Oh, nu e greu de-nţeles. După ce mănânc portocale, mie-mi place să iau în gură ceva acrişor. Fie chiar şi-o vorbă crescută-n prun. Acum mă voi întoarce, mă voi ascunde pe corabia grecească şi, la noapte, domnule locotenent-major, Paul Pietraru mă va scoate cu o barcă în drumul unui vapor suedez care pleacă spre Istanbul.

"Învierea albă şi roiuri de sticlă roşie", spuse surâzând Paul Pietraru.

Şi-n clipa aia cele şaptesprezece fântâni intrară din nou în toamna de la Movila Oii, sub o lună galbenă şi străvezie cum e cleiul de vişin, iar Paul Pietraru, pe maldărul de sulfină scuturată şi cu cătuşe la mâini, strigă la ţiganul cu un ciolan de cositor:

— Ce păsări dorm, mă, în găleţile alea noi?

— O dropie, domnule, şi o lebădă neagră.

Şi eu:

— Era pe-aici o doamnă cu voaletă.

— A băut apă şi s-a-ntors în gară. I-auzi, plecă el capul, trenul ăla care vine să ne ducă la Bucureşti, s-apropie de Movila Oii.

Din partea autorului

Am căutat ca de la Movila Oii la Bucureşti să fiu tot într-un compartiment cu Paul Pietraru şi ofiţerul care-l escorta. În gară la Movila Oii, pe peronul lucind de lună, ca un pogon de rapiţă înflorită, eu aşteptasem rezemat de-o vânturătoare — colţ de rai din serile de vară ale copilăriei, ameţit de mireasma hameiului şi-a grâului, smuls din resemnarea asfinţitului şi din osteneala bătrână a zăpuhului, de zborul învolburat al unui stol de prigorii — iar ei doi se traseră spre un pâlc de fântâni cu cumpănă, fără îndoială, un însemnat loc de popas pentru turmele de oi şi cirezile de vite. Luna se ţinea tot în dreptul geamului nostru şi semăna c-o oală cu jar bună de aruncat în şurile cu paie ale unui duşman. Ascultam şuierul vântului, când Paul Pietraru deschise iar vorba.

— Uite, zise el, acum, pe la noi încep nunţile. Îmi pare rău că n-am să fiu pe-acolo. (Mocnea în glasul lui o durere curată.) Când eram mic...

— ...ţi se uita luna-n creştet şi se scrântea, îl întrerupse, cu mâhnire acră, locotenentul major.

— Nu, luna pentru mine a avut totdeauna numai două unghere: unul în care se urzesc tainele, altul plin cu urechi ciulite şi auzul fraged. Cinstit să fiu, chiar când mergeam la furat, eu cu luna mă înhăitam, nu cu-ntunericul.

— Şi c-o doamnă cu voaletă, râse ofiţerul.

— Nu. De unde-aţi scos-o? Sau aveţi în buzunar o ulcică smălţuită plină cu fluturi roşii? Să vedeţi, domnilor, ţin minte perfect nunta fratelui mai mic al mamei. Era în casa bunicilor; în bucătăria de vară se fierbeau sarmalele pentru masa mare. Eu stam pe laviţa acoperită c-o rogojină roasă şi mă jucam c-o gamelă şi c-o sticlă de limonadă goală. Gătitul sarmalelor pentru nuntă se constituie ca un ritual în sine. În general, toată forfota de dinaintea nunţii cuprinde numai pis-

curi fascinante pentru un copil. Mai ales în seara aia eram dornic să ascult şi să văd totul. Spectacolul se joacă pe douăzeci de scene. Însă cel mai încărcat de mister e ăla din bucătăria de vară. Arde focul sub oalele uriaşe şi odăiţa se topeşte în roşu de basm. Aş putea să iau flăcări cu lingura şi să-mi umplu gamela. Nu, mau bine mă prefac c-am adormit, fiindcă dada Chiva, puţin îmbrobodită de rachiu, scotoceşte c-un băţ în jur şi-l judecă pe Radu Buluc, care ţine un pahar de vin în mână şi râde aţâţat. Au copilărit împreună (acum sunt amândoi trecuţi de cincizeci de ani) şi au fost în dragoste. Ţin pleoapele strânse, mâinile adunate între genunchii juliţi, respir încet, din când în când slobozesc şi câte-un suspin, iar scoica urechilor soarbe lacom fiecare vorbă, pentru că de două zile maică-mea şi altă soră a ei îşi tot spun una alteia: "Ia te uită, fă, la dada Chiva, au apucat-o dracii cu alde Radu Buluc şi prostu-ăla de bărbat-su n-o vede, să-i rupă oasele. Mai mare ruşinea. Doamne iartă-mă, taman la nunta lui frate-su s-o găsească dracii!" Dada Chiva (parcă strălucesc pe faţa ei toate caisele scuturate cu beldia cu care-o bate pe soacră-sa) îl întreabă pe Radu Buluc: "Mă, ţi-am fost dragă tare?!" "Tare." "Atunci de ce nu m-ai luat? De ce-ai fugit cu Anica, de ce-ai furat-o pe Anica chiar în ziua când mi-ai spus că după culesul viilor o să ne luăm?" "De iarbă dulce, dacă vrei să ştii." "Smulge-o şi dumic-o-n vin." "Păi, în ziua aia am venit aici, să-i cer lui nea Tănase o gură de ham. Nu era nimeni acasă. Încerc clanţa, ciocănesc colo, bocănesc dincolo, strig, n-apare nimeni. Hai, zic, să intru în chiler şi să iau din perete o gură de ham, că ştiam unde le ţine. Intru şi mă opresc năuc. Dedesubt, în beci, gâfâia unu de mama focului. Mă uit: pe un butoi, Petrea Barbu, cu fundul gol şi pantalonii-n vine. Aia de sub el se chinuia să nu ţipe, icnea, muşcându-şi buzele, şi-i gâlgâiau pe limbă dezmierdări. Ce mai, era glasul tău, îl cunosc dintr-o mie..." "Dă-mi o ceaşcă cu ţuică, astupa-ţi-aş urechea aia cu două care de pământ. Aşa e, eram

în beci... e drept ce spui. Numai că Petrea Barbu o bosolea pe Stana Pelegioaia. Eu eram ascunsă după butoaie, coborâsem să adun pânză de păianjen, s-o punem pe rana lui tata mare. Ălora nici nu le-a trecut prin minte că mai e cineva jos şi, dac-au început să se coţopenească, n-am mai scos capul, am stat pitită — şi de frică, dar să şi văd cum se face." "Eu pe tine te-am văzut când ai ieşit din beci; ai ieşit prima." "Pe răsuflătoarea dinspre şopronul oilor, prostule! Ei au ieşit pe uşă." "Eu numai pe tine te-am văzut şi-am înnebunit şi noaptea am furat-o pe Anica." "Turbatule! Ai furat-o ca să-ţi facă copii cu Sorin Stratulat şi pe urmă să fugă cu el, şi tu să rămâi singur, ca furca salcâmului trăsnit, vai de viaţa ta..."

Radu Buluc a ieşit în curte şi nu s-a mai întors niciodată. Unii zic că s-ar fi aruncat în apa Buzăului, dar nu i-au găsit trupul nici până la Siret, alţii cică ar fi trecut în Transilvania. Fapt e, domnilor, că o funie s-a legănat pe uşa casei lui toată toamna.

— Şi mai e un fapt, rosti cu satisfacţie ofiţerul de escortă. Intrăm în Bucureşti.

Raportul (continuare)

În trenul venit să ne ia de la Movila Oii, arestatul Pietraru a mai depănat o poveste, ceva în legătură cu familia lui. Mi s-au strepezit dinţii. În Bucureşti, când am ajuns, ploua. Nu mi-am dat seama în ce moment dispăruse luna şi se îngrămădiseră norii. Am sosit la orele 1,58, 22 septembrie. Eram aşteptaţi: un căpitan şi-un caporal. L-au flancat pe arestat şi-am ieşit în Bulevardul Dinicu Golescu, unde ne aştepta o maşină de la Inspectoratul general. Pietraru, înviorat de rafalele ploii, râdea.

— Ei, Pietrarule, mama mă-ti, l-a luat în primărie căpitanul, o să-ţi adăugăm la socoteală şi orele astea pe care le-am pierdut în gară.

— Nu mi-e frică, domnule căpitan. Escrocheria aia cu prepeliţe pentru Argentina, moartă chiar din scutece, n-o să-mi aducă decât un an de închisoare, cel mult doi. De altminteri, ăia cinci bătrâni care m-au reclamat...

— Nu te-a reclamat nimeni pentru prepeliţe. Eşti aici sub acuzaţia c-ai urcat o doamnă pe un vapor suedez.

— Dar... îngăimă Pietraru.

— Dar ce? râse căpitanul. Vaporul a fost oprit când se mai afla încă în apele noastre teritoriale...

L-am predat pe arestat şi am plecat la hotel Cerna. Mâine urmează să mă întorc la Brăila. Scriu raportul, şi pe masă, în faţa mea, stă o farfurie cu peşte crud, tocat şi amestecat cu felii de ceapă şi piper. E peştele pe care l-a primit Paul Pietraru pe peronul gării Brăila. Dar nu-nţeleg cum a apărut pe masă. Pietraru îl uitase în tren. Alături, o sticlă de-o jumătate de rom Jamaica şi două păhărele. Între ele, o ulcică smălţuită, plină cu fluturi roşii. Pâlpâie înăbuşit din aripi. Iar pe perete (mâine reclam, fac tărăboi) o icoană, înfăţişând-o pe Nazara Bucur, şi sub icoană, suită pe perna mea, o lebădă neagră. Nazara vorbeşte: "Tex, zice, nu se cădea să fugi de la mine şi să te-nsori cu nevasta doctorului care s-a aruncat de la etajul şase..." Dar, vă întreb, nu e asta o nebunie?! Cine mi-ar fi îngăduit vreodată s-o iau pe fata preotului Bucur, care-l aşteaptă pe Regele Mare Preot Ioan din ţinutul unde izvorăşte aurul? Noi, ofiţerii, avem un statut special.

Din partea autorului

Ziarul "Înainte" din Brăila, numărul din 24 septembrie 1981, publică o convorbire cu doctorul Viscopoleanu de la staţiunea climaterică Lacu-Sărat.

Rep.: — Aţi adus aici, la începutul primăverii, şapte lebede care fac farmecul lacului. Ce părere aveţi, lebedele vor rămâne pe lac şi peste iarnă?

Dr. Viscopoleanu: — Vor rămâne, pentru că lebedele nu obişnuiesc să plece toamna. Pe deasupra, Lacu-Sărat e la adăpost de vânturile aspre şi, datorită sărurilor pe care le conţine, nu îngheaţă, chiar în vreme de geruri mari, decât pe margini. Dar vă anunţ, cu mâhnire, că la ora de faţă, lebăda neagră a fost ucisă sau furată, mai degrabă furată.

Rep.: — Bănuiţi în ce scop?

Dr. Viscopoleanu: — Spre a fi tăiată, friptă şi mâncată.

Rep.: — Nu ştiam că lebedele se mănâncă.

Dr. Viscopoleanu: — Se mănâncă. Iar din Dobrogea, unde-am funcţionat ca medic vreme îndelungată, cunosc că lebedele negre sunt cu precădere pândite de hoţi.

Rep.: — Explicaţia?

Dr. Viscopoleanu: — Există superstiţia că hoţul care mănâncă lebădă neagră şi-şi umple perna cu fulgii ei vede în vis locurile unde poate prăda fără să fie prins.

Rep.: — Să sperăm că e credinţă deşartă. Şi că lebăda neagră se va înapoia.

Dr. Viscopoleanu: — Nu ştiu ce să zic. Eu cred că o lebădă neagră e o născocire misterioasă.

PIERDUT ÎN BALCANIA

lui Dorin Hociotă

Pe vechiul drum al Brăilei nu mai plouase de două luni. Lut alb, iarbă pârjolită; peste sate, de la Dunăre spre Râmnic, foşnea tăcerea a două oceane: câmpia şi cerul. Dimineaţa, când şi când, se ridica un nor spre miazănoapte, un timp se rotea viforos, ca un bou căutând un plug complice, apoi se împotmolea în văile cu ciulini şi curcuviţică ale Moldovei. Dar pe noi, băieţii care păzeam la bostană, seceta nu ne preocupa peste măsură. Când nu plouă, se fac pepenii. La fel şi via, se încarcă de struguri dulci. Alte întâmplări ne frământau mintea. Pe malul bălţii Amara fusese găsită o lupoaică cu burta spartă (se zicea că un berbec sălbatic coborâse din munţi şi pedepsea fiarele din câmpie), într-o bostană de la Ibrianu — sat cu care Gradiştea noastră se afla în conflict din cauză că în biserica ălora, una prăpădită, de lemn, cu lut pe jos, fuseseră găsiţi nişte viţei de-ai noştri, puşi la păstrare în lăzi de gheaţă — se ivise un pepene plin cu sute de ghimpi de lemn, lungi şi ascuţiţi cât cei de roşcov. Ziua îl ţineau acoperit c-un mănunchi de papură udă sau cu foi de lipan, noaptea îl înconjurau cu felinare şi-l apărau cu măciucile. Nu se punea problema unei expediţii de jaf, pentru că, în faţă, bostana din Ibrianu era acoperită de două stâni, cu câini răi şi ciobani duşmănoşi, iar din spate o ocrotea râul Buzău, cu mal înalt, abrupt, fără pic de vegetaţie. Căile clasice fiindu-ne inaccesibile, dacă nu de-a dreptul ostile, urma să încercăm

viclenia împăcării şi să recurgem la violenţă sub vălul linguşirii. Băieţii din cele trei pâlcuri de prepeleacuri (eram şaptesprezece), în adunarea din noaptea de vineri, ţinută în jurul focului hrănit cu balegă din vatra prepeleacului meu, aleseseră o variantă mai dură, luând hotărârea sumbră de-a răpi şi sechestra un paznic de-al ălora — dovadă că brigăzile teroriste din epoca modernă aici îşi au punctul de pornire.

S-a decretat:

— Îl ascundem într-o hrubă legat de mâini şi de picioare şi nu-i dăm drumu decât în clipa când se vor prezenta ai lui cu pepenele, să-l mâncăm împreună şi să împărţim seminţele.

— Şi cojile cu ghimpi, tot pe din două.

“U-iu-iu”, a urlat prelung nu ştiu care indian valah, s-au scos din vatră cartofii copţi, câte doi de persoană (îi şterpelise elevul Lascu B. Aldea din grădina lui Moş Neicu Petcu) şi s-au servit participanţilor, însoţiţi de-o bucăţică de friptură de iepure, stropită cu mujdei de usturoi. Iepurele fusese înhăţat de câini în iadul după amiezii, pe când rodea un pepene galben — faptă pentru care câinii primiră căpăţâna şi oasele, iar ăia care se încăierară, şi câteva lovituri în coaste, date, pe cât e posibil, cu piciorul, iar în caz de mârâială, cu ciomagul. Îngăduite în preajma focului, patru broaşte mâncau fluturi de noapte, numai pe cei smintiţi, cei ce se repezeau prosteşte spre inima flăcării şi cădeau ameţiţi de dogoare. Habar n-aveau că urmau să fie sacrificate la miezul nopţii şi jupuite de piele de mâna sorei lui Cârjan, o fetiţă de patru ani care, deocamdată, dormea pe o pătură de cal şi vorbea prin somn: “Nene, fii tu soţul mamei mele”. Le ceruse lelea Caliţa (şi plătea bine pentru mână nevinovată) ca să-i descânte de dragoste agentului sanitar de care se lepădase iubita, chemată spornic la Dunăre de un marinar din flota comercială, însoţitor de şlep sau cam aşa ceva. Seară de seară, când dinspre Brăila vine miros de melasă şi dinspre Moldova s-abate

un vânt răcoros, cu mlădieri sentimentale, sanitarul rupea un braţ de crăiţe şi cârciumărese, le arunca una câte una pe gârlă — Buzăul le ducea în Siret, Siretul în Dunăre, iar Dunărea, mişcând un val, le arunca pe un anume şlep — şi cânta:

O, Lola, revino iară,
Tu ştii prea bine că tot te doresc,
Îţi iert oricare păcat, fetiţo,
Revino, căci te iubesc...

Trebuia să acţionăm repede — şocul izbiturilor frontale, neaşteptate, care stârnesc panică în tabăra adversarului. Fură numite două iscoade: eu şi Marin Cârjan, careva ne înarmă cu şişuri lucrate în schimbul de noapte la Uzina de utilaj greu Progresul (se vând cu snopul); adunarea îngenunche pentru rugăciune:

Dă-ne, Doamne, ploaie timpurie,
Dar şi una târzie,
Pentru vie...,

fiecare îşi lipi de picior câinele, iar cei care aveau, fraţii mai mici (bineînţeles că ăştia nu luaseră parte la dezbateri), şi plecară, pe cărările pline de colţii-babei, să se culce pe saci umpluţi cu frunze de nuc sau cu mohor. Steaua polară, cu botul turtit, lumina ascunsă după leasa verde-a unui nor, luna toca oase de aur pe miriştile vechi.

M-am suit în prepeleac, nu pe scară, ci prin crengile caisului (scara o folosesc mucoşii sau bătrânii), m-am frecat cu mărar la subţiori şi cu oţet pe obraji, pe mâini şi pe gât, ca să nu mă sugă ţânţarii, şi m-am tolănit pe şuba îmblănită, cu mâinile sub cap. Credeam şi nu credeam în existenţa pepenului cu ghimpi de lemn (asta nu excludea însă în nici-un chip o mamă de bătaie pe care să le-o tragem băieţilor din Ibrianu, inclusiv răpirea proiectată) şi mă întrebam dacă, până una, alta, n-ar

fi bine să dau o fugă în sat ca să fur găleata din pânză de cort a bunicilor şi s-o schimb pe două sute de ţigări la Sandu Graur Tibilis, responsabilul bufetului. Tibilis se salvase din încercuirea rusească, la cotul Donului, călare pe un măgar — tot călare pe un măgar, pe care-l îmbrăcase într-o manta de ofiţer hitlerist, atârnându-i de urechi şi câte-o cruce de fier, se întoarse în sat la sfârşitul războiului — şi de câte ori ne întâlneam îmi cerea găleata aia de tip militar.

— Am jurat în două biserici să-i dau măgarului să bea apă din vas care nu cocleşte. Vrei să ajung olog?

“Dacă, mâine dimineaţă, primul om pe care-l văd sau care mă strigă e Marin Cârjan, găleata va pleca în pribegie.”

Lăsând soarta să decidă în locul meu, am descusut un peşte din coroana acoperişului — stuf, rogoz, ţif — şi m-am întors cu gândul la Voichiţa şi la Nissi, fetele care dormeau într-un prepeleac din cealaltă margine a bostanei. “Aş vrea să văd munţii, cu ele de mână“ — şi-am aţipit. Apoi, glorie întâmplării, domniţa speranţei, ea care deschide muguri şi pe ramuri uscate, dintr-o dată auzii glasul lui Cârjan:

— Don Pablo, scoal’mă, avem oaspeţi. A sosit Turla, Don Pablo, a sosit oracolul ţigănesc.

Îmi ziceau Don Pablo, fiindcă jurasem, după lectura fascinantă a vieţii lui Vasco da Gama, să trăiesc cinci ani la Lisabona şi cinci ani la Madrid.

Deschizând ochii, am zâmbit: pe un grind din cer umbla năucă o găleată de tip militar şi parcă jur-împrejurul ei şedeau în genunchi douăşpe fete şi miroseau busuioc — şi o căruţă scârţâia spre depărtări. “Salut, pribeago.” Ierburile, uneltind nepermis împotriva lipsei mele de căinţă, miroseau a tutun. Eram într-atât de mult fiul câmpiei încât viciul meu, practicat în ascuns, ajunsese şi pentru ea obiect al devoţiunii. Luându-l sub braţ pe primul meu sclav, care era un ied negru, coborâi, abia atingând o creangă a caisului, lângă foc, şi cel

de-al doilea sclav al meu, câinele Monitor, mi se lipi cu botul de podul palmei.

— Don Pablo, zise Turla, balta e plină de draci. Dorm aici, mi-e frică să mă întorc singură-n sat.

— Miroase-a levănţică, gaşperiţa, o lăudă Cârjan. Şi minte de îngheaţă apele: nu-i e frică de nimeni, vrea să fim împreună în ceasul când se deschide cărarea spre alt meleag. A venit cu şaua-n spinare.

— Vulpe, râse ţiganca, aşezându-se sub îndoitura fumului. Groasă, cu faţa lată, cu părul adunat în coc bogat, susţinut de un pieptene de cositor, îşi sticlea dinţii într-un zâmbet blând, care nu depăşea conturul gurii mari, cărnoase. Am venit la voi c-un lucru însemnat. Eu am.

Cheia păsărarului

Şi ne privi ostentativ.

— Mulţi o jinduiesc, multora le-a fost promisă, numai mie, însă, mi-a fost dată. Am şi ivăr — îl scoase, era de alamă — ţâţânile uşii sunt unse cu măduvă de vită, deasupra intrării fâlfâie o perdea de solzi de ştiucă — cine-a pus-o acolo? harapu ciudat cu solzii pe cap. Facem un foc de curpeni de viţă, mestecăm scorţişoară, cuişoare şi piper, apoi voi doi ţineţi cu faţa spre lună o iconiţă de argint şi eu o să mă rog: prea-frumoasă toamnă, înălţată iarbă, desferecă-mă de blesteme sau dă-mi o gură de moarte.

— E un truc, a zis Cârjan, iritat. Nu' ş care lepre, mama lor de ciurucuri, te stârnesc să pleci în câmpie cu şaua-n spinare.

— Pe noi trei câmpia ne iubeşte şi ne respectă, răspunse Turla.

— Pen' că şi noi o iubim şi-o respectăm, consimţi Cârjan. Nu-i scormonim sobolii, iar când latră căţelul pământului, de trei ori pe vară, îi azvârlim câte-un os.

— Întâi a lătrat în noaptea de sânziene, murmură Turla.

— În iunie, am zis eu, câmpia din jurul Gradiştei încă e copilă.

— A doua oară a lătrat în noaptea de Sânt' Ilie...

— Câmpia crescuse, am reluat, devenise adultă.

— Nu'ş ce mama dracului, se-nfurie Cârjan, îţi place ţie să întrerupi şi să provoci. Opreşte-te până nu te faci de râs.

— Şi când s-ar putea să mă fac de râs?

— Când o să spui că ai dezvirginat câmpia şi ai schimbat-o-n târfă. Nu mai e mult pân' s-auzim şi asta din gura ta.

— Am oroare de ipocriţi, i-am răspuns. Chiar şi de vârtoşi, dacă vrei să mă cunoşti.

— În noaptea asta, căţelul pământului o să latre a treia oară, anunţă Turla.

— Se-nţelege, am confirmat, e ultima noapte de vară.

— Iar noi, făcu Cârjan, uimit, am aruncat toate oasele la câini! Mi se pare suspect, băiete, continuă încruntat, că nu m-ai prevenit. Era de datoria ta să-ţi pui în valoare calităţile cu care te mândreşti, memoria, capacitatea de a-ţi înfăptui planurile. Mulţi metri de stofă bună, dar...

Opri vorba în golul frunzărit de greieri. Erau o mulţime, dispersaţi egal, un sfert pe porţiunea luminată scăzut de foc şi de lună, trei sferturi din efectiv răspândite pe porţiunile luminate numai de lună şi, de aceea, mai fericite. Cârjan, în trening, cu pantofi de tenis, duhnind a mărar, cu părul numai vârtejuri, respira lună şi rumeguş căzut de sub ferăstrăiele greierilor; levănţica de pe trupul Turlei se reînnoia mereu sub vântul sprinten, greierii devorau câmpia, fumul urca din bălegar la fel de ireal ca un trunchi de mesteacăn şi făcea coturi de burlan.

— Hai mai întâi să facem o cursă cu caii, propuse Turla. Luna apune de-abia mâine şi cât timp licăreşte suntem ai ei.

— Dar căţelul pămânului?

— Acuma e la spovedanie. Îşi deşartă răguşeala şi păcatele, pe urmă primeşte canon să-nghită o duşcă de cristal topit, după aia încheagă o rugăciune. Avem tot timpul.

Trei cai, scoşi de Marin Cârjan din piedici, aşteptau într-o râpă. Nu erau ai noştri. Cârjan îi alesese din cei peste o sută de cai lăsaţi să înnopteze pe mirişte, la păşune. Pe cel murg, cu trup alungit, picioare subţiri şi botul sur, parcă păscuse într-o roată de sidef, îl văzui cu şaua pusă — şaua Turlei, din lemn vechi, vopsit roşu şi lucrat cu dalta şi cu cioltarul tot roşu, isprăvit în ciucuri galbeni. Greieri, pelin, umbre succedându-se fulgurat peste chipul lunii. Prin imitaţie, fiecare mişcare din câmpie se schimba parcă tot în ţârâit de greieri. Respiram cântec de greieri, caii, lovind cu copita, sporeau cântecul — tihna şi fiorii ceasului în care frica şi deznădejdea lipsesc şi iau fiinţă miresmele, diamantul, curcubeiele. În muchea malului, câinele Monitor şi iedul cel brun beau vânt răcoros, născut în largul Bălţii-Albe şi fărâmat în ferăstraie de greier. Picături sonore li se scurgeau de pe bot în iarbă.

Până ajunserăm la cai, Turla uită pentru ce plecasem de la prepeleac, scoase în podul palmei o iconiţă şi se aşeză pe pământ, cu picioarele atârnând în râpă.

— Vreţi să furaţi pepenele cu ghimpi de lemn? ne întrebă Turla.

— Există, sau e o bazaconie? vrui eu să ştiu.

— Da, există. Dar câteva zile să nu v-apropiaţi de bostana din Ibrianu. A fost găsit mort acolo un băiat de paişpe ani.

— Turla, se supără Cârjan, lasă poveştile cu morţii, n-o să-l învii niciodată pe Manole Mihai.

— Manole nu e mort, o să vă dovedesc. Pe băiatul din Ibrianu l-au omorât ca să-i ia ceasul de la mână.

— Poate că deţinea nu' ş ce taină şi a vorbit, zise Cârjan. În cazuri de-astea imprudenţa se plăteşte scump.

— Ceasul de mână s-a găsit ascuns într-un cuib de rândunică. Dacă n-aş şti că Manole zace bolnav prin locuri necunoscute,

aş zice că el l-a ucis pe băiatul ăla. Îmi cumpăra cercei, venea noaptea, să nu-l simtă bărbatu-meu, şi strecura cerceii într-un cuib de rândunică.

— Manole s-a înecat în Dunăre, ştii prea bine.

— Numai calul lui, se împotrivi Turla.

— Şi el şi calul, atacă, plin de convingere, Cârjan. Doar i-au scos împreună.

— E mort, i-am zis şi eu, nu te mai gândi la el. Iar dacă te gândeşti, să nu treci noaptea prin dreptul cimitirului, fiindcă morţii tineri, adică scheletele lor, stau pe coama gardului, bălăngănind picioarele, şi cei care nu-ţi sunt neamuri îţi pun piedică, iar ăia care-ţi sunt neamuri nu te-ajută nici de-ai dracului să te-aduni de pe jos.

Turla-şi smulse picioarele din râpă şi rosti, vrăjită:

— Căţelul pământului. Urcă spre izvor de la Untişoara. E grăbit.

Tresărirăm, cuprinşi de fierbinţeală. Prin ce miracol Turla sesiza umbletul căţelului legendar? Pe când noi ne disputam, rebeli, întâietatea în faţa ei, seduşi de tulburătorul miros de levănţică, mai autoritar decât al câmpiei, ea capta prin toate simţurile întâmplări din mana adâncurilor. Acum, şi eu şi Cârjan lepădaserăm orice dâră de orgoliu, arzând de dorinţa de-a descifra detalii ale urcuşului.

Câmpia încremenise în aşteptare. Greierii căzuseră risipiţi. Sforăiturile cailor îngheţaseră în aer, dimpreună cu ecoul unui strigăt ce se înălţase dincolo de baltă, cu o clipă mai devreme, şi nu ajunsese să se spargă. Cerul era o umbră verde. Stelele, urmând porunci inexorabile, se adunau din patru părţi în jurul lunii, iar luna fugea de ele. În cer numai stelele se conduc după legi exigente, luna — niciodată; o mare aiurită, luna, subtilă când nu trebuie, o găleată de pânză de tip militar pentru măgarul lui Sandu Graur Tibilis, atunci când toată lumea aşteaptă încordată umilinţa căderii frunzelor unui anotimp şi

răsăritul intim şi mângâietor al fructelor pe ram din anotimpul care urmează. De altfel, despre lună, care terfeleşte orice convenţii, mi se pare că nu e vorba în nici-o istorie cu Isus Christos.

— Sus, băieţi! comandă Turla.

Ne azvârlirăm pe cai şi pornirăm în galop spre malul cu pogorâşuri rupte. Turla gonea în faţă. În câmpia de la Gradiştea, toţi călăreau pe deşelate, singură Turla călărea înfiptă în şa de lemn. Cele şapte fuste, câte îmbrăca la zilele mari, i se umflau în vânt. Prundul bălţii, acoperit cu brădiş, înăbuşea ropotul galopului. O vijelie îngâmfată. Străluminări. Năluci. Pieire. Turla coti şi pătrunse năvalnic într-o rană vânătă a malului.

— După ea! răcni Cârjan.

Merele din genunchii cailor fermentau rachiuri ameţitoare.

Când o ajunserăm, Turla descălecase şi dăduse foc, sub izvorul Untişoarei, unui morman de curpeni de viţă. Umbra Turlei tremura, deformată, pe malul rupt în linii asimetrice, găurit de prigorii. Purta în spinare o pelerină brodată cu două cruci din mărgele de sticlă neagră. O pasăre ascunsă în noroaiele bălţii, beată de duhuri, dădu drumu unui ţipăt lung, fragmentat în trei tonuri ciudate. Se înţelegea că suferă de neputinţă, că se întorsese dintr-un timp expulzat, strânsă de gât cu o jartieră de târfă, şi că se sufocă, neputându-şi vărsa dintr-o suflare ura împotriva malului primenit neîncetat de cântarea greierilor.

— Iorguleasca de hoit, o numi Turla. Doarme-n buruieni mucede şi se-ndoapă cu muşiţă. Cobe. Nu ne trebuia. Ţipă de frică prin somn, pentru că şi-a ucis tatăl. Nu se ştie de ce, dar numai pe tată şi-l ucide mereu.

Scuipă. Se şterse la gură cu poala fustei şi se-nchină.

În clipa următoare, sub arcul izvorului, apărură două tufe de sânziene înflorite, un măr cu coroană rotundă, plin de mere coapte, cu frunza uşor pătată de rugină şi rădăcinile

împrăştiate în pânzele unui nor adăpostit într-un colac de fulger, deasupra unei căruţe; norul scutura o ploaie somnoroasă peste un mic pâlc de fire de izmă. În jur, tăcere şi lumină bună de pândă: pale verzui intervertite cu vânt albastru, cu limpezimi iuţi, aruncate de lună, cu părelnice dungi violete, scăpărări de pumnal, licăriri de scoici. Ploua numai pe firele de izmă. Restul lumii, raiuri de greieri.

Când apărură tufele de sânziene şi mărul, se ivi şi un dâmb rotund, pământ clocotind, pământ esenţial, boabe vii, în continuă frământare, azur şi oţeluri topite, o necurmată naştere de pietre rare şi de ierburi pentru prima oară zărite pe lună, iar pe dâmb căţelul pământului — un puiandru cu părul fumuriu, năpârlit, vânjos, venit parcă din dosul stânei, de la o bătaie cu lupii, sorbind aerul cu limba şi aşteptând să-şi înmoaie botul într-o măsură de jintiţă. Turla scoase din ascunzişurile bluzei şi-i azvârli un os bogat în zgârciuri. Îl prinse din zbor şi-l fărâmă în măsele.

— Mi-e dor de libov, drăguţule, se văită Turla. Am bărbat bătrân, mi se usucă viaţa lângă el, învaţă-mă să-l găsesc pe Manole Mihai.

— L-ai îmbătat pe păsărar şi ţi-a dat cheia. Ajută-te de ea. Ai dreptul să ţi se lumineze ultima ispravă a lui Manole.

— Prea bine. Şi să i se lumineze şi lui una de-a mea. De bine sau de rău, cum o fi s-o aleg.

— Să i se lumineze.

Marin Cârjan se rupse dintre cai, înaintă doi paşi şi despături dintr-o hârtie o pulpă de iepure.

— Hei, cine-i croit din o sută de metri de stofă proastă?! i-am strigat.

Ticălosul s-a dat puţin îndărăt şi m-a pocnit cu călcâiu-n gleznă.

— Căţelul pămânului, am izbucnit eu atunci, sunt singurul care-am uitat să-ţi aduc ceva de mâncare. Am venit cu câinele

Monitor şi cu iedul cel brun — pe ăsta pot să-l tai numaidecât şi să ţi-l coc pe jar. Vrei?

— Don Pablo, ţie n-o să ţi se lumineze nici-o poveste în noaptea asta! mă pedepsi el.

Drept mulţumire, primul meu sclav căzu în genunchi. Când se sculă, avea câte două rânduri de cercei sub fălci şi pe frunte o pereche de cornițe cât mugurii de castan. Monitor, mai îndrăzneţ, întinse laba şi mângâie grumazul căţelului de sub pământ. Retrăgând-o, o găsi albă. Şi doar cu un minut înainte fusese roşcată!

— Nici-o grijă, Monitor. Cu laba aia o să-ţi răpui duşmanii şi-o să agoniseşti pradă bună. Acum o să latru de trei ori şi o să plec.

— Dar şi pe mine m-ai sărit de la daruri, se tângui Cârjan. Şi ţi-am adus o pulpă de iepure!

— Credeam c-ai înţeles, băiatule. Tu ai greşit faţă de Don Pablo, aproape tot aşa cum a greşit Don Pablo faţă de iedul cel brun.

— Nu vreau, zise Cârjan, decât un tango argentinian, dansat la Buenos Aires.

O bulboană de întuneric acoperi valea şi căţelul pământului lătră de trei ori. Când năvăli din nou luna, mărul şi sânzienele se risipiseră, izvorul Untişoarei curgea sleit în văiuga lui de lut, Iorguleasca de hoit scotea un al doilea ţipăt, smuls dintr-o depravare călugărească, curpenii de viţă erau cenuşă, Monitor sta proptit cu laba albă în ceafa unei nevăstuici şi pe fruntea primului meu sclav se desemna imaginea severă a unui crin regal — petalele adulmecau rădăcina cornițelor, tulpina se sfârşea deasupra buzei umede. S-ar fi cuvenit, poate, să-l sărut şi să-l declar liber; n-avu noroc; din câmpie, văzui apropiindu-se de noi, pe cărarea din muchea malului, un baston şi toate pornirile democratice se mistuiră în mine. Bastonul venea singur. Se înfigea în pământ cu vârful ascuţit,

tot la distanţă de doi paşi de om, se apleca în faţă, se îndrepta uşor, se înclina pe spate şi iar se ridica şi se azvârlea înainte. Uneori, se oprea şi răscolea uşor în vreo gaură de păianjen sau scormonea într-un smoc de cimbru să trezească aromele, iar când ajunse deasupra izvorului se culcă şi lovi repede, cinci sau şase bătăi, în capul unui pui de şarpe. Zdrobindu-l, îl aruncă departe pe mirişte, să-l sfârşească furnicile, apoi coborî, se spălă în văiuga izvorului şi veni sub mâna Turlei, parcă plutind de bucurie.

— E al păsărarului, ne informă Turla. Doamne-Dumnezeule, scânci, fără el degeaba aveam cheia.

Căută un loc mai moale şi vârî bastonul în pământ, apăsând asupra lui cu burta. Bastonul era de frasin şi, pentru că lemnul nu fusese fiert, părea bolnav de cuperoză. Turla aşeză icoana într-o mică scobitură de la îndoitura mânerului — luna lepădase înfăţişarea sarcastică, s-ar fi putut spune că jucase la loterie şi pierduse, se umilea săpând şanţuri de larvă pe peretele izvorului — şi, intrând cu picioarele în baltă, bâigui:

— Cofer de lemn, cofer de lut, cofer bobleţ. Predă-te, cărare de pâclă!

Vârî cheia în ape şi-o răsuci. Nimic. O scoase, o şterse în maldărul de fuste şi strivi cu ea o lipitoare care i se suise pe pulpă.

— Semn rău, spuse. N-au încredere-n mine, mă verifică.

De-a dreapta şi de-a stânga ei crescură două felinare. În carcerele de sticlă ardeau lumânări, răspândind abur gălbui; două vidre şedeau de strajă. Turla nu văzu nimic (Monitor, comandat din adâncul pământului, se vârâse cu botul în şoldul sclavului cel brun), preocupată să cufunde iarăşi cheia şi să o răsucească.

— E un scandal cu ştiucile astea, azi. Ce obraznice sunt! Au venit c-un peşte ferăstrău, să-mi rupă cheia. Depravatele,

degeaba se pun de-a curmezişul. Floare albă din cofer de lemn, floare mireasă din cofer de lut (căderea glasului, persuasiune), jur să vă sui în munte în noaptea sânzienelor de toamnă, dar faceţi să-l văd pe Manole Mihai. Promit să mă port blând cu el. Don Pablo şi Marin Cârjan sunt martori că atunci când vreau şi când trebuie pot să fiu bună ca pâinea caldă. Căţelul pământului, dă-le poruncă să-mi deschidă...

Ocna cocorilor

Rosti vorbele astea şi încremenirea apelor se tulbură şi se frământă, timpul se retrase din oglinzi în rame, o dâră de vuiet prelung, ca o scurgere de tunet, izbucni în cărarea lunii, în larg ţâşniră jerbe înalte, şuvoaie de spumă acoperiră prundul până lângă izvorul Untişoarei, trecând peste genunchii Turlei, rotocoalele de stuf se culcară cu spicul în val, smucite în toate părţile, pletele brădişului răvăşit se încurcară între picioarele cailor şi puzderie de potcoave de curcubeu se prefăcură în ţăndări, stingându-se în bolboroseala vârtejului de sub mal. Părea că două colonii masive de peşti, dispunându-şi coroana seminţiilor din ape, dezlănţuiseră o bătălie cruntă, izbindu-se cap în cap, sfâşiindu-se, ucigându-se; dădeau înapoi o clipă scurtă, să-şi primenească furia cu aer proaspăt, şi iar porneau la atac. Ura celor două neamuri anticipa un dezastru fără limite, dar deodată, în coaja cealaltă a lunii, căţelul pământului lătră înverşunat şi vuietul furtunii se stinse la doi paşi în faţa Turlei, parcă ajuns din urmă şi înghiţit de propriile-i vertebre pierdute pe drum. Valurile se liniştiră şi scăzură cu un stânjen, dezvelind doi stâlpi — unul cu apă de mare, altul cu apă dulce — între care atârna o perdea strălucitoare din solzi de ştiucă, având ţesut în mijloc un imens fluture Morpho aurora, albastru cu învieri negre, ornat la colţuri cu alţi patru fluturi mici care trăiesc în văile Fergana — aripi întunecate pe frunzele cărora un gând de

toamnă trage cu pensula dâre galbene alternându-le cu unde roşii — închipuiri maniacale ale verii, brodate pe cel mai curat petic de azur încolţind şi îmbobocind sub vânt. În viul stâlpului cu apă de mare înota o himeră cu ochi de cobalt, heringi de Baltica, sardele din golful Biscaya, un caiman cubanez, un zargan şi un pui de murenă; în stâlpul cu apă dulce, fără să păstreze vreo ordine — postulatul haosului, mărunţişul — clocoteau bibani, scrumbii albastre, lini, o babuşcă, un clean, cosaşi, roşioare, undiţari. Peste pragul de sus domnea neclintit un peşte zburător, iar în cer, buşită de ambiţii indecente, luna luase forma peştelui mola-mola (o căpiţă de şapte sute kilograme de fosfor), era adică peştele-lună azvârlit din apele pelagice în grinda stelelor. Lângă pragul de jos se sufocau o sută de ştiuci fără solzi. Turla înhăţă două, vârându-le degetele în urechi, şi le azvârli la picioarele noastre.

— Aprindeţi focul şi le frigeţi. Eu o să intru *dincolo*. Sau, dacă vreţi, mă însoţiţi.

— Nu te însoţeşte nimeni.

Vorbele răsunaseră strepezite, înapoia perdelei.

— Să nu mai ajung acasă, se-nveseli Turla, dacă asta nu-i vocea domnului învăţător Marius Ionescu din satul Lişcoteanca.

— Misiunea ăluia, îmi şopti Cârjan, e să ne descurajeze.

— Ce s-a întâmplat, duminică, la Lişcoteanca?

— Nenorocire, domnule Marius Ionescu, se văicări Turla, frângându-şi palmele. O bătrână din Brăila a venit, cu o nepoţică de patru ani, să-i poarte pomenile soră-si. A fiert grâul, l-a potrivit pe ovalele de faianţă, a făcut deasupra cruci de zahăr pudră, gătite cu bomboane, şi la urmă a stropit cu esenţă de rom. În biserică, după citire, părintele a gustat de două-trei ori cu linguriţa şi s-a întors în altar, icnind. Alea treişpe babe şi fetiţa de patru ani au crezut că părintele icnise fiindc-a înghiţit cu lăcomie, aşa că şi-au rotunjit câte-o porţie barosană, au mâncat-o, dar nici n-au apucat

să zică Dumnezeu s-o ierte pe roaba lui Mălăcioaia că şi căzuseră moarte. Vezi dumneatale, în sticluţa de rom fusese verde de Paris. Părintele a scăpat, pentru că, simţind el arsuri şi cuţite-n burtă, a rupt-o la fugă acasă unde a băut o vadră de lapte.

— Ţi-am ieşit în cale şi astă iarnă. M-ai evitat.

— Ce-am făcut?

— M-ai ocolit.

— Doamne iartă-mă, păi ce, puteam să mă dau în vileag? Stam în post la pândă, eram la furat curci. Manole Mihai intrase călare, sub salcâmul lui Ţarică Păiş, şi aştepta să se mute curcile de pe crăci pe scândura din vârful prăjinii pe care-o ţinea el, strâns, în pumni. O metodă născocită de Manole, trebuie să ai răbdare multă, poate să-ţi treacă os prin os de-atâta chin, dar până la urmă curcile, proaste, părăsesc craca şi trec pe scândură, e locul mai larg pentru somn, şi le duci aşa, adormite, până la gorganele unde-ai pregătit jăraticul.

— Manole Mihai e aici, în Ocna cocorilor.

— Vreau să-l văd imediat. La multe întrebări are el de răspuns. Domnu Marius Ionescu, reluă Turla, mai mult intrigată decât speriată, dar dumneavoastră nu sunteţi mort? S-au scurs trei ani de când aţi murit, cum se face că vorbiţi acum cu mine? Aţi înviat?

— M-am înecat şi sunt mort ca toţi morţii. Spiritul meu e acela care se încordează în ideea de comunicare şi tu îl auzi.

— Vă aud bine, dar nu vă văd. Ce fizionomie aveţi ca om mort de puteţi să vorbiţi cu mine?

— Don Pablo, mă înghionti Cârjan, nu-i glumă, ţiganca vorbeşte c-un spectru.

— Nu-i treaba ta să mă vezi, răspunse ăla. Zbor să ţi-l trimit pe Manole Mihai.

Cârjan şi cu mine nici nu mai suflam. După un minut lung, perdeaua din solzi de ştiucă se strânse mototol în stâlpul cu peşti din mări şi oceane, o uşă de fum se căscă fără zgo-

mot şi o cărare lungă — nisip, ierburi plutitoare uscate, cioburi de scoică — se aşternu din prag, spre depărtări incredibile, sub coviltirul transparent al apelor. În grota de pe fundul bălţii dormeau sau se plimbau agale, într-o tăcere desăvârşită, mii de păsări migratoare: cocori, gâşte, pelicani, berze, toate sleite de boală. Pentru că nu puteau spera într-o vindecare rapidă, călăuzele neamului lor le aduseseră în lazaretul de sub Balta-Albă. Acolo aveau să-şi petreacă iarna, îngrijite de păsărarul Ignat din Gradiştea, servite la masă de pescăruşi de la Mamaia, plătiţi regeşte, de o sută de păuni şi cincizeci de dropii. Umflată ca un palat, ocna cocorilor era caldă şi aerul din ea înăbuşitor (de aici, probabil, şi numele ei), căci Turla, păşind peste prag, scoase una din cele şapte fuste ca să-şi şteargă sudoarea şi să-şi facă vânt pe obraji. Eu, Cârjan, iedul cel brun şi câinele Monitor înaintasem până între cele două felinare, în rând cu vidrele de pază, şi ne miram de insolenţa Turlei, care culegea din pomii rari şi pitici, sădiţi în marginea cărării, porumbei şi săgeţi de hârtie; porumbeii, azvârliţi cu putere, se lansau în zboruri acrobatice, săgeţile, aruncate în noi prin golul uşii, cădeau numai în jurul felinarelor şi se schimbau în străzi miniaturale. Sus, în extazul apelor, se năşteau chihlimbare, licori galbene, iar în apogeul coviltirului sau al cupolei domnea un şarpe violet, adunat în volute elastice. Berzele tinere erau la masa de seară, mâncau păsat din vaze de flori, în coastele glotei, valurile care îneacă se ciondăneau cu vânturile menite să răstoarne bărcile — de două luni de când dura seceta, nu mai aveau de lucru —, pelicanii ciuguleau peştişorii debili din mormanele de plase ude, răpite pescarilor din Gradiştea, un cocor şchiop arunca nişte cârlige, să prindă musculiţe, rândunicile strânse pe o grămadă de vâsle pierdute visau sârme de telegraf, clopoţei de apă albastră se încolăceau pe fire de lintiţă, bureţi ţărăneşti, în formă de ghiulea, supravegheau porţiunile de perete cârpite

cu sticlă friabilă. Mândria apelor, când nu pot urca în fântâni ce spală aerul oraşelor, e să străpungă toate obstacolele şi să domine — eterna rivalitate cu focul.

— Manole Mihai! strigă deodată Turla. Ieşi în cărare, ticălosule şi banditule! (uitase de promisiunea că va fi blândă). Cuuum mi-ai fript inima-n mine! se tângui, ameninţător. Şi continuă, impetuos: Manole Mihai! Apoi, vibrând de gingăşie: Ieşi la vedere, caraghiosule. Hai, Me Me, intră-n cărare.

Nu răspunse nimeni. Turla, năclăită de sudoare, se răsuci o clipă spre noi. Se încărcase până-n gât cu pucioasă, căci ne zvârli printre dinţi:

— Vedeţi, mă, cum e? Totdeauna când m-apucă nebunia să iau şaua-n spinare, să ies în câmpie şi să înhaţ un cal pe care să-l călăresc, mi se-ntâmplă numai lucruri bezmetice. Păsăraru' ăla, bou' bălţii, am să-i smulg ficaţii. Cică: "Du-te şi-ai să-l vezi pe Manole!" M-a minţit, ca să-mi pape banii. O să cânt cucurigu, cu călcâiu-n splina lui.

Turla înjura fluent; când venea vorba de laude, hodorogea.

— Uite-l, strigă Cârjan. Vine, pălălăul.

Dar Manole Mihai nu venea, ci doar i se lumina povestea, aşa cum promisese căţelul pământului. Undeva, spre fundul cărării, crescuse un dâmb cu iarbă, ars de soare, şi pe coama lui trecea călare Manole Mihai. Cămaşă de mătase, să-l pătrundă vântul, pantaloni albi de bumbac. Ţinea în braţe o femeie, calul şarg se poticnea pe grui. Indignată, Turla începu să strige:

— I-a furat nevasta lui Tuntun Bujor Căpşunică. Târfă de ţigani mangalagii! Dă-i drumul din braţe, Me Me! Glu, glu, glu, corboaică, ah, ce-o să mă spăl pe ochi cu sângele tău.

Turla abandonase blestemul de rutină, urca pe piedestalul cu provizii hipnotice. Îmi plăcea s-o văd dezlănţuită şi mă dădui de partea lui Mihai Manole.

— Rugăciunea pentru cei ce călătoresc pe căi înşelătoare, îi şoptii lui Cârjan. Şi ne pomenirăm într-un glas: Doamne Isuse Christoase, Dumnezeul nostru, primeşte jertfa aceasta

spre iertarea păcatelor robului Tău (Manole Mihai, îl numi Cârjan; Me Me, aruncai eu, ca derută). Binecuvântează călătoria lui Manole Mihai (Cârjan), Me Me şi femeia ce-i e dragă (eu) şi trimite lui, precum oarecând robului Tău Tobie, înger paşnic, împreună călător, povăţuitor, păzitor şi sprijinitor, şi-l păzeşte pe el nevătămat de toată întâmplarea cea rea, ca în pace, sănătos şi cu bună sporire să se întoarcă şi prin aceasta să preaslăvească întru dânsul numele Tău cel prea încuviinţat.

— Don Pablo, ţipă Turla, îndurerată, îţi baţi joc de mine! ?

— Pe gruiul cu parfum de flori de vişin, râse Gârjan.

— La Dunărea cu parfum de tei, îi ţinui isonul.

— Don Pablo şi Cârjane, făcu Turla, mânioasă. Voi nu vedeţi că le-aţi slujit la cununie! ?

Într-adevăr, pe când noi ziceam rugăciunea, în derâdere, Manole Mihai intrase într-o biserică cu nevasta lui Tuntun Bujor Căpşunică, se închinaseră şi schimbaseră inele, stând cu pirostiile pe cap, iar acum, suiţi pe calul şarg, coborau gruiul spre latura stângă. Manole Mihai scruta zările (şi nu-l descoperea sau îl ignora pe Tuntun Bujor Căpşunică, aşteptându-i cu arma-n mână pe malul Dunării), iar muierea, la spatele lui, aprindea o ţigare de la soare, cu lentila.

— Să nu-ţi doarmă moartea nici-o clipă, Manole Mihai! aruncă Turla, încovoindu-se. Să crăpi de pofte şi să nu le vezi împlinite!

Arma pocni, calul mai făcu un pas, smucind de frâu, Manole Mihai ridică braţele, ca şi cum ar fi întâlnit un arbore în cale şi vroia să urce în frunziş, echilibrul i se frânse şi căzu în Dunăre.

— L-a omorât, oameni buni! scânci Turla şi se aplecă spre locul unde berzele mâncau păsat din vaze de flori, parodiind, fără să vrea, moartea lui Manole Mihai. Vai, vai, vai, Me Me, prostule, târfa te-a momit anume ca să te bage-n bătaia puştii lui bărbat-su. (Ignora cununia, interceptase şi păstra doar actul răzbunării în toate implicaţiile lui obscure). O să-i stârpesc

până-n a zecea spiţă. Ucigaşilor! Oh, neghioaba de mine, că nu l-am pârât pe Căpşunică, acolo unde trebuie, la Securitate, toamna trecută! Ieşea pe prispă, dimineaţa, se uita la butucii de vie, cu corzile căţărate pe streaşină, se scutura de frig când îi vedea albiţi de brumă şi cică:

... S-aşterne bruma peste vii,
S-aşterne bruma peste vii
Şi tu tot nu vii,
tu tot nu vii,
Tu-ţi dumnezeu' mă-ti de american!...

Tâlhare reacţionar, care vrei război mondial şi-i aştepţi pe americani să ne sugă sângele! O să plângi amar ziua când te-ai născut.

— Întoarce-te pe mal, Turla, zise Cârjan, n-o să-l poţi dovedi cu nimic pe Tuntun Căpşunică.

Turla se recunoscu învinsă.

— Da, nimeni nu l-a văzut cu adevărat trăgând. Iar pe noi cine să ne creadă?

— Vino să stai cu Don Pablo, continuă Cârjan. Vreau să trec în locul tău, să mi se lumineze şi mie povestea pe care-am cerut-o.

— Să-i mai spun o vorbă lui Manole Mihai. Me Me, curăţă ea pilitura de pe amândoi polii magnetului, ai găsit ce-ai căutat. Mă târam pe burtă la picioarele tale şi tu erai cu mintea în culcuş străin. Îţi dam să mănânci din palmă şi tu te duceai să bei de pe buzele paceaurei! Descheie cămaşa, să te sărut pe inimă, mă rugam, şi tu mă plesneai cu biciuşca peste faţă. Află că nu mai mă dau de ceasul morţii. Căţeluşu' pământului, fă-l să vadă cum m-am răzbunat. Nu-i arăta c-am vrut să-mi pun funia de gât, să mă lungesc în câmpie, să mă topesc şi să mă scurg în crăpăturile ei; luminează-i doar povestea drumului de la Brăila până la Măcin. Fă-l să vază cum

mergeam cu pantofii-n mână, că mi se umflaseră picioarele şi mă strângeau şi am oprit o maşină şi băiatu-ăla de la volan a mutat trei căpăţâni de zahăr candel de pe scaunul din faţă pe bancheta din spate şi mi-a zis: “Treci, fetiţo, aici, dar să n-ameţeşti la serpentine”. Bătea un pui de vânt din baltă, geamurile erau deschise, eu mă jucam c-o nuia de salcie, mă cuprindeam cu ea peste mijloc şi era prea scurtă. “Tu te-n-graşi, fiindcă râzi tot timpul, fetiţo”, zise băiatul ăla. Şi fiindcă i se lipise o frunză pe tâmplă, l-am sărutat şi el a scăpat un pic volanul şi maşina a intrat între plopi. “Te-ai speriat?” mă necăjeşte el. “Nu mă sperii repede şi din nimic.” “Dacă nu te sperii, hai cu mine să ne scăldăm în Dunăre.” Şi m-am dus. Apa era curată, făceam pluta şi munţii Măcinului dintr-o dată se urcau în cer, în mijlocul tufişurilor de sânger, un plop stingher se curăţa de frunze, “ce mult îi place haimanalei de plop să n-aibă nici-o obligaţie, nu tu frunză de hrănit, nu tu vară de umbrit, vrei?” Şi băiatul m-a strâns în braţe, plopul s-a răsturnat, munţii s-au tras în scorburi, nişte vapoare au intrat pe străzile Brăilei, îmi căşunase că nu mai sunt, băiatul mă muşca de buze şi nu mirosea a benzină, mâncase roşii culese-n zori, mirosea a miezul lor presărat c-un praf de sare şi a dor nesăbuit, numai inima dorului, care-ţi crapă dinţii când îl guşti şi miroase a brumă din inima vinului. Iar tu, Manole Mihai, erai numai la cinci sute de stânjeni mai jos, schelet de om pe-un schelet de cal, rezemaţi amândoi în grătarele înecaţilor. Apa Dunării în care făceam acum dragoste cu băiatul ăla cu buzele sparte de dorul meu, parcă atunci le ridică de pe un fier îngheţat, eram în braţele lui şi-i era dor de mine, dorul de dor, tu n-ai ştiut asta niciodată, apa dragostei, apa aia nu te-a atins, a trecut pe de lături, ca să nu mai mori încă o dată sau ca să nu cumva să învii şi să mori şi iar să învii şi să mori. Hai, Marin Cârjan, treci în locul meu, acum m-am răcorit, trebuia să mă răcoresc.

Turla părăsi Ocna cocorilor, se duse lângă calul cu şa în spinare, se lipi cu ceafa de cioltar, apucă în palmă scara de lemn şi tăcu. Un spasm îi strâmba colţurile gurii mănoase — cei ce nu frecventează astrul biruinţei, cei dubioşi, cei neîmblânziţi, cei fără profit, cei invariabil fascinaţi de-o nălucă, ei, grimasa eternă a unei pierderi sau a unei pasiuni, tot un drac, cine se leagă la cap c-o funie nu se miră dacă funia-i lunecă pe gât.

— Tango, alo, căţelu' pământului, mi-ai promis un

Tango, un dulce tango...

...te-am cunoscut la Rio de la Plata, când tu făceai plata şi n-aveai schimbat, olé. Clipă de aur, cerul violet. Erai cu mama şi cu tata. Şi te-ai îndrăgostit de un poet. Rio, Rio, Rio de la Plata. Nimic, şi tremur. Îmbrăţişarea. Mă ard în piept două chibrite, două cuţite, două pumnale, sfârcurile tale... Cântă, ţigane, îţi poruncesc! Vreau să mă tulburi cu a ta ghitară, nu-mi lăsa noaptea goală, că-nnebunesc. Zi-mi tot ce-a fost frumos odinioară, pe-a ta vioară — pagini de sidef — în astă seară se va sfârşi. Îmbrăţişare. Genunchiul meu, genunchii tăi, un gând senin şi multe aluniţeee de sărutat pe trupul tău, oh, virginală fecioară, nescrisul sufletului meu, parte răsfrântăăăă...

Plus ticălosul de Marin Cârjan. Intrase în Ocna cocorilor, doi paşi dincolo de prag, o plecăciune, jertfa insomniilor, te vreau, mă vrei, întoarce şurubul să stingem stelele.

— Don Pablo, zise Turla, obosită, holbează ochii bine, ca să vezi cu cine ai de-a face.

Cu Marin Cârjan aveam de-a face şi aveam de-a face şi cu neiertarea, cu Voichiţa Călin şi cu Nissi Toma: Voichiţa, penultima clasă de liceu, epifaniile verii, un coridor de mătase între două maluri orientale, tristeţea blândă, scrisă cu cuvintele pe care le-a pierdut Dumnezeu în sihăstrii de lut — şi

vin încet şi nu mă mai culege nici-o gândire de pe mal, pe mine, cea care sunt nemotivarea contemplaţiei; Nissi: vânzătoare de Christos, dacă-n douăzeci de toamne, zi senină n-am avut, tu atuncea spune-mi, Doamne, pentru ce mai m-am născut!?, pălămidă proaspătă păstrată-n zăpadă, spice de orz coapte pe tablă, cafea de malţ, pelin, trădări nebuloase şi

Spânzură-te-n sfoară mică,
noapte fără ibovnică.
Spânzură-te-n sfoară rară,
noapte fără domnişoară...

Căţelul pământului nu-i promisese nimic precis lui Marin Cârjan, totuşi îi dăruise o poveste luminată, un tango — el, lasciv, ea, oarecum inhibată. Nici urmă de Buenos Aires, nici urmă de Santa Fé. Dansează Marin Cârjan cu Voichiţa, sălcii galbene sting aluziile cărnii, norocul nu-şi toarnă cositorul, e ultima noapte a verii, Iorguleasca de hoit ţipă lamentabil — alt tată ucis? — ne-nchegate iubiri, Don Pablo e un golan şi-un dobitoc, trăsura pleacă, pune-ţi mantila, coboară frigul, noaptea amplifică elogiul toamnei care soseşte. Brusc, perdeaua ţesută din solzi de ştiucă, având brodat în mijloc fluturele Morpho aurora, albastru cu învieri negre, ornat la colţuri cu alţi patru fluturi mici din văile Fergana, se topi, Ocna cocorilor dispăru şi nu mai eram nici la izvorul Untişoarei. Nu ştiu ce întâmplare, pretext de ceremonial, seducţie şi invazia lunii în sălaşul zeilor, ne urcase pe mal, în bostana cu şaptesprezece prepeleacuri şi, iniţiere sau perfidie, pe care i-o datorez, pesemne, căţelului pământului, eu eram numai cu Turla, şi o membrană de timp, ca o pojghiţă fină de sticlă sau ca aburul care se schimbă-n sticlă, ne despărţea de locul unde Marin Cârjan dansa cu Voichiţa, iar Nissi le îngâna paşii, obsedată de ideea că e întreruperea unei enigme, şi dilua un miez de creion chimic într-un pahar

plin numai pe sfert cu apă. Cer senin, fulgera albastru şi indulgent la extremităţile câmpiei, — în fond o noapte plină de cusururi uşor de iertat. Voichiţa-i spunea lui Cârjan:

— Nu insista, ăla-i un episod de care nu vreau să-mi aduc aminte. Nu mă hrănesc cu detalii pitoreşti. Tot ce pot să-ţi spun e că băiatul semăna teribil cu Don Pablo.

— Îl dau în gât când vreau. Îl am la deştu mic.

— Nici nu-l cunoşti pe băiatul ăla!

— Pe Don Pablo îl dau în gât. Despre el era vorba.

— Eu, se amestecă Nissi, adică şi eu şi Voichiţa, rectifică Nissi, fără îndoială în vederea unei alianţe, îl putem băga oricând în balamuc.

— Eu ţin la el, — melancolica Voichiţa.

— Dă-l dracului de secătură! — intransigenta Nissi. Poartă în medalion o şuviţă de păr. I-a dăruit-o o fată, pe care nimeni de-aici n-o cunoaşte. O cheamă, zice el, Veturia Domniţeanu. Părul e înfăşurat într-un bileţel pe care Veturia a scris: “Blegule bleg, Don Pablo”.

— Destul de evaziv, aprecie Voichiţa. Şi, desprinzându-se din braţele lui Cârjan, adăugă: Mă duc să mă urc în plop şi să privesc munţii Râmnicului.

— Vrei să venim cu tine? întoarse Nissi către ea doi ochi imenşi.

— Nu!

Şi după ce Voichiţa se depărtă, Nissi răbufni:

— Sclifosita pământului! Într-o zi o să-i dau cu ceva-n cap.

— Întâi să-l cotonogim pe Don Pablo, zise Cârjan. Poftim hârtie şi toc, cerneala ai încropit-o singură, stai jos şi dă-i drumul.

Stimate tovarăşe director al Şcolii pedagogice,

Mă numesc Elena Măraşu, fată de oameni cinstiţi din comuna Gradiştea, raionul Brăila. Vin să vă scriu cu durere-n suflet despre comportarea sub orice critică, pe timpul verii,

a elevului... de la şcoala ce cu onoare conduceţi. Jumătate din vară, el a fost fugit de-acasă în oraşul Buzău din regiunea Ploieşti şi împrejurimile, împreună cu unchiul său Che Andrei, un zurbagiu beţiv, care n-a muncit niciodată cât trebuie, a fost hoţ de cai, iar la bătrâneţe a învăţat să cânte la ghitară, dac-aţi mai auzit aşa ceva! În viaţa lui a ţinut şapte femei, pe două se bănuieşte că le-a otrăvit, iar pe una, turcoaică de neamul ei, o cobora vara-n fântână şi-o lăsa ceasuri întregi acolo, ca să se răcorească şi să-l anunţe când sunt gata de băut sticlele de vin rânduite în găleată. Desigur, turcoaica râdea şi şedea acolo-n pielea goală drept pentru care nu mai bea nimeni apă din fântâna lor. Pe timpul verii, care se sfârşeşte-n cursul nopţii de azi, a mai fost la noi un caz cu un bărbat care şi-a omorât nevasta şi a aruncat-o într-un puţ părăsit, dar s-a văzut că n-o omorâse de tot, fiindcă peste două zile femeia a-nviat, a ieşit din fântână şi a venit acasă şi când a văzut-o-n prag, bărbat-su a albit, a muţit şi s-a predat. Vă spun toate astea ca să vedeţi cât sunt de sinceră şi că vă scriu din spirit de disciplină. Cei doi, unchi şi nepot, s-au dus la Buzău şi au trăit cântând la ghitară prin cârciumi, dar mai ales prin frizerii, după cum se laudă elevul dumneavoastră, care nu-şi mai spune pe nume, îşi spune Don Pablo, căci ar vrea, nu face un secret din asta, să plece în Portugalia şi Spania, ţări cu regimuri duşmane nouă. Cântau mai mult în frizerii, zice, pentru că în frizerii se face azi muzică mai de calitate decât în şcoala pedagogică, de unde toţi profesorii buni, sau aproape toţi, au fost scoşi pe motive de dosar bubos. Se-nvârteau des prin gară, lui Che Andrei îi era drag s-asiste la plecarea sau sosirea trenului de Nehoiu, care miroase a scorburi de ascuns caii furaţi şi acolo se întâlneau, duminica dimineaţa, cu boierul Teodoreanu-Frasin, fugit din sat în noaptea când au vrut să-l aresteze. Mâncau mici şi beau vin şi Teodoreanu-Frasin întreba de fiecare dată: “Che Andrei,

pot să vorbesc deschis?" "Să trăiţi, domnule Teodoreanu-Frasin, nu cred că se poate, băiatul e de-al lor, fiind plecat la şcoală, ne-a scăpat din mână." Dar odată Che Andrei nu s-a mai ferit: "Vorbiţi, domnule Frasin, o moarte are omul, deci la luptă, cu fruntea sus". "Che Andrei, când s-or schimba timpurile, te pun primar în Gradiştea." "Nu pe mine, domnule Frasin, s-a rugat Che Andrei, eu sunt milos, să-l puneţi pe cuscrul Gheorghe Foioagă, că ăla-i vână de bărbat, taie-n carne vie, fără să clipească. Pe toţi care-au vrut să vă aresteze o să-i înece nu în baltă, ci pe uscat, silindu-i, cu arma-n mână, să bea câte două găleţi de apă." Aşa vorbeau boierul şi unealta lui, iar Don Pablo al dumneavoastră, în loc să anunţe organele în drept, a continuat să zdrăngăne la ghitară.

Când s-a întors de la Buzău, la jumătatea lui iulie, Don Pablo s-a mutat la bostană. Sunt aici şaptesprezece prepeleacuri din care pândim să nu se lase ciorile pe pepeni şi să nu vină hoţii, al lui e în marginea dinspre linia cu vii şi acolo au loc, aproape seară de seară, petreceri, dar în fond — certuri, scandaluri, bătăi. Victime sunt copiii cei mici, toţi înrolaţi sub steagul zdrenţăros, preluat de Don Pablo de la Che Andrei. Don Pablo le spune glume parşive, îi învaţă să le ponegrească pe fete, îi trimite să fure mere văratice, îi asmute-n alai cu câinii, ca să prindă iepuri şi, dacă scapă vânatul, în fiecare zi după asfinţitul soarelui, un tribunal, avându-l pe el ca preşedinte, îi cheamă la judecată. Tribunalul funcţionează într-un plop canadian uriaş, inculpaţii nu beneficiază de scară, sunt obligaţi să se caţere, ajutându-se doar de braţe şi de unghii, mulţi cad şi iar o iau de la capăt, şi când ajung sus, tribunalul îi aşază pe cele mai subţiri crengi, încât e de mirare că pân-acum nu şi-a frânt nici unul gâtul, şi le ordonă să-şi tragă reciproc câte două, trei sau cinci perechi de palme, după care sunt ascultaţi şi condamnaţi. Se pronunţă numai sentinţe mârşave. Ca să vă faceţi o idee am să vă înşir

câteva: vânătorul nedibaci să doarmă într-un sac legat la gură, iar câinele lui să fie spânzurat; toţi vânătorii motologi să scoată, noaptea, douăzeci de oi dintr-o stână din apropiere şi să le mulgă pe mirişte, fără să guste laptele; vânătorul cel mai puţin isteţ să fie legat fedeleş pe spinarea câinelui puturos, să treacă aşa printr-o spărtură a gardului în via gospodăriei colective şi să se întoarcă de acolo cu sânul plin cu struguri. Când tribunalul nu ţine şedinţă înseamnă că Don Pablo n-a avut chef să bată vânătoare. Asta se întâmplă mai ales în zilele foarte călduroase, pe care judecătorii le petrec scăldându-se în Balta-Albă, dar cel mai adesea în râul Buzău, la bulboane. Pe cei mici îi chinuiesc, punându-i să sape în mal cu hârleţele, ca să găsească ouă de prigorii şi, nu de puţine ori, unii au dat peste şerpi încolăciţi, s-au îmbolnăvit şi visează urât, ţipă, sar din somn şi dârdâie ca apucaţi de friguri. În râpile din malul Buzăului îşi întind şatra ţigani nomazi de la care Don Pablo şi tribunalul lui au cumpărat într-o noapte, pentru două ore, o ţigancă şi au dus-o într-o colibă din pădurea de nuci sălbatici, plătind pentru ea un sac de mazăre, un sac de orz şi zece găini — mazărea şi orzul le-au furat de pe arii, găinile — din gospodăriile părinţilor. La despărţire, ţiganca le-a dat fiecăruia câte un cocoloş de plumb crud pe care ei îl frământă în degete când se adună în plop şi-i judecă pe cei mici. E semnul lor distinctiv, cică. Oribil e când pornesc să cucerească orizontul. Cei mici cred cu adevărat că cerul se uneşte cu pământul şi sunt seri când gonesc ca o hoardă, în frunte cu Don Pablo, ca să-l atingă cu mâna. Cad leşinaţi şi nu izbutesc s-ajungă la marginea lumii, iar Don Pablo, în loc să-i lămurească de ce se depărtează necontenit orizontul, le spune că s-au mişcat ca nişte nătăfleţi şi că doar cu o clipă înaintea lor a trecut pe acolo un tren, călătorii au scos mâna pe geam şi au furat linia zării, plantată cu pelin albastru. Toţi stau culcaţi pe spate, cu ceafa pe vreun muşuroi sau o brazdă

de iarbă, şi el le zice: “Nu vă mint, mă jur, uite, pe alea două biserici cu câte trei turle galbene, care s-au mutat din oraşul Brăila în cer ca să se umple cu asfinţitul soarelui. Când coboară din nou pe pământ, în ele vin să-şi moaie odăjdiile toţi preoţii din ţară“. Vedeţi, tovarăşe director, că una învaţă el la şcoală şi la organizaţia U.T.M. şi altceva le bagă în cap copiilor de ţăran. Până a nu fi venit Don Pablo la bostană nu se ştia de cai străini luaţi de la păşune şi călăriţi până-n zori. Ceea ce ne revoltă pe toţi elevii de liceu angrenaţi în acţiuni pentru ridicarea nivelului cultural al satului e faptul că nici un copil nu se plânge părinţilor de caznele la care-i supune tribunalul ăla imbecil. De altminteri, duminica seara, când oamenii în vârstă, care au dat roată pe la bostană, se retrag spre sat, mai toţi se opresc la prepeleacul lui Don Pablo, vorbesc, râd, cercetează semnele vremii, adună observaţiile lor pe timp de o săptămână, le mută, le îmbucă, le lungesc, le sfârtecă, le îndoapă cu presupuneri, renunţă la calităţi în favoarea defectelor, şi fac, cum spune el, *povestea gorganelor.* Habar n-au oamenii ăia că, după plecarea lor, Don Pablo îşi cheamă câinele şi iedul, intră în linia viilor, dar asta numai ca o derută, fiindcă la cinci minute, dacă te urci în podul prepeleacului, poţi să-l vezi cum se târăşte pe coate printr-un lan de trifoi necosit spre un pâlc de păducel în care potcovarul satului se căţeleşte (vă rog să-mi scuzaţi expresia) cu o văduvă. Nu-i cară şi pe copiii cei mici cu el, câinele Monitor are ordin strict să nu latre, iedului îi leagă botul în batistă — totuşi fapta lui rămâne neruşinată şi perversă. Lucrurile ce vi le-am relatat pân-acum ar putea, într-un fel, să vi-l facă simpatic, o prietenă de-a mea, Voichiţa Călin, căreia-i place să se exprime pretenţios, zice că Don Pablo e de-o exuberanţă simplă, şi la şaptesprezece ani e firesc să fie aşa, dar eu ştiu în mod absolut sigur că face parte dintr-o organizaţie secretă. Cunosc chiar din gura lui că în anul şcolar trecut, mai

precis în februarie, din şcoala dumneavoastră au fost arestaţi patru elevi, membri ai unei organizaţii subversive — el de ce e liber?...

sfârşea Nissi Toma, care semna Elena Mărașu (inexistentă) — şi dintr-o dată realizai instabilitatea câmpiei, surprins nu de datele denunţului, ci de panica persistentă pe care denunţul avea s-o aştearnă în sufletul negru şi laş al directorului, obsedat de ideea că, spre binele construcţiei socialismului în regiunea Galaţi, unul din zece elevi ai şcolii trebuie arestat.

L-am lăsat pe Cârjan înjurând spurcat — forma paroxistică a decepţiei, poate aroganţa ei — şi-am luat-o la deal, călare, pe urma Turlei. Păsări rotindu-se-n stufuri, lumină albă, ultimă noapte de vară şi vara ca o fiinţă ce nu se resemnează să dispară, saltul simbolic al lăcustelor, sporind imensitatea tăcerii, şi iarăşi vara, chinuindu-se să fie la fel de trainică şi mlădioasă-n articulaţii, ca-n iunie. Şi o doborau, somptuos, ploi de stele, repetându-se opulent, o loveau fără jenă în spinare, în splină, în moalele capului, ploi vesele, gâlgâind de fericire, plesnind de veselie, încărcate de toate miresmele vieţii, topind iremediabil o minune prea scurtă întrun lung şir de zile monotone, mereu spre declin. Purtam bluza pe umeri, făcută sul, o şapcă de rafie, care putea să fie chiar de abur, pantaloni de in (cusătură dublă), sandale de sfoară, o ţigară-n colţul gurii şi o singură idee-n unghiul tâmplelor.

— Nici-o organizaţie secretă, Turla, — şi eram cu desăvârşire ofensat —, eu fac parte dintr-un *pluton de elită*.

Şi Turla:

— Prostule, Don Pablo, ce-ţi trebuia s-o cumperi pe ţiganca aia cu ora!? Puteai să mă chemi pe mine.

— Dar tu-l iubeai pe Manole Mihai.

— Pentru tine aş fi intrat în pădurea de nuci sălbatici. Ca să-nţelegi frumos ce-s femeile.

Calul ei, tot cu şaua-n spinare, mânca nişte coji de pepeni; al meu îşi ştergea umbra pe mirişte.

Eram acum în prepeleac, Turla, eu şi iedul cel brun.

Şi Turla zise:

— Numai cu calul poţi ajunge la marginea pământului, Don Pablo. Femeia te pierde.

I-am răspuns:

— În vinerea aia mă durea îngrozitor capul. Pe falezele mele de scândură şi de var se scărpinase soarele, toată ziua. Ţărâna delira. Şi eu, căzut în doaga ei, bolboroseam tâmpit: bubuială, bocăneală, dojană, prigoană, scăzut, păscut, lăstun... tutun, completa Nissi rima, nu primeşti nici-un fir. Stam cu capul în poala ei, tot aici în prepeleac, jur-împrejur, peste garnizoana pepenilor şi până-n fundul lumii, agoniza apa morţilor. Câmpia, după-amiază, are o forţă impresionantă de-a asimila deznădejde, pe care-o încgheagă şi-o ţine atârnată în aer, înţelegi, Turla, ce vreau să zic?

— Nu, Don Pablo, dar spune mai departe, te-ascult oricum.

— Nissi-mi smulgea firele lungi din sprâncene, fiindcă le am prea dese, părea că doarme şi că mâinile-i umblă singure, dar când făcea, împeliţata, ochii mari, mă lua ameţeala. Cine s-o avânta cu luntrea-n apele lor o să-şi blesteme zilele.

— O să-nvingă unul menit pentru o dragoste mare, zise Turla. Ăialalţi or să lunece ca proştii.

— Nissi-mi rărea sprâncenele şi, dintr-o dată, am avut impresia, nu ştiu cum, că prin aer umblă o mulţime de poticneli, o ispită care-ţi zgârâie inima până la leşin, mult dezgust, multă amăgire sălcie...

— Şi o căsuţă de pânză în care o fată se primeneşte, râse Turla. A dat jos cămaşa veche şi întârzie să intre în aia nouă. Te dogorau în ceafă pulpele lui Nissi.

— Nu, Turla, era altceva, mult mai aparte.

— Era capcana-n care cad bărbaţii, totdeauna.

— Iar eu îţi spun că era altceva. Mult mai derutant decât o capcană.

— Zi-i pe nume, Don Pablo. Pofta?

— Frica.

— Tuturor vă e frică la început.

— Nu frica de Nissi. Frica adevărată şi durabilă.

— Sigur, aprobă Turla, părând că înţelege, în aerul mort ţi-e frică de moarte. Iat-o, te gândeşti, întinde mâna spre mine şi n-o să mai fiu, n-o să mai fie nimic.

— Era o frică dincolo de frica de moarte. Se broda singură în aer şi în acelaşi timp broda, dar numai cu arnici alb, tremurul fricii în sine, care e şi crivăţ şi zgâlţâire uşoară. Apa morţilor fâlfâia pentru toate categoriile de oameni şi pentru toate categoriile de frică.

— Vrei să spui, Don Pablo, că fricii îi era frică chiar de ea?

— Da, tremura de frica ei însăşi. Nu ştiu de unde şi cum se stârnise, dar era inepuizabilă. Pricepi, Turla, frica nu se termină niciodată.

— După moarte se termină. Sufletu-şi ia zborul de pe buze şi se duce-n datoria lui: stă trei zile ghemuit la geamul unde-a deschis prima oară ochii pe lume, ca să-şi potolească dorul, şi pe urmă, gata, urcă şi nu se mai întoarce până la judecata de apoi. Trebuia să-i zici lui Nissi: Nissi, primeneşte-te lângă mine — şi scăpai şi de durere de cap şi de frică.

— Frica din ziua aia avea nume precis. Se chema Tiluş Drăghia.

— Fratele vitreg al lui Nissi? Don Pablo, tuturor le e frică să-i iasă-n cale ăstuia. Pen'că lucrează unde se lucrează cu glonţul. Fereşte-te de el.

— Fac parte din *plutonul de elită,* nu înţelegi, Turla?

— Nu, Don Pablo, dar spune mai departe, te-ascult oricum. Pen' că vorbeşti aşa de aiurea, mă unge la inimă, mi se face să-mbrac rochie roşie, să mă leg cu tulpan verde şi să joc geamparalele.

— Turla, vrei să-ţi dăruiesc iedul ăsta brun?

— Pramatie mică, îl mângâie Turla pe cercei şi pe crinul regal, am ştiut de la-nceput c-o să fii al meu.

Şi prin sângele nostru trecu un tren, sau poate pe la marginea pământului, călătorii, aplecaţi pe geam, culegeau linia zării cu pelin albastru, apoi se retrăgeau în compartimente şi sufletul lor răsfira păduri de mesteceni, trunchiuri albe ţâşnind prin cupole de lumină galbenă, Dunărea curgând peste înecaţi, ivărul de os, cheia păsărarului...

Şi Turla, coborând cu iedul în braţe:

— Don Pablo, Nissi a ştiut de la-nceput că Veturia Domniţeanu e totuna cu Voichiţa Călin.

— Nu se poate, Nissi nu ştie o mie de lucruri.

— O fată de şaişpe ani nu ştie o mie de lucruri, dar ştie tot ceea ce lumea crede că nu ştie. Iar acum du-te şi ciocăneşte la uşa plopului şi roagă-l să-ţi dea voie să urci în el şi s-o vezi pe Voichiţa. Acum ai dreptul, ai plătit c-un ied, să vorbeşti cu ea de la egal la egal.

Am ciocănit chiar pe literele numelui meu, scrijelate cu briceagul în scoarţa groasă — iscălitură veche, fiecare linie sorbise din abundenţă seva neagră şi timp patetic. Voichiţa —Veturia, sau sugestia unei suferinţe după care alergi un veac, se legăna, sub pături, în culcuş de lună, dincolo de "sala tribunalului", ascunsă în penumbră, în şuietul frunzelor, în mirosul de clei de cireş şi-n prima biruinţă a toamnei. Nici un răspuns. Câinele Monitor, pe care-l legasem cu cureaua de-un prun, lingea o urmă de vulpi şi hăpăia gâze somnoroase. Repetai semnalul. Şi iarăşi nici un răspuns. Adormise? Mă văzuse cu Turla? Îşi ajungea sieşi, îngânând la nesfârşit cel mai prost vers: "Blegule bleg, Don Pablo?" M-am decis să recurg la ultimul argument capabil să-mi deschidă calea: numii, pe nerăsuflate, monumentele de pe Rive Gauche, conform convenţiei că, atunci când unul dintre noi e îmbufnat, celălalt poate să-l împace înşirându-i monumentele Parisului

de pe unul din malurile Senei, la alegere. Deci, mă adunai cu obrazul lângă trunchiul plopului şi:

— L' institut (Academie), Cluny, St. Sulpice, Sorbonne, St. Etienne du Mont, Panthéon. Luxenbourg, Val de Grace, Observatoire, St. Germain-des-Près, Ecole de Beaux Arts, Institut Pasteur, Lègion d'Honneur, Dôme des Invalides, Ecole Militaire, Ste. Clotilde, Tour Eiffel, Champ de Mars, Jardin de Luxenbourg, Jardin des Plantes.

Alesesem Rive Gauche, ca semn că doar inima ei năzuroasă exista în tot largul nopţii, şi eram năpădit de mândrie şi de nerăbdare, aş fi putut, de mi-o cerea, să mă caţăr până-n vârful plopului pe un fir de hamei sălbatic, ca să fiu la o lungime de braţ de bustul ei inspirat din substantive necugetate: fericire, ţipăt, hulă, convertire, necruţare, pe care, când fusesem bolnav, mintea mea le aşeza pe rând în acele rame naive încercuind oglinzi înşirate de mama pe pereţi — alcătuire aglomerată de cristale de sare vopsite verde, albastru şi roşu şi pe care, neavând voie să mănânc sărat, mă sculam, noaptea, şi le lingeam, iar când mijeau zorile şi mă ajungea din urmă răul eram singurul care ştiam că fac febră colorată.

Încordând braţele, mă atârnai de cea mai strâmbă, elastică şi rezistentă creangă a plopului.

— Hei, Don Pablo, lasă căţăratul, avem puţină treabă.

Între râuri

Mă strigase Tiluş Drăghia, fratele vitreg al lui Nissi Toma, mai mare ca mine cu zece ani. Proiectat pe tufele de iasomie de mult scuturate, mânca un strugure, ţinând gâtul strâmb şi culegând boabele cu dinţii, lacom, vesel, pietros, înzăpezit într-o cămaşă de bumbac, cu mânecile suflecate, să i se vadă brăţările de piele neagră (le poartă, de obicei, cei ce ridică greutăţi), cu pantalonii vârâţi în cizme cu carâmbii scurţi şi având drept cingătoare o cartuşieră lată şi largă, căzută pe

burtă, de care atârna un bidon mic, învelit în postav. “Acum, nu! Nu, acum! De ce acum!?” — aş fi vrut să-i strig revoltat, şi-mi tăceam revolta, ţintuit duşmănos pe gândul că Tiluş Drăghia descărnase de lună culcuşul Voichiţei. Trăiam sentimentul acut că, fără Voichiţa, luna e abstracţiune sau simplă pronunţie incapabilă să cheme, să stârnească ori să furnizeze imagini.

— O să ne distrăm ca nişte draci, Don Pablo. Iar înainte de-a se crăpa de ziuă, te-aduc înapoi.

În maşină, un GAZ cu prelată şi banchete: Radu Ceair, Leon Apostol şi Mărgărit Blidaru — *plutonul de elită* al locotenentului Tiluş Drăghia. Grup restrâns, dens, disciplinat, angajându-se în vârtejuri şi dominându-le, pregătit să lovească prompt, să dispară şi să reînvieze. Derulez povestea. Radu Ceair, un fel de schelet de peşte, conservat în nisip, respirând nisip şi adunare de ierburi sărace pe creasta dunei, îşi oferise singur serviciile, când ideea unui *pluton de elită* nesalarizat abia încolţea în mintea lui Tiluş Drăghia, ajutându-l ca, din vagă şi tulbure inconsistenţă, un nor, o rotaţie, un nod în gât, ideea să devină pocnetul biciului pedepsitor, ecoul lui în oase şi inscripţia boabelor de plumb dăinuind în aer. De la Tiluş prin Radu Ceair luase naştere ornamentul fricii. “Tu ai să urci, spusese Radu Ceair, eu nu vreau altceva decât să-mi păstrez pensia.” Fusese, ani mulţi, agent fiscal, jumulise, speculase, prădase şi, în noiembrie 1947, îmbătându-se la un cazan de ţuică, îl înjurase pe proprietar şi fiii lui, pe nevasta şefului de post care trecea pe drum, cărând în braţe un jambon de porc numai pe jumătate învelit într-o fâşie de pânză, pe Sfântul Gheorghe omorând balaurul cu lancea şi pe vecinul lui de icoană, regele Mihai I. Arestat pentru crimă de lesmajestate, în ianuarie, anul următor, obţinuse eliberarea şi o pensie de luptător împotriva monarhiei. “Fii mână de fier şi *cei pătaţi* vor cere singuri să-i înrolezi” — şi-i vânduse doi

inşi, pe Leon Apostol şi Mărgărit Blidaru care, în septembrie 1944, ascunseseră şi salvaseră de la moarte un soldat german, rănit la cap într-o operaţie de curăţire întreprinsă de o companie de infanterişti sovietici în pădurea de pe malurile Buzăului. Iar Apostol şi Blidaru mă vândură pe mine, fiindcă în prepeleacul de la via noastră zăcuse neamţul şi eu îi cărasem mâncare, toată toamna, şi un felcer.

Misiunea *plutonului nostru de elită* era să băgăm groaza în duşmanii de clasă de pe lista lui Tiluş Drăghia şi să împrăştiem moarte amânată. Pentru a împrăştia moarte amânată pornisem noi şi acum, şi-n timp ce Tiluş Drăghia conducea maşina, cântând *Bandera rosa,* iar Radu Ceair sughiţa la fiecare hop al drumului, mirosind o blană de câine care-a dormit pe nisip, eu, înghesuit între Apostol şi Blidaru, care puţeau a fum de buruieni, trăgeam în nări aburul peltic de cafea care se strecura din bidonul lui Tiluş şi eram în punctul cel mai de sus al plopului, acolo unde dormea Voichiţa şi lăsăm câte-o frunză să cadă în hamacul ei, şi toate se aşterneau la colţuri ca modelele unui gherghef slăvind neprihănirea — astea por fi trandafiri, cel mai adesea idealizaţi, fără spini, dalii şi crizanteme mişunând de profeţia morţii. Urcasem în plop şi amuţisem pentru că Voichiţa nu era singură, da, ţinea în braţe — dilema fetelor când încă n-au istorie: ce să glorifice? închipuirea sau refuzul? — ceva care semăna a fi capul unui străin culcat între ţâţele ei. Dar nu era decât un pepene galben. Agasată de întârzierea mea, Voichiţa spuse supărată:

— N-am avut răbdare să te-aştept. Am privit munţii, singură.

— Ai refăcut din nou drumul fulgerat?!

— De data asta mi-am adus aminte că la geamul cârciumii de la cabană creşteau, într-un uluc de lemn umplut cu pământ, licheni şi ferigi.

— Numele băiatului!

— Nu-mi trădez tovarăşii de defilare, Don Pablo. Spune-mi, iarna, la şcoală, când e urât în clasă, plumb, şi profesorul de matematică scrie fantome cu creta pe tablă, iar afară ninge ca-n ziua când se taie porcii pentru Crăciun, ce dor te sugrumă?

— Mi-e dor să fie noapte şi s-aud cum sună vântul în strugurii înzăpeziţi ai umbrarului din curtea noastră.

— Nu-i culegeţi, toamna?

— Niciodată. Mai sunt pe lume, zice tata, şi păsările cerului.

Maşina se târa încet prin câmpia plată, rezistentă, cadaverică sub luna care nu mai semăna c-o găleată de pânză pentru adăpat caii armatei; se amuza să fie, şi izbutea, falca soldatului german fărâmată de glonţ şi strânsă în feşe năclăite de iod. Singurul loc unde ploua cu lună caldă şi bună, văratică, era plopul canadian. În frunzele lui, vântul are căderi şi ascendenţe, dă târcoale, trage cu urechea, e cârcotaş, se ascunde, bârfeşte, insinuează stări de graţie la mărturisiri, clădeşte umbre, risipeşte roiuri de şoapte; de fapt nu ştii cu siguranţă dacă ai dreptul să numeşti vânt acea dublă alergare a frunzelor, o dată către lună, o dată către întuneric.

— Vârâtă în sacul de dormit, cu capul sprijinit pe picioarele omului de zăpadă, mă uitam în brazi, după veveriţe.

— Şi mai aveai un sac cu tine, plin cu timp pierdut.

— Aveam, zice Voichiţa, un termos cu ceai, patru bucăţi de zahăr şi un baton de ciocolată. Cineva, în pădure, bătea o toacă.

— Din pricina asta n-ai auzit fâşâitul schiurilor. Acum, pe hotare, dincolo de Balta-Albă, scârţâie cleios o căruţă. O auzi?

— Bătrânul s-a oprit la doi paşi de mine, răscolind zăpada şi m-a întrebat: eşti tuberculoasă?,

— Întrebarea ai născocit-o acum, rândul trecut nu mi-ai spus-o.

— Mă aflam la vreo două sute de metri mai jos de un sanatoriu T.B.C. şi era firesc să mă întrebe aşa.

— Numele băiatului! Fiindcă sunt convins că l-ai obligat să se prezinte.

— Se numea simplu: Don Pablo, supus spaniol sau portughez. Oricum, de la ţărmul Atlanticului.

— Ţărmul portugal. Însă eu n-am fost niciodată în munţi.

— Nici eu n-am băut zeamă de cucută, dar ştiu precis că se moare din ea.

— Dacă nu eşti tuberculoasă, te invit la Mare, eu de la Mare sunt, pescuim cu undiţa, acum e cald acolo, la Mare, timpul nu trişează, fiindcă cel mai bine se simte el în pielea Mării, în munte se întâmplă o mulţime de lucruri oribile. Pe Drumul reginei, adineauri, trecea o sanie cu câini împuşcaţi, vânătorii n-au găsit lupi, nici urşi, căprioare n-au voie şi-atunci şi-au împuşcat câinii, între dârele lăsate de tălpicile saniei, lucioase de-ţi venea să te culci cu obrazul pe ele, stropi de sânge roşu, o să-l lingă alţi câini, sângele curat momeşte, morţii hrănindu-şi fraţii, sângele frumos afişat e un tunel cu zei care lunecă în gura tuturor înfometaţilor şi satură, în schimb, pescuitul e îndeletnicire nobilă.

— O minciună cu moţ, Don Pablo, mi-o reteză surd Voichiţa, nici Marea n-ai văzut-o!

Tiluş Drăghia fluieră, Radu Ceair fumează şi scuipă cu greaţă, lună şi ierburi, invariabil ierburi şi lună, zumzetul maşinii le scutură de praf, împovărându-le cu vuiet străin. Leon Apostol şi Mărgărit Blidaru au adormit, imobili ca două bucăţi de lut, lut sulfuros. Fac o mişcare smucită, să mă smulg dintre umerii lor şi jupoi cu unghia o zbârcitură bolnavă din ceafa timpului, drumul face multe coturi şi de fiecare dată bătaia farurilor deplasându-se brusc, parcă mutată cu mâna, obscuritatea împrumută chipul ofiţerului bătrân pe care l-am executat cu două săptămâni în urmă, acuzat de Tiluş Drăghia c-a sucit capul unei muncitoare de la fabrica de ţigări din Râmnic; ca să petreacă şapte zile cu el la Mare, o plătise cu o haină de astrahan, captură de război. “La ochi arm!” comandase Tiluş şi bătrânul încă se mai strâmba datorită efortului

intens de-a-şi aminti peripeţiile fiecărei zile. “Luni şi marţi m-am zbătut să capăt autorizaţii de-a pătrunde în zona Dobrogei, lucrările Canalului Dunărea-Marea Neagră sunt secrete, noroc că avea ea un frate în armată la Constanţa, miercuri am pierdut ziua pe drum, joi am fost la băiat la regiment, vineri am luat prânzul la Cazino şi ne-am fotografiat sub zborul pescăruşilor, l-am rugat pe un domn care se plimba pe faleză să declanşeze el aparatul, ţineam să fiu cu fata la braţ, apoi rezemaţi de parapet, apoi cu Marea la picioare, poziţii neghioabe, copilăreşti, Marea-ţi fură minţile, domnul a fost cât se poate de amabil, dar la sfârşit ne-a confiscat filmul şi, bineînţeles, n-am protestat, sâmbăta, domnilor, atât a fost ziua noastră, dar Marea se schimbase-n grajd, duhnea a răscoală din adâncuri, ce hoit, zicea aia şi fugea să fumeze la chiuvetă şi până la apusul soarelui n-a găsit de cuviinţă să se dezbrace decât o dată, zicea că-i murdărie s-o silesc să-şi dea ultima picătură de vlagă ca să descheie un nasture, escroaca, putoare ticăloasă, izolaţi-mă, domnilor, dar cruţaţi-mi viaţa, sunt un bătrân trubadur, o Doamne, pariez că oricare dintre dumneavoastră ar fi pisat-o-n călcâie, Marea alături şi ea simulând boala.”

Şi tu, Voichiţa, coborând din munţi în gară, la bufet serveau ţuică fiartă, ai dat o ceaşcă pe gât. Şi cineva a spus, la cabană e dans, şi-ai vrut să dansăm, i-am dat cabanierului să ne păstreze sacul tău de dormit în care ascunsesem două veveriţe şi atunci s-au pus în vânzare ilustrate pentru a fi aleasă regina balului. Am aruncat la bătaie toţi banii, inclusiv pe cei de tren.

— Plus inelul cu căsuţă de chihlimbar, Don Pablo.

— Bineînţeles că plus inelul cu căsuţă de chihlimbar. Când eşti la munte merită s-o faci lată. Dar ei au pus gheara pe bani şi pe ilustrate şi au ales-o regină pe Veturia Domniţeanu, şi eu te-am luat de mână şi-am zis, să mergem, nenorociţii

ăştia ar fi în stare să scoată cuţitul dacă i-aş lua la palme, iar într-un salon, şi de faţă cu femeile, bărbaţii nu se bat, când se bat, decât cu pumnii. Şi Veturia Domniţeanu a strigat după noi: “O clipă, vă rog, respectaţi regula jocului, sunt regina balului şi am dreptul”, — “care cine ţi l-a conferit?” ai întrebat tu, am dreptul să-mi aleg partenerul pentru valsul reginei şi l-am ales pe prietenul tău, vreau ca unul din bărbaţii ăştia unici şi stupizi să moară cinci minute, tu te-ai dezgheţat şi ai zis du-te, şi un minut am dansat cu ea un dans impunător şi ridicol şi presupun că ăia mă tranşau în gând, fiindcă dansam foarte degajat, luându-şi fiecare porţia şi dumicatul lui, şi după un minut Veturia Domniţeanu m-a adus în braţele tale, mulţumesc domnişoară, la mine a fost numai în vizită, continuaţi împreună valsul reginei, e un cavaler perfect, hei, voi ăia de la bar, v-am plătit datoria, dobânzile şi impozitele, de-acum înainte să vă ia dracu! — şi-am ieşit în zăpadă, dansând, şi din şleahtă s-au desprins patru inşi şi mi-au cocoşat spinarea.

— Am ajuns, strigă Tiluş Drăghia. Îmbrăcaţi uniformele, luaţi-vă armele, şi jos!

Eram în partea mlăştinoasă a altei bălţi, Amara sau cam aşa ceva, satul Stăvăreşti. O casă protejată de salcâmi, riguros decupaţi de lună. În curte, între cuiburile de bumbac necules, douăzeci de lişiţe, cu aripile şi picioarele legate cu sfoară.

— Oho, ce-o să ne-ndopăm cu carne, o să facem maţu’ drugă! zise Leon Apostol sau Mărgărit Blidaru.

Iar Radu Ceair, care se considera mult mai deştept decât toţi, spuse răguşit şi nemulţumit:

— În sens contrar, tovarăşe. În sens contrar.

Cei doi pricepură că le amenda lăcomia şi că-i sfida, pentru că Leon Apostol sau Mărgărit Blidaru mormăi:

— Freacă-te cu busuioc pe buze şi pe urmă deschide gura.

Lângă uşă, pe treptele de cărămidă, sparte, roase, pline cu frunze scuturate din părul cu furca strânsă în două chingi de

fier, Tiluş Drăghia se opri şi ne făcu atenţi la ţipătul unor păsări:

— Ploierii, le numi el. Şi cu tristeţe: Se duc, vasăzică. Apoi, ca şi cum ar fi dorit să transmită ceva confidenţial: Domnule general Cobzaru! Aprinde lampa, am venit la întâlnire.

— Sunt aici, domnule, răzbi o voce derizorie, la spatele nostru — şi, de după colţul casei, se ivi un bătrân lung şi uscat, în total acord cu vocea. Vă aşteptam şi ascultam ploierii. Mai devreme s-au mişcat turmele de oi, dincolo de baltă. Clopotul berbecului suna resemnat.

— Adică? întrebă Tiluş Drăghia.

— Anunţa o suprimare.

— Tot nu-nţeleg.

— Prevestea o execuţie. Pentru că, nu-i aşa, mi s-a stins vara — şi făcu un gest cu mâna spre cer, uşor, ca să nu se destrame. Toate s-au dispersat. Stelele.

În clipa aia auzirăm distinct clopotele turmelor păscând iarba spre Moldova. Acolo mai era încă ultima noapte de vară, aici doar drojdia ei; de fapt, uitându-mă bine în jur, în acest cotlon al bălţii Amara, găseam ceea ce nu încape niciodată în cuprinsul verii: frig sleit, somn lânced, mucegai râios. În ceaţa de dinaintea zorilor, toată întinderea avea o aparenţă de mlaştină care stă să îngheţe şi nu poate s-o facă din cauza unui strat hidos de pânză de păianjen, al unuia de lintiţă şi al unuia de lipitori.

— Să intrăm în casă, propuse Tiluş Drăghia.

— Înăuntru nu mai e nimic, am împărţit toate lucrurile la ţărani, nici candela n-am păstrat-o. Iar ei, nu ştiu care şi nu ştiu de ce, mi-au adus lişiţe. Ce arme sunt astea? arătă spre armele noastre, toate cu ţeava retezată, pe care Radu Ceair, Leon Apostol, Mărgărit Blidaru şi eu le ţineam sub braţ. Un pluton de elită, continuă el, miroase numai a ceaţă din zori.

— Domnule general, îl întrerupse Tiluş Drăghia, ia loc pe butucul ăsta, lângă mine şi...

— Mulţumesc.

— ...dă-mi lista grupului din Râmnic care pune la cale un complot împotriva regimului şi după aia tăiem lişiţele şi petrecem. Băutura o dau eu.

— Nu cunosc nici un grup care complotează, domnule locotenent. Lişiţele să le mâncaţi cu garnitură de orez. Orezul e o mâncare de popotă, mănânci şi flecăreşti, mâncarea flecarilor.

— Ai fost la Râmnic şi-ai stat trei zile. Cu cine-ai angajat discuţii?

— Cu Papană Gh. Ion, soldatul care mi-a fost ordonanţă. Mi-a scris că într-o noapte a ieşit din pielea lui şi m-am dus să-l văd.

— Şi a ieşit din nou din pielea lui?

— Da. A ieşit cu oasele şi cu carnea, de i se vedeau venele ca o sumedenie de sfori şi pielea i-a rămas pe pat. Pe urmă iar s-au adunat la loc, oase, carne şi piele. O minune de la Dumnezeu.

— Poate o dezertare de la Dumnezeu, sugeră Tiluş Drăghia. Apoi, cu agilitate de pisică: Ai fost la Râmnic ca să încerci să-ţi schimbi numele de familie?

— Adevărat, recunoscu generalul, am înaintat tribunalului o cerere în acest sens.

— Cum vrei să te numeşti?

— Doris.

— E un nume de fată, dacă nu mă-nşel.

— Nu, domnule, replică generalul, e numele unui act suprem.

— Operaţiunea Doris?

— Mult mai înalt.

— Numele urii?

— Niciodată.
— Al uneltirii?
— Nici atât.
— Mă necăjeşti în ultimele dumitale clipe.
— E numele care trece mai departe, domnilor. Mereu mai departe. Asta-i tot.
Se sculă şi se lipi cu spatele de uscior.
— Generalul Doris e gata, domnilor. Doris e numele fetei pe care am salvat-o de la înec, pe Dunăre. Trageţi, nemernicilor!
Tiluş Drăghia făcu un salt spre el şi-i strigă în obraz:
— Minţi, generale. E un nume de târfă.
Şi eu în gând: “Domnule general, nu vă speriaţi, aptitudinile noastre de ucigaşi se opresc aici, niciodată n-am tras, e jocul lui Tiluş Drăghia, să împrăştiem moarte amânată, de altfel nici n-aveam gloanţe, pe toţi vă împingem la zid şi-acolo capitulaţi de frică, acum două săptămâni a capitulat colonelul trubadur, acum o lună au capitulat patru ţărani, astă noapte e rândul dumneavoastră“ — dar era prea târziu, evoluasem fără să bag de seamă sau sorţii mă ajutaseră prea mult, fiindcă Tiluş Drăghia ne anunţă sec:
— A murit.
În glasul lui oscila regretul impur — nu trebuia! — şi transcrierea absurdului: se întâmplă când nu te-aştepţi.
— Hai, Don Pablo, zise Tiluş, să ne cărăm până nu coboară musca pe el.
În maşină mă aşeză în dreapta lui:
— Caută să uiţi că ăla a murit, huiduindu-ne. Sau şi mai bine, caută să uiţi că l-ai văzut vreodată.
Şi, buşindu-mă cu umărul:
— Unde-ai fost în noaptea asta?
— Am fost să fac rost de nişte carne. Priveşte, cinci perechi de lişiţe.
— Bun răspuns. Perfect. Ştii să te fereşti de pătimire.

O atitudine aproape identică am adoptat şi faţă de Voichiţa Călin, care mă aştepta la prepeleac.

— Unde-i iedul tău, Don Pablo?

— L-a mâncat lupul.

— Adu-l. Am chef să-l trag de limbă.

— E târziu, mijesc zorile.

— Vreau să ştiu: ce s-a întâmplat cu tine?

— Am stat pe răzor s-ascult cum sună sipica sub vânt, apoi am prins lişiţe, apoi am fost la bostana ălora din Ibrianu.

— Ai izbutit să şterpeleşti pepenele cu ghimpi de lemn! bătu din palme Voichiţa.

— L-a ridicat, înaintea mea, o comisie de ingineri agronomi.

— N-aveai dreptul s-asculţi singur sipica.

— În sat la Ibrianu, ieri la prânz a apărut o trompetă care cânta singură. S-a oprit pe maidanul de lângă primărie şi a cântat timp de-un sfert de oră.

— Ai stat de vorbă cu oameni care au văzut-o?

— Dormeau. Dar am stat de vorbă cu prietenii lor.

— Don Pablo, zise Voichiţa, m-ai minţit timp de-o vară şi te-am iertat. Dar n-am să te iert niciodată că i-ai dat Turlei iedul pe care-l iubeam.

Sculându-se, coborî din prepeleac şi porni pe cărare spre altă respiraţie de timp, spre alt plop, poate mai flexibil, poate mai obtuz — cei sechestraţi în mânie, cei iniţiaţi în zborul plecărilor, Voichiţa-Veturia lunii, Turla cocorilor şi, laolaltă cu ele, într-un subtil dezastru, Doris a bulboanelor, domnule general, şi sentimentul că poţi fi pâinea câinilor şi schelălăitul unei păduri...

...Târziu, la sfârşitul lui octombrie, am primit o scrisoare de la ea. Ca s-o citesc, trebuia să fiu singur. Am ieşit în stradă şi: Pablo, am fost două zile acasă, sâmbătă şi duminică, însoţită de o colegă care a dormit acum pentru prima oară înr-un sat. Am dus-o şi la plopul din linia viilor. Nu m-a crezut că, vara,

dorm într-un hamac legat de crengile din vârf. În timp ce noi eram în câmpie, o trompetă a apărut în mijlocul satului şi a cântat valsuri, un sfert de oră. Păcat că toţi oamenii coborâseră pe vechiul drum al Brăilei, ca să salute o caravană ciclistă. A văzut-o numai un băiat de cinci ani. Prin urmare, Don Pablo, am rostit cu glas tare numele altor monumente: Bastille, Hotel de Ville,Tour St. Jacques, Louvre, Bourse...

— Domnule, nu te supăra, eşti elev?

O ţigancă tânără care vindea scatii şi peruşi din material plastic.

— Am un băiat şi vreau să-l înscriu la şcoala unde se fac miniştri, pe ce stradă-i aia?

— ...St. Vincent de Paul, Sacré-Coeur — şi Voichiţa-Veturia oprea aici şirul monumentelor de pe Rive droite, frângând abil şi definitiv catargul ultimei împăcări, abătându-l departe, mereu mai departe.

Partea inspirată a nopţilor de vară

Acum, ca şi atunci, o vară fierbinte începe să ia sfârşit. Altădată, lunile iulie şi august se forţau din greu să ocrotească faţada; anul ăsta s-au petrecut amândouă în veşminte vaporoase, vărsând câţiva stropi de ploaie. Frumos pentru visătorii sub lună, foarte puţin plăcut pentru câmpie. Orice vară care se respectă trebuie să cuprindă în ea şi aluzii despre toamnă. Aceea care se duce n-a făcut-o, dovadă că undeva prin Transilvania salcâmii au înflorit a doua oară, iar pe un grind din Insula mică a Brăilei, tufele de liliac scutură necontenit ciorchini înstelaţi, încărcaţi de mireasmă amăruie şi de vânt cu sonorităţi din aprilie. Detalii adolescentine sau crâmpeie de sărbători superioare celor intrate în nemurire prin tradiţie îndelungată? Farmecul verilor robuste, atârnând de prestigiul fructelor dulci, de grâul curgând pe cărări coapte şi de roua

spărgând curcubeiele răsăritului se povesteşte, într-o seară târzie, pe marginea unui pridvor. Întâmplările verii, totdeauna ascunse sub luceafăr, speculate sentimental la bursa amintirii, ascunse în cutia deplorabil de singură a inimii, vândute închipuiri de-o clipă, dar necomunicate nimănui, păstrate spre a popula cu ele tribunele goale ale bătrâneţii, reprezintă partea cea mai inspirată a nopţilor senine, şansa noastră de-a ajunge numai după un secol sau poate mult mai târziu în punctul mort numit uitare, otrăvit cu piatră vânătă şi situat dincolo de orice siguranţă, în scândurile circului prăbuşit. Aceasta de-acum a fost o vară imprudentă, chipul verilor mereu mai departe, cordială cu lăstunii, cu marea, cu munţii şi cu vulturii, nepermis de sinceră cu iarba, însoţită cu veselia tinereţii, contemplativă, cutremurată cu minciuna biruitoare a nesfârşirii, şi pe care fetele, pentru că nu au putut s-o stenografieze, au învăţat-o pe de rost, ca s-o recite pe pragul toamnei, cu faţa spre podgorii, cu mâinile alunecate în timpul băieţilor, ca pe o descoperire de adevăruri expresive, ca pe o culegere de săruturi adunate într-un lan de floarea-soarelui, sub care înviază fluvii cu lebede. Poate că, din punct de vedere juridic, vara este o înfrângere — atâţia oameni ne pierdem capul la malul mării sau pe sub brazii foşnind de doruri şi nu facem nici un efort să ni-l aşezăm din nou pe umeri! — dar între coperţile ei se păstrează cele mai preţioase dureri, cele mai adevărate nelinişti — viaţa, ca o victimă a timpului, uneori, dar totdeauna ca o performanţă excepţională, ca un triumf sensibil. Un nume care trece mereu mai departe, domnilor, pe vechiul drum al Brăilei. Mereu mai departe.

REFERINŢE CRITICE

Lumea satului lui Fănuş Neagu e o lume ofensivă, chiar agresivă, neocolind violul sau raptul, furtul sau crima, departe în orice caz de acea "înţelepciune" tradiţională, care însemna detaşare şi reculegere fondată pe conştiinţa zădărniciei acţiunilor omeneşti. O lume avidă şi lucrativă, trăind cu picioarele bine înfipte în pământ, dar cu imaginaţie aprinsă de mirajul "bogăţiei". Nici un personaj nu pierde vreun moment nădejdea unei "lovituri" care să-i schimbe radical viaţa. Această stare nu e deloc reverie, visare dulce, legănătoare, ci febră a acţiunii şi mistică a "norocului". Aşa se explică spiritul de iniţiativă, inventivitatea, disponibilitatea neîngrădită, peregrinarea continuă, viermuiala haotică de bazar oriental. Viaţa se desfăşoară fără "tipic": ţăranul canonic câştigă o mentalitate picarescă... Şi totuşi, în această lume aparent fără credinţă, mişcându-se cu foşnet aspru la gurile Dunării, sclipeşte din când în când, ca o sabie de înger, nobleţea şi demnitatea tragică. Omul forţat să se supună împrejurărilor are, în momente de mare cumpănă, o revoltă, o împotrivire, o sfidare eroică. Abia în asemenea momente-limită el îşi regăseşte nobleţea şi-şi redescoperă vechimea nemărturisită, fie că e vorba de consecvenţa unei vendete, fie de aceea a unei iubiri, fie de dorinţa iresponsabilă a "întoarcerii".

Mircea MARTIN, *Generaţie şi creaţie*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1969, p. 131, 132.

Creator subtil de atmosferă vaporoasă, de pasiuni lunare, noctambulice, în care oamenii sunt conduşi de simţurile primare dezlegate în desfăşurări groteşti (ca în *Doi saci de poştă* — beţia celor doi, Jucu şi

Erzu, care se târăsc urlând lupeşte în noaptea cu atmosferă sufocantă, presimţindu-şi sfârşitul) sau sinistre (ca în *Luna, ca o limbă de câine*), candide *(Iarbă vânătă)* sau febrile (*Vară buimacă*), în situaţii ce le impun însă prin raporturile social-etice în care sunt cuprinşi o cenzură exterioară, dramatică şi lucidă, Fănuş Neagu şi-a dobândit o formulă epică proprie uşor recognoscibilă. Romantismul său este unul de substanţă, cadrul teribil în care se manifestă gesticulaţia crudă a fanteziei autorului nu depăşeşte însă niciodată limita unei realităţi obiective atent fixată pe coordonatele înalte ale semnificaţiilor umane majore. La acest nivel se împlineşte proza reprezentativă pentru ceea ce numim viziunea epică a lui Fănuş Neagu.

Constantin CUBLEŞAN, *Miniaturi critice,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1969, p. 206—207.

Omul care se deplasează fără busolă devine între timp un obişnuit al literaturii, căreia îi oferă variante dintre cele mai diverse. O ilustrare originală a speciei o aduce Fănuş Neagu, mai ales prin unele nuvele şi prin romanul *Îngerul a strigat*. În nuvele mai ales, omul fără repere se explică prin motive sociale antrenând stări psihologice de dislocare. “Buimăceala”, cum o numeşte autorul, este principiul care dirijează conduita personajelor. Buimăceala este acea stare existenţială caracteristică unor momente de rupere a sensurilor fundamentale ale lumii, de absenţă a unor coordonate, în funcţie de care un eveniment oarecare poate fi definit, conceput, prevăzut. Buimacul este individul antrenat într-un complex de întâmplări pe care nu-l domină, a cărui responsabilitate nu o poartă, ale cărui cauze şi efecte nu le cunoaşte, al cărui mecanism de funcţionare îl ignoră. Un buimac este jucăria unor forţe obscure, malefice sau numai ameninţătoare, care ordonează totul, hazardul ca şi legile cele mai verificate. Buimăceala nu poate fi confundată cu surpriza şi nici cu panica, situaţii aparţinând deopotrivă şi raţiunii. Buimăceala este mai curând o stare biologică, mai mult o ameţeală decât o tensiune. Un şoarece prins într-o cursă, o

muscă năclăită în lichidul unui pahar sunt fiinţe buimăcite, ca Eremia din *Acasă,* ca Tudor din *Zgomotul,* ca pseudoArgova sau pseudo-Matei din *Luna, ca o limbă de câine,* ca Mihai Droc din *Vară buimacă...*

Marian POPA, *Modele şi exemple,* Bucureşti, Editura Eminescu, 1971, p. 65—66.

Mi s-a părut... a putea desluşi în noile povestiri ale lui Fănuş Neagu o seamă de trăsături pe care scrisul său mai vechi, cu înclinarea lui binecunoscută spre violenţa colorată, le ascundea sau ajungea să le mistifice. Trăsăturile acestea sunt, desigur, ale scriitorului, împrumutate şi lumii sale, acestei Balcanii care se profilează tot mai mult, împotriva oricărei aşteptări, ca un ţinut cvasitolstoian al pasivităţii şi aşteptării. Din această pastă magmatică fusese modelat şi Ion Mohreanu, personajul-victimă din *Îngerul a strigat...*, dar materialul folosit a fost, pesemne, din cale afară de inform, statuia nu s-a închegat. Povestirile de acum... nu propun atât profiluri..., cât stări, stări de lucruri, de spirit, de atmosferă, dispoziţii, atitudini. Spectacolul preferat e eşecul, iar reacţia caracteristică personajelor e de apărare, de căutare a unui *modus vivendi* cu năpasta sau de plâns interior, uneori sub masca unei asperităţi care nu înşeală. Sau a ingenuităţii.

Cornel REGMAN, *De la imperfect la mai puţin ca perfect,* Bucureşti, Editura Eminescu, 1987, p. 40—41.

Dincolo de nisipuri, Acasă sunt, nu e nici o îndoială, nuvele antologice, fixând două planuri între care talentul excepţional al lui Fănuş Neagu oscilează în chip deliberat. Cea dintâi e o naraţiune aproape fantastică, povestea, pe scurt, a unui miraj într-un cadru de viaţă debordantă. Cea de a doua e o proză de observaţie exactă, inconformistă, cu un sentiment mai înalt al tragicului. Între aceste formule evoluează prozatorul...

Eugen SIMION, Postfaţă la cartea: Fănuş Neagu, *Dincolo de nisipuri,* Galaţi, Editura Porto-Franco, 1994, p. 206.

CUPRINS

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

AU APĂRUT:

1. **Mihai Eminescu** Poezii
2. **Mihai Eminescu** Proză literară
3. **Vasile Alecsandri** Înşiră-te, mărgărite
4. **Vasile Alecsandri** Muntele de foc
5. **Ion Creangă** Poveşti. Amintiri din copilărie. Povestiri
6. **Constantin Negruzzi** Negru pe alb
7. **Ioan Slavici** Mara
8. **Ioan Slavici** Moara cu noroc
9. **Mihail Sadoveanu** Baltagul
10. **Mihail Sadoveanu** Ţara de dincolo de negură
11. **Liviu Rebreanu** Pădurea spânzuraţilor
12. **Liviu Rebreanu** Ciuleandra. Catastrofa şi alte nuvele
13. **George Bacovia** Plumb
14. **George Coşbuc** Fire de tort
15. **Calistrat Hogaş** Pe drumuri de munte
16. **Octavian Goga** Ne cheamă pământul
17. **Garabet Ibrăileanu** Spiritul critic în cultura românească
18. **Garabet Ibrăileanu** Scriitori români
19. **Alexandru Macedonski** Excelsior
20. **Tudor Arghezi** Cuvinte potrivite
21. **Vasile Voiculescu** Destin
22. **Barbu Delavrancea** Apus de soare
23. **William Shakespeare** Romeo şi Julieta
24. **Jack London** Colţ alb
25. **Ştefan Octavian Iosif** Cântec sfânt
26. **Ion Barbu** Joc secund
27. **Constantin Stamati** Imnul lăutei româneşti
28. **Ion Luca Caragiale** Comedii. Momente
29. **Gheorghe Asachi** Cântecul cignului
30. **George Topârceanu** Cocostârcul albastru
31. **Ion Agârbiceanu** Fefeleaga

32. **Nicolae Labiş** Moartea căprioarei. Poezii
33. **Gheorghe Tomozei** Miradoniz. Altaïr
34. **Ştefan Augustin Doinaş** Voluptatea limitelor
35. **Geo Bogza** Cartea Oltului
36. **Anatol Baconsky** Fluxul memoriei
37. **Ana Blandiana** La cules îngeri
38. **Lucian Blaga** În marea trecere
39. **George Meniuc** Interior cosmic
40. **Neagoe Basarab** Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie
41. **Daniel Défoe** Robinson Crusoe
42. **Herbert George Wells** Omul invizibil. Războiul lumilor
43. **Victor Eftimiu** Cocoşul negru
44. **Robert Louis Stevenson** Insula comorilor
45. **Eugen Jebeleanu** Hanibal
46. **Dimitrie Cantemir** Descrierea Moldovei
47. **Constantin Cantacuzino** Istoria Ţării Româneşti
48. **D. R. Popescu** Muntele şi alte piese
49. **Mateiu Ion Caragiale** Craii de Curtea-Veche
50. **Alexandru Odobescu** Doamna Chiajna şi alte proze
51. **Şota Rustaveli** Voinicul în piele de tigru

ÎN CURS DE APARIŢIE:

1. **Ion Minulescu** Nu sunt ce par a fi
2. **Panait Istrati** Ciulinii Bărăganului
3. **Nicolae Iorga** Istoria literaturii româneşti
4. **Bogdan Petriceicu Hasdeu** Poezie, proză, dramaturgie
5. **Augustin Buzura** Vocile nopţii
6. **Ion Neculce** Letopiseţul Ţării Moldovei de la Dabija-Vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat. O samă de cuvinte
7. **Ion Budai-Deleanu** Ţiganiada
8. **Alexei Mateevici** În zarea anilor
9. **Leonid Dimov** Poeme, sonete, rondeluri
10. **Grigore Vieru** Acum şi în veac

11. **Basme populare româneşti**
12. **Apa trece, pietrele rămân. Proverbe româneşti**
13. **Legende populare româneşti**
14. **George Călinescu** Viaţa lui Mihai Eminescu
15. **George Călinescu** Viaţa lui Ion Creangă
16. **Goethe** Faust
17. **D. R. Popescu** Vânătoarea regală
18. **Duiliu Zamfirescu** Viaţa la ţară
19. **Alecu Donici** Scrieri
20. **Vasile Alecsandri** Sânziana şi Pepelea
21. **Sorin Titel** Femeie, iată fiul tău!
22. **Mihail Kogălniceanu** Scrieri literare, sociale şi istorice
23. **Anton Pann** Povestea vorbii
24. **Ion Băieşu** Boul şi viţeii. Piese
25. **N.V. Gogol** Suflete moarte
26. **Perpessicius** Menţiuni critice
27. **Ion Pilat** Limpezimi
28. **Petre Ispirescu** Basmele românilor
29. **Grigore Alexandrescu** Poezie şi proză
30. **Titu Maiorescu** Critice
31. **Şerban Cioculescu** Varietăţi critice
32. **Nicolae Bălcescu** Românii supt Mihai-voievod Viteazul

ÎN PREGĂTIRE:

1. **Nicolae Filimon** Ciocoii vechi şi noi
2. **Dumitru Matcovschi** Rădăcini
3. **Nicolae Esinencu** Copacul care ne uneşte
4. **Serafim Saca** Vămile. Linia de plutire
5. **Alecu Russo** Cântarea României şi alte proze
6. **George Călinescu** Enigma Otiliei
7. **Tudor Vianu** Arta prozatorilor români
8. **Victor Hugo** Legenda secolelor

9. **Alexandre Dumas** Regina Margot
10. **Jules Verne** Insula misterioasă
11. **Jules Verne** Copiii căpitanului Grand
12. **Walter Scott** Ivanhoe
13. **Honoré de Balzac** Eugenie Grandet
14. **Antoin de Saint-Exupéry** Pământ al oamenilor
15. **A.P. Cehov** Schiţe şi nuvele
16. **Jonathan Swift** Călătoriile lui Gulliver
17. **Mark Twain** Aventurile lui Tom Sawyer
18. **Mark Twain** Aventurile lui Huckleberry Finn
19. **Hector Malot** Singur pe lume
20. **Alexandre Dumas-Fils** Dama cu camelii
21. **F. Dostoievskii** Demonii
22. **A.S. Puşkin** Fata căpitanului
23. **Cântece bătrâneşti**

CASA DE EDITURĂ «LITERA»,
str. Hasdeu nr. 2, Chişinău, MD 2005, Republica Moldova,
tel. (022) 24-26-22, 24-00-36, 24-31-54

Reprezentanţe în România:

Bucureşti — *S.C. David D.V. Comprod S.R.L.*
tel. 092 22-13-22
Iaşi — *S.C. Vimed S.R.L. tel. (032) 11-72-27*
fax 21-01-14

F ă n u ş   N e a g u

ZEUL PLOII
Nuvele

Apărut: 1997. Format: 70x108 $^{1}/_{32}$
Coli tipar: 13,65. Coli editoriale: 12,87. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B. P. Hasdeu nr. 2, Chişinău, MD 2005, Republica Moldova
Procesare computerizată: LITERA
Corector: *Elena Bivol*
Redactor de carte: *Ion Ciocanu*
Director fondator: *Anatol Vidraşcu*

Tiparul executat sub comanda nr.   .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, nr. 35,
Chişinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie şi Comerţul cu Cărţi